

**ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

**ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ,
СОЦІОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЇ**

**КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

***ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ У
РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ
СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ:
ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ***

**Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих вчених**

**26 лютого 2020 року
м. Київ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ У
РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ
СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ:
ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ

Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих вчених

26 лютого 2020 року
м. Київ

УДК 316.1
ББК 60.55

Редакційна колегія

Гаєвська О.Б., завідувач кафедри соціології, д.філос.н., професор
Артеменко С.Б., заступник завідувача кафедри соціології, к.соц.н., доцент
Єрескова Т.В., доцент кафедри соціології, к.соц.н., доцент
Чалюк Ю.О., к.екон.н., доцент кафедри соціології
Лисенко М.А., старший викладач кафедри соціології
Скидан М.І., фахівець із організації навчального процесу II категорії кафедри соціології

Упорядник

Адреса редакційної колегії: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

С88 Традиції та новації у розвитку сучасної соціологічної науки: дослідження молодих вчених [Електронний ресурс] : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. конф. Студентів, аспірантів та молодих учених (Київ, 26 лютого 2020 р.) – К. : КНЕУ, 2020 – 327 с.
ISBN 978-617-95013-0-2

У матеріалах II Всеукраїнської науково-практичної конференції розглядаються ряд пріоритетних питань щодо традицій та новацій соціологічної науки, а саме: соціальна взаємодія в умовах соціальних невизначеностей; стратегії розвитку соціологічної науки очима молодих вчених; традиції корпоративної соціальної відповідальності в Україні; соціологічна діагностика якості освітніх послуг; застосування оціночних технологій в соціологічних дослідженнях; традиції та новації в предметному полі спеціальних та галузевих соціологій (управління, освіта, молодь, культура, економіка, конфлікти, тощо); соціологічне забезпечення управлінської діяльності; вторинна зайнятість студентської молоді; ціннісні орієнтації сучасної молоді; розвиток і функціональна роль середнього класу в країнах світу; інтеграція вимушених переселенців у приймаючі громади: соціологічний вимір; практики соціального діалогу в Україні; соціальні та медіа-комунікації; соціологічний вимір підприємницької діяльності.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками. Усі матеріали подаються в авторській редакції. Відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

УДК 316.1
ББК 60.55

Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ заборонено

ISBN 978-617-95013-0-2

© КНЕУ, 2020

ЗМІСТ

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 1

Тематичні напрямки: соціальна взаємодія в умовах соціальних невизначеностей; соціологічне забезпечення управлінської діяльності; вторинна зайнятість студентської молоді; розвиток і функціональна роль середнього класу в країнах світу

Бурбела В. Місце відеоігор у житті сучасної молоді.....	8
Весельська В. Пріоритезація цінності гендерної рівності серед молоді: кейси України та країн ЄС.....	10
Вовк А. Середній клас в Україні: уявлення і реальність.....	12
Гулька П. Феномен брехні як соціальне явище.....	15
Дворецкая В. Вторичная занятость студенческой молодежи, как фактор профессионализации	18
Жесткова А. Дослідницький потенціал соціальної психології в умовах викликів глобалізації.....	21
Зайка Д., Круглий Н. Сучасна сім'я в умовах трансформаційних перетворень	23
Ижаковская М. Копинг-стратегии супругов с разным уровнем удовлетворенности браком.....	25
Каленик О., Лисак Н. Бідність як соціально-психологічний фон розвитку сучасної сім'ї.....	28
Колтишева Д. Трудова зайнятість сучасної студентської молоді	31
Котова А. Случайні центри кар'єри, як соціальний феномен.....	34
Липка М. Взаємозв'язок дзеркального я та кібер я у сфері самосвідомості людини.....	37
Мала Р. Сім'я як об'єкт соціальної підтримки.....	39
Метіль Р., Денисюк А. Катастрофізм чи економічне зростання.....	42
Миськів А. Особливості коректної соціальної взаємодії у діловій сфері.....	46
Моложенко Є. Питання співпраці представників ринку праці та закладів вищої освіти в контексті вторинної зайнятості студентів.....	49
Надвиничний О., Бевз О. Відповідальне батьківство у сучасній сім'ї: соціально-психологічний аспект.....	52
Окенчиц М. Состояние переживания потока как способ улучшения качества жизни	55
Плачковська О. Перспективи закордонного навчання і успішного працевлаштування української молоді.....	58
Прошенко В. Структурно-функціональна модель соціального капіталу.....	61
Пугач К. Вторинна зайнятість студентства та сучасна українська система освіти.....	64
Пурель В. Філософія як духовна вісь для сучасного соціокультурного простору.....	66
Романів Н., Голота А. Сучасний погляд на проблеми підліткового віку.....	69
Стальмакова С. Трудова активність студентів.....	72

Філімонова І. Особливості реалізації соціальної підтримки неповних сімей в умовах децентралізації.....	74
Ципак В. Соціальний розвиток дітей середнього дошкільного віку у процесі гри	77
Черьомухіна О. Європейські цінності студентської молоді у крос-культурному вимірі	80
Шапка Є. Вторинна зайнятість студентів як соціальне явище	83

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 2

Тематичні напрямки: традиції та новації в предметному полі спеціальних та галузевих соціологій (управління, освіта, молодь, культура, економіка, конфлікти) (Група 1); соціальні та медіа-комунікації; практики соціального діалогу в Україні; інтеграція вимушених переселенців у приймаючі громади: соціологічний вимір; застосування оціночних технологій в соціологічних дослідженнях

Адаменко К. Профілактика насильства в сім'ї засобами розвитку критичного мислення...	86
Баско Л. Соціальна адаптація дітей з сімей внутрішньо переміщених осіб до умов нового середовища.....	88
Блоклейцева А., Козлова О., Тодосієнко Є., Вєпрева В., Юськів П., Склєрова І. Проблеми доступу до публічної інформації громадських об'єднань (на прикладі Київської області).....	91
Борисенко В. Технології інформаційних вкладів як спосіб діяльності сучасних медіа.....	94
Велігоша Т. Соціальна відповідальність та безвідповідальність українського суспільства.....	96
Дем'янчук В. Трансформація поняття патріотизму в уявленні української молоді	99
Дерманська Д. Соціальні детермінанти здоров'я.....	101
Дранник В. Ціннісні орієнтації і культурні процеси сучасної молоді.....	103
Закревська А. Соціальна технологізація реабілітації людей з наркотичною залежністю	104
Іванова О. Теоретизація процесу перевиховання «важких» підлітків у сучасному науковому дискурсі.....	106
Кльова В. Діти у військових конфліктах: виміри сьогодення.....	109
Козлова О. Медіа освіта молоді в Україні: сучасні виклики.....	111
Кошелап К. Динаміка індексу щастя серед жителів України: рекомендації щодо його збереження та підвищення.....	114
Круть В. Очікування студентів щодо ринку праці та подальшого працевлаштування.....	116
Кульчицький Т. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб	118
Кустенко К. Інтеграція студентів з числа внутрішньо переміщених осіб до закладу вищої освіти.....	121
Лебеденко В. Суїцидальна поведінка підлітків як соціальна проблема.....	125
Лоза Т. Соціальні нормативи, стандарти та гарантії як основа державного регулювання соціальної сфери.....	127

Малиш О. Вплив фейкових новин на свідомість молоді.....	130
Махніборода Д. Практика соціального діалогу в Україні	132
Нехасенко О. Політична коректність як повсякденна ідеологія	135
Ніколайчук М. Роль медіапростору в поширенні шопліфтингу в сучасному суспільстві	138
Пільгуй А. Способи відображення соціальних практик в архітектурі міста.....	142
Рижкова А. Гендерна соціологія: проблеми гендерної соціалізації.....	146
Сахно О. Функції сучасної сім'ї.....	148
Сергєєва Є. Особливості роботи соціальних працівників з попередження суїцидальної поведінки серед підлітків.....	151
Горбова Ю., Сироватка Д. Вплив соціокультурних чинників на споживчу поведінку студентської молоді.....	153
Соляник М. Соціальна робота з сім'ями внутрішньо переміщених осіб в Україні.....	156
Ташенко А., Яковенко А., Яковенко Ю. Ціннісно-моральне підґрунтя комунікації у соціальних мережах.....	158
Ходанич Ю. Реклама як засіб впливу на суспільну свідомість.....	161
Хохотва В., Чернишова В. Молодь у концептах політичної активності.....	164
Чепя Е. Інформаційна безпека особистості.....	166
Чудакова В. Соціальне значення відеоігор для учнівської молоді: аналіз науково-практичного досвіду	168
Шепель Н., Мазурик О. Визначення трансакційних витрат: соціологічний аспект.....	171
Яловенко А. Шопінг як соціокультурна практика молоді.....	174

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 3

Тематичні напрямки: традиції та новації в предметному полі спеціальних та галузевих соціологій (управління, освіта, молодь, культура, економіка, конфлікти) (Група 2); соціологічна діагностика якості освітніх послуг; ціннісні орієнтації сучасної молоді; традиції корпоративної соціальної відповідальності в Україні

Borodenko O., Elkateb K. Value orientations of modern youth in ukraine and in the eu countries: a comparative analysis.....	177
Горбов В., Бабенко О. Механізми формування масової свідомості українців в умовах суспільних невизначеностей	180
Горбов В., Батрак Д. Соціальна турбулентність як стан сучасного суспільства.....	183
Бирук А. Волонтерство как добровольная благотворительная деятельность: история и современность.....	186

Бичківський Д., Погулич А. Актуальні соціально-психологічні проблеми у молодіжному середовищі.....	189
Бондаренко В. Мотивація до вищої освіти: думка студентів.....	191
Вінська О. Пріоритезація цінності гендерної рівності серед молоді: кейси України та країн ЄС.....	193
Воєводіна І. Соціально-педагогічні особливості виховання дітей у багатодітній сім'ї	196
Волгова Н. Проблема якісної освіти в умовах інклюзії дітей з порушенням зору	198
Воронкіна А. Тренінг на тему: «давайте посміхатись»	201
Гернего Ю. Індикатор реального прогресу та порядок його визначення в Україні.....	203
Глоба С. Профілактика лихослів'я в умовах загальноосвітньої школи.....	206
Гупало М. Нечесна поведінка: практика списування та плагіату серед студентської молоді.....	209
Горбов В., Данюкін Д. Девіантна поведінка молоді в Україні:соціальні показники та тенденції розвитку.....	211
Деркач М. Управлінська культура сучасного соціального менеджера.....	214
Єсіна В. Особливості інклюзивного середовища загальноосвітніх шкіл України.....	216
Забела Я. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку засобами казок.....	219
Горбова Ю., Ігнатенко О. Особливості впливу урбаністичних процесів на формування міського простору.....	222
Клімова А. Багаторівневий характер корпоративної соціальної відповідальності як запорука конкурентоспроможного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.....	225
Маргулов А., Кльова В. Діти у військових конфліктах: виміри сьогодення.....	227
Кобзєва І. Здоровий спосіб життя майбутніх педагогів як найважливіша цінність сучасного освітнього процесу.....	230
Кобзєва І. Сімейні цінності та їх роль у формуванні ціннісної сфери молоді особистості.....	233
Ковтун Н. До проблеми формування людських чеснот.....	237
Колядко А.-В. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді в контексті колективізму/індивідуалізму.....	239
Костенко А. Цінності самореалізації в структурі цінностей молоді.....	242
Кравченко Д. Формування доброзичливості й усміхненості до оточуючих в учнів молодшого шкільного віку.....	245
Кузнецова І. Соціологічні дослідження як інструмент підвищення якості самостійної роботи студентів.....	248
Кульчицька С. Місце ціннісних орієнтацій в утвердженні життєвих пріоритетів студентської молоді.....	251

Левченко М., Крук О. Соціально-психологічна відповідальність як запорука успіху у сучасному світі.....	253
Лепак П. Теорія культурних вимірів економічних трансформації.....	256
Липка А. Сутнісна характеристика професійної відповідальності особистості психолога....	260
Мазурова І. Соціальний пакет як елемент системи корпоративних соціальних відносин ...	263
Миколок С. Молодіжна зайнятість: регіональний аспект.....	265
Міщенко М., Ніколок Н. Комунікативна компетентність сучасного фахівця.....	268
Мусідрай А. Стан іноземного інвестування в Україні.....	271
Неймет О. Проблеми та перспективи сучасної молоді в місті Ужгород.....	274
Нестеренко О. Вторинна зайнятість студентів як соціальна проблема	277
Горбова Ю., Полякова А. Соціальний захист в Україні: ризики та перспективи розвитку...	280
Поплавський В. Формування цінностей у молоді в процесі соціального розвитку.....	283
Проніна П. Гендерні стереотипи сучасної української молоді.....	286
Прядко Б. Гендерна рівність та стереотипи в ціннісних і кар'єрних орієнтаціях молоді в процесі навчання.....	288
Рабченко В. Взаємозв'язь цінностей орієнтацій и детско-родительских отношений в подростковом возрасте.....	291
Роздольська В. Проблеми формозмістового самовираження представників молодіжних субкультур в Україні.....	293
Романець І. Корпоративна соціальна відповідальність: основні напрямки, тенденції розвитку вітчезняного промислового підприємства.....	296
Савка Н. Ціннісні орієнтири молоді в глобалізованому просторі.....	300
Сасовська О. І нтернет-адикція як чинник невротизації депривованих підлітків.....	303
Семенчук П., Спірідонова А. Формування сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі.....	306
Соколовська К. Формування доброти як однієї з людських чеснот їу сучасної учнівської молоді.....	308
Співаченко І. Ціннісні пріоритети сучасної української молоді.....	310
Торська О., Чернега В. Особливості прояву лідерства у студентському середовищі.....	312
Горбов В., Чайка В. Віртуалізація соціально-економічного простору в Україні: стан та перспективи розвитку.....	315
Черьомухіна О. Проблеми сімейного насильства: сучасні реалії та приховані небезпеки.....	317
Шупарський Р. Роль експертизи та моніторингу у сфері обслуговування населення державними службами.....	320
Yakovlev A. The role of student research-scientific work for the development of socially-oriented thinking.....	324

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 1

Тематичні напрямки: соціальна взаємодія в умовах соціальних невизначеностей; соціологічне забезпечення управлінської діяльності; вторинна зайнятість студентської молоді; розвиток і функціональна роль середнього класу в країнах світу

Бурбела Вероніка

студентка II курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім.В.Гетьмана»,
Україна*

МІСЦЕ ВІДЕОІГОР У ЖИТТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Розвиток інформаційних технологій в останні десятиліття призвів до повсюдного проникнення їх у повсякденне життя і практичну діяльність людей. Зараз неможливо уявити наше життя без комп'ютерів, смартфонів та інтернету. Ці технології впливають на різні сфери життя людей та на їх ціннісні орієнтири. Одними з найбільш поширених і популярних нових видів діяльності, що з'явилися з поширенням комп'ютерів і доступу до мережі інтернет, стали комп'ютерні ігри.

Що ж таке насправді відеоігри? Що вони являють собою зараз і чим, можливо, стануть в майбутньому? Яке відношення сучасної молоді до відеоігор?

Проблематика ролі відеоігор у житті сучасної молоді потребує поглибленого вивчення.

Сучасна молодь – учні старших класів, студенти вищих навчальних закладів є представниками покоління, що виросло разом з «новітніми технологіями». Комп'ютери, відеоігри, мобільні телефони, інтернет та інший інструментарій цифрової епохи були і залишаються невід'ємною частиною їхнього життя. Сьогодні середньостатистичний випускник школи, на момент випуску, витрачає менш ніж 5 000 годин на читання книжок та понад 10 000 годин на відеоігри.

Почнемо з констатації того факту, що комп'ютерні ігри надзвичайно популярні серед молоді XXI століття, а ринок відеоігор є найбільш прибутковим та різко зростаючим. Зараз, як ніколи, ігри лежать в основі розважального бізнесу. Спосіб взаємодії споживачів з іграми постійно змінюється, це призводить до абсолютно нових сегментів

прихильників ігор. Зараз у всьому світі є понад 2,5 мільярда геймерів. Global Games Market розробив тенденцію, що у поєднанні ці 2,5 мільярда геймерів витратять 152,1 мільярда доларів на ігри в 2019 році, що становить зростання на + 9,6% у річному обчисленні. Це перевищило очікування, бо лише у 2016 вважалося, що ігровий ринок буде коштувати 90 мільярдів.[1]

Основними користувачами відеоігор є молодь. За віковими показниками 58 % – підлітки і молодь у віці 15-30 років. Відеоігри допомагають у формуванні певних цінностей у таких соціальних інститутах як: економічні, освітні, культурні та сімейні.

Не вперше проводяться дослідження різних когнітивних здібностей геймерів. Наведено дані про те, що захоплення комп'ютерними іграми може позитивно позначатися на розвитку когнітивних функцій. Відмінності виявляються в розвитку і «простих» функцій, таких як більш широке поле уваги, здатність відстежувати численні об'єкти, кращі зорово-моторні координації, більш високі показники селективності уваги».[2]

Зокрема, геймери демонструють більш високу швидкість прийняття рішень, кращу здатність до паралельного виконання кількох завдань, більш успішні в задачах, пов'язаних зі стратегічним плануванням. У них також краще розвинені «просторові здібності», здатності подумки візуалізувати об'єкти, вирішувати завдання на уявне обертання, представляти складні просторові конфігурації об'єктів.[2] Окрім цього, молодь, що грає, може поділитися своїм знанням з іншими гравцями, які дуже часто мають різне соціокультурне походження. Це дозволяє утворювати співтовариства, що досліджують взаємозв'язки в насиченому інформаційному середовищі.

Зацікавленість у відеоіграх та геймдев індустрії в цілому, частіше усього, викликають бажання працювати у цій сфері, відповідно і розвиватися для цього. Сфера геймдеву – унікальна. Тут знайдеться місце для кожного: художники, програмісти, тестувальники, аналітики, економісти, маркетологи, лінгвісти. Залученість до віртуального світу, геймдеву, відеоігор виховує орієнтацію на саморозвиток, на прагнення кращого результату, влаштування на гарну посаду у круту компанію.

Серед векторів подальшої теоретичної розробки вбачаємо дослідження відеоігор у формуванні громадянської компетентності студентів, використання відеоігор освітніми установами для активного залучення молоді до участі у побудові громадянського суспільства. [3]

Підсумовуючи, зазначимо, що комп'ютерні відеоігри як технологічний та культурологічний артефакт мають значний вплив на сучасну молодь. При цьому відеоігри спрямовані на використання розважального компонента для тренування, навчання, лікування, державної політики тощо. Відеоігри мають потенціал подолання багатьох

обмежень традиційного навчання. Вони містять більш складні та різноманітні підходи до навчального процесу, дозволяють використовувати інтерактивність, сприяють співробітництву, підтримують активне навчання, мають вплив на когнітивну і мотиваційну сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://newzoo.com/solutions/standard/market-forecasts/global-games-market-report/>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/subektivnye-factory-prityagatelnosti-kompyuternyh-igr-dlya-detey-i-podrostkov/viewer>
3. <http://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2016/2/63.pdf>

Весельська Вероніка

студентка I курсу факультету соціології і права
«Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

ЗМІНИ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ ТА ЕКОНОМІЦІ ЗА ПРАЦЕЮ ТОФФЛЕРА «МЕТАМОРФОЗИ ВЛАДИ»

У владі починають відбуватися нові метаморфози. Настає так звана третя хвиля. Вся структура влади дезінтегрується. Нова система створення матеріальних цінностей заснована на силі інтелекту. Еліта : лідери корпорацій, бюрократи, люди які займають високі посади в ЗМІ.

Всі включені до системи влади, ніхто від неї не вільний. Влада – величина протилежна бажанню. Три джерела влади у вестернах – насилля, багатство, знання. Насилля – низькоякісна влада. Багатство більш багатостороннє. Це влада середньої якості. Знання – високоякісна влада.

Нова система – економіка суперсимволів.

Міліонне виготовлення однакових речей стало символом «нової епохи». Роль центральних банків обмежена.

Раніше цінність мали речі (золото, спеції, хутро). Зараз же ми платимо паперовими грошима. Але їх існування не буде тривалим, вони залишаться лише в економічно відсталих країнах. Гроші XXI століття швидкоплинні, швидко перечислюються, виводяться на екрани моніторів. Мають «суперсимволічну» форму.

Знання невичерпні. Світ змінюється, ми постійно поповнюємо свої знання.

У сучасному світі ми платимо двічі: перший раз грішми, а другий інформацією.

Нова економіка має замінити інтелект робітників. Мел Левін вважав, що ТВ являє собою нову генерацію споживачів електроніки, вони впроваджують технологічні розробки в дюжину сфер. Але комп'ютерні компанії мають захищати свої операційні системи та їх доступність для телекомунікаційних мереж.

Починається мікроеволюція. З'являються мікрокомп'ютери. Та інформацію починають контролювати і направляти у потрібне русло.

Іде війна за економічну першість. Основною зброєю є маніпуляція валютою, протекціонська політика в торгівлі, фінансова регуляція. Від цього стає залежним бізнес.

Починають руйнуватися «теплі місця», а бюрократія набирає оберти.

З'явилась тенденція створення компаній за одним зразком та зараз вона все більше і більше занепадає. На противагу цьому починає відновлюватися та розвиватися сімейний бізнес.

Мережа для багатьох стала панацеєю. Люди занурюються у неї, тікають від реальності.

Кожне суспільство має свою трудову дисципліну та часто її правила і норми є несказаними. Тобто люди сприймають їх самі собою, вони ніби запрограмовані на них.

Зміни торкнуться не лише сфери економіки, а й державного управління. Вони будуть полягати у зміні відносин між політиками та бюрократами.

Теодор Левітт розробив стратегію «тотальної реклами».

Ще однією трудностю для високорозвинених країн є розкол суспільства на інформаційнобагатих людей та інформаційнобідних.

. У всьому світі набирає популярності «зелений» рух – це рух за екологічне здоров'я. Це чудовий приклад того, як прості люди ведуть за собою своїх керівників. Індустріальне суспільство досягло своїх критичних меж, вже не можна викидати токсичні речовини у повітря та воду, вирубувати ліси, саме тому світ охопив рух за захист навколишнього середовища.

Розширюються глобальні мереж, ринки, банки, лабораторії. Також це називають новою системою благоустрою.

Є припущення, що церква та релігія має стояти вище держави. Релігія – сила, яка готова кинути виклик владі. Гра нових глобальних сил не може бути без зростаючої влади ісламу, католицизму та інших релігій та глобальних конфліктів, війн за віру.

Є ще одна сила яка може кинути виклик владі – наркотики, а точніше наркозалежність. Вона просто поглинає світ, створюються цілі угруповання, так звана

мафія. В основному цьому впливу піддаються підлітки та молодь так як їхня психіка не є повністю сформованою, стабільною, вони гостро реагують на події та легко піддаються негативному впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Toffler, Alvin. Powershift: Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century, 1990. Тоффлер, Элвин. Метаморфозы власти. Знание, богатство и сила на пороге XXI века. Перевод на русский язык: В. В. Белокосков, К. Ю. Бурмистров, Л. М. Бурмистрова, Е. К. Комарова, А. И. Мирер, Е. Г. Руднева, Н. А. Строилова. — М., 2004. // Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. — 28.01.2011.

Вовк Аліна

студент I курсу, інституту інформаційних
технологій в економіці

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім.В.Гетьмана», Україна*

СЕРЕДНІЙ КЛАС В УКРАЇНІ: УЯВЛЕННЯ І РЕАЛЬНІСТЬ

Проблеми середнього класу активно дискутуються в Україні з початку 2000-х років. Середній клас розглядається як особливий домінуючий елемент прогресивної соціальної структури, який формує ту верству населення, що обслуговує власне життя, виходячи з пріоритету права приватної власності, а також продуктивної, творчої, інтелектуальної праці. На думку переважної більшості вчених, лише нагромадження та ефективне застосування середнього класу дозволить Україні наблизитися до міжнародних стандартів якості життя. Зростанню такого соціального суб'єкту як середній клас, перш за все, повинна сприяти економічна та соціальна політика, що здійснюється державою. Саме середній клас за підвищення власного добробуту здатен забезпечити економіку робітниками з високоякісним людським капіталом, який, своєю чергою, зміцнює позиції середнього класу в суспільстві. Але розв'язання відповідних завдань неминуче ускладнюється як наслідками зтяжної соціально-економічної кризи, так і відсутністю однозначної відповіді на запитання про роль самого середнього класу в процесі підвищення рівня та покращення якості життя населення.

Для оцінки середнього класу в Україні було проведено дослідження проблем середнього класу, яке було *здійснено на основі аналізу самовизначення (самоідентифікації)*, або віднесення себе самими громадянами до цієї соціальної

спільноти, оскільки, по-перше, таке самовизначення є одним із визнаних критеріїв належності до середнього класу, по-друге – в перехідних суспільствах, до яких належить і українське, самовизначення є особливо важливим через складність застосування певних об'єктивних критеріїв належності до середнього класу (рівень доходів, власність). Такий критерій передбачає усвідомлення представниками середнього класу свого місця в суспільстві. Цей критерій активно використовується в соціологічних дослідженнях середнього класу, особливо активно – на початку трансформаційних процесів[1].

У межах підходів, що застосовувалися під час дослідження українського середнього класу найбільш релевантним є застосування принципів багатомірної стратифікації. Ближчою є позиція тих, хто вважає, що середній клас не являє собою будь-якого єдиного соціального утворення, а це лише сукупність осіб і груп, які є глибоко диференційованими в економічних, соціальних, культурних і психологічних відносинах. Дослідження середнього класу як структурного елементу суспільства має низку методологічних підходів. Критеріальний підхід ідентифікації середнього класу полягає в тому, що виділяється один з критеріїв, на основі якого і описується соціальна група, яка має ті або інші соціальні ознаки. Цей підхід до ідентифікації середнього класу переважав на первинних етапах його дослідження. Критеріїв ідентифікації існує декілька. В якості головних виокремлюють наступні: *ступінь адаптації до соціально-економічних умов, освіта, соціально-професійний статус, дохід, якість життя та самоідентифікація* [2, с.116-117].

В основу дослідження покладене припущення, що група респондентів, вирізнена за ознаками стійкого самовизначення та рядом формальних ознак (рівень освіти, доходу, відчуття спільності інтересів, коло спілкування), відповідає також іншим ознакам (властивостям, характеристикам), які приписуються середньому класу. Зокрема, більшою мірою, ніж іншим соціальнокласовим групам і загальному масиву опитаних, їй властиві: активні життєві стратегії і соціальна відповідальність; потреба у визнанні і затребуваності; меритократичне розуміння засад соціальної справедливості, соціальної стратифікації і соціальної нерівності; прихильність до демократичних норм і цінностей і готовність до участі та асоціації з метою їх просування і відстоювання.

Були проведені дискусії в шести фокус-групах: по дві в містах Києві і Львові та по одній – в Одесі й Харкові. До участі у фокус-групах були запрошені особи активного трудового віку (30-50 років), які ідентифікують себе з середнім класом, мають вищу або середню спеціальну освіту, мають постійну роботу або власну справу та середньомісячний дохід не нижчий від 2 500 грн. на кожного члена родини. Серед учасників фокус-груп були приватні підприємці, працівники як державних, так і приватних установ і підприємств,

представники вільних професій (художники, юристи, перекладачі), вчителі, викладачі, лікарі, інженери, військовослужбовці, працівники сфери обслуговування та торгівлі.

За результатами проведеного дослідження, сьогодні загальноприйнятим у світі критеріям “типового” середнього класу відповідає в Україні вкрай невелика частка населення. Причому прошарок середнього класу в українському суспільстві характеризується значною нестабільністю, оскільки в умовах кризового стану економіки термін перебування у складі середнього класу (за дохідною критеріальною ознакою) прямо залежить від економічного пошавлення в країні. Обов’язковими ознаками середнього класу громадяни України вважають наявність: стабільного доходу, який забезпечує високий рівень життя; комфортного житла; роботи, що відповідає кваліфікації та відповідно оплачується; предметів тривалого вжитку; високого рівня освіти; страхових полісів. Представники українського середнього класу мають досить чіткі уявлення про “класичний” середній клас і розглядають його як нормативний взірць, бажаний і досяжний статус, якого вони готові досягти власними зусиллями і працею, демонструють характеристики, якості і прагнення, які наближають їх до зазначеного “нормативного взірця” і дозволяють виокремити їх у певну соціально-класову групу [3, с. 35-37]. Водночас, спостерігається певний розрив між когнітивними (ідейними) установками представників середнього класу, які загалом відповідають тим цінностям і принципам, що їх приписують “класичному” середньому класу, – і їх “раціональним вибором” на користь негативних соціальних практик, який робиться під впливом зовнішніх обставин. Тому для свого утвердження середній клас потребує підтримки і “зустрічного руху” з боку держави (влади). Серед першорядних засобів підтримки середнього класу: реальна боротьба з корупцією, кумівством і фаворитизмом; встановлення адекватної ціни праці; реальний діалог влади і суспільства з метою забезпечення зрозумілості та передбачуваності змін; а також – створення і просування нормативно-позитивного образу та суспільно прийнятного способу життя середнього класу засобами масових комунікацій та культурних індустрій. Процес формування середнього класу в сучасній Україні докорінно відрізняється від західних стандартів. Якщо на Заході типовими представниками цього прошарку є адвокати, лікарі, викладачі, менеджери середньої ланки, то в Україні до середнього класу (за майновою ознакою) потрапила т.зв. “обслуга олігархів”– заангажовані працівники мас-медіа, корумповані чиновники, продажні юристи та менеджери різноманітних інофірм, елітарних розважальних закладів, салонів краси та фітнес-клубів. Причому цей прошарок немає ані освітнього, ані морального рівня, для того щоб бути носієм державницької ідеології, виступати основою політичного й економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Середній клас в Україні: уявлення і реалії [Електронний ресурс] / [А. Рачок, О. Пищуліна, М. Міщенко та ін.] // Заповіт. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Seredn_klas.pdf.

2. Чалюк Ю. О. Особливості соціальної політики ЄС / Ю. О. Чалюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», 2014. — Вип. 5. — Ч. 1. — С.115–118.

3. Chaliuk Y.O., Dovhanyk N.M. Social partnership of Ukraine with the EU within the European regions and cross-border clusters / Y.O. Chaliuk, N.M. Dovhanyk // Науковий вісник Полісся. — 2018. — № 4 (16). — С. 33–38

Гулька Павло

студент II курсу магістратури юридичного факультету

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ФЕНОМЕН БРЕХНІ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Брехня є основною першопричиною створення середовища існування, наповненого всілякими проблемами і перекосами на всіх рівнях. Всі сфери життя, до яких торкалася брехня, одержують спотворення і набувають фальшивого відтінку. Слідуючи дорогою викривленої кривди стає неможливо бачити істину, розуміти оточуючий світ, проникати в суть речей і подій, ухвалювати вірні рішення. Значення і згубний вплив брехні на наше життя і наше здоров'я часто недооцінюється. Тому це явище так сильно і глибоко проникло і захопило всі сфери функціонування людини як соціального і фізичного організму. Навіть мала брехня має досить значущі наслідки в подальшому.

Брехня як спотворення інформації використовується для відходу від відповідальності. І сам соціум цьому сприяє постійно навантажуючи людей масою порожніх бюрократичних вимог і умов. Якість продуктів харчування теж не сприяє підвищенню життєвого тону і не забезпечує енергією в повному обсязі. Брехня часто застосовується від ліні, коли особа не має бажання трудитися ні душею, ні тілом. Це відбувається при підміні життєвих цінностей і цілей штучними нічого, насправді, не значущими. Для догоджання соціуму, що вимагає виконання придуманих правил і умов, із страху бути знехтуваним в соціальному доквіллі, із страху бути незрозумілим, для маніпулювання. Також це відбувається з бажання приховати свої вчинки, неможливості бути таким як є насправді, із страху заподіяти душевний біль, але в цьому випадку, ця дія

відкладається на потім, таємне завжди стає явним. Брехню застосовують з бажання привернути увагу, викликати інтерес, наприклад у разі ігнорування батьками своїх дітей, їх бажань, відчуттів і потреб, при недостатній кількості часу, що виділяється для них. Також з бажання одержати похвалу або винагороду. Брехня призначена для виживання особи в соціумі, за рахунок принесення в жертву, за видиме благополуччя, свого здоров'я. Зрештою результатом брехні є розвал в тих же сферах де йшла боротьба за виживання[2; 3].

Вплив соціальної брехні на взаємостосунки полягає в розвалі самих відносин. Інтуїція працює у всіх, у когось слабкіше, у когось сильніше, але відгомони брехні доходять до всіх, створюючи прірву недовіри між людьми, підточуючи мости любові, які можуть рухнути в якийсь момент, розтративши все терпіння, втративши опори. Крім того, всім відомо, що таємне обов'язково стане явним. І це може трапитися в найбільш невідповідний момент. Промовлена одного разу брехня нікуди не зникає, залишаючись в пам'яті обставин, подій, випадкових присутніх. Вона також обов'язково проявиться, часто абсолютно випадково, адже все передбачити неможливо, ламаючи в одну мить все, що було побудоване з величезною затратною зусиль. Все міняється дуже стрімко, перевертаючи все догори дригом. І може вийти так, й часто так зрештою і буває, що від брехні страждає той, хто її створив. Роблячи щось іншим, насправді робиш це собі. Невірна спотворена інформація породжує неправильні висновки, спрямовує до невірних дій і приводить до непередбачених результатів, ставши причиною болісного розвалу планів, життєвих основ і, зрештою, самої картини світу [1].

Соціальна брехня небезпечна для формування позитивно налаштованої особистості. Підсвідомість людини прямолінійна і приймає будь-яку інформацію так як є, тобто будь-яка інформація для неї є істинною. Закладена, таким чином кривда чи прикрощі починають управляти брехуном, підштовхуючи його до невірних дій, знаходження невірних закономірностей, отримання хибних висновків і, зрештою, ухвалення катастрофічних рішень.

З погляду соціокультури, брехня є одним з видів негативної карми мови (разом з марнослів'ям, наклепом і лихослів'ям). Брехня активізує енергію неуттва, яка закутує людину і приховує від неї істинну суть речей. Усі речі і явища постають перед ошуканцем в помилковому світлі, заплутуючи і відводячи від істини. Існування в світі ілюзій робить неможливим створення щасливого радісного життя. Більш того наявність накопиченої карми брехні гальмує прояв карми на матеріальному рівні, внаслідок чого відбувається нерозуміння причин того, що відбувається, а це приводить до подальшого її обтяження.

Соціальна брехня часто змінює гормональний фон, викликаючи стан тривожності. Гормони, що виробляються при цьому, – норадреналін і кортизон, – збільшують кількість

цукру в крові, пригноблюють імунну систему. А побоювання, що правда відкриється тримають людину в постійній напрузі, збільшуючи навантаження і прискорюючи її старіння. Невисловлені слова викликають напругу, а продумування брехливих слів – це духовний біль, який надалі стає болем фізичним. Страх бути розкритим приводить до набору зайвої ваги, часто створюючи певну ілюзію захищеності. А постійні операції із совістю приводять до алкогольної чи наркотичної залежності. Постійна напруга від страху бути розкритим спричинюють зниження імунітету, відкриваючи дорогу різним захворюванням. Коли людина перестає брехати її самопочуття помітно поліпшується – заспокоюються нерви, перестає хворіти голова і горло. Відмова навіть від дрібної брехні значно покращує якість соціальних контактів, встановлюючи більш щирі довірливі відносини з соціальним довкіллям.

Цікавими і показовими є візуальні ознаки брехуна. У людини, яка бреше, змінюються поведінкові чинники, за якими можна припустити факт присутності соціальної брехні:

- закушування при розмові нижньої губи говорить про те, що людина і сама сумнівається в своїх словах;
- рух руки до голови – торкання підборіддя, кінчика носа, лоба; докладення пальця до губ – недомовленість, що символізує закриття рота в уникненні сказати зайве;
- одностороннє задіювання тіла – жестикуляція тільки однією рукою – побічно указує на напівправду і приховування її другої частини;
- усмішка однією стороною рота – нещирість емоцій;
- коли здивування й інші емоції тривають довше за п'ять секунд, або виражаються із запізненням – вони стовідсотково штучні. Невідповідні інтенсивні емоції говорять про бажання заховати істинні відчуття;
- ухилення від відповіді, подовжені паузи між словами, відвернення уваги, переклад розмови на інші теми, перепитування, повтори. Паузи між словами можуть повідомляти про те, що відповідь не підготовлена або мовець відчуває неприємні емоції щодо своїх слів або страх, що його обман буде розкритий. Про емоції, що переживає брехун, можуть свідчити розширені зіниці, нервозність, стан дискомфорту, переминання з ноги на ногу, відхід назад;
- якщо мовиться про плани, перспективи і обіцянки і при цьому мова дуже швидка – це означає, що ці обіцянки порожні;
- коли при розмові очі підіймаються вгору управо – це значить, що людина ретельно підбирає слова і конструює мову, думає, що сказати [4; 5].

Отже, звичка говорити правду, поступати по правді, викристалізовується в звичку знаходити, бачити, ухвалювати правильні, вірні рішення у натхненної правдивої особистості[5]. Людина, котра зорієнтована на правду, налаштована на правду, завжди відчуває будь-яку фальш, чуйно реагує на будь-які відхилення від істини. Правдива особа знаходиться в стані істинної віри, котра захищає людину від впливу людей, які несуть брехню, розуміє факт обману охочих бути посередниками між людиною і істиною, світлом, Богом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бердяєв М.О. Парадокс брехні. *Психологія і суспільство*. 2014. №4. С. 20-23.
2. Грачев Г. Манипулирование личностью: организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия. Москва : Алгоритм, 2002. 288 с.
3. Данилова А. А. Манипулирование словом в средствах массовой информации. Москва : Добросвет, 2009. 234 с.
4. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. Москва : Эксмо, 2007. 864 с.
5. Чехун Н.В. Правда як соціально-філософська категорія: автореферат дис. ... на здобуття наукового ступеня канд., філософських наук. Київ, 1995. 36 с.

Дворецкая Виктория

аспирант кафедри «Психологія» ФФСН БГУ
*Белорусский государственный университет,
факультет философии и социальных наук,
Республика Беларусь, Минск.*

ВТОРИЧНАЯ ЗАНЯТОСТЬ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ, КАК ФАКТОР ПРОФЕССИОНАЛИЗАЦИИ

Развитие современного мирового общества под воздействием социально-экономических явлений, диктует современности иные требования адаптации к новейшим реалиям. Образование и развитие непосредственно связано с развитием государства и общества, что не может не отражаться на основных субъектах данной действительности. Это значит, что современная студенческая молодежь гибко подстраивается и адаптируется к трансформации современных требований экономико-политических условий развития.

Современная студенческая молодежь отличается не только активностью в приобретении знаний, но и желанием, как можно раньше реализовать эти полученные

знания в практической деятельности. Встает закономерный вопрос, с чем же это связано? Финансовая несостоятельность в виду экономических преобразований в государстве или желание успешной реализации себя в профессиональной деятельности.

Экономическое состояние государственной общности непосредственно влияет на предоставление услуг в сфере образования. Замечена тенденция сокращения бюджетных мест получения высшего образования и увеличение количества платных услуг. Данная тенденция непосредственно указывает на то, что большинство студенческой молодежи стремится к финансовой независимости от своей семьи.

Современный студент уже на начальных курсах обучения в высшем учебном заведении старается подрабатывать в свободное от учебы время, что и является вторичной занятостью. Вторичная занятость делится на: эпизодически-ситуативную, т.е. студент просто зарабатывает денежные средства трудоустроившись не по направлению получаемой специальности, для поддержания своего экономического благополучия и профессионально – развивающую, в которой цель у студента не только финансовое благополучие, а главный фактор, это развитие профессионально важных качеств в получаемой специальности.

Реакция профессорско-преподавательского состава вузов на вторичную занятость студенческой молодежи не однозначна. Одни считают, что это отвлекает студентов от учебы и не позволяет им качественно усваивать программный материал, а другие считают, что это хорошая платформа для наработки профессионально важных качеств будущего специалиста и отработки практических навыков, что в будущем позволит быть студентам более конкурентно способными на рынке труда.

Проанализировав стремление современной студенческой молодежи во вторичную занятость и реакции профессорско – преподавательского состава вузы Республики Беларусь наоборот поддерживают инициативу студентов в занятии вторичной занятостью и внесли этот пункт в идеологически-воспитательную работу, что позволяет максимально большое %-е число студентов привлечь в профессионально-развивающую вторичную занятость.

На примере Белорусского государственного университета города Минска мы рассмотрим каким образом осуществляется приобщение студенческой молодежи в профессионально- развивающую вторичную занятость. На каждом факультете Белорусского государственного университета существуют волонтерские центры или волонтерские отряды.

Задачи, поставленные перед волонтерскими центрами и отрядами, призваны: воспитать у студентов активную социальную позицию, формировать лидерские и нравственно-этические качества; вовлекать студентов в проекты, связанные с оказанием социально-психологической, социально-реабилитационной и социально-педагогической

помощью и поддержкой различным группам населения; реализовывать проекты образовательной, профилактической и коррекционно-развивающей направленности (с различными категориями населения). Все проекты разрабатываются «под заказ» и реализуются студентами-волонтерами на практических базах, что позволяет студенты зарекомендовать себя перед потенциальным работодателем, что не исключает его дальнейшее трудоустройство в организацию. Так же волонтерские центры и отряды – это возможность прикоснуться к различным видам деятельности и категориям, с которыми предстоит работать профессионально в будущем, что позволяет определить для себя заранее приоритетное направление [1, с. 129].

Следующее направление в реализации идеологически-воспитательной работы в рамках профессионально-развивающей вторичной занятости это возрождение и развитие трудовых студенческих отрядов по различным профессиональным профилям. Студенческие отряды в Республике Беларусь, это не только летняя занятость. Они создаются под заказ организаций и могут организовываться в любое время календарного года. Студентам, желающим приступить к работе в студенческом отряде, выдаются индивидуальные задания по преподаваемым дисциплинам курса для самостоятельной работы и в случае начала работы отряда в сессионный период выдается разрешение на досрочную сдачу сессии. Организация студенческий трудовых отрядов по профессиональным профилям, это возможность отработки полученных теоретических знаний в практической деятельности, что отвечает требованиям подготовки специалистов высшего учебного заведения по образовательному стандарту Республики Беларусь.

Образовательный стандарт высшего образования (ОСВО) предписывает интеграцию теории в практику и выступает за практико-ориентированный подход в высшем образовании, это значит, что практико-ориентируемой деятельности в % соотношении должно быть больше, чем теоретической подготовки.

Выполняя требования ОСВО учебная деятельность предполагает заключение договоров о взаимном сотрудничестве между вузами и практическими базами на которых и происходит отработка практических навыков у студентов, что непосредственно связано с идеологически-воспитательной работой в направлении повышения %-го количества студентов в профессионально-развивающую вторичную занятость. Это позволяет студентам оценить свои профессиональные возможности и в дальнейшем конкурировать на рынке труда в своей профессиональной сфере.

Таким образом, оценив ситуацию вторичной занятости среди студенческой молодежи на примере главного вуза страны БГУ, можно сделать вывод, что при поддержке государства и составления поддерживающих инициатив идеологически-воспитательного

сектора студенческой молодежи эпизодически-ситуативную вторичную занятость можно превратить в профессионально-развивающую, что более позитивно сказывается на развитии студента в своей профессиональной области.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Дворецкая В.А. Педагогические методы интеграции теории и практики обучения студентов специальности «Социальная работа» // Социальная работа в современном мире: взаимодействие науки, образования и практики: Материалы IX Междун. Науч.-практ. Конф., г. Белгород, 27 – 28 ноября 2017 г. / Белгородский государственный национальный исследовательский университет. – Белгород, 2017. – С 127 – 131.

Жесткова Анастасія

студентка II курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології,

спеціальності «Економічна та соціальна психологія»

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім.В.Гетьмана», Україна*

Науковий керівник: **Артеменко С.Б.**, кандидат соціологічних наук,

доцент кафедри соціології КНЕУ

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В сучасних умовах розвитку міждисциплінарних підходів у науковому пізнанні набуває актуальності вивчення пізнавальних можливостей різних наук у розумінні суспільного розвитку в умовах викликів глобалізації. Зокрема, поглибленого розгляду потребує системасоціально-психологічних факторів на становлення суспільства, суспільних відносин, соціалізації, що виступає предметом вивчення соціальної психології як науки.

Необхідно зауважити, що сучасний світ характеризується доволі складною проблематикою: війни, екологія, економіка, демографія, постіндустріалізація, медицина тощо. Особистість епохи постмодерну переживає так звану «світову депресію», через це страждає її продуктивність, відносини з колективом, соціальними, інститутами тощо. Така напружена сучасність дає змогу дослідникам у сфері соціальної психології проводити

експерименти, дослідження, використовувати методи для визначення ступеня окремих ситуацій у суспільстві.

На сьогодні соціальна психологія значний дослідницький потенціал для поглибленого аналізу соціальних явищ та процесів, пропонуючи продуктивні практичні висновки та рекомендації, не зважаючи на труднощі в наукових інтерпретаціях досліджень, термінології тощо. При цьому поза увагою сучасних науковців у сфері соціальної психології залишаються різноманітні аспекти поведінки особистості тощо: «... все давно відомо»; мало уваги приділяється масовим якостям, таким як поведінка та її механізми [1, с. 145], що значно звужує її дослідницький потенціал. Однак, незважаючи на це соціальна психологія черпає відомості з різноманітних галузей соціальних, психологічних, загальногуманітарних знань, збагачуючи водночас і їх своїми відкриттями [3].

Підкреслимо, що формування якісно нового типу організації суспільства, відбувається за кризовим типом, виводячи на поверхню необхідність розв'язання проблем, спричинених загостренням соціальної поляризації, пролонгованою економічною кризою, політичною нестабільністю, моральною виснаженістю населення, соціальної поляризації, пролонгованою економічною кризою, політичною нестабільністю, моральною виснаженістю населення [2, с. 320]. Іншими словами, критичні ситуації дають потужні засади для дослідницького потенціалу соціальної та психологічної науки в цілому, що дозволяє виконувати дослідження, які стосуються людей та груп людей у різних життєвих умовах на засадах наукової об'єктивності, неупередженості й точності.

На основі вище означеного можна зробити висновок, що в умовах викликів глобалізації соціальна психологія володіє значним дослідницьким потенціалом в контексті міждисциплінарного статусу, наукової термінології, емпіричної методології, предметної сфери досліджень, спрямованих на вивчення специфіки взаємозв'язків людини з різноманітними суб'єктами соціального середовища, що допомагає їй глибше осмислювати себе, соціальні групи, інститути, організації та ефективно взаємодіяти у даній системі загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 14. Частина II – X.: НУЦЗУ, 2013. – с.138-147.
2. Особистість в умовах кризових викликів сучасності: Матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016 року) / За ред. Академіка НАПН України С.Д. Максименка. – К., 2016. – 629 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія – К. “Академвидав”, 2005. – 448 с.

Заїка Д. Р., Круглий Н. С.

магістратура, юридичний факультет

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

СУЧАСНА СІМ'Я В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Сім'я відіграє велику роль у сучасному суспільстві. Вона є первинною клітиною соціальних груп, класів, які утворюють соціальну структуру будь-якої країни. Життя більшості людей так чи інакше пов'язане з сім'єю – своєрідним мікросвітом, де сплітаються складні економічні, політичні, психологічні, ідеологічні, фізіологічні та інші соціальні проблеми. Будучи залежним від економічного становища країни, від політики, рівня культури, сімейне життя своєю чергою, чинить вплив на стан національної економіки, політичні події тощо. Вивчення сім'ї, шлюбу має глибоке практичне значення, воно є важливою передумовою розуміння багатьох процесів, які відбуваються у суспільстві.

Соціальна перебудова сучасного українського суспільства пов'язана із суперечливими процесами у духовній сфері, невід'ємна від трансформаційних змін існуючих ціннісних систем та зачіпає усі сфери життєдіяльності соціуму. Особливим чином ці зміни впливають на стан шлюбних взаємовідносин і сім'ї, на взаємини між подружжям, батьками і дітьми, а відтак з новою силою окреслюють суперечливе становище статей у приватній та публічній сферах. У сучасну епоху нестабільності, зламу існуючих патріархальних стандартів і стереотипів, молодим людям надзвичайно важко переорієнтуватися на нову соціокультурну реальність. Переосмислення і розширення традиції соціологічного вивчення сімей, особливо молодих, надзвичайно актуальна сьогодні: у зв'язку із новим етапом розвитку соціально-психологічного напрямку дослідження, який вивчає сім'ю не лише на макро-, але і на макрорівні.

Нині перед молодією сім'єю стоять особливо гострі проблеми матеріально-економічного та житлово-побутового характеру. Невизначеність майбутнього, незайнятість у сфері суспільного виробництва, нестабільність заробітків, непередбачуваність до сімейного життя та виживання у таких умовах негативно позначаються не лише на демографічній ситуації в Україні, а й на внутрішньосімейних взаємостосунках членів сім'ї, її стосунків з оточуючим середовищем, вихованні дітей, організації вільного часу.

Загальноекономічна криза та криза усіх соціальних інститутів, що спостерігається у країні протягом останніх десятиліть, дають можливість стверджувати про глибокі кризові трансформаційні зміни і у сучасній сім'ї та виокремити їх основні ознаки:

- сім'я перестає бути основним способом включення молодого покоління в культурну традицію;

- серйозної трансформації зазнали сімейні цінності практично у всіх шлюбно-сімейних сферах;

- відбулися радикальні зрушення в рольових і статусних позиціях чоловіки та жінки;

- посилений вплив неформального початку сімейно-шлюбних відносин, а також універсализація гендерних ролей призвела до втрати стійкості шлюбів, масштабного падіння рівня шлюбності і народжуваності;

- внаслідок емансипації, зміни гендерних ролей у сім'ї та втрата сучасним чоловіком традиційної монополії на шлюбному ринку, зокрема соціального, пріоритету на вибір партнера, спостерігається формування егалітарних відносин та зміна репродуктивних установок сім'ї тощо.

За сучасної економічної та соціально - політичної ситуації в Україні змінюються морально - психологічні установки молоді стосовно шлюбу, сім'ї і репродуктивних орієнтацій, мотиви материнства та батьківства відтісняються конкуруючими потребами самореалізації у житті та адаптації молоді сім'ї до нових соціально - економічних умов. Докорінні перетворення в сучасному українському суспільстві потребують постійного врахування змін умов життєдіяльності сімей і своєчасного формування державної сімейної політики.

Отже, сьогодні криза інституту традиційної сім'ї – лише симптом, прояв іншого, більш глибокої кризи – сучасної культури, людини. Родове поняття сім'ї втратило свою монополію над особистістю, яка в гонитві за свободою творчості та самореалізації найчастіше виявляється в «екзистенціальному вакуумі» (В. Франкл), переживає глибинне відчуття втрати сенсу, яке пов'язане з відчуттям порожнечі. Нам видається, що свідоме, розумне продовження традицій, а не сліпе слідування їм, і є можливе вирішення проблеми. У сфері сім'ї це означає, що новий поділ гендерних ролей має базуватися на інтелекті і раціональних підставах, а не на ірраціональній природі статі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. МАУП. К., 2001. 96 с.
2. Гасюк М. Вплив гендерної соціалізації на розвиток подружніх взаємин. *Психологія і суспільство*. 2002. № 1. С. 75 – 83.
3. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія: Навч. посіб. К.: ВЦ “Академія”, 2004. 308 с.

4. Кравець В. П. Психологія сімейного життя: навчальний посібник для педвузів із спец. “практична психологія”. Тернопіль, 1995. С. 105 – 121.

5. Фурман А.В., Надвичина Т.Л. Основи гендерної рівності. Хрестоматія навчальних програм з проблем гендерного розвитку. К.: ПЦ “Фоліант”, 2004. С. 171–182;

Ижаковская Мальвина Сергеевна

магистрант 1 курса факультета философии

и социальных наук

Белорусского государственного университета,

Республика Беларусь

КОПИНГ-СТРАТЕГИИ СУПРУГОВ С РАЗНЫМ УРОВНЕМ УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ БРАКОМ

Интерес к исследованию семьи и брака обоснован современными тенденциями. Среди них особую роль играют серьезные демографические показатели, такие как снижение уровня рождаемости, общие коэффициенты брачности и разводимости и др. [1]. На данный момент такой феномен как семья претерпевает существенные изменения, которые напрямую связаны с переходом от традиционной (советской) семьи к современной.

В настоящее время жизнь отличается особой напряженностью, современный человек вынужден постоянно справляться со стрессовыми состояниями. Те способы, которыми руководствуется человек в совладании со стрессом, представляют его копинг-стратегии.

С точки зрения системного подхода, поведение одного супруга оказывает влияние на поведение другого. Таким образом, выбор супругами неэффективных копинг-стратегий взаимосвязан с ухудшением отношений в семье, снижением уровня удовлетворенности браком. И наоборот, выбор эффективных стратегий помогает супругам справляться с трудностями, соответственно, повышает степень удовлетворенности браком и общего благополучия семьи. Исходя из вышесказанного, определена **актуальность исследования**, целью которого стало выявление корреляции копинг-стратегий и удовлетворенности браком у супругов.

Объектом данного исследования стали копинг-стратегии супругов при разном уровне удовлетворенности браком. В качестве основного диагностического инструментария использовались: опросник «Способы совладающего поведения» Р.

Лазаруса [2], «Опросник удовлетворенности браком», разработанный В. В. Столиным, Т. Л. Романовой, Г. П. Бутенко [3].

Выборка. Всего исследованием было охвачено 80 человек (40 семейных пар), проживающих в городской среде, имеющих различный возраст, пол, семейное положение: женат/замужем. В их число вошли 40 женщин и 40 мужчин в возрасте от 22 лет до 60 лет.

В результате проведенного исследования были получены общие данные испытуемых по обеим методикам. Анализ данных показал, что большинство супругов, участвующих в исследовании, удовлетворены своим браком и оценивают свою семью на уровне благополучной и абсолютно благополучной. При этом равное количество респондентов оценивают свой брак на высоком уровне (по 32 человека в группе женщин и в группе мужчин). Супруги с низкими показателями по уровню удовлетворенности встречаются значительно реже, что является хорошим показателем.

Также были получены результаты по исследованию копинг-стратегий. Более распространенными среди респондентов являются такие копинг-стратегии как: дистанцирование, бегство, конфронтация и поиск решения проблемы. Менее распространенные: положительная переоценка, самоконтроль, принятие ответственности и поиск социальной поддержки. Это свидетельствует о том, что значительная доля респондентов относительно часто используют способы, не приводящие к решению проблемы, а направленные на отрицание проблемы и психологическую защиту.

Далее был проведен корреляционный анализ копинг-стратегий и уровня удовлетворенности супругов. Значимые показатели были получены во взаимосвязи копинг-стратегии дистанцирование и бегство с уровнем удовлетворенности браком ниже среднего. Это говорит о том, что люди, прибегающие к данным видам совладающего поведения, являются менее удовлетворенными своим браком и оценивают свою семью как неблагополучную и абсолютно неблагополучную.

Кроме того, значимый показатель был получен во взаимосвязи копинга положительная переоценка с удовлетворенностью браком выше среднего. Это свидетельствует о том, что люди, отдающие предпочтение и часто использующие такой вид копинга являются более удовлетворенными своей семейной жизнью и оценивают ее благополучие на высоком уровне.

Также был проведен анализ гендерных различий взаимосвязи копинг-стратегий и удовлетворенности браком у супругов. У мужчин выявлена умеренная обратная взаимосвязь между удовлетворенностью браком и дистанцированием, умеренная обратная взаимосвязь между удовлетворенностью браком и бегством, и умеренная прямая

взаимосвязь между удовлетворенностью браком и положительной переоценкой. У женщин – умеренная обратная взаимосвязь между удовлетворенностью браком и бегством.

В дополнение к вышесказанному, было обнаружено различие в частоте использования таких способов совладания как поиск социальной поддержки и положительная переоценка. Женщинами такие копинги используются в большей степени, чем мужчинами. Для мужчин в основном характерна позиция «есть проблема – есть решение». В то время как для женщин важно всяческое переосмысление проблемы, детальный ее анализ и поиск позитивных моментов. Во определенных случаях, такая позиция женщин также является продуктивной.

В одном случае они имеют шанс получить стороннюю помощь от третьих лиц, которая может быть не только материальной, но и психологической. В другом случае, положительной переоценки, есть шанс переосмысления проблемы, осознания важности проблемы, нахождения позитивных сторон настоящей ситуации, что в последствие может привести к решению проблемы.

Полученные в данной работе теоретические и практические результаты могут быть использованы специалистами-практиками в семейной психотерапии и консультировании, в организации и проведении тренинговых и коррекционных занятий с семьей с целью повышения удовлетворенности брачными отношениями супругов на различных этапах семейной жизни и обучения супругов оптимальным вариантам выхода из конфликтных и проблемных ситуаций.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/naselenie-i-migratsiya/estestvennoe-dvizhenie-naseleniya/>.
2. Крюкова Т. Л. Опросник способов совладания (адаптация методики WCQ) / Т. Л. Крюкова, Е. В. Куфтык. // Журнал практического психолога. – 2007. – №3. – С. 93–112.
3. Карелин А. А. Тест-опросник удовлетворенности браком / А. А. Карелин // Большая энциклопедия психологических тестов / А. А. Карелин. – Москва: ЭКСМО, 2007. – С. 316–318.

Каленик О.П., Лисак Н. П.

магістратура, юридичний факультет

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

БІДНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФОН РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СІМ'Ї

Останнім часом наша держава переживає процес інтенсивних політичних, економічних, культурних, соціальних перетворень, які спричинюють значні зміни усталених моделей соціально-економічної поведінки населення. На тлі цього відбувається глибока трансформація усєї суспільної структури української держави, наслідком якої стала глибока соціальна поляризація. Остання особливо загострила проблеми бідності населення, адже саме питання нерівномірного майнового розподілу є ключовими, які лежать в основі вирішення більшості суспільних протиріч.

Детальний огляд літературних джерел [1; 2; 3] засвідчив, що незважаючи на всю складність даної проблематики, яка характерна не лише для нашої країни, а й для більшості держав із перехідною економікою, нині досі не існує єдиного чіткого визначення поняття «бідність», відсутні показники та критерії її вимірювання бідності, не кажучи вже про механізм подолання цього складного явища.

Проблеми бідності цікавлять представників багатьох наукових напрямків – економістів, соціологів, філософів, істориків тощо, але найбільший інтерес вони викликають у фахівців економічної психології. Найбільш прийнятним трактуванням даного явища вони вважають таке, що характеризує бідність як нездатність підтримувати мінімальний рівень життя. Так, Ложкін зазначає, що бідними вважаються люди, сім'ї або групи осіб, які мають у своєму розпорядженні настільки незначні (матеріальні і культурні, соціальні) засоби, що є виключеними з того способу життя, який відповідає мінімальним вимогам тієї країни, де вони проживають [3]. Г. Пляскіна під малозабезпеченістю вбачає забезпеченість життєвими благами нижче норми, що прийняті даним суспільством [4].

Загал, більшість науковців підтримують думку про те, що сьогодні можна виокремити чотири загальноприйняті підходи до визначення та вимірювання бідності:

- 1) абсолютний, який передбачає співставлення середньодушового прибутку з прожитковим мінімумом;
- 2) відносний, що визначає як рівень добробуту окремої особи чи сім'ї співвідноситься з переважаючим рівнем забезпеченості у даній країні;

- 3) суб'єктивний, пов'язаний із самооцінкою власного соціально-економічного стану;
- 4) інтегральний, котрий вимагає узагальнення ряду статистичних характеристик.

При цьому абсолютна бідність має *три ступені вираженості*: незабезпеченість (малозабезпеченість), нужденність (бідність) та убогість (злиденність) [2; 4].

Вивчаючи проблему бідності в цілому, та малозабезпеченості сім'ї зокрема, фахівці дійшли висновку, що для більшості з них характерними є декілька спільних ознак, які об'єднують їх. Так, наприклад, переважаючими адаптаційними стратегіями у таких сімей є економія на усьому, відмова від оновлення чи придбання предметів довготривалого використання, від відвідування культурно-дозвільних заходів, відмова від включеності в діяльність різноманітних освітніх, оздоровчих інститутів, неможливість будь-якої соціальної активності внаслідок нестачі коштів [4]. Також до цього списку входять й так звані «полярні» сімейні ситуації – високе сімейне "навантаження" (багатодітні, неповні сім'ї та ін.), втрата зв'язків із сім'єю та близькими.

Науковці також виокремлюють й цілу низку інших рис бідних сімей. Вони ж, на думку цих авторів, водночас, є ще й чинниками, що спричиняють бідність. Назвемо найбільш поширені серед них, а саме:

- переривання вертикальних зв'язків із родиною;
- часті розлучення;
- раннє статеве життя;
- позашлюбна народжуваність;
- практика цивільних шлюбів [2; 3; 4].

Окрім того, що досі у науковому товаристві існують певні суперечності щодо з'ясування окремих аспектів малозабезпеченості, кожен науковець, який працює у даному напрямку, намагається самостійно визначити саме поняття «сім'я» та виокремити його характеристики. Загалом, сім'я - це є особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Але за визначенням О. Антонова, сім'я – це заснована на єдиній загальносімейній діяльності спільність людей, пов'язаних узами шлюбу- батьківства-рідства, і тим самим забезпечує відтворення населення і спадкоємність сімейних поколінь, а також соціалізацію дітей і підтримання існування членів родини. Автор вважає, що лише наявність таких триєдиних відносин дозволяє говорити про конструювання сім'ї як такої в її усталеній формі, а наявність одного чи двох з названих відносин характеризує фрагментарність сімейних груп, що були колись сім'ями (з причин дорослішання та відокремлення дітей, розпаду сім'ї через хворобу, смерть її членів, через розлучення та інших видів сімейної дезорганізації), або таких, що ще не стали сім'ями

(наприклад, сім'ї молодят, які характеризуються лише подружнім зв'язком, але не батьківством і кровним родством) [1].

На нашу думку, таке зауваження є доволі слушним як у загалом, так і у контексті вивчення нашої проблематики. Адже відповідно до таких характеристик можна легко виокремити *три основних сфери сімейної взаємодії*, які необхідні для аналізу проблеми бідності у сімейному аспекті, а саме:

- 1) подружні (чоловік – дружина; гендерний аспект);
- 2) батьківські (батьки – діти);
- 3) родинні (міжпоколінні взаємини: родина у цілому – дідуся й бабусі, батьківські сім'ї).

Зважаючи на все вищезначене можна зробити висновок про те, що незважаючи на надзвичайну актуальність розглянутої проблематики у науковому світі досі існує багато суперечностей щодо окремих її аспектів. Так, донині чіткості бракує самій категорії «бідність». На нашу думку, з одного боку, це зумовлено багатогранністю самого цього явища, з іншого – неоднозначності ставлення до нього самих науковців. Відтак нині не визначені загальноприйняті критерії вимірювання бідності, що значно ускладнює її вияв та класифікацію. Окрім того, аналізуючи дану категорію крізь призму сімейної взаємодії, виникає ще більше питань та неоднозначного трактування різноманітних його аспектів, адже як структурна соціальна одиниця, сім'я віддзеркалює загальний стан суспільства, суперечності й наслідки процесів, що відбуваються в ньому. Відтак висновуємо, що культура бідності як соціальне явище вимагає усебічного вивчення та комплексної роботи з метою подолання цього явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов А., Медков В. Социология семьи. М.: Изд-во МГУ: Изд-во Международного университета бизнеса и управления, 1996. 304 с.
2. Белкин А. Почему беднеют бедные? [Электронный ресурс]. Режим доступа: [//http://semya.potrebitel.ru/data/8/49/08.shtml](http://semya.potrebitel.ru/data/8/49/08.shtml)
3. Ложкін Г., Спасенніков В., Комаровська В. Економічна психологія: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2004. 304 с.
4. Пляскина Г.Е. Социальная адаптация малообеспеченных семей в новых социально-экономических условиях: на материалах Республики Бурятия: диссертация ... кандидата социологических наук : 22.00.04. Улан-Удэ, 2007. 209 с.

Колтишева Діна Сергіївна

студентка VI курсу факультету біотехнології і біотехніки

КПІ ім. Ігоря Сікорського, Україна

Науковий керівник:

к.психол.н., проф. **О.В. Винославська**

ТРУДОВА ЗАЙНЯТИСТЬ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

На сьогодні стипендію за новими правками постанови КМУ [1] можуть отримувати лише 40-45% студентів за рейтинговим списком. Стипендія становить 1300,00 грн. (крім деяких спеціальностей) та 1892,00 грн. – підвищена. Деяких студентів матеріально забезпечують батьки, особливо, якщо студенти живуть разом з ними, але деяким, зокрема старшим курсам, доводиться працювати задля того, щоб забезпечити хоча б мінімально дефіцитарні потреби. З іншого боку, робота під час навчання за фахом сприяє розвитку професійних навичок у майбутніх фахівців. Метою даної роботи є аналіз трудової зайнятості студентів технічного університету.

Опитування стосовно трудової зайнятості проводилось у 2019 році серед студентів факультету біотехнології і біотехніки (ФБТ) та студентів хіміко-технологічного факультету (ХТФ) КПІ ім. Ігоря Сікорського. Нами застосовувалась анкета розроблена О.В. Винославською [2]. В анонімному опитуванні взяли участь 100 студентів (70 дівчат та 30 юнаків) 1-6 курсів ФБТ та ХТФ віком від 16 до 25 років.

Табл. 1 Трудова зайнятість студентів

(Відповідь на питання: «Чи доводиться підробляти у вільний від навчання час?»)

Група студентів	Частка студентів, %					
	Так, постійно	Так, тимчасово	Не відмовляюся від випадкових підробітків	Не працюю, але хотів би	Не маю можливості	Не маю бажання
Всього	42	25	12	14	2	5
Дівчата	40,0	24,3	10,0	17,1	2,9	5,7
Юнаки	46,7	26,7	16,7	6,7	0,0	3,3

Як видно з табл.1, частка студентів, які працюють у вільний від навчання час (як на постійній, так і на тимчасовій основі) становить 79%, при цьому юнаки більш залучені до

трудової діяльності: 90% юнаків проти 74,3% дівчат. Майже половина 42% студентів працюють на постійній основі. Якщо ж порівнювати кількість дівчат та юнаків, що працюють до кількості тих, які не працюють але хотіли б, то отримуємо залежності, які наочно проілюстровані на графіках (рис. 1, рис. 2). Отже, ми бачимо що більшість студентів бажають працювати паралельно з навчанням, навіть якщо зараз не залучені до роботи.

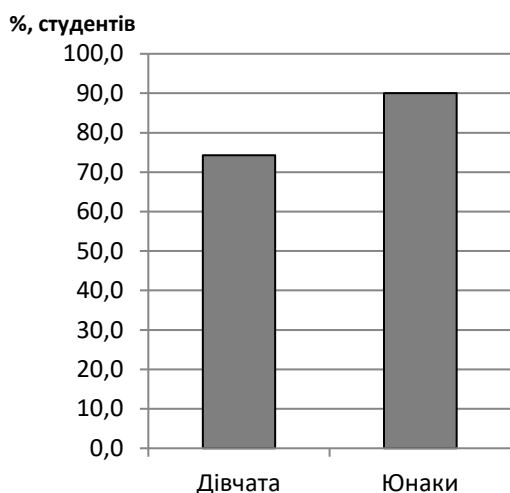

Рис. 1 Кількість студентів, що працюють

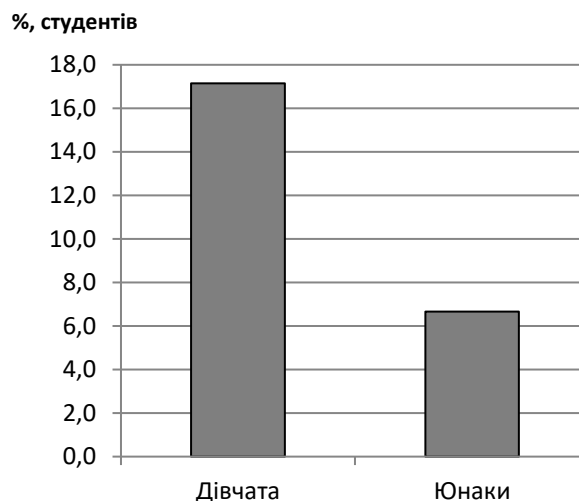

Рис. 2 Кількість студентів, які не працюють, але бажають працювати

Наступним питанням анкети було: «Яка сфера Вашої трудової діяльності?» (див. табл. 2). Серед інших сфер, в яких працює студенти, були зазначені: робота на видавництві, психолог, дослідні інститути та наукова діяльність, робота в лабораторії, робота в фармацевтичних та біотехнологічних компаніях, програмування. При цьому за спеціальністю дівчата і юнаки працюють в галузях хімічної, фармацевтичної та біотехнологічної промисловості, в наукових установах й лабораторіях. Всього за спеціальністю працює 15,5% студентів.

Табл. 2 Розподіл студентів за сферами трудової діяльності

Сфера трудової діяльності	% студентів		
	Всього	Дівчата	Юнаки
Малий бізнес	6,7	5,0	10,0
Посередництво	3,3	3,3	3,3
Надання дрібних послуг	15,6	13,3	20,0
Маркетинг	15,6	15,0	16,7

Операції з нерухомістю	1,1	0,0	3,3
Робота на виставках	4,4	5,0	3,3
Переклади	5,6	6,7	3,3
Збір інформації	5,6	3,3	10,0
Студентський бізнес	5,6	5,0	6,7
Журналістика	2,2	3,3	0,0
Педагогічна діяльність у т.ч. приватні уроки з іноземної мови	6,7	8,3	3,3
Клерк	2,2	1,7	3,3
Модельний бізнес	3,3	3,3	3,3
Бух. Облік	0,0	0,0	0,0
Інше (допишіть)	34,4	40,0	23,3

Примітка: деякі студенти працюють на кількох роботах.

Останні запитання мали на меті виявити причини трудової діяльності та негативи, з якими доводиться стикатися молоді на роботі, при цьому відповідей могло бути декілька: «Що приваблює Вас у поєднанні роботи з навчанням?», «Що не приваблює Вас у поєднанні роботи з навчанням?»

Табл. 3 Мотиви трудової діяльності

Фактор, який приваблює	% студентів	Фактор, який не приваблює	% студентів
Вільний графік роботи	30,2	Відсутність сталості	20,9
Гроші	79,2	Далеко від дому	16,5
Зручний час роботи	29,2	На роботі я не розвиваюся як особистість	9,9
На роботі я розвиваюся як особистість	25,0	Напружений графік роботи	39,6
Недалеко від дому	31,3	Невміння спілкуватися з людьми	9,9
Незалежність від батьків	45,8	Незадоволеність батьків	6,6
Різноманітність роботи	14,6	Незручний час роботи	18,7
Робота пов'язана з моїм майбутнім фахом	29,2	Нецікава робота	11,0
Спілкування з людьми	21,9	Низька зарплата	33,0
Сталість	11,5	Одноманітність роботи	25,3

Цікава робота	27,1	Робота не пов'язана з моїм майбутнім фахом	38,5

Висновки. 1. Найбільш важливою мотивацією трудової діяльності студентів є гроші (79,2%). Крім того, студентська молодь прагне бути незалежною від батьків (45,8%), працювати за фахом (29,2%) та витратити менше часу на дорогу до роботи (31,3%).

2. В цілому трудова зайнятість у різних сферах складає 79% студентів, що взяли участь в опитуванні.

3. За спеціальністю працюють 15,5% студентів, що свідчить про готовність як професійних установ залучати до трудової діяльності молодь, так і про наявність у студентів достатніх кваліфікаційних навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Постанова КМУ від 12.07.2004 № 882 «Питання стипендіального забезпечення» 882-2004-п. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/>

2. Винославська О.В. Де і чому працюють студенти технічного університету?/ О.В. Винославська// Трудовий потенціал України і його реалізація в умовах розбудови національної економіки - М-ли Міжнар. Наук.-практ. конф 20-21.11.1997 р. - Львів, 1997 - С.161-167

Котова Анастасія

студент I курсу магістратури Інституту журналістики

та масової комунікації

Класичного приватного університету, Україна

СУЧАЙНІ ЦЕНТРИ КАРЄРИ, ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Центр кар'єри – це помічник студентів у побудові успішної кар'єри та надійний партнер роботодавців у формуванні якісного кадрового резерву компанії. Тобто ці центри стають посередниками між студентами та роботодавцями. Основне їх завдання – це спрямування на популяризацію професійної освіти, сприяння працевлаштуванню здобувачів професійної освіти, забезпечення реалізації права випускників закладів освіти на працю, перше робоче місце, психологічна підтримка, відстеження їх трудового шляху та кар'єрного зростання [1, с.28].

Для досягнення цілей центрів кар'єри необхідно вирішити такі завдання:

1) Проконсультувати абітурієнтів стосовно їх майбутньої професії, пояснити в чому полягає специфіка тієї чи іншої професії, яке місце займає на ринку праці, чи перспективна вона та розповісти про план навантаження, про заняття та з яким нахилом вони будуть. Також розповісти про навчальну діяльність, як буде проходити навчальний процес, про те як студент зможе себе реалізувати в навчанні, тобто це може бути:

- написання тез, наукових робіт, статей;
- проходження практики, тобто індивідуальний вибір місця проходження практики, щоб зрозуміти всю специфіку майбутньої роботи, отримати нові знання, навички та досвід.

2) Інформаційна мотивація студентів.

Визначальним компонентом організації навчальної діяльності є мотивація. Вона може бути внутрішньою або зовнішньою щодо діяльності, однак завжди є внутрішньою характеристикою особистості як суб'єкта цієї діяльності. Передумовою успіху в ній є сформованість спонукальної сфери, розвитку якої потребує цілеспрямованого педагогічного впливу.

Таким чином найкращим мотиватором виступає власний приклад успішної людини. Адже зазвичай, студенти на перших курсах навчання не дуже чітко розуміють специфіку їх майбутньої професії, тому на допомогу їм приходять «фахівці-практики», які найчіткіше розкажуть про всі аспекти їх діяльності, про плюси та мінуси та про складнощі та перспективи.

В роботі центру кар'єри можуть бути реалізовані різноманітні види психологічної допомоги студентам. За формами проведення надання психологічної допомоги студентам, розрізняють групову та індивідуальну роботу. Також надається діагностичне обстеження, психологічне консультування та психокорекція. Види психологічної допомоги студентам бувають такі: допомога з ініціативи студента, допомога з ініціативи психолога і допомога зі сторони інших людей (викладачів, адміністрації ВНЗ). Оскільки зараз серед студентів не актуально звертатися за допомогою до психологів для отримання діагностичної, консультативної або психокорекційної допомоги, важливою задачею психологічної служби ВНЗ є формування запиту студентів на надання психологічної допомоги [2, с.68].

Для формування запиту студента в наданні психологічної допомоги потрібно використовувати такі міри:

- Проведення діагностичних обстежень студентів з послідовним запрошенням обговорення результатів;
- Проведення бесід з актуальних життєвих та професійних проблем;
- Обговорення зі студентами яскравих випадків з консультативної практики.

Надавати психологічну допомогу можна таким чином:

- Допомога безпосередньо психологом;
- Допомога, яка надається викладачем;
- Допомога, яка надається ода одному, студентами різних курсів під наглядом психолога.

Студенти старших курсів під керівництвом працівників психологічної служби вишах, можуть проводити консультації, тренінги, освоювати різні психотерапевтичні техніки, рольові ігри, мозковий штурми, групові дискусії. Також в рамках психологічної служби можуть біти організовані спеціальні сеанси, на яких працюючи в командах, студенти можуть опановувати деякі первинні навички консультанта, психотерапевта, супервізора, які сприяють розвитку професійних якостей та набуття професійного досвіду [3, с.256].

Також невід’ємною частиною є соціально-психологічний супровід студентів. Він спрямований на підвищення ефективності освітнього процесу. В рамках психологічного супроводу студентів досягається успішна адаптація, на основі рекомендації психолога для викладацького складу, щодо вдосконалення організації навчально-виховного процесу. В результаті психологічної взаємодії змінюється характер педагогічних взаємин між учнем та викладачем. В той час, як психологічний супровід – це не тільки опосередкована, але й пряма взаємодія психолога зі студентами. Одним з напрямів психологічного супроводу студентів є розвиток у них адаптаційного потенціалу, і на цій основі здійснюється оптимізація процесу адаптації студентів до умов навчання в ВНЗ [2, с.89].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Про затвердження Положення про психологічну службу системи освіти України». Наказ № 127 від 03.05.99 (Із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН N 439 (z0570-01) від 07.06.2001) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.osvita.ua/Ser_osc/3076.
2. Діяльність психологічної служби: методичні та етичні акценти: методичний посібник / упорядник К.М. Муліка. – Полтава: ПОІППО, 2007. – 156 с.
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо діяльності працівників психологічної служби у 2012/2013 н.р. [Електронний ресурс]: Лист МОН молоді і спорт від 19.07.2012 р. № 1/9-517. – Режим доступу:<http://psyua.com.ua/page/zakon.php>.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЗЕРКАЛЬНОГО Я ТА КІБЕР Я У СФЕРІ САМОСВІДОМОСТІ ЛЮДИНИ

Одне із найважливіших завдань сучасного націєтворення на теренах України полягає у вихованні гармонійної особистості, розкритті її суб'єктного потенціалу, оскільки лише така особистість спрямована на постійний культурний розвиток, є активним та свідомим представником громадянського суспільства. Зазначене неможливе поза самосвідомістю, а точніше – без формування в неї позитивної Я-концепції як надійного осереддя її психодуховного світу. Відомо, що одне з базових понять самосвідомості – концептуальне Я, яке являє собою динамічну систему уявлень людини про себе та охоплює усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних, соціальних та екзистенційних властивостей, самооцінку і самоствавлення.

Зрозуміло, що внутрішній світ людини давно був однією з провідних тем для дослідження науковців з різних галузей науки та інтелектуальної практики. Тому складність і багатогранність його психологічного пізнання у зосередженні дослідницької уваги на Я-концепції [1] зумовлюється її сутністю, змістом, структурою та методами вивчення як одного з найпотасмніших і поліфункціональних формоутворень індивідуальної самосвідомості [2; 4]. У зв'язку з цим «не тільки ситуації здатні впливати на поведінку особи (у т.ч. її Я-концепцію), але й люди можуть активно впливати на ситуації, приписуючи їм той чи інший смисл і здійснювати вибір, в які із них втручатися, а в які – ні» [3, с. 257].

Водночас американський соціолог Чарльз Хортон Кулі, взявши за основу дослідження про соціальне Я У. Джемса, зауважив, що дзеркальне або «відображене Я виникає тоді, коли людина будує власну самооцінку на основі того, як на її думку вона має вигляд в очах інших людей. Останні постають свого роду дзеркалом і те, як вони інтерпретують нас, відображається у їх жестах, виразах обличчя і висловлюваннях» [3, с. 220]. Соціальність індивіда, як відомо, розпочинається з усвідомлення ним власного Я, яке розвивається внаслідок його взаємодії з іншими людьми, тобто «не-Я» та розуміння їх особливого існування. Інші люди є тим дзеркалом, завдяки якому соціалізується індивідуальний світ Я. Ч. Кулі вважав, що свідомо діяльність завжди має соціальний характер і навпаки. Її основний нерв проходить через співвідношення своєї поведінки та діяльності з оцінкою Я навколишніми. У результативному зрізі цей образ становить віддзеркалення сукупності

вражень. Внаслідок цього, концептуально розмежовується три складових дзеркального Я: а) яким я здаюся іншому індивіду; б) як він оцінює мій образ, в) яким є наслідок цього сприйняття — особу охоплює почуття самоповаги чи приниження.

Таким чином, «дзеркальне Я» є інтегральним відображенням сукупності вражень багатьох людей, які особа викликає в оточуючих. А це дає їй почуття персональної визначеності, впевненості чи, навпаки, приниження, які Ч. Кулі виражає терміном «самоповага». Внаслідок цих уявлень і почуттів індивідуальне Я синтезує соціальне та особистісне як спосіб своєї інтеракції з навколишнім соціальним докільям. Дзеркальне Я (the looking-glass self) є синтезом соціального та індивідуального в людині, гарантом і одночасно результатом його інтеракції з соціальним середовищем.

Значного впливу дзеркальне Я зазнає із розвитком засобів масової інформації. Такі соціальні мережі як Facebook, Twitter, Instagram уможливають зв'язок з людьми, яких ми раніше не зустрічали. Це призводить до постійно зростаючої кількості «дзеркал», що породжує нові питання щодо розвитку власного Я особистості. Внаслідок цього виникає таке поняття як «кібер» Я. Мері Ейкен зазначає, що кібер Я – це версія, яку людина вибирає для представлення себе у соціальній мережі. У реальному житті кібер Я взаємодіє з іншими особами, отримує соціальний зворотний зв'язок та пристосовується до соціальних відповідей. Однак все ж існують вагомні відмінності між кібер Я та реальним Я [5]. Наприклад, людина може володіти багатьма версіями кібер Я: у Facebook вона презентує професійне Я, у Twitter – реальне Я, а у Instagram – художнє Я. Кібер Я продовжує існувати в соціальних просторах, навіть коли люди не взаємодіють із цими середовищами в режимі реального часу. Таким чином, користувачі соціальних мереж ніколи повністю не відмежовуються від впливу суджень та критики. І на відміну від реального Я, кібер Я більш піддатливе, коли мовиться про форму, оновлення та вдосконалення.

Отже, ці унікальні якості кібер Я викликають безліч соціально-психологічних питань та проблем, пояснює М. Ейкен. У людей може виникнути більша потреба чи бажання перебувати у просторах соціальних мереж, аніж у реальному житті. Розвиток власного реального Я їх цікавить менше, відповідно кібер Я у них у пріоритеті. У кінцевому результаті існує велика ймовірність роздвоєння особистості. Найбільш піддатливі до цього – підлітки, оскільки їхнє Я лише формується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. Роберт Бернс; пер. с англ. М. : Прогресс, 1986. 421 с.

2. Лупка М. Peculiarities of the mutually caused development of personality self-consciousness and Self-concept. *Психологія і суспільство*. 2018. № 3-4. С. 154-162.
3. Психологическая энциклопедия. 2-е изд. / под ред. Р. Корсини, А. Ауэрбаха. СПб.: Питер, 2003. 1096 с.
4. Фурман О. Я-концепція як предмет багатоаспектного теоретизування. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 38-67.
5. Mary Aiken. The Cyber Effect: A Pioneering Cyber-psychologist Explains how Human Behavior Changes Online. Spiegel&Grau, 2017. 387 p.

Мала Регіна Олександрівна

Студентка IV курсу Спеціальність Соціальна робота

*Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького*

СІМ'Я ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ

У сучасній науці існує безліч типологій сім'ї. Об'єктом соціальної підтримки може стати сім'я будь-якого типу. Однак ступінь потреби в соціальній підтримці кожна сім'я відчуває по-різному. Для розв'язання проблемних питань доречним є вивчення конкретної сім'ї та її потреб. З приводу поняття «сім'я» зазначимо, що це нестабільний суб'єкт через такі причини: зміна кількості членів через народження, смерть, розлучення, догляд дорослих дітей, через зміни ресурсів сімейного життя, варіювання обов'язків членів сім'ї тощо.

З точки зору здатності сім'ї до розв'язання типових і нетипових проблем, всі сім'ї можуть бути розділені на три групи:

1. Сім'я, де система взаємовідносин досить гнучка, члени якої є вільними у проявах своїх почуттів і бажань, в яких всі виникаючі проблеми обговорюються усіма членами сім'ї, що дає можливість знаходити нові зразки відносин, адекватно змінювати сімейну структуру. Сім'я даного типу потребує підтримки, скоріше, в ситуаціях ненормативного стресу, при виникненні небезпечних, але природних (хоча і не впливають з внутрішнього саморозвитку сім'ї) ситуаціях, таких як нещасний випадок, серйозне захворювання, фізичний або розумовий дефект, передчасна смерть, нещастя, викликане зовнішніми чинниками.

2. Сім'я, в якій зусилля спрямовані на підтримку згоди і єдності перед зовнішнім світом, проте, у значній ступені потребують підтримки і захисту. Такими можуть бути психічні захворювання, випадки насильства у сім'ї тощо.

3. Сім'ї, в яких взаємодії часткові і засновані на безперервних суперечках і конфліктах, що ведуть до кризи, і в яких минулий досвід не є орієнтиром для поведінки у майбутньому. Такі сім'ї мають хаотичну структуру, низький рівень організованості, конфліктність і позбавлені потенціалу вирішення проблем у кризових ситуаціях.

Сім'ї можна умовно розділити на функціонально заможні і функціонально неспроможні (група ризику).

Є значна кількість сімей, що не усвідомлюють свої проблеми, умови в яких настільки важкі, що мають небезпечний характер. Це як правило, сім'ї з кримінальними факторами ризику, де батьки через свого антигромадської або злочинного способу життя не створюють елементарних умов для виховання дітей, допускається жорстоке поводження з дітьми, жінками, має місце залучення дітей, підлітків у злочинну й антигромадську діяльність. Очевидно, що таким сім'ям необхідний соціальний супровід.

Залежно від характеру внутрішньо сімейних стосунків, сім'ї можна умовно розділити на: благополучні і ті, які потребують соціально-педагогічної підтримки.

Категорії сімей, на які необхідно звернути увагу у соціальній роботі – це сім'ї, які характеризуються наявністю деякого відхилення від норм, що не дозволяє визначити їх як благополучні (неповні, малозабезпечені, багатодітні; родини, де діти-інваліди; сім'ї, де один або обоє батьків інваліди); вони справляються із завданнями виховання дитини з великою напругою своїх сил.

1. Неповна сім'я – це сім'я, в якій є тільки один з батьків, який дбає про дітей (і як правило, це сім'я, де головною є жінка).

2. Малозабезпечена сім'я – це сім'я, де середній дохід на місяць є нижчим, ніж прожитковий мінімум.

3. Багатодітна сім'я – це сім'я, в якій виховується 3 і більше дітей.

4. Замісна сім'я – це форма життєвого устрою дитини, яка втратила зв'язки з біологічною родиною. Така сім'я наближена до природних умов життєдіяльності та виховання, що забезпечує найбільш сприятливі умови для індивідуального розвитку дитини і її соціалізації, набуття досвіду життя в родині. До неї відносять: сім'ї опікунів, піклувальників, прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу.

- усиновлення – це спеціальна міра захисту дитини, при якій юридично встановлюються родинні зв'язки між дитиною і людиною або подружньою парою, які не є його рідними батьком і матір'ю;

- опіка (піклування) – це форма охорони особистих і майнових прав та інтересів недієздатних громадян; форма влаштування дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, з метою їх утримання, виховання та освіти, а також для захисту їх прав та інтересів. Поняття «опіка» і «піклування» як форми сімейного виховання ідентичні;

- прийомна сім'я – це форма влаштування дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, на підставі договору про передачу дитини на виховання в сім'ю між органами опіки та піклування і прийомними батьками. Загальна кількість дітей у прийомній сім'ї, включаючи рідних та усиновлених, як правило, не повинна перевищувати 8 осіб;

- дитячий будинок сімейного типу – це сімейна пара чи самотня жінка, яка взяла на виховання від 5 до 10 дітей-сиріт або дітей, які залишилися без піклування батьків.

5. Діти-інваліди – це діти, які мають відхилення від норми, істотно позначаються на їх життєдіяльності.

6. Сім'я переселенців, біженців.

7. Сім'ї емігрантів.

8. Сім'ї студентів.

9. Сім'ї віруючих.

Основними причинами потрапляння дітей в категорію знаходяться в соціально небезпечному положенні, є: алкоголізм батьків; їх антисоціальна поведінка (різні форми девіації і криміногенна поведінка); сексуальне розбещення батьками власних дітей, насильство в сім'ї по відношенню до дітей і жінок, жорстоке поводження з дітьми (побої, побиття з нанесенням тяжких травм, голод тощо); відбування одним з батьків терміну тюремного ув'язнення; лікування одного з батьків від алкоголізму, наркоманії, психічного захворювання; залишення малолітніх дітей без нагляду, без їжі і води; відсутність постійного місця проживання, поневіряння разом з батьками без засобів до існування.

Соціально-педагогічний супровід розуміється нами як підтримка психічно здорових людей, у яких на певному етапі розвитку виникають особистісні труднощі. У науково-педагогічних джерелах супровід розглядають як системну інтегративну технологію соціально-психологічної допомоги сім'ї та особистості і як один з видів соціального патронату – соціально-психологічний патронат.

Методологічний аналіз дозволяє стверджувати, що на сьогоднішній день супровід – це особлива форма здійснення пролонгованої соціальної та психологічної допомоги – патронату. На відміну від корекції – супровід передбачає не «виправлення недоліків і переробку», а пошук прихованих ресурсів розвитку людини або сім'ї, опору на його (її) власні можливості і створення на цій основі сприятливих умов для відновлення зв'язків зі світом людей. У кожному конкретному випадку завдання супроводу визначаються

особливостями особистості або сім'ї, якій надається соціальна допомога. Схема супроводу: сигнал про проблему; аналіз проблеми; збір необхідної інформації; розробка плану вирішення проблеми (спільно з дитиною, батьками, вчителем або класним керівником); підтримка на початкових етапах здійснення плану; консультування батьків, учнів, педагогів; відстеження і аналіз результатів виконання плану і при необхідності його коригування.

Основними напрямками роботи з педагогічного супроводу є: розробка індивідуального плану розвитку та реабілітації дитини в сім'ї; складання плану поточного супроводу сім'ї та дитини; проведення моніторингу розвитку дитини в сім'ї; проведення психолого-медико-соціальних консилиумів; відвідування сімей за місцем проживання; проведення занять, корекційно-розвивальних заходів, індивідуальних бесід, консультацій; методичний супровід сімей.

Відповідно викладеного матеріалу, нами окреслено перспективу дій надалі, що полягають у розробленні та впровадженні під час практики діагностичних опитувальників для дітей та їх батьків, що спрямовані на з'ясування загальної соціо-культурної ситуації їх розвитку.

**Метіль Руслан,
Денисюк Андрій,**
студенти I курсу факультету економіки та управління
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім.В.Гетьмана»,
(Київ, Україна)*

КАТАСТРОФІЗМ ЧИ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ?

ВСТУП. Нещодавно ми ознайомилися з промовою 16-річної активістки зі Швеції Грети Тунберг на саміті ООН 24 вересня 2019 року, на якому вона заявила світовим політикам, що вони “руйнують наше майбутнє” та не мають права говорити про “успішне економічне зростання”. Мова йшла про те, що нашій планеті загрожує знищення, спричинене нами, людьми. Тим самим звичайна дівчинка поширила в суспільстві ідеї катастрофізму, що призвело до певних суперечок, наскільки дане явище є реальним. Якщо так, то як швидко воно станеться? Чи можуть існувати сучасні економічні системи без шкоди екології? Ці питання нас зацікавили і тому ми вирішили спробувати в них розібратися.[2]

Мета. Дана стаття ілюструє, що економічного зростання можна досягти, не завдаючи шкоди екології.

Завдання:

- Дізнатися, наскільки поширеними є ідеї катастрофізму

- Звернути увагу на способи збереження екології, які не суперечать економічному зростанню
- Визначити, чи піклується молоде покоління про екологію та чи є охорона довкілля для них важливим питанням
- Розібратися, чи можливе процвітання екології разом зі збереженням сучасних економічних систем

ОСНОВНА ЧАСТИНА. Катастрофізм - система уявлень про зміни живого світу в часі під впливом подій, що призводять до масового вимирання організмів. Людиною, що розробила катастрофізм як цілісну гіпотезу, був відомий французький палеонтолог Жорж Кюв'є.[1]

Після проведення власного соціологічного опитування, ми визначили, що ідеї теорії катастроф не є надзвичайно поширеними. Опитуваними були студенти КНЕУ. Більшість із них ніколи не чули про катастрофізм до ознайомлення із анкетною. Близько 70% вважають, що світ очікує апокаліпсис, спричинений людською діяльністю.

Однією з найпопулярніших борців за екологію серед наших однолітків сьогодні є Грета Тунберг. 16-річна шведська школярка є політичною активісткою, яка виступає за зупинку глобального потепління та зміни клімату. Під час свого виступу на саміті ООН дівчина звинуватила світових політиків, що замість того, щоб організовувати активні заходи щодо збереження екології, вони лише роблять вигляд, що зацікавлені у цьому та «розказують казки про успішне економічне зростання». Вона є прихильницею ідеї, що заради того, щоб врятувати навколишнє середовище, потрібно пожертвувати стабільністю та процвітанням економіки.[2]

Ми спробуємо проілюструвати, що обидві позиції не суперечать одна одній. Для цього покажемо як молоде покоління бореться із проблемами екології, розробляючи дієві технології, які не тільки дають можливість зберегти нашу планету, а забезпечують неабиякий економічний ефект.

Боян Слат родом із Нідерландів, йому 25 років. Проблемою забруднення світового океану юнак зацікавився у віці 16 років, під час відпочинку у Греції. Займаючись дайвінгом Слат помітив, що у морі «більше пластику ніж риби». Це і спонукало його створити та стати головою некомерційного фонду TheOceanCleanup. У 22-річному віці він поставив світовий рекорд, запустивши 213 водяних ракет одночасно. Це досягнення потрапило до Книги рекордів Гіннесса. Наразі компанія розробила покращену версію водяних ракет, які здатні збирати найтонші матеріали з пластику, що засмічують океан.[3]

Також слід згадати нашого співвітчизника з Закарпаття, молодого науковця Валентина Фречку. Майже рік школяр разом з своєю вчителькою збирали опале листя з

різних дерев: берези, верби, дубу та граба. Далі відсортовували у певні бокси, де відбувалися відповідні хімічні процеси. В результаті дослідники отримали целюлозу, а кінцевим варіантом став висушений аркуш паперу. Фречка виграв безліч грантів та студентських премій за допомогою свого відкриття. Сьогодні юнак працює на Житомирському картонному комбінаті, на якому було відкрито відділ по переробці паперу з опалого листя.[4]

Якщо порівнювати діяльність двох вище згаданих молодих вчених та заходи, які проводила шведська активістка, то можна зробити висновок, що ім'я Грети Тунберг та її вчинки є дещо переоціненими. Адже в усьому світі існує багато науковців, наших ровесників, зокрема й Боян Слат та Валентин Фречка, які зробили куди більший внесок, на нашу думку, у збереження екології нашої планети, бо робили конкретні справи.

Іншої важливої перевагою українського та нідерландського вчених є те, що їхні ідеї та наукові відкриття не суперечать економічному зростанню, на відміну від ідей Грети Тунберг, яка пропонує занадто радикальні ідеї, здійснення яких приведе до знищення сучасних економічних систем. Якщо говорити про них, то варто відзначити, що у теперішніх економічних умовах структурні елементи системи економіки характеризуються динамізмом, мінливістю, суперечністю розвитку. Зважаючи на це, новим підприємствам легше стати структурною частиною сучасної системи економічних, підприємницьких відносин, інтегруватись в економіку країни перевіреними методами, знижуючи свої ризики. Проте, водночас, компанії, які орієнтовані не лише на отримання прибутку, а й на збереження екології в процесі виробництва можуть стати фундаментом для нових умов у сучасних економічних системах, виключаючи їхню руйнацію.[5]

Посилаючись на дані нашого соціологічного опитування, можна стверджувати, що молодому поколінню не байдуже збереження екології нашої планети. Згідно з соціологічним дослідженням агенції «Фама», 93% українців вважають охорону довкілля важливим питанням; 87% вважають, що здатні особисто сприяти охороні навколишнього середовища та брати активну участь у захисті довкілля за допомогою сортування сміття, відмові від пластику, економії води та інших заходів, що спрямовані на збереження екології нашої планети в цілому.[6]

ВИСНОВОК. Отже, підсумовуючи все вище згадане, можна сміливо заявити, що діяльність Грети Тунберг є переоціненою та привертає занадто багато зайвої уваги, в той час як такі науковці як Валентин Фречка чи Боян Слат залишаються непоміченими, незважаючи на те, що їхні заходи є дуже корисними для екологічного розвитку нашої планети. Отже, на наше абсолютне переконання, люди повинні звертати увагу на те, що корисне, а не на те, що популярне.

Слід зазначити, що діяльність Валентина Фречки та Бояна Слата підтверджує, що збереження екології є цілком можливим і не протирічить розвиткові основоположних принципів функціонування сучасних економічних систем. Важливим також є те, що згідно з соціологічними дослідженнями сучасне покоління піклується про наслідки своєї життєдіяльності та є небайдужим до свого майбутнього та майбутнього своїх нащадків. Отже, у нашої планети є шанс на економічне зростання, не руйнуючи екологічне середовище, однак заради цього кожен має повернути своє життя на «екологічні рейки», бути соціально відповідальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Катастрофізм // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 1 : А — Л. — С. 466-467.
2. Промова Грети Тунберг на саміті ООН [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/recommends/greta-tunberg-promova-na-samiti-oon-novini-svitu-50044488.html>
3. Хто такий Боян Слат? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.112.ua/golovni-novyni/yoho-protystavliaiut-hreti-tunberh-khto-takyi-boian-slat-524939.html>
4. Досягнення Валентина Фречки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/627188>
5. Сучасні економічні системи: стан та перспективи // Наукове видання. Тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / Коваль Л. М. – к. е. н., в.о. ректора ХКТЕІ, голова Програмного комітету, 2015.
6. 93% українців вважають охорону довкілля важливим питанням – соціопитування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uacrisis.org/ua/68683-eco-sonscience-in-ukraine-social-survey>

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКТНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ДІЛОВІЙ СФЕРІ

Взаємодія — це процес безпосереднього чи опосередкованого впливу суб'єктів один на одного, котрий зумовлює їх взаємозв'язок. Цей процес потребує активності і взаємної спрямованості дій тих людей, які приймають у ньому участь [1; 2]. Існує багато різновидів взаємодії, а тому є потреба у їх класифікації. Одна з найвідоміших — розмежування на кооперацію (співробітництво), конкуренцію (суперництво) та уникнення (пасивність). Також в основу класифікації взаємодії кладуть кількість її суб'єктів, а саме: парна взаємодія (у діаді), взаємодія у групі (групова взаємодія), між групами (міжгрупова взаємодія) або взаємодія суб'єкта з групою (суб'єктно-групова взаємодія). Цим суб'єктом може бути лідер або будь-який член групи.

Найпоширенішою формою взаємодії є спілкування. При будь-якому акті спілкування відбувається обмін не тільки знаннями, думками, ідеями, тобто інформацією, а й діями, зокрема при побудові спільної стратегії взаємодії. Саме ділове спілкування інтегрує різні види діяльності менеджера та постає основною управлінською процедурою поряд з плануванням, структуруванням, керівництвом, контролем та прийняттям рішень. Воно виконує такі функції: організація спільної діяльності, пізнання людьми один одного, формування та розвиток міжособистісних взаємин, комунікація та контроль. Тобто йдеться про ділове (управлінське) спілкування.

Ділове спілкування — складний, багатоаспектний процес налагодження і розвитку контактів між співробітниками організації, що спричинений потребами спільної діяльності. Зокрема, виокремлюють такі функції ділового спілкування: 1) інформаційно-комунікативну (трансляція та сприймання інформації); 2) регулятивно-комунікативну (наприклад, переконання, навіювання, наслідування тощо); 3) афективно-комунікативну (переживання та прояв розмаїття людських емоцій) [3].

Ділове спілкування – двосторонній або багатосторонній процес, зумовлений необхідністю здійснення управлінських функцій шляхом встановлення взаємин і налагодження зворотного зв'язку. Ділове спілкування є специфічною формою активності учасників управлінського процесу, що передбачає встановлення прямих чи опосередкованих контактів між тими, хто вступає у ділові взаємини, забезпечує реагування

і вплив на дії та інформацію інших осіб, взаємне сприймання. Спілкування на діловому рівні дає не тільки результат спільної діяльності, а й стійкі відчуття довіри та взаємної прив'язаності [4].

Ділове (офіційне) спілкування в управлінні передбачає взаємини, що опосередковуються соціальними та професійними ролями. Цей вид спілкування може мати елементи особистісного характеру, актуалізація яких значним чином залежить від обмежень у ділових відносинах. Воно може розгортатися у монологічній і діалогічній формах. Проте саме діалогічний тип взаємин можна вважати універсальною умовою буття людини, формою становлення, розкриття та вираження її сутності [5; 6]. Відтак мовиться про ефективність суб'єкт-суб'єктних взаємин в управлінській діяльності.

Управлінське спілкування реалізується в таких його формах: 1) субординаційне спілкування (спілкування між керівниками і підлеглими, що ґрунтується на адміністративно-правових нормах); 2) службово-товариське спілкування (спілкування між колегами, що базується на адміністративно-моральних нормах); 3) дружнє спілкування (регламентується морально-психологічними нормами взаємодії) [7]. В організаційному ж аспекті управлінської діяльності виокремлюють такі форми передавання інформації: індивідуальні й групові ділові бесіди, наради, переговори, формулювання розпоряджень, виступи перед аудиторією, розмови по телефону, збори, мітинги, дискусії тощо.

Тип ділового спілкування залежить від стилю управлінської діяльності керівника. Менторський тип спілкування відповідає *авторитарному стилю* управління, що ґрунтується на односторонньому впливі та спілкуванні зорієнтованому на інструктаж. Однак показником високої культури ділової взаємодії керівника є «натхненне» спілкування, характерне для *демократичного стилю* управління, якому властиві активність усіх учасників взаємодії, вміння підтримувати розмову і дослухатися до співрозмовника. Для *ліберального стилю* управління, характерним є невмінням керівника впливати на результат ділової взаємодії. Він у процесі спілкуванні «пливе за течією» й нерідко вдається до вмовляння співрозмовника [7].

Соціально-психологічна структура ділового спілкування містить три складові:

1. Інтерактивна (взаємодія) - передбачає обмін не лише інформацією, а й різними діями, за допомогою яких здійснюється взаємне стимулювання, контроль та взаємодопомога у розв'язанні спільного завдання. Взаємодія в цьому контексті є аспектом спілкування, що виявляється в організації учасниками управлінського процесу взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності.

2. Перцептивна - передбачає сприймання людьми один одного (психологічні механізми міжособистісного сприймання). У процесі спілкування в індивіда формується

уявлення про партнера, його здібності, характер, світогляд, знання, уміння тощо [1]. Одним з основних способів пізнання й розуміння іншої людини є *ідентифікація* — уподібнення (ототожнення) себе з іншим. На відміну від ідентифікації, яка є процесом раціональним, *емпатія* характеризується чуттєво-емоційним осягненням іншої людини «серцем».

3. Комуникативна складова охоплює обмін інформацією, а також те, як інформація формується, уточнюється, розвивається. За допомогою системи знаків партнери можуть впливати один на одного. Такий комуникативний вплив є психологічним впливом одного індивіда на іншого з метою зміни його поведінки [6; 3].

Щоб підвищити ефективність ділової взаємодії керівникові доцільно проєктивно дотримуватися таких фаз її розгортання: 1) спрямованість на партнера (початок бесіди) – привертання уваги та викликання у співрозмовника інтересу до спільної діяльності; 2) взаємовідображення - прояв взаємної чуйності партнерів, налаштованості на розв'язання загальної проблеми (люди перестають думати про свій вигляд та індивідуальні ролі, головною вважаючи справу); 3) взаємоінформування (детальне обґрунтування та аргументування); 4) нейтралізація, спростування зауважень (виявлення інтересів та усунення сумнівів співрозмовника); 5) перетворення інтересів співрозмовника в остаточне рішення (прийняття рішень). Спілкування на діловому рівні дає змогу не тільки підвищити ефективність взаємодії, а й викликає стійкі відчуття довіри та взаємної прив'язаності [1].

Отож управлінське спілкування є конкретною формою взаємодії, обміну інформацією, взаємовпливу, а також засобом регуляції поведінки, діяльності і взаємин. Активність учасників управлінського процесу тим більша, чим ширша сфера спілкування і чим більше варіантів поведінки організація спроможна їм надати. Відтак у процесі ділового спілкування формуються як універсальні зразки та моделі поведінки співробітників, так і особливості комунікації, спричинені специфікою діяльності установи, її традиціями, нормами і правилами взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кайданова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків : НФаУ, 2011. 132 с.
2. Гірняк А. Поняттєво-категорійне поле і наукові підходи до розуміння взаємодії у психології. *Психологія і суспільство*. 2017. № 3. С. 112-126.
3. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 442 с.
4. Орбан-ЛембрикЛ. Е.Психологія управління :навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 544 с.

5. Гірняк А. Різновиди міжсуб'єктної взаємодії та їх психологічний аналіз. *Психологія і суспільство*. 2017. № 4. С. 82-86.

6. Кукушкин В.С. Психология делового общения : учеб. пособ. изд. 2-е, исправ. и доп. Ростов на-Дону : Издательский центр МарТ, 2010. 364 с.

7. Герчанівська П.Е., Левківський К.М., Федорова І.І. Культура управління : навч. посіб. Київ : ІВЦ «Політехніка», 2005. 152 с.

8. Чередниченко И. П., Тельных Н. В. Психология управления. Ростов на-Дону : Феникс, 2004. 608 с.

Моложенко Єлизавета

студентка III курсу факультету медичних
технологій діагностики та реабілітації
*Дніпровський національний університет
імені Олеси Гончара, Україна*

ПИТАННЯ СПІВПРАЦІ ПРЕДСТАВНИКІВ РИНКУ ПРАЦІ ТА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВТОРИННОЇ ЗАЙНЯТОСТІ СТУДЕНТІВ

Питання ефективної зайнятості займає вагоме місце у вивченні ефективного працевлаштування студентів після закінчення закладів вищої освіти. Аналізуючи сучасні тенденції можна виявити зростання напруги на ринку праці, рівня та тривалості неефективної зайнятості, також варто зазначити, що сучасний рівень професійної підготовки кадрів, освіченості та конкурентоздатності випускників закладів вищої освіти в Україні не достатньо високий.

Важливий внесок у вивченні питання зайнятості студентів здійснили такі українські та зарубіжні вчені, а саме: Н. Волкова, О. Виноградова, Е. Константинова, С. Творогова та інші.

Огляд напрацювань зазначених дослідників, дозволяє констатувати, що питання вторинної зайнятості студентів дуже актуальне. Насамперед, це пояснюється тим, що заклади освіти не готові надавати можливість практичного закріплення отриманих знань на сучасних підприємствах. Оскільки більшість закладів вищої чи професійної освіти не включені у ринкові відносини, освіта стає все більше формальною та не сприяє розвитку тих навичок, які затребувані роботодавцями. Таким чином, окреслюється ряд проблем: випускники не готові працювати за фахом, якість та зміст освіти не відповідає нормам на ринку праці, спостерігається неефективне використання найкращого часу для навчання

здобувачів освіти (саме студентських років), висунення вимог до наявності у випускників досвіду при влаштуванні на роботу не підкріплюється можливостями отримати такий досвід за фахом під час навчання. Тому, для отримання досвіду роботи, нових, професійних навичок, серед студентів поширена вторинна зайнятість, де вони мають можливість працювати у вільний від навчання час.

Важливо пояснити, що означає поняття «вторинна занятість». Вторинна зайнятість розглядається як додаткова форма використання робочої сили студента, де першою зайнятістю, а саме основною є процес навчання у вищому навчальному закладі.

На етапі пошуку вторинної зайнятості, студент може стикатися з рядом проблем, а саме: працевлаштування не за власною спеціальністю, що пов'язано із стереотипним сприйняттям працюючих студентів як некваліфікованих працівників, що ускладнює можливість для студентів формувати необхідні їм професійні уміння і навички [2].

Варто зазначити, що вторинна зайнятість має певну групу мотивів, які діють на студента, а саме: набуття професійного досвіду роботи, нових навичок та знань, забезпечення власного матеріального становища, отримати фінансову незалежність від батьків.

Тому, спираючись на актуальні проблеми при працевлаштуванні студентів, ми вважаємо, що для закладів вищої освіти перспективною є співпраця з різними приватними підприємствами та державними установами з метою забезпечення випускників достатнім рівнем професійної підготовки, активізації процесу підтримки ініціатив молоді щодо працевлаштування, заохочення до активного пошуку роботи й отримання спеціальності або професії, що має попит на ринку праці. Така співпраця, зокрема можлива в умовах дуальної освіти.

Зважаючи на закордонний досвід, можна зазначити, що початок впровадження дуальної освіти в Україні – це важливий крок на шляху розвитку та модернізації національної системи навчання. Сьогодні ми можемо говорити про те, що уряд запропонував ряд шляхів та способів подолання проблем, які стосуються випускників професійних та вищих навчальних закладів, адже Міністерство освіти і науки України затвердило відповідну концепцію у 2018 році [1]. Ця концепція повинна забезпечити підготовку фахівців за дуальною формою отримання освіти, а заклади освіти зобов'язані співпрацювати з роботодавцями з метою адаптації, отримання навичок, досвіду в умовах професійної діяльності.

Варто зауважити, що запропонована система навчання відрізняється від традиційного проходження практики студентами. Дуальна форма здобуття освіти

передбачає навчання на робочому місці з виконанням посадових обов'язків відповідно до трудового договору. Тож розроблена концепція переймає досвід німецької форми дуальної освіти і включає в себе такі основні завдання: модернізація освітніх програм, підвищення якості підготовки фахівців, зближення освіти з вимогами ринку праці, посилення ролі та впливу роботодавців на освіту, підвищення мотивації до навчання серед учнів та студентів, ріст рівня зайнятості молоді, скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі, підвищення конкурентоздатності працівників.

Особливої актуальності набуває відсутній на сьогодні механізм включення до навчальної програми здобувачів освіти заходів з їх інформування про реальний стан на територіальному ринку праці та попит на робочу силу з відповідних професій, про основні гарантії, які держава може надати їм у галузі працевлаштування. Тому, ми вважаємо, що у доповнені діяльності дуальної освіти затребуваними можуть бути інноваційні форми як індивідуальної, так і групової роботи: інформаційно-навчальні курси, групові заняття в бізнес-клубах з орієнтацією на підприємницьку діяльність та самозайнятність, соціально-психологічні програми, розвиток навичок комунікативної культури, навчання технології пошуку роботи.

Не менш важливою є інформаційна політика – агітація підприємств та організацій запрошувати студентів у період навчання на роботу. Така діяльність надасть право на влаштування на роботу у період навчання для того, щоб молоді люди могли поєднувати навчання з практичною діяльністю, мали змогу отримувати досвід роботи для подальшого працевлаштування.

Завдяки вказаним заходам можна покращити та активізувати процеси підтримки ініціатив молоді щодо професійної підготовки та працевлаштування, заохотити молодь до активного пошуку роботи і отримання спеціальності або професії, що користується попитом на ринку праці. Саме за таких умов підготовка молодих кадрів у навчальних закладах буде відповідати вимогам роботодавців. Випускники будуть готові до конкуренції на ринку праці, адже вони вже матимуть достатній досвід роботи. Окрім того, у віддаленій перспективі відповідна діяльність сприятиме стабілізації попиту і пропозиції на ринку праці.

Таким чином, можна зробити висновок, що дуальна модель освіти дуже актуальна та затребувана на сучасному етапі розвитку та модернізації закладів вищої освіти. Завдяки впровадженню відповідних змін можна зміцнювати та розвивати практичну складову освіти, підвищувати якість підготовки молодих кадрів та їх конкурентоздатність, приводити рівень їх підготовки у відповідність реальним вимогам на ринку праці,

збільшувати потужність мотиваційних дій щодо росту рівня ефективної зайнятості молоді починаючи зі студентських років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти від 19 вересня 2018 року № 660-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-р.

2. Федоренко Н. Особливості взаємодії і сприйняття працюючих студентів роботодавцями / Н. Федоренко // Соціальні виміри суспільства. - 2011. - Вип. 3. - С. 235-246.

Надвиничний О. С., Бевз О. М.

магістратура, юридичний факультет

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНЕ БАТЬКІВСТВО У СУЧАСНІЙ СІМ'Ї: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

За статистичними даними останніх років, більшість кризових процесів негативно відображаються перш за все на сім'ях з дітьми. Так в нашій країні навіть в період стабільності чи економічного зростання, одним з найважливіших чинників економічного та соціального добробуту виступала наявність та кількість дітей у родині, а сім'ї з двома та більше дітьми частіше всього потрапляли до зони високого рівня ризику. Численні дослідження показують, що всі сім'ї по-різному протистоять життєвим труднощам. Для одних наслідком несприятливих впливів буде наростання сімейних проблем: підвищення конфліктності, зниження задоволеності сімейним життям, хвороби, розлучення тощо. Інші ж, навпаки, під впливом стресу збільшують свою згуртованість і множать зусилля для подолання кризи і збереження сім'ї. При цьому тип сім'ї визначає її здатність діяти конструктивно і справлятися з різноманітними життєвими проблемами, особливо тими, що так чи інакше стосуються проблем виховання підростаючого покоління.

Аналіз останніх наукових та статистичних даних [1; 4; 5] свідчить про те, що незважаючи на доступність різноманітної просвітницької інформації щодо виховання та правильного поводження з дітьми на різних вікових етапах, питання безвідповідального батьківства набуває все більшої ваги. Соціальне сирітство, недоглянутість, зосередженість

батьків на матеріальному добробуті родини та багато інших сучасних проблем приводять до різкого збільшення кількості дітей, котрі демонструють різноманітні форми девіантної поведінки, яка є прямим наслідком неправильного виховання.

Звичайно, більшість таких проблем має комплексний характер (бідність, складні життєві обставини тощо), але значну роль у цьому питанні відіграє і саме ставлення батьків до тих обставин, які стали на шляху до комфортної життєдіяльності їх самих та дітей, котрих вони виховують. На нашу думку, для подолання цієї проблеми держава має якнайшвидше розробити та запровадити системні програмні заходи у цьому напрямку, які повинні включати проекти та програми, спрямовані на підвищення рівня загальної освіченості батьків щодо виховання дітей у родинах. Їх обов'язковими компонентами має стати декілька основних складових:

- заходи, спрямовані на підвищення рівня правової та фінансової грамотності, які б передбачали опанування цілої низки знань та навиків (розуміння призначення фінансових установ, інститутів, їх відповідальності; планування сімейного бюджету на тривалий період; ази юридичної та податкової грамотності; вміння шукати і знаходити потрібну фінансову інформацію; планування реалізації потреб сім'ї у довгостроковій перспективі тощо) [1];

- заходи, спрямовані на підвищення рівня психологічної грамотності та психологічної культури усіх дорослих членів сімей в цілому та дітей зокрема.

Адже, як зазначалося раніше, саме недостатня обізнаність людини щодо тих чи інших психічних процесів, які супроводжують процес формування і розвитку особистості в подальшому провокує виникнення різноманітних проблем особистісного та міжособистісного характеру – конфлікти, дезадаптацію, різноманітні форми девіантної поведінки (алкоголізм, наркоманію, насильство) тощо. Якщо говорити простіше, то психологічна культура загалом – це сукупність знань із психології, які дають можливість правильно оцінювати життєву ситуацію, вибирати конструктивні способи спілкування, розуміти себе та інших, усвідомлювати прояви власної нетерпимості, і як наслідок, виявляти особисті ускладнення у процесі спілкування і взаємодії [2, с.156.].

Що ж до психологічної грамотності, то вона є мінімально необхідним рівнем розвитку психологічної культури і означає оволодіння психологічними знаннями (фактами, уявленнями, поняттями, законами), вміннями, символами, правилами і нормами у сфері спілкування і поведінки, що проявляється в ерудиції, освіченості з приводу різноманітних явищ психіки як з точки зору наукового знання, так і життєвого досвіду [3].

Такий підхід повністю відповідає концепції гуманістичного спрямування, в основі якої лежить думка про те, що ядро кожної особистості містить позитивне начало, яке

проявляється в прагненні людини до росту, розвитку та самоактуалізації, як прагнення досягнути максимального розкриття своїх потенціальних здібностей, бути незалежним, свідомо здійснювати життєвий вибір і приймати на себе відповідальність за це. Відповідно до цього положення представники гуманістичної школи пропонують ідею так званої «розвиваючої» допомоги, яка має зреалізувати цілу низку завдань:

- поінформувати батьків про особливості психічного розвитку дитини на кожному віковому етапі;
- навчити батьків піклуватися про себе, щоб краще розуміти, доглядати та виховувати дитину; використовувати ресурси громади;
- сформувати практичні навички щодо використання ефективних технік, прийомів, форм та методів виховання, організації змістовного дозвілля;
- навчити їх прийомів конструктивної взаємодії зі своїми дітьми та дотримання дисципліни без покарань, спілкування, управління стресом та подолання конфліктних ситуацій;
- допомогти батькам визначити, зробити кроки до позитивних змін та «закріпити їх»;
- сприяти створенню мережі соціальної підтримки та груп батьківської самопомоги; формуванню громадської думки щодо цінності дитини і батьківства;
- спонукати батьків до ретельного осмислення власного життя та ставлення до своїх дітей; самоосвіти та самовдосконалення;
- запобігти бездоглядності, жорсткому поведженню з дитиною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зубіашвілі І. Ставлення до грошей як фактор економічної соціалізації. *Соціальна психологія*. 2008. №5 (31). С.109 – 122.
2. Ложкін Г., Спасенніков В., Комаровська В. Економічна психологія: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2004. 304 с.
3. Лучко М., Надвична Т. Психологічна допомога сім'ям за складних життєвих обставин. *Психологія і суспільство*. 2018. № 2-3. С. 224 – 233.
4. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: учеб. пособие. М.: Гардарики, 2008. 302с.
5. Соціально-психологічні закономірності становлення економічної культури молоді: монографія. В.В. Москаленко, О.В. Лавренко, Н.М. Дембицька, І.К.Зубіашвілі [та ін.]. К.: Педагогічна думка, 2015. 405 с.

СОСТОЯНИЕ ПЕРЕЖИВАНИЯ ПОТОКА КАК СПОСОБ УЛУЧШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ

Наш мир – хаос, понятие которого находит свое отражение в религии, культуре, мифологии. При этом естественные науки отрицают его. Пример тому известное выражение: случайность – цепь не выявленных закономерностей, скрытых за порогом нашего понимания, что, по сути, является основой «теории хаоса» [1, с. 14].

Одной из важнейших функций культуры, религии, философии, бытового комфорта является защита членов своего общества от хаоса. Член общества начинает жить в системе определенных правил, норм морали, поведения, и складывается иллюзорное ощущение того, что окружающий мир находится под контролем.

С течением времени моральные нормы, диктуемые культурой, религией, мифами, устаревают. Через несколько веков, иногда десятилетий человек теряет прежнюю духовную поддержку. И тогда человек, который остался один на один с хаосом, ищет счастье во всевозможных удовольствиях, представление о которых дается человеку уже в готовом виде. Чаще всего в такие переломные периоды времени большинство людей определяют свои основные жизненные цели: как достичь богатства, власти, секса и т.д. Не секрет, что с ростом власти и богатства, жизнь человека становится все более комфортной. А счастье по-прежнему остается недостижимым.

Формируются типичные мифы для этого времени, мифы общества потребления, которые выражаются в типичных фразах: чтобы жить счастливо, не надо думать о неприятностях; желательно иметь много денег, чтобы ни в чем себе не отказывать и прочее.

Если люди начинают думать, что жизнь проста, развитие происходит само по себе, то они быстро теряют уверенность, решительность перед лицом даже незначительных трудностей. Когда они понимают, что реальность все же немного сложнее устроена, действительность отличается от того, во что они верили, они теряют веру во все. Лишившись поддержки со стороны своих культурных ценностей, люди как будто бы теряют почву из-под ног. Становятся апатичными и тревожными.

Эта чума XXI века. Куда не посмотри, всюду люди, лишённые интереса к жизни. Отсутствие внутренней согласованности, порядка проявляется в субъективном состоянии –

онтологической тревоге или экзистенциальным ужасе переживания бессмысленности жизни.

Традиционно экзистенциальными проблемами занималась религия. Но в настоящее время религия не способна отвечать адекватным требованиям общества, а, значит, проблемы накапливаются. Мы же, вместе с тем, наблюдаем рост числа преступлений, числа наркозависимых, алкозависимых, лудоманов и т.п.

В 1995 году на территории Беларуси было зарегистрировано 8 892 брака и 4 000 разводов, в 2018 году - 6 469 браков при 3 484 разводах. Заметно, что количество браков снизилось практически на 2,5 тысячи, тогда как относительное количество разводов осталось практически таким же [2].

Беларусь в 2018 году, по данным ВОЗ, оказалась на 7-ом месте по числу умышленных убийств (что составляет 5,2 убитых человека на 100 тыс. нас.), расположившись между Молдовой (6-е место, 5,3 убитых человека на 100 тыс. нас) и Украиной (8-е место, 4,6 убитых человека на 100 тыс. нас.) [3].

В 2019 году был опубликован Всемирный доклад ООН о наркотиках (на основе данных 2017 года), согласно которого за отчетный период в мире возросло число наркозависимых, нуждающихся в медицинской помощи, - с 30 млн. до 35 млн. человек. В 2017 году на четверть выросло производство кокаина – в общей сложности было изготовлено 1976 тонн [4].

Находя в официальных источниках такие цифры, невольно задаешься вопросом, почему, несмотря на то, что уровень жизни вырос, люди как будто стали более беззащитны перед экзистенциальными проблемами? Ответ очевиден: хотя человечество заметно продвинулось вперед в плане технического прогресса и накопления материальных благ, особых успехов в улучшении внутреннего содержания жизни достигнуто не было.

В 1990 году была опубликована книга американского психолога Михая Чиксентмихайи «Поток. Психология оптимального переживания» [5]. Автор ввел понятие **поточковых переживаний**, что соответствует состоянию удовлетворенности, которое наступает, когда человек концентрируется на определенной задаче, соответствующей его навыкам; имеет четкую цель, а также обратную связь, по которой можно судить об успешности или неуспешности действия.

Человека, который постоянно испытывает потоковые переживания, автор называет аутоотелическим. Понятие «аутоотелический» состоит из двух греческих слов: «ауто» (сам) и «телос» (цель). Таким образом, аутоотелические (в некоторых переводах можно встретить синоним «самоцельные») действия - это действия, которые совершаются ради них самих. Если же данное понятие применить к человеку, то получается, что аутоотелическая личность

- это человек, делающий что-то ради самого дела, а не ради достижения отдаленной внешней цели.

После выхода книги теория потоковых переживаний нашла свое применение и в практической деятельности. В книге «За пределами скуки и тревоги» утверждалось, что очень быстро применение концепции потока нашлось в школе и на рабочем месте, потому что именно там человек проводит большую часть своей жизни [6].

Так, М. Чиксентмихайи отмечал, что в системе государственных школ Индианаполиса был внедрен учебный план К-6, частично основанный на состоянии потока. Главной миссией, которого было увеличение удовольствия, которое потенциально содержит образовательный процесс, но очень редко становится частью школьного опыта.

Модель потока имеет отношение не только к образованию, но и к различным формам специального образования. Например, в университете штата Оклахома модель потока помогла факультету разработать учебник и летний курс, предназначенный для учителей, которые обучают детей с дополнительными потребностями.

Данная теория не распространена, к сожалению, на отечественном пространстве. Но, как показывает зарубежный опыт, концепция потоковых переживаний открывает новые пути решения проблем в разных сферах: образовательной, профессиональной и сфере повседневной жизни. Основная идея этой теории сводится к тому, что человеку следует показать, что в обществе можно занимать не только позицию потребителя, но и создателя, что в свою очередь окажет влияние не только на отдельную личность, но и на общество в целом, включая его культуру, позволит приблизиться к разрешению современных социальных проблем.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Шуремов Е. Теория систем и системный анализ. Коротко о главном / Е. Шуремов // Екатеринбург: Издательское решение, 2016. – 35 с.
2. Беларусь в цифрах: статистический справочник // Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – 2019. - 71 с.
3. Мировая статистика здравоохранения, 2018 г.: мониторинг показателей здоровья в отношении Целей устойчивого развития. // ВОЗ. – 2019.
4. Всемирный доклад о наркотиках // Управление ООН. – 2019.
5. Чиксентмихайи М. Поток. Психология оптимального переживания / М. Чиксентмихайи. – М.: Альпина нон-фикшн, 2018. – 461 с.
6. Чиксентмихайи М. За пределами скуки и тревоги / М. Чиксентмихайи. – Сан Франциско : Jossey-Bass, 1975.

Плачковська Олена

студентка 2 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім.В.Гетьмана», Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОРДОННОГО НАВЧАННЯ І УСПІШНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Молодь України прагне отримувати вищу освіту за кордоном. З кожним роком українців, охочих навчатися в західних ВНЗ стає все більше. Коли в родині постає питання куди вступати на навчання випускнику школи, то батьки замислюються про освіту за кордоном. Це можна пояснити бажанням батьків дати своїм дітям глибокі знання, якісну освіту, престижний диплом та зробити їхнє майбутнє забезпеченим. В порівнянні з закордонною, розвиток нашої системи освіти трішки застряг в минулому. Стиль викладання предметів, застаріла база, нестача інновацій – це ті фактори, які впливають на вибір українців на користь інших країн. Плюсами навчання за кордоном є: отримання диплому, який визнається у всьому світі; вивчення та удосконалення знання іноземної мови; набуття досвіду та практики; можливість працевлаштування у міжнародних компаніях.

Згідно даних інтернет-платформи KudaPostupat - порталу міжнародного рівня, створеного для пошуку актуальної та достовірної інформації про навчальні заклади України та Європи, сьогодні популярні країни для навчання серед української молоді це: Польща; Польща; Чехія; Канада; Австрія; Великобританія; Німеччина; Сполучені Штати Америки; Франція [1]. Серед цих країн на першому місці за кількістю українських студентів стоїть Польща. І це не дивно, адже ця країна має ряд переваг: територіальна та культурна близькість; неважка для вивчення мова; по закінченню навчання – отримання диплому європейського зразка; доступна вартість навчання та проживання в країні; можливість поєднувати навчання і підробіток. За даними української служби "Польського радіо" лише 9% українських студентів після навчання планують повертатися додому. 29% хочуть переїхати в іншу країну ЄС, 28% хочуть залишитися в Польщі. 26% студентів ще не знають, куди вони поїдуть. За три останніх роки кількість студентів з України у Польщі зросла від майже 10 тисяч до 33 тисяч 370 осіб. Серед українських студентів досить популярна також Канада. На даний час існує складна система отримання візи, але це не є перешкодою для українців відлітати до Канади на навчання. А ще у цій країні зібралася велика українська діаспора, тому студенти з України швидше адаптуються у країні кленового

листка, знаходять друзів та однодумців. Одна з найпопулярніших країн, куди їдуть українські студенти отримувати вищу освіту - Велика Британія. Країни, які є найбільш популярними для навчання та мають визнання українських студентів – Німеччина, США та Франція. Ці країни дають студентам наступні можливості: Навчання безкоштовно або за помірні кошти; можливість отримувати стипендію; перспективи залишитися в країні по закінченню навчання та працевлаштуватися; отримання якісної освіти, високих професійних знань; комфортні умови проживання.

Отже, популярність країн, які обирають українські студенти, залежить від напряму навчання. Якщо молоді люди мріють отримати освіту у сфері моди, дизайну та стилю, то вони їдуть до Італії та Франції. Якщо вибрали сферу бізнесу та управління, то до Сполучених Штатів Америки та Канади. А якщо вирішили вивчати економіку, менеджмент, фінанси – то відлітають до Австрії, Німеччини. Кожна з цих країн може дати українському студенту якісну освіту, практичні навички, диплом та можливість працевлаштуватися у престижних компаніях. За даними CEDOS, кількість українських студентів в іноземних ВУЗах така: Польща – 33370 осіб, Німеччина - 9638 , Канада, США, Австралія - 5414, інші країни ЄС – 17764 особи. У той час, як в Україні кількість бюджетних місць у вузах скорочується, іноземні вузи навпаки пропонують все більше можливостей отримати диплом безкоштовно. Варіантів є безліч: від участі в конкурсі під час вступу, до отримання гранту або стипендії. Наприклад, Програма Еразмус + одна з можливостей поїхати до Європи на навчання. Студенти мають приємний бонус – отримують за кордоном стипендію. Країни, що входять до складу ЕРАЗМУС+ : 28 держав-членів ЄС; країни Економічного Союзу: Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн; країни-кандидати: Туреччина, Македонія та Сербія (з 2018 року.). Переваги програми: студенти отримують нові знання; піднімають свій професійний рівень та навички; в порівнянні системи надання освіти у своїй країні та за кордоном, студенти відмічають для себе корисні моменти навчання в європейському вузі та привозять на батьківщину нові ідеї; знайомляться з культурою нової країни; мають чудову можливість покращити знання іноземної мови. Приємним бонусом є той факт, що учасникам студентського обміну відшкодовують: вартість навчання; проживання; квитки на літак, транспортні витрати; медичне страхування. Також студенти отримують стипендію, що перекриває витрати, які залишилися на харчування та відпочинок. Студенти можуть розраховувати в середньому на 750-850 євро в місяць. Розмір стипендії залежить від країни, в яку відправився студент. Єврокомісія виділяє кожній країні бюджет, з якого і виплачується допомога студентам. Найменші стипендії отримують у Болгарії – 500 євро на місяць. На максимальні стипендії можуть розраховувати люди, які поїхали навчатися за обміном в Англію чи Норвегію (понад 1000 євро на місяць) [2].

Сьогодні в центрі уваги студентів, які отримують вищу освіту за кордоном - можливості кар'єрного зростання, розмір грошової винагороди, особистісний та професійний розвиток, імідж компанії на ринку та міжнародний досвід. Міжнародна аудиторська фірма EY оприлюднила результати дослідження «Стратегічні перспективи ринку праці України – 2017». Одним із напрямів дослідження стало з'ясування критеріїв добору роботодавця молодими фахівцями. З цією метою було опитано близько 1 500 студентів із понад 30 провідних вищих навчальних закладів України. Найбільш привабливою для студентів залишається ІТ-галузь, що утримує лідерство вже три роки поспіль. Популярними серед студентів є також компанії зі сфери професійних послуг. Серед найменш привабливих галузей, на думку студентів, – агрохімічна, страхування та державний сектор. Найпопулярнішим джерелом інформації про роботодавців залишається Інтернет. Для пошуку інформації студенти найчастіше використовують сайти з працевлаштування та соціальні мережі – їх вказали понад 75% респондентів. Приблизно стільки ж учасників опитування зазначили інтернет-ЗМІ, близько половини – корпоративні сайти компаній. Значна частина студентів (понад 40%) також отримує інформацію з офлайн-джерел – від родичів та знайомих і на ярмарках вакансій. Найбільшою складністю в процесі пошуку роботи для студентів залишається відсутність робочого досвіду – її назвали понад 70% респондентів. Другим вагомим фактором є брак знань та навичок – таку причину озвучили близько 35% учасників опитування. У 2017 році студенти рідше зазначали соку конкуренцію при працевлаштуванні, що може свідчити про поліпшення ситуації на ринку праці для кандидатів. Як і минулого року, більшість молоді готова до переїзду з метою працевлаштування (72% – в межах України, 82% – за кордон, з них 28% - готові жити і в Україні, і за кордоном, в залежності від перспективи працевлаштування) [3].

Отже, більшість української молоді готова до переїзду з метою навчання і працевлаштування. Щоб ефективніше адаптуватися до вимог світового ринку праці студенти активно включаються у закордонну освіту і зайнятість. При цьому вони мають намір працювати в таких галузях як сфера послуг, інформаційні технології та банківський сектор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Освіта за кордоном [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://kudapostupat.ua/osvita-za-kordonom/>.
2. Еразмус плюс [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://kudapostupat.ua/erazmus-otrymannia-stypendii/>.

3. Обираючи роботодавця, молоді фахівці звертають увагу на його імідж та міжнародний досвід [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-novyny/688-obyraiuchy-robotodavtsia-molodi-fakhivtsi-zvertaiut-uvahu-na-ioho-imidzh-ta-mizhnarodnyi-dosvid>.

Прошенко Валентина,

студентка 1 курсу магістерського рівня підготовки
соціально-психологічного факультету

Херсонського державного університету

Науковий керівник: Копилова С. В.,

к. пед. н., доцент кафедри соціальної роботи

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

У процесі міжособистісної взаємодії в суспільстві генерується деяка якість – соціальний капітал, що робить його більш пристосованим до вирішення різноманітних проблем. Виділяють такі види капіталу: людський, соціальний, фізичний, культурний. Соціальний капітал розглядається як «значущі обставини», вид ресурсу, неформальна соціальна організація, що впливає на розвиток людини і суспільства, ефективність спільної діяльності. Обсяг соціального капіталу визначається широтою мережі взаємних зв'язків, які полегшують доступ до ресурсів, зменшують трансакційні витрати. Необхідність розвитку соціального капіталу актуалізує необхідність уточнення сутності цього феномену. Постає мета: на основі системного підходу побудувати його структурно-функціональну модель.

Для розробки моделі соціального капіталу необхідне звернення до методології. Відповідно до системного підходу, система складається з елементів і зв'язків між ними, які утворюють структуру. Крім структурних виділяють функціональні компоненти, які характеризують систему в дії. Для побудови моделі проаналізуємо концептуальні положення

Дж.Коулман виділив три форми соціального капіталу: зобов'язання, надійність та очікування; інформаційні канали; норми та ефективні санкції [1]. Зобов'язання близьке трактуванню норм взаємності; надійність середовища означає, що зобов'язання будуть виконані; очікування є характеристикою соціальної структури. Інформаційні канали дають можливість одержання інформації, яка виникає у процесі соціальних відношень, встановлених для інших цілей. Дієва норма існує як неписаний закон всередині колективу, що спонукає кожного жертвувати власними інтересами заради колективу [2].

Р.Патнем уточнює, що соціальний капітал має «риси соціальної організації, такі як мережі, норми і довіра, які сприяють координації та кооперації для взаємної вигоди. Соціальний капітал виконує функції: підвищення ефективності колективної діяльності – поєднує людей і забезпечує дотримання прийнятих правил учасниками; зниження трансакційних втрат –позбавляє необхідності витратити зусилля на засоби контролю, щоб забезпечити дотримання обіцянок; формування у людей «доброзичливого ставлення до інших» забезпечується вихованням в умовах взаємної довіри; забезпечення розповсюдження необхідної інформації, корисної для покращення економічних можливостей та використання людьми свого людського капіталу; покращення фізичного та психічного благополуччя людей завдяки наявності у них відносин взаєморозуміння та підтримки з іншими людьми [3].

Соціальний капітал є фактором, що визначає характер не тільки міжособистісних, але і в цілому всіх соціальних відношень. Існує вплив соціального капіталу на розвиток людини, спільноти, культури, природи. Цей взаємовплив можна продемонструвати через встановлення взаємозв'язку між різними видами капіталу. Виділяють такі види капіталу: людський, соціальний, культурний, економічний (рис 1.).

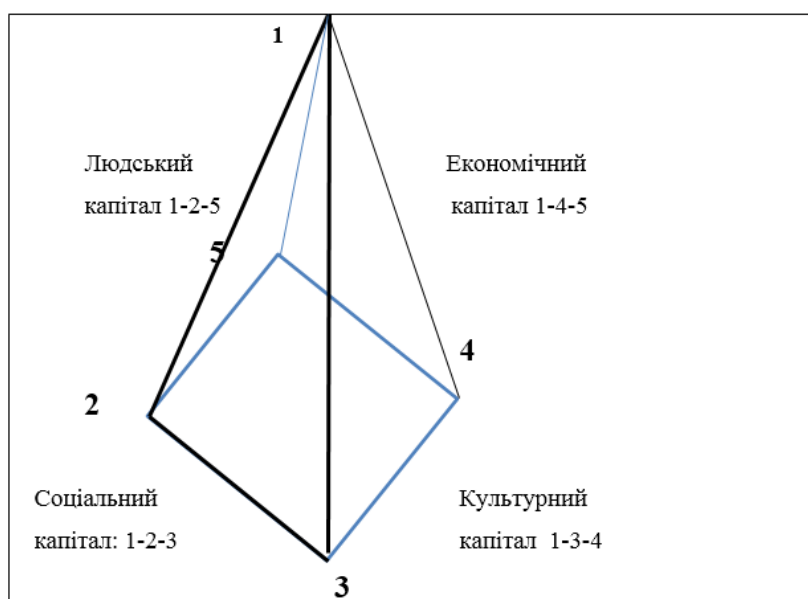

Рис.1 Взаємозв'язок різних видів капіталу

Види капіталу взаємопов'язані. Дж.Коулман аналізує вплив соціального капіталу на формування людського капіталу, а також господарське життя, економіку країни. Людський капітал впливає на фізичний [1]. І.С.Дискін підкреслює, що соціальний капітал трансформується у культурний капітал. На соціальний капітал впливають інші форми – економічний і культурний. Соціальний капітал також розглядається як передумова і наслідок державної політики. Р.Патнем (1993) досліджує вплив соціального капіталу на ефективність інститутів представницької влади (урядів); розглядає його через призму

громадянських цінностей, громадянського залучення. Ф.Маїлян зазначає, що розробка теоретичної моделі формування соціального капіталу сприяла б більш глибокому сприйняттю сутності суспільної організації. Але це досить важке завдання, пов'язане перш за все зі складністю та багатовимірністю категорії «соціальний капітал».

На основі системного підходу, з урахуванням розглянутих вище концептуальних положень, а також застосовуючи модель антропоцентричної системи, розроблену С.Копиловою, ми розробили структурно-функціональну модель соціального капіталу як підсистеми суспільства. Елементами даної підсистеми є: людина, спільнота, цілі (цінності). Властивістю людини є довіра, властивістю спільноти є норми. Між людьми утворюється зв'язок, який базується на взаємних очікуваннях і нормах; він може бути позначений як соціальна мережа, оскільки мова йде про сукупність вертикальних і горизонтальних зв'язків. У моделі необхідно виділити функціональні компоненти, які визначають розвиток соціального капіталу. Це рефлексія та самоорганізація, які забезпечують рухусієї підсистеми. Розроблена модель представлена схематично (рис. 2)

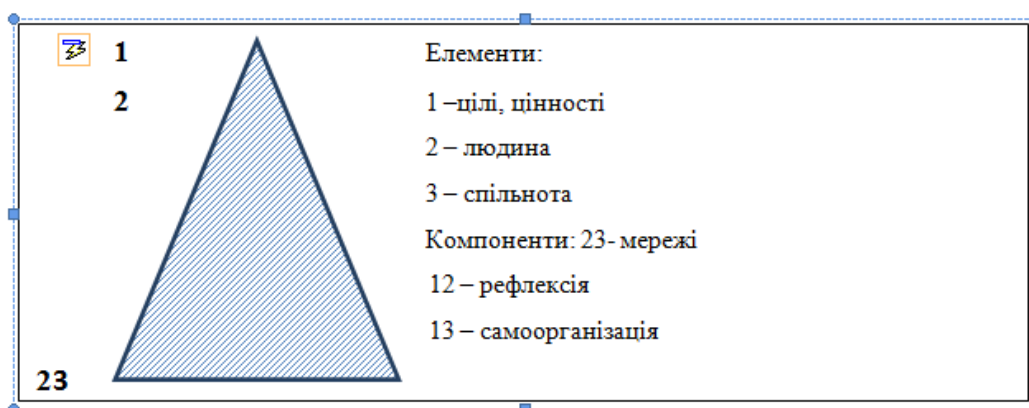

Рис.2 Структурно-функціональна модель соціального капіталу

Отже, соціальний капітал розглядається як значущий фактор життя людей і спільноти, сукупність ресурсів, основа громадянського суспільства. Вибудовуючись на основі міжособистісних відносин (соціальні мережі), соціальний капітал має тенденцію до збільшення, що дозволяє побудувати його структурно-функціональну модель.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий // Общественные науки и современность. –2001.–№ 3. – С.122-139

2. Магдеева М.Р. Социальный капитал: понятие и подходы к исследованию //М.Р.Магдеева, Н.Н.Жилина, Т.С.Загидуллина //Экономика и управление: проблемы, решения. – 2017. – Том 3. – № 1. – С.19-24

3. Патнэм Р. Процветающая комьюнити, социальный капитал и общественная жизнь //Мировая экономика и международные отношения. – 1995. – № 4. – С. 79

Пугач Крістіна

студентка 2 курсу факультету соціальних наук

Національний університет «Запорізька політехніка»

ВТОРИННА ЗАЙНЯТІСТЬ СТУДЕНТСТВА ТА СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ

У сучасній Україні економічна сфера і матеріальне забезпечення освітньої галузі є досить нестійкою, та потребує реформування. Актуальність цієї теми може бути підтверджена величезною кількістю студентської молоді, які увесь час знаходяться у пошуках роботи. Зниження рівня життя працюючої частини населення України, масовий виїзд студентів за кордон за здобуттям освіти, розвиток форм платного навчання та підвищення оплати на навчання, малий розмір стипендій примушують студентів до переходу на заочну форму навчання, аби влаштуватися на роботу та мати можливість задовольнити свої потреби.

Студентська молодь привертає до себе чи мало уваги пов'язано це з тим, що студентство є однією з рушійних сил молодого покоління, інтелектуальний склад держави, а також це соціальна група від якої у майбутньому буде залежати якість життя в Україні [1, с. 178]. Аби зрозуміти значущість та проблематику, чого саме молодь переймається за допоміжний заробіток я звернулася до проведеного дослідження Державним інститутом сімейної та молодіжної політики, проведеним у м. Києві. Щодо дослідження воно наголошує на тому, що в залежності від курсу кількість непрацюючих зменшується, так наприклад на 5 курсі приблизно 15% студентства є непрацюючим, на відміну від наступних 85%. Мотивацією до роботи студентство насамперед відносить:

- 1) стипендію, яка навіть не складає прожитковий мінімум або взагалі її відсутність;
- 2) високу плату за навчання;
- 3) необхідність оплачувати за житло та інше.

Також дослідження показує, що більше половини студентів після закінчення навчання не йдуть працювати за професією, адже або це не приносить матеріального задоволення або ж неможливе працевлаштування [2].

Освітня галузь здебільш останні 10 років потребує корективів, аби хоч якось налагодити становище цієї галузі потрібно:

- 1) по-перше, повернути людські ресурси з закордону, щоб закріпити економічну ситуацію в країні та повернути усіх студентів з закордонних ВНЗ, тоді податки будуть надходити до бюджету країни і тим саме зможемо реформувати освітню галузь, забезпечити студентам гідні стипендії, що призведе до позбавлення переживань щодо підробіток;

- 2) по-друге, серйозною проблемою постає корупційна система, яка панує у вишах;

- 3) по-третє, провести оновлення викладацького складу, адже викладач повинен бути як модернізованою особою відкритою для усього молодіжного, так і викладачем який має величезний запас теоретичних та практичних знань.

Щодо вторинної зайнятості студентства, вона несе за собою і позитивний аспект, а саме роль вторинної зайнятості поділяється на 3 групи та істотно впливає на визначення своєї професії студентом:

- 1) вторинна зайнятість, яка немає жодного відношення до професійної діяльності;

- 2) вторинна зайнятість, яка допомагає студенту одержати досвід роботи зі спеціальності або ж визначитись з місцем роботи після закінчення ВНЗ;

- 3) вторинна зайнятість допомагає студенту зрозуміти, що одержана спеціальність не є покликанням, та визначитись з новим напрямком освіти [3, с. 91].

У підведенні підсумків треба сказати, що вторинна зайнятість студентства має складний соціально-економічний характер. Для студента це є спробою себе в якості самостійної особи, яка може забезпечити та самореалізувати свою персону у житті. Також вторинною зайнятістю студенти намагаються показати становище економічної та освітньої галузі на сьогоднішній день, адже допоміжний підробіток є єдиним методом прожити на стипендію встановлену державою. У разі відсутності бюджетних місць студенти вимушені поєднувати освітній процес з робочою діяльністю задля оплати свого навчання та перебування у ВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соколова Г. Б. Сучасні студенти у пошуках роботи: чому і як її знаходять [Електронний ресурс] / Ганна Борисівна Соколова. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/13799/12991>
2. Вторинна зайнятість студентської молоді [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://issuu.com/olegderenuga/docs/vtorinna-zainiatist-20120926>
3. Качан Г. М. Вплив вторинної зайнятості на професійну освіту студентів / Г. М. Качан. // Серія 18. – 2013. – №23. – С. 91–97.

Пурель Володимир

студент I курсу навчально-наукового інституту
екологічної економіки та менеджменту,

ДВНЗ «Національний лісотехнічний університет України»

ФІЛОСОФІЯ ЯК ДУХОВНА ВІСЬ ДЛЯ СУЧАСНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Філософія... одна тільки відрізняє нас від дикунів і варварів і... кожен народ тим більше цивілізований і освічений, чим краще в ньому філософствують; тому немає для держави більшого блага, як мати істинних філософів.

Р. Декарт.

XXI століття разом з прогресивними практиками й технологічним розвитком привнесло в соціальний простір невпевненість, «загубленість» сучасної людини. Маючи велику кількість інструментів доступу до інформації людина водночас неспроможна якісно володіти ними. На наше переконання, саме філософія може стати ключовим інструментом у розвитку критичного мислення, самоусвідомлення й здатності вийти із загубленості соціального буття.

Як відомо, філософія перекладається дослівно з грецької як «любов до мудрості» чи «прагнення до істини». Тому, філософія як вчення про загальні принципи буття, пізнання, цінностей людини у взаємодії зі світом відкриває для неї нові можливості усвідомлення й сприймання соціальної реальності.

Як систематизована наука, філософії існує вже кілька тисячоліть, а що стосується самого філософування, як якогось особливого роздуму людей про сенс життя, про самих себе, про навколишній світ і т. д., то вік його, напевно, приблизно дорівнює часу існування всього людства. Об'єктом філософії виступає нескінченний Світ (всесвіт, космос, природа), а також все, що існує у ньому - особлива цілісність, їх єдність. Безперервний розвиток і зміни суб'єктів, об'єктів і результатів їх взаємодії, які підпорядковуються певним

закономірностям, також є об'єктами філософської науки. Отже, філософія націлена зовсім не на те, щоб визначити точні межі між частинками світу і їх зовнішні взаємодії, а на те, щоб зрозуміти їх єдність і внутрішній зв'язок. Філософія допомагає відповісти на запитання не «Як?», а «Чому?».

Роль філософії в житті будь-якого індивіду і людини важко переоцінити. У той же час, на такі «вічні» питання як: «Хто я?», «Навіщо я живу?», «Що буде після смерті?» дає відповіді релігія. На відміну від неї, в філософії застосовується науково-доказовий апарат.

Значення філософії для людини можна пояснити в таких основних тезах:

1) Філософія значно розширює кругозір індивіду, допомагає йому у виробленні вдумливого ставлення до всього, що його оточує;

2) Філософія вчить мудрості, глибокого проникнення в світ почуттів людини і природи, допомагає виробити культуру і раціональне мислення;

3) Філософія дає можливість індивіду вийти за рамки буденності, за рамки звичного нам сприйняття, розширює межі мислення, робить духовний світ багатішим, а розум гострішим.

У самому слові «філософія», (який, до речі, ввів Піфагор), уже закладено відповіді на питання про те, чому ця наука відіграє таке велике значення в житті кожного з нас. Філософія у всьому своєму різноманітті форм є шляхом до мудрості, до просвітлення, до досконалості. Аристотель назвав її «пані всіх наук, якій вони, подібно рабінням, не сміють перечити».

Філософія за всіх часів виконувала в суспільстві триєдине завдання:

1) Розкриття природи і сутності світу, його будови і стану, в якому він знаходиться, природи і сутності людини, її місця у світі, відношення до нього і до себе;

2) Вироблення принципів, що визначають спосіб підходу до аналізу, оцінки явищ, процесів і сприятливих для визначення світоглядних орієнтирів, життєвих установок, усвідомлення цілей і сенсу речей у всесвіті і у самій людині;

3) Пошук шляхів і засобів для реалізації, досягнення важливих для життя цілей, якими б вони не були.

У добу загострення глобальних проблем філософія покликана проаналізувати допустимі межі «інструментального» ставлення до світу та альтернативні шляхи прогресу, розвитку цивілізації. Нині, на межі тисячоліть, немає нічого актуальнішого, ніж збереження життя на Землі, запобігання глобальній катастрофі.

Сучасна філософія не може абстрагуватися від можливого апокаліпсису, пошук можливих шляхів його скасування, або хоча би можливості пережити його має бути філософією життя, в цьому полягає її покликання. Хоч зв'язок філософії з політикою,

навіть філософське осмислення політики, не дають ніяких підстав для того, щоб змішувати, ототожнювати ці якісно різні форми суспільної свідомості. Як теоретична форма суспільної та індивідуальної свідомості філософія осмислює стратегічні шляхи загальнолюдського існування і містить у собі заряд гуманістичної дальності.

Важливо наголосити, що в індивідуальному аспекті цінність філософії – у пробудженні творчого, конструктивного осмислення індивідом самого себе, світу, суспільної практики та суспільного поступу в майбутньому. Якщо у людини немає пориву до нових горизонтів своєї свідомості, самоусвідомлення буття, картини світу, то без цього фактично немає філософії, і навчити її не можна. Сократ сформулював два фундаментальні завдання філософії: «Пізнай самого себе» та «Я знаю, що я нічого не знаю». Тобто самопізнання розкриває нам усвідомлення безмежностей незнаного.

Отже, філософія вимагає невпинного поповнення знань про світ і людину, але заради продуктивної праці над собою. Тут основним імперативом філософії є навчити людину мислити пошуково, творчо, самостійно. Сама по собі філософія, це шлях постійного ментального самовдосконалення, безперервної внутрішньої еволюції кожної окремої людини і людства в цілому.

У сучасних умовах світоглядні уявлення і переконання молоді формуються у контексті переоцінки нашого історичного минулого, розмаїття думок, поглядів на різні аспекти суспільного життя. Щоб не блукати у лабіринтах нових суспільних процесів, правильно зорієнтуватись, збагнути сенс свого існування. Індивіду, особливо молодій, потрібна духовна вісь, якою є філософсько-світоглядна культура.

Філософи у всі часи і епохи брали на себе унікальне завдання: прояснити сенс буття, відповісти на питання, що таке щастя, добро, а також правильно зорієнтувати індивідів, як їм повніше і глибше реалізувати свій духовно-інтелектуальний потенціал. Крім того, філософи намагалися вирішити ще одне, не менш суттєве завдання: вивести людину за кордони її сприйняття, перемістити зі світу буденного у світ раніше небачений, для того, щоб там вона могла віднайти істинні цінності, ідеали й збагнути, як їй жити і діяти.

У житті бувають хвилини, коли людина ніби завмирає, перериваючи свій біг, щоб визначити подальший його напрям. Такі хвилини пов'язані і з ситуацією вибору. Вони, можна сказати, і є філософією, тому що сума всіх життєвих виборів індивіду і становить у кінцевому підсумку його життєву філософію. Саме моментами вибору і визначається, хто він? Що він? Яке його місце на цій землі? І нарешті, саме розуміння того, чим насправді він

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

За даними останніх наукових досліджень [2; 3; 6], в умовах складних трансформаційних культурно-історичних перетворень сучасного суспільства, з кожним роком зростає кількість осіб різного віку, котрі відчують різноманітні проблеми, пов'язанні з особистим становленням, розвитком та вибором. Інформатизація та глобалізація соціальних процесів, які відбуваються не лише у нашій державі, а й в усьому світі, зумовлюють формування нового світогляду, стратегій життєдіяльності та більш глибокі відкриття самої особистості. Все це підвищує рівень соціальної напруженості, провокує виникнення різноманітних кризових явищ, хвилювань тощо. Та якщо більшість дорослих людей володіє достатнім внутрішнім потенціалом, знаннями та вміннями, які допомагають їм так чи інакше справлятися із такими тимчасовими труднощами, то коли мова йде про дітей та підлітків, то питання набуває особливої гостроти. Адже у даному випадку відбувається так званий подвійний збіг – природня вікова особистісна криза накладається на кризові процеси у суспільній свідомості, а відтак сучасній молоді надзвичайно важко впоратися з такою ситуацією.

Відомо, що підлітковий період відіграє надзвичайно важливу роль у процесі формування особистості, та тлумачиться фахівцями як доволі специфічне явище: «мутаційна фаза розвитку» (Ф.Дольто), перехідний, переламний, «транзитний» етап дорослішання, «остання глава дитинства» тощо. Цей етап і так не простий так як необхідність пошуку свого місця в навколишньому світі змушує підлітка тонко сприймати усі відхилення і недоліки у діяльності, поведінці конкретних людей і суспільних інститутів. Тому дисбаланс будь-якої соціальної сфери одразу ж позначається на особистісному становленні підлітків[6].

Незважаючи на те, що дана проблематика на протязі багатьох десятиліть розроблялася багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями (Л.С.Виготським, Л.І.Божович, І.С.Коном, Г.С.Костюком, А.В.Петровським, Д.І.Фельдштейном та іншими), отримані ними дані дуже швидко втрачають свою актуальність в силу швидких соціальних змін.

Соціальна ситуація розвитку підліткового періоду полягає у формуванні якісно нової соціальної позиції особистості, що передбачає її свідоме ставлення до себе як до члена

суспільства. Підлітки долучаються до якісно нової системи взаємин, спілкування із однолітками і дорослими. Змінюється і фактичне місце підлітків у соціальних групах, перш за все – у сім'ї та серед однолітків. «Протягом цього періоду руйнується і перебудовується усе попереднє ставлення дитини до світу і до самої себе і розвиваються процеси самосвідомості і самовизначення, що призводять, кінець кінцем, до тієї життєвої позиції, з якої школяр починає своє самостійне життя», – наголошувала Л.І.Божович [1, с.23]. У підлітків з'являється почуття соціальної відповідальності як можливість і необхідність відповідати за себе і за інших на рівні дорослої людини.

Специфіка соціальної ситуації розвитку підлітків за визначенням К.Левіна проявляється у маргінальності – приналежності двом світам, двом культурам: підлітки вже не належать до дітей, але ще не є й дорослими.

Основні системи соціальної ситуації розвитку у підлітковому віці:

- «підліток – дорослий», що зумовлює формування соціальної зрілості, визначення особливостей перехідного етапу від дитинства до дорослості;

- «підліток – одноліток», що визначає зміни у соціальних стосунках із однолітками, сприяє реалізації спроби досягти нового статусу, самоствердженню, накопиченню досвіду міжособистісної взаємодії у межах неформальної групи [2; 3].

Загалом, можна виокремити декілька основних проблем, з якими найчастіше зустрічаються сучасні підлітки:

- дитячо-батьківські стосунки у підлітковому віці якісно змінюються: трансформуються ціннісні і особистісні смисли, якими батьки керуються у вихованні дітей, скорочується час, який вони можуть проводити разом і, як наслідок, знижується поінформованість батьків щодо життя своїх дітей; виникає потреба звільнитися від опіки дорослих, ігнорування або неприйняття суспільних цінностей;

- домінування впливу сім'ї на ранніх стадіях онтогенезу у підлітковому віці поступово змінюється впливом групи однолітків, що є джерелом референтних норм поведінки і отримання певного статусу; спостерігається активна реакція групування: бажання зайняти потрібне місце у групі, що приносило б задоволення від взаємин із однолітками; створення референтних груп, у яких посилюється власна значущість, створюються умови для самоствердження;

- виникають проблеми, пов'язані із соціальним дозріванням, які визначають рівень соціальних можливостей підлітка, умови і швидкість його соціального розвитку, осмислення підлітком себе і своєї приналежності до суспільства, ступеня вираження прав і обов'язків, рівня оволодіння світом сучасних речей і стосунків, насичення далеких і близьких зв'язків, їх диференційованості;

- відбувається якісне усвідомлення своєї статевої, соціальної та інших ідентичностей, які впливають на характер і особливості сприймання себе у суспільстві;
- спостерігається ефект т.з. «хобі-реакції» – захоплення певним видом занять, що може спричиняти ігнорування шкільних, домашніх обов'язків [2 – 4].

Відтак, як зауважує О.В.Ємельянова [3], для ефективного проходження цього складного вікового етапу, підліток має зреалізувати ключові задачі розвитку

1) *сформувати самосвідомість* (вивчити та розвинути своє «Я», сформувати позитивне ставлення до себе, диференціювати власні цінності, знайти місце у житті; визначити морально-правові межі поведінки, утвердити свою приналежність – гендерну, соціальну, культурну тощо, розвинути емоційну компетентність тощо);

2) *усвідомити власну соціалізацію* (розвинути якості, що дозволяють будувати успішні стосунки з іншими: сенситивність, емпатію, толерантність, відповідальність, асертивність тощо);

3) *структурувати власне життя*: життєві цілі і шляхи їх досягнення та розподіл часу;

4) *підготуватися до психологічного відокремлення від батьківської сім'ї*.

1. Божович Л. И. Проблемы формирования личности Избранные психологические труды. М.: Издательство «Институт практической психологии», 1997. 276 с.

2. Вакуленко О. В. Особливості соціального розвитку особистості у підлітковому віці. Український соціум. 2004. № 1 (3). С. 95- 99.

3. Емельянова Е. В. Психологические проблемы современного подростка и их решение в тренинге. СПб.: Речь, 2008. 336 с.

4. Матвеева М.П. Організація роботи шкільного психолога: Методичні рекомендації. – Кам'янець-Подільський: Інформаційно-видавничий відділ Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету, 2001. 36 с.

5. Надвинична Т. Л. Використання інтерактивних методів при здійсненні психопрофілактичних заходів фахівцями психологічної служби університету// Український психолого-педагогічний збірник. – 2014. - № 3. – С. 147 – 152.

6. Токарева Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу: монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с.

ТРУДОВА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ

У нашому суспільстві працедавцям потрібен найманий робітник який має чималий багаж знань та умінь. Переважна більшість молоді, упевнена, що вона володіє більшим трудовим потенціалом, ніж той, що вона реалізує на ринку праці. Парадокс вітчизняного ринку праці полягає у тому, що значна частина молоді, яка намагається себе професійно реалізувати – це студенти закладів вищої освіти. Саме для того, щоб стати професійно успішними багато студентів шукають різні варіанти підробітку й удосконалення навичок.

Проте, проблема полягає у тому, що трудовий потенціал молодого покоління на сучасному українському ринку праці не достатньо користується попитом серед роботодавців. Незатребуваність трудового потенціалу молоді обумовлюється низькою конкурентоспроможністю працівників молодого віку, великою питомою вагою безробітної молоді на ринку праці. А це призводить до того, що низька затребуваність трудового потенціалу молоді знижує його якість як робочої сили. Недостатність професійного досвіду, матеріальні, психологічний дискомфорт через відсутність роботи й неможливість налагодити стабільний спосіб життя спонукають молодь займатися нерегламентованими видами діяльності, які є часто небажаними і небезпечними як для самої особи, так і для держави.

Сегмент молодіжної зайнятості в Україні характеризується:

- низьким рівнем економічної активності осіб наймолодшої вікової категорії;
- високим рівнем безробіття, що знижується у старших вікових групах молоді;
- структурним дисбалансом між попитом та пропозицією праці;
- значним рівнем неформальної зайнятості.

На процеси реалізації трудового потенціалу студентської молоді впливають і соціальні детермінанти. Наприклад, існує стереотип, що студенти, загалом, ведуть доволі безтурботний спосіб життя, в основі якого «три кити» - розваги, їжа, сон. Однак, є студенти, які в цьому напруженому графіку знаходять час і на підготовку до пар, і на відпочинок, ще й встигають будувати кар'єру. Поєднання роботи і навчання має чимало переваг, серед яких не стільки отримання доходу, скільки набуття досвіду.

Саме молоде покоління в процесі пошуку роботи стикається з такими, притаманними зазвичай лише цій віковій групі, перепонами як відсутність досвіду та

навичок, соціальна незрілість, невідповідність першого робочого місця рівню отриманих професійних знань. Усе це дуже сильно посилює напруженість на ринку праці для студентів.

Основними протиріччями, що перешкоджають активній трудовій діяльності, за оцінкою більше двох третин молодих працівників, є дисбаланс освітньо-професійної підготовки молоді та можливості використовувати знання, навички та вміння на ринку праці, а також незадовільний розмір заробітної плати.

Отже, виникнення і прояв трудової активності молоді залежить від об'єктивного стану соціально-економічних умов, визначається суб'єктивним вибором працівників молодіжного віку і знаходиться в прямій залежності від їх ціннісних орієнтацій, потреб, інтересів і настановлень. Невирішеність проблем у сфері зайнятості молодих осіб, чисельність яких складає в Україні чверть від загальної кількості населення працездатного віку, призводить до втрати та погіршення якості трудового потенціалу держави, унеможливорює забезпечення динамічного економічного зростання, посилює соціальну напруженість в суспільстві, призводить до зміни ціннісних орієнтацій у бік поширення тіньової зайнятості.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ НЕПОВНИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Найважливішим інститутом соціалізації молодого покоління є родина. Протягом останніх років сім'я переживає складний етап розвитку від традиційної моделі до нової, в ході якого змінюються види та ролі соціальних відносин, а також становище дітей. Відбулося певне знецінення моральних та духовних ідеалів на тлі відсутності чітко визначеної загальнодержавної ідеології та стратегії сімейного виховання. Як зазначає Л. Фрідман [1, с. 56], сучасна сім'я зазнала серйозних змін. Це призвело до зниження народжуваності, збільшення кількості розлучень, а отже і до збільшення кількості неповних сімей.

Неповні сім'ї є особливою категорією сімей, які потребують соціальної підтримки з боку держави, оскільки в них виникає багато соціальних проблем (матеріальних, соціально-психологічних, виховних) і простежуються певні негативні явища, пов'язані з малозабезпеченістю, порушенням традицій розподілу сімейних ролей, вихованням дітей, функціонуванням. Неповна сім'я не може забезпечити виконання всіх тих функцій, які покладено на сім'ю повною мірою. Усе це позначається не тільки на внутрішньому стані неповної сім'ї, але й на соціальному здоров'ї суспільства. Саме тому втручання у життєдіяльність неповної сім'ї соціального працівника є необхідним.

Такі сім'ї є традиційним об'єктом соціальної роботи в Україні, оскільки наявність соціальних ризиків для цієї категорії населення вимагає ефективного соціального захисту та підтримки. Еволюція підходів до соціальної роботи сприяла вдосконаленню принципів, форм, методів та технологій роботи з неповними сім'ями.

Ґрунтуючись на міжнародних методиках роботи із вразливими сім'ями, змістовним ядром концепції соціальної роботи з неповними сім'ями в Україні є розуміння того, що роботу з сім'єю потрібно починати ще до того як виникли кризові ситуації. Основний акцент у сучасній практиці соціальної роботи з неповними сім'ями передбачає саме превентивну роботу – попередження реалізації конкретних ризиків.

Зважаючи на це, соціальна робота з неповними сім'ями має яскраво виражений міжвідомчий характер. Соціальний працівник, який здійснює підтримку конкретної неповної сім'ї, співпрацює з освітніми, медичними, правоохоронними закладами,

Державною службою зайнятості, органами та службою у справах дітей, а також з громадськими та благодійними організаціями, і з мережею соціального оточення дитини. При цьому схема дій соціального працівника не повинна обмежуватися лише організацією разової матеріальної допомоги, а сприяти системному вирішенню педагогічних, психологічних та інших проблем сім'ї. Міжвідомча взаємодія може відбуватися майже на всіх етапах роботи із сім'єю: при виявленні вразливої сім'ї, інформуванні, проведенні оцінки потреб, плануванні та наданні послуг.

Аналіз основних нормативно-правих актів щодо соціальної роботи з неповними сім'ями, дозволяє констатувати, що діяльність відповідних суб'єктів спрямована на забезпечення сприятливих умов для всебічного розвитку сім'ї та її членів, найповнішої реалізації сім'єю своїх функцій і поліпшення її життєвого рівня, підвищення ролі сім'ї як основи суспільства. Це відповідає сучасним орієнтирам сімейної політики в Україні, до яких відносять наступні: стабілізація сім'ї, зниження кількості розлучень; підвищення престижу сім'ї та її цінностей у масовій свідомості; забезпечення розумово і фізично здорового покоління; підвищення виховного потенціалу сім'ї; адаптація сім'ї до ринкових умов [2].

Актуальним у реалізації соціальної підтримки неповних сімей є те, що реформа з децентралізації в Україні передбачає посилення відповідальності територіальних громад за становище своїх громадян, зокрема за розвиток послуг щодо захисту дітей, соціальне забезпечення та підтримку вразливих категорій громадян; поступовий перехід від інституційних послуг до послуг на рівні громади; фінансування послуг, а не закладів, що є передумовою вдосконалення соціальних послуг.

Адміністративна реформа зміцнила фінансові можливості територіальних громад і надала їм право самостійно визначати потребу в послугах і планувати їх розвиток. У зв'язку з цим особливого значення набувають питання розроблення та запровадження оптимальних моделей організації соціальної роботи в громаді, максимально ефективного використання наявних матеріальних, фінансових і кадрових ресурсів, у тому числі громадського сектору, розвитку ринку соціальних послуг.

Теоретично об'єднані територіальні громади (далі ОТГ) здатні краще за центральні структури забезпечити адресність та обґрунтованість надання соціальних послуг неповним сім'ям, визначити фактичну потребу у них серед членів громади. Це має спростити їх планування і фінансування, здійснення контролю за виконанням, а також підвищити якість цих послуг. Проте на практиці формування ефективної системи надання соціальних послуг на місцевому рівні потребує вдосконалення.

Наразі надання соціальних послуг не є пріоритетним напрямом діяльності для

місцевої влади. Їм приділяється значною менше уваги, ніж освітнім та медичним послугам.

У результаті на місцях зберігається низка суттєвих проблем:

- відсутність регулярного механізму визначення потреб мешканців у соціальних послугах;
- незабезпеченість ОТГ соціальними працівниками;
- застарілість та неефективність наявного механізму фінансування соціальних послуг;
- слабка співпраця між органами місцевого самоврядування сусідніх громад.

Таким чином залишається ще цілий перелік проблем у сфері соціальної підтримки неповних сімей, які потребують реформування та вдосконалення. Проте, досліджуючи цю тему, стає очевидним, що удосконалення законодавчого механізму забезпечення прав дитини і підтримки сімей з дітьми є важливою складовою державної політики України та має значні перспективи.

Загалом для вирішення зазначених проблем необхідним є всебічний соціально-економічний розвиток країни, а реалізація соціальної підтримки має відбуватися за чітко складеним планом і підлягати моніторингу оцінки ефективності задля подальшого розвитку і вдосконалення соціальних послуг неповним сім'ям.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективу її подальшого вивчення вбачаємо в поглибленні та розширенні змісту соціальної підтримки неповних сімей, а також у знаходженні нових ефективних форм та методів її здійснення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фрідман Л. М. «Психологія виховання». – М.: Сфера, 2005р. – С. 56 – 57.
2. Про Концепцію державної сімейної політики: [Електронний ресурс] Постанова Верховної Ради України від 17.09.1999 №1063. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-14>. – Загол. з екрана.

Ципак Вікторія

студентка III курсу навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ГРИ

Починаючи з самого народження дитина проходить період соціалізації в суспільстві, який є довготривалим. Поняття «соціалізація» є багатозначним, а його тлумачення різними авторами різняться. У найбільш загальному сенсі під ним розуміється інтеріоризація індивідом певних соціальних норм, моральних правил, ціннісних орієнтацій, знань, настанов, які забезпечують його активне залучення до життєдіяльності конкретного суспільства та взаємодію з ним. Соціальний розвиток дітей дошкільного віку включає процес засвоєння дітьми цінностей, традицій і культури свого народу і навколишнього суспільства, а також соціальних якостей особистості, які допомагають дитині жити в суспільстві.

Поняття соціальна компетентність дослідили передові педагоги дошкільної освіти Т. Поніманська і Н. Гавриш. Т. Поніманська розглядає соціальну компетентність дитини як відкритість до світу людей, навички соціальної поведінки, готовність до сприймання соціальної інформації, бажання пізнати людей і робити добрі вчинки [1]. На думку Н. Гавриш, соціальна компетентність дитини складається з комплексу емоційних, мотиваційних, характерологічних особливостей і виявляється у соціальній активності та гуманістичній спрямованості особистості [2].

Соціальна компетентність досягається завдяки тому, що у дитини виникає процес транзакції зі своїм найближчим оточенням: батьками, вихователями та однолітками, за рахунок активного спілкування і обміну інформації між ними. У процесі спілкування малюк вчиться жити за правилами, враховувати свої інтереси й інших, вибирає певні норми поведінки. Однією із проблем є розвиток умінь дошкільників відокремлювати моральні норми поведінки від аморальних. Головне не тільки мати знання про те, як потрібно діяти в тій чи іншій ситуації, але і вміння використовувати ці знання в житті. Тому варто заохочувати взаємодопомогу один одному та звертати увагу на будь-які вчинені моральні вчинки. Все це цеглинки, що будують особистість людини.

На формування соціального розвитку дитини впливають і різні види діяльності, серед яких: дослідницька, предметна, комунікативна та ігрова діяльність.

Гра – діяльність, яка має мотиви, мету, результат; у дошкільному дитинстві творча сюжетно-рольова гра розглядається як провідний вид діяльності, адже в ній створюється зона найближчого розвитку, проявляються та розвиваються психічні процеси та новоутворення дошкільного віку, відбувається оволодіння соціальним простором через спілкування з дорослим та однолітками [3, с. 79]. Це найзручніша форма розвитку малюка в будь-якому віці.

Як казав Й. Хейзінга «Саме у грі формуються розум і почуття, здатність до творчості у предметній сфері та спілкуванні» [4]. З цими словами важко не погодиться, адже як зазначав видатний психолог, який зробив вагомий внесок у розробку теорії гри, Л. Виготський, саме ігрова діяльність є провідною та відіграє важливу роль в розвитку дошкільнят ще з раннього віку [5].

Граючи, дитина швидко розвивається: і емоційно, і психічно, і соціально. У гру малюк привносить побут: походи в магазин, пересування в транспорті, сімейні відносини, відвідування лікаря та ін. Гра вміщує в себе всі тенденції розвитку, за нею стоять зміни потреб і зміни свідомості загального характеру.

Дошкільне дитинство – це період первинного становлення особистості, під час якого закладається фундамент, який слугуватиме основою для майбутніх виховних впливів і самоактуалізації дитини [6]. Найбільше обертів цей період набирає у дітей середнього дошкільного віку, коли діти починають дізнаватися про все, що їх цікавить. Діти цього віку починають шукати собі друзів і компанію для гри, хоч і трапляється це у більшій мірі з допомогою дорослого. Оскільки гра посідає значне місце в житті дитини середнього дошкільного віку, то вона є природним станом, потребою дитячого організму, засобом спілкування та спільної діяльності дітей [7].

Гра – це найкращий засіб для розвитку соціальної поведінки дітей. Різноманітність ігор дає можливість всебічно розвинути дитину, розширити знання про межі соціально прийнятної та припустимої поведінки. Спостерігаючи за поведінкою та взаєминами дорослих діти відтворюють все це в своїх іграх, вчать самостійно змінювати зміст гри, ігрові ситуації, персонажів та атрибути [8]. У процесі гри формується особистість дитини, її соціальна компетентність і гуманістичний світогляд, з особливою яскравістю проявляються індивідуальні особливості дошкільника, розвиваються його творчі здібності, цілеспрямована уява, рух від думки до дії.

У роботі з дітьми дошкільного віку передбачається організація ігор двох основних груп – творчих ігор, та ігор за готовими правилами. До творчих ігор належать сюжетно-рольові, будівельно-конструкторські, ігри-драматизації, театралізовані ігри, ігри з елементами праці, ігри-фантазування. До ігор з правилами – дидактичні, пізнавальні,

рухливі, спортивні, хороводні, інтелектуальні, ігри розваги (атракціони), комп'ютерні та народні ігри [7].

У формуванні соціальної компетенції використовують сюжетно-рольові ігри. Однією з визначальних особливостей таких ігор є довільність ігрових дій, які підпорядковані спільним ігровим інтересам. Прикладами таких ігор є: «Сім'я», «Дитячий садок», «Лікарня», «Магазин» та ін.

Таким чином, ігри зближують дітей, об'єднують їх загальною цікавою для всіх діяльністю. Регулярне проведення спільних ігор збагатить дошкільнят новими враженнями, буде сприяти формуванню навичок соціальної компетентності, посприє подоланню в них егоцентризму, навчить відмежовувати свою точку зору від чужої, а формування процесу транзакції малюка з однолітками й дорослими надасть їм новий соціальний досвід, який є важливим для всебічного розвитку їх особистості. Адже граючи, діти вчаться жити!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки : навч. посібник. К. : Абрис, 1998. 448 с.
2. Богуш А. М. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гавриш Н. В. та ін.; за заг. ред. Гавриш Н. В. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.
3. Піроженко Т. О. та ін. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік. Київ : Генеза, 2016. 88 с. (Серія «Настільна книжка вихователя»).
4. Хейзинга Й. Homo Ludens; Статті по истории культуры. / Пер. с гол. Д. В. Сильвестрова. М. : Прогресс Традиция, 1997. 416 с.
5. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка. Психология развития. СПб : Питер, 2001. 512 с.
6. Максимова О. О. Формування соціальної компетентності дитини дошкільного віку як запорука її успішної адаптації до навчання в школі. Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. Вип. 20 (1-2016). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 229-234.
7. Денисенко В. В. Базова програма «Я у світі». Соціальний розвиток старших дошкільників у грі. 2010. С. 55-61.
8. Лиса Л. В. Вплив вибору гри та ролі в ній на особистість дитини дошкільного віку. URL : <https://referat.co/ref/124106/read>.

Черьомухіна Ольга
студентка 3 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім.В.Гетьмана», Україна*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У КРОС-КУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ

Сьогодні Європа постає не тільки географічним об'єктом, а й ціннісним, оскільки європейські цінності складають основні бази ліберально-демократичних інститутів західноєвропейського простору, кордони якого не обмежуються географічними ознаками приналежності країн до європейської частини світу. Коли Україна підписала угоду про асоціацію з Європейським союзом, європейські принципи стали не тільки активно досліджуватися науковцями, але й впроваджуватися в український соціум.

Аналізом цінностей сучасного українського суспільства, їх порівнянням із європейськими цінностями та нормами життя, визначенням місця цінностей в соціокультурній реальності займалися такі науковці, як: Т. Аболіна, А. Єрмоленко, О. Кисельова, В. Малахов, Н. Амелеченко, А. Бульвінський, Є. Головаха, А. Горбачик, М. Пірен, А. Ручка, О. Сакало, Ю. Терещенко, Ю. Шайгородський та ін.

Дані питання аналізував у своєму дослідженні 2017 р. також Інститут Горшеніна спільно з представництвом Фонду Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі. У ході дослідження було виявлено, що для більшості українців найважливішими європейськими цінностями є мир (61,2%), цінність людського життя(29,2%) та демократія(27,4%), а найменш важливі -повага до інших культур(6,2%), толерантність(10,2%) та свобода віросповідання(10,7%) [1].

Відомо, що молодь є лакмусовим папірцем виявлення європейських цінностей. З метою дослідження сприйняття європейських цінностей студентською молоддю автором у 2020 році було проведено опитування студентів 1-4 курсів, віком від 17 до 23 років і старше в Україні, Білорусії і Росії. В рамках дослідження було опитано 250 респондентів.

За результатами дослідження для більшості студентської молоді різних країн найважливішими європейськими цінностями є права людини (62,8), особиста свобода(57,2) самореалізація (54,4), мир (54,0) та цінність людського життя(53,2). Це може бути пов'язано з прагненням молоді до кращого життя та зближення з європейською ментальністю. Згідно опитуванню для вікової групи 17-18 найважливішими європейськими цінностями є права людини, мир, самореалізація; 18-19 – права людини, особиста свобода та мир; 20-21 –

особиста свобода, цінність людського життя, права людини; 23 і старше – права людини, цінність людського життя та самореалізація. Можемо відмітити, що для молоді віком 17-18 важлива самореалізація, так як підлітки після закінчення школи шукають себе та своє призначення, така ж сама тенденція прослідковується у молоді віком від 23 і старше, оскільки ця вікова група вже шукає себе після закінчення університету.

Аналізуючи відповіді респондентів різних країн, можна зазначити, що найбільше хвилює студентів-киян – мир, самореалізація та права людини, та студентів-львів'ян – права людини, особиста свобода та самореалізація.

Студенти України		
	Київ	Львів
1 місце	Мир (70,5)	Права людини (70,0)
2 місце	Самореалізація (61,4)	Особиста свобода (70,0)
3 місце	Права людини (56,8)	Самореалізація (65,0)
4 місце	Цінність людського життя (56,8)	Рівність (50,0)
5 місце	Особиста свобода (54,5)	Демократія (45,0)

Найменше хвилює киян та львів'ян солідарність, свобода віросповідання та верховенство права.

Студенти Білорусії		
	Мінськ	Гомель
1 місце	Права людини (77,3)	Права людини (66,7)
2 місце	Особиста свобода (72,7)	Особиста свобода (61,9)
3 місце	Самореалізація (59,1)	Мир (61,9)
4 місце	Мир (54,5)	Самореалізація (52,4)
5 місце	Толерантність (54,5)	Цінність людського життя (47,6)

Найважливіші цінності для студентів Мінська- права людини, особиста свобода та самореалізація, а для студентів Гомеля - права людини, особиста свобода та мир. Найменше хвилює студентів Мінська - солідарність, підтримка ближнього та свобода віросповідання, а студентів Гомеля – верховенство права, солідарність та демократія. Цікавим аспектом є те, що для студентів Гомеля не є хвилюючим принципом демократія. Можливо це відображення певної політичної ситуації в країні.

Студенти Росії		
	Москва	Іркутськ

1 місце	Права людини (53,8)	Права людини (62,9)
2 місце	Самореалізація (50,0)	Цінність людського життя (61,3)
3 місце	Рівність (50,0)	Особиста свобода (54,8)
4 місце	Толерантність (50,0)	Самореалізація (51,6)
5 місце	Цінність людського життя (46,2)	Рівність (41,9)

За даними дослідження найважливіші цінності для студентів Москви 2020 році - права людини, самореалізація і рівність, а для студентів Іркутська - права людини, цінність людського життя та особиста свобода. Найменше хвилює студентів Москви солідарність, підтримка ближнього та свобода віросповідання, а студентів Іркутська – солідарність, верховенство права та свобода віросповідання.

Підводячи підсумки, варто зазначити, щоза результатами авторського дослідження для студентів України найважливішими європейськими цінностями є мир, права людини, особиста свобода та самореалізація. Для студентів Білорусії пріоритетними цінностями є права людини, особиста свобода, мир і самореалізація. І для студентів Росії в пріоритеті – права людини, цінність людського життя, особиста свобода і самореалізація. Підводячи підсумки, можна сказати, що європейські цінності сьогодні є основним інтеграційним орієнтиром для сучасної студентської молоді різних країн, так як є шляхом до кращого життя з європейським сприйняттям дійсності. Інтеграція в європейські цінності українського суспільства дозволить побудувати якісний фундамент європейського світосприйняття. І не зважаючи на те, що молодь Білорусії і Росії не орієнтована на інтегрування до Європейського Союзу, результати дослідження продемонстрували, що європейські цінності є сьогодні для сучасної студентської молоді цих країн також важливими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Українське суспільство та європейські цінності». – Звіт за результатами соціологічного дослідження 2017 р. - Дослідження було проведено Інститутом Горшеніна у співпраці з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі.- [Електронний ресурс]– Режим доступу: [http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/JEvropeiski_cinnosti_tables_and_diagrams MR .pdf](http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/JEvropeiski_cinnosti_tables_and_diagrams_MR.pdf)

Шапка Єлизавета

студентка I курсу факультету медичних технологій
діагностики та реабілітації
ДВНЗ «Дніпровський національний
університет ім.О.Гончара», Україна

ВТОРИННА ЗАЙНЯТІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Студентська молодь є найважливішим стратегічним ресурсом нашої держави, тому необхідно приділяти пильну увагу проблемам і парадоксам соціалізації молоді, в тому числі студентської. Проблема додаткових джерел доходів і, відповідно, вторинної зайнятості студентів існує в Україні давно. Вторинна зайнятість має місце, коли одночасно з основним видом діяльності – отриманням освіти – студенти денних відділень починають працювати.

Зниження рівня життя значної частини населення України, розвиток форм платного навчання, малий розмір стипендій примушують студентів до пошуку допоміжних заробітків. Вторинна зайнятість студентів неоднозначно пов'язана з навчальним процесом: з одного боку, додаткова робота дає можливість отримати професійний або близький до професійного досвід і сприяє соціалізації, з іншого боку, робота відволікає від навчання, змушує пропускати заняття і заважає добре вчитися.

Зважаючи на означену актуальність вторинна зайнятість студентів є предметом дослідження як в Україні, так і в інших країнах. Результати досліджень зайнятості студентів висвітлені в роботах вітчизняних соціологів: О. Виноградової, Н. Волкової, Л. Малиш, С. Садрицької та інших.

У своїй праці «Особливості взаємодії і сприйняття працюючих студентів роботодавцями» Н. Федоренко зазначає, під час опитування роботодавців, 90% з них відповіли, що зацікавлені у співпраці зі студентами, оскільки, вони мають нестандартний підхід до вирішення проблем, завжди мають цікаві та нові ідеї, комунікабельні, швидко навчаються та якісно виконують свою роботу [3].

З іншого боку для студентів мотивами зайнятості є прагнення поліпшити матеріальне становище, полегшити вихід на ринок праці, сформувати ділові зв'язки та контакти, швидше побудувати кар'єру. Проте цей список мотивів не є вичерпним, оскільки більша частина студентів зайнята в основному некваліфікованою працею, яка не сприяє процесу професіоналізації майбутніх фахівців. Тож основними мотивами пошуку додаткової роботи у студентів є: матеріальна забезпеченість, бажання стати незалежним від батьків, спроба знайти своє місце на ринку праці та придбати досвід роботи.

Враховуючи окреслені вище аспекти проблеми, варто зауважити, що вторинна зайнятість студентів, у тому вигляді, у якому вона є зараз, несе негативний вплив у навчальний процес. У зв'язку з цим у студентів виникає безліч проблем. Однією з головних проблем є відсутність вільного часу для нормального поєднання навчання та роботи (39%), перевтома (31%) та проблема з роботодавцями (8%) [2]. Також до негативних наслідків вторинної зайнятості належать – невчасне виконання завдань, зниження успішності, неучасть в групових заходах та зменшення спілкування з одногрупниками. Трудова діяльність студентів, може викликати труднощі в процесі навчання та позначитися на відвідуванні занять. Але якщо подивитися на ситуацію з іншого боку, то правильно підібрана робота під час навчання дає можливість практикуватись та набратися досвіду.

Якщо студент працює за фахом, це надає йому суттєвих переваг серед однокурсників, адже він краще розуміє особливості професійного становлення в сфері, у якій здобуває освіту, теоретично насичене навчання накладається на досвід, отриманий практичним шляхом. Це ідеальна модель самореалізації студента, але, на жаль, вона не так часто зустрічається в реальному житті. Проте не варто знецінювати трудову діяльність студентів поза фахом, адже це все одно безцінний життєвий досвід, який можна отримати лише практичним шляхом, застосувавши багато зусиль. Отже, вторинна зайнятість студентської молоді виступає значним фактором самореалізації особистості, як в професійній, так і в соціальній сфері [1].

Таким чином, якщо кількість студентів, що працюють за спеціальністю буде зростати, це сприятиме сформованості у них професійних орієнтацій та компетенцій. Як наслідок це спонукатиме роботодавців приймати на роботу працівників, які вже мають певні професійні знання і навички, а отже у більш короткий термін отримають статус професіонала.

Можна зробити висновок, що вторинна зайнятість для студентів є важливим джерелом доходів, яке допомагає їм у першу чергу вирішити матеріальні проблеми, дозволяє отримати певні професійні навички. Позитивним є і той факт, що працюючи під час навчання, студенти або впевнюються у правильності обраної професії і її перспективі, або навпаки, приходять до усвідомлення необхідності пошуку нової спеціальності, для подальшої трудової діяльності. Більше того зайнятість студентської молоді є значним фактором самореалізації особистості, як в професійній, так і в соціальній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безрукова О. А. ВТОРИННА ЗАЙНЯТІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК МЕХАНІЗМ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2715/1/bezpukova.pdf>
2. Качан Г. М. Вплив вторинної зайнятості на професійну освіту студентів. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 18. Економіка і право, 2013, Вип. 23
3. Федоренко Н. І. Особливості взаємодії і сприйняття працюючих студентів роботодавцями – [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/Grani_2015_2_22.pdf

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 2

Тематичні напрямки: традиції та новації в предметному полі спеціальних та галузевих соціологій (управління, освіта, молодь, культура, економіка, конфлікти) (Група 1); соціальні та медіа-комунікації; практики соціального діалогу в Україні; інтеграція вимушених переселенців у приймаючі громади: соціологічний вимір; застосування оціночних технологій в соціологічних дослідженнях

Адаменко Катерина Сергіївна

студентка I курсу Навчально-наукового інституту

соціально-педагогічної та мистецької освіти

Спеціальність: Соціальна робота

Науковий керівник: к.пед.н, асистент Єрмоїна Л.Є.

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького, Україна

ПРОФІЛАКТИКА НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї ЗАСОБАМИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Сучасна тенденція сімейних взаємин у деяких випадках характеризується конфліктами, гострими конфліктами, а іноді насильством у сім'ї. Важливим для подолання даної проблеми, на наш погляд, є обізнаність та володіння інформацією. Саме тому в контексті обраної нами теми, у публікації буде проаналізовано спосіб профілактики насильства в сім'ї засобами розвитку критичного мислення .

Сім'я – це соціальна група, яка складається з людей, які зазвичай перебувають у шлюбі, їхніх дітей (власних або прийомних) та інших осіб, поєднаних родинними зв'язками з подружжям, кривних родичів.

Насильство – це застосування силових методів або психологічного тиску за допомогою погроз, свідомо спрямованих на слабких або тих, хто немає змоги чинити опір . Відповідно до закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15-го листопада 2001р./2789-III виділяється чотири види насильства в сім'ї: сексуальне насильство; психологічне насильство; фізичне насильство; економічне насильство.

Так, наприклад, у науковій літературі виокремлюють три основні підходи до вивчення проблем насильства в сім'ї: індивідуальна ситуація розвитку особистості; соціокультурне становище та системо-сімейні обставини.

Насилля в сім'ї Т. Алексєєнко визначає як будь-які дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного характеру одного члена сім'ї по відношенню до іншого (інших) членів сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи членів сім'ї як людини і громадянина і наносять ому моральну шкоду, фізичні чи психічні травми [1, с. 290].

Вважаємо, що обізнаність та профілактичні заходи мають сприяти усвідомленню учнями важливості даної проблеми. З приводу поняття «профілактика», джерелах соціально-педагогічного спрямування зазначено (наприклад, за Т. Алексєєнко), що це комплекс превентивних заходів, що проводяться шляхом організації загальнодоступної медико-психологічної та соціально-педагогічної підтримки (первинна, вторинна та третинна профілактики) [1, с. 376].

В даному контексті відзначимо, що профілактичні заходи матимуть результативність (будуть сприяти попередженню або уникненню такого негативного соціального явище як насилля) за умови розвитку критичного мислення особистості.

Так, наприклад, до ознак людини, які мають критичне мислення належить здатність сприймати думки інших людей – критично; компетентність; небайдужість у сприйнятті подій; незалежність думки; допитливість; здатність до діалогу і дискусії.

З цього приводу варто охарактеризувати цілі та завдання технології розвитку критичного мислення: по-перше, це формування пізнавального інтересу в учнів та розуміння мети вивчення даної теми (питання, проблеми); по-друге, це розвиток внутрішньої мотивації до цілеспрямованого навчання; по-третє, підтримання пізнавальну активність учнів. Також додамо й про важливість спонукання учнів до порівняння отриманої інформації з особистим досвідом і на її ґрунті формування аналітичного б судження.

Критичне мислення-це здатність людини чітко виділити проблему, що варто розвинути задля її розв'язання. Критичне мислення має такі характеристики: самостійність; постановка проблеми; прийняття рішення; чітка аргументованість та соціальність.

З метою надання інформації учням 5-8 класів (з приводу насильства та його різновиду і способах подолання цієї проблеми) пропонуємо використати стратегію розвитку критичного мислення, що має назву «кубування».

Стратегія розвитку критичного мислення – кубування – є методом навчання, що полегшує розглянути навчальні завдання з різни сторін. В контексті нашої теми кубування можна вважати як приклад ігрової методики, а також один із методів навчання, що полегшує всебічне розглядання певної тематики [2, с.45-46].

Для впровадження даної стратегії розвитку критичного мислення невід'ємним є врахування умов, що стимулюватимуть учнів до продуктивної діяльності: (час, очікування ідеї, спілкування, цінування думок інших, віра в силу учнів та активна позиція. І головне, використання стратегії кубування передбачає опрацювання матеріалу за наступними 6 пунктами (що на кубуку позначено на кожній грані):

1. Опиши...;
2. Засоціюй...;нох
3. Порівняй ...;
4. Проаналізуй...;
5. Аргументи «за», «проти»...;
6. Застосуй ...

Вважаємо, що включення стратегій розвитку критичного мислення сприятиме більш якісному процесу профілактики не лише з теми насильства, а взагалі – з будь-якого напрямку соціально-просвітницької діяльності. Перспективу подальших науково-практичних пошуків вбачаємо у впровадженні соціально виховних заходів для учнів 5-8 класів на тему «Пожежа взаємин».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соціальна педагогіка: словник-довідник / За заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. Вінниця: Планетар. 2009. 542 с.
2. Фасилітація і тренінг на курсах духовно-морального спрямування : навчально-методичний посібник / Яковенко І. О., Єрьоміна Л. Є., Жейнова С. С., за заг.ред. Л. Ю. Москальової. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2018. 111 с.

Баско Людмила

магістр I курсу факультету соціально - економічної освіти

НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З СІМЕЙ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО УМОВ НОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Поява вимушених переселенців – виклик для України та її соціальної політики, системи соціальних служб та соціальних працівників, адже чинна в країні система соціальної підтримки не передбачала роботи з такою групою клієнтів, а фахівці не були

підготовлені для неї, не володіли належним методологічним і правовим інструментарієм для роботи.

Аналізуючи соціальний портрет дітей з сімей внутрішньо переміщених осіб, потрібно пам'ятати, що дитина та родина – це одне ціле, а отже, проблеми та потреби будуть такими, якими саме через вміння, бажання та внутрішній ресурс сім'ї вони будуть вирішуватися або навпаки накопичуватися. Саме тому важливо зрозуміти сімейні потреби та проблеми внутрішньо переміщених осіб, щоб надавати соціальну підтримку дитині для успішної соціальної адаптації до умов нового середовища. Враховуючи кількісні показники цієї нової категорії, що суттєво змінює структуру українського соціуму, і масштаби цього явища, дослідження цієї проблеми набуває значної актуальності для соціальної педагогіки.

Серед сучасних вітчизняних вчених дуже активно вивчається проблема внутрішньо переміщених осіб такими науковцями як О. Балакірева, Т. Доронюк, О. Міхєєва, Ю. Муромцева, У. Садова, В. Серєда, Т. Старинська, А. Солодько.

Значний внесок у вивчення проблем внутрішньо переміщених осіб зробила О. Балакірева у дослідженнях «Оцінка потреб внутрішньо переміщених жінок та осіб похилого віку», «Спектр проблем вимушених переселенців в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб» та «Ставлення до переселенців та волонтерської діяльності».

Держава є найбільшим інститутом адаптації та інтеграції, влада має велику кількість важелів впливу на ситуацію, інструментів за допомогою яких здійснюється політика по відношенню до внутрішньо переміщених осіб, але вона не використана в повному обсязі. Держава повністю відповідальна за створення умов за яких права вимушених переселенців будуть захищені нарівні з правами всіх громадян з урахуванням особливих потреб, що виникли в результаті раптового переїзду. Суспільство має зрозуміти, що держава підтримує, а не забезпечує повністю, і кожен також має працювати на користь держави [3].

Люди, які змушені були виїхати з окупованих територій, зіткнулися з численними проблемами, починаючи від пошуку тимчасового житла, отримання медичної допомоги, до вирішення інших соціальних питань, влаштування дитини до закладу загальної середньої освіти або дитсадка. Дехто з переселенців залишилися без документів, через що гострим питанням була неможливість оформлення, переоформлення документів, що засвідчують особу, приналежність до громадянства України тощо. Саме з цього приводу кожен переселенець повинен пам'ятати, перш за все, що він громадянин України та має всі права, гарантовані Конституцією і законодавством України.

Особливої уваги потребують діти та підлітки, яким соціально-педагогічну допомогу для соціальної адаптації потрібно надавати з урахуванням вікового, фізичного та психічного розвитку, а також стану фізичного та психічного здоров'я.

Розкриваючи поняття соціальної адаптації, В.Євтух характеризує його як «процес пристосування вихідців із інших етнічних спільнот, зазвичай новоприбулих, до соціальних умов існування у новому середовищі; передбачає соціальне включення, передусім, іммігрантів у суспільство проживання, їх соціальну мобільність» [1, с.18].

Соціально-психологічна служба навчальних закладів стикається з багаторівневою проблемою взаємодії з вимушено переміщеними дітьми та їхніми батьками, дитячими та дорослими колективами, в які вони інтегруються, загальним дестабілізованим емоційним станом в шкільному просторі. На сьогодні шкільні соціально-психологічні служби в більшості не мають досвіду кризової допомоги. Стратегії роботи розробляються саме зараз, паралельно з формуванням запиту. При цьому, має інтегруватися вітчизняний та закордонний досвід, власні можливості та ресурси у єдину систему роботи.

Завданням, що стоїть перед соціальним педагогом, шкільним психологом, – це бути максимально мобільним, гнучким і креативним, реагуючи на кожний запит як на нову проблему, адже за кожним з вимушено переміщених учнів стоїть своя власна історія, кожний класний колектив є унікальним, кожна школа має свою специфіку і можливості [3].

З метою якісного забезпечення психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу учасників навчально-виховного процесу працівниками Українського НМЦ (Українського науково – методичного центру) спільно з відділом виховної роботи, позашкільної освіти та захисту прав дітей Міністерства освіти і науки України розроблено та направлено департаментам (управлінням) освіти і науки обласних та Київської міської державних адміністрацій, інститутам післядипломної педагогічної освіти низку нормативно-правових документів. Працівники психологічної служби системи освіти надають психологічну та соціально-педагогічну допомогу постраждалим, переселеним, членам їх сімей і родичам загиблих у ході ООС (операції об'єднаних сил). Для забезпечення цієї роботи місцевим органам управління освітою, керівникам навчальних закладів необхідно створити належні матеріальні та кадрові умови, сприяти професійній діяльності працівників психологічної служби [4].

В.Г. Панок виділяє наступні напрями роботи з вимушеними переселенцями: соціальний, соціально-інформаційний, соціально-психологічний, соціально-педагогічний, соціально-правовий, медико-соціальний [2, с. 276].

Для покращення ситуації з соціальною адаптацією дітей з сімей внутрішньо переміщених осіб, варто змінити підходи до цієї проблеми та визначити нові методи і

форми роботи. Важливо більше уваги приділити навчанню та просвіті педагогічних працівників, які безпосередньо контактують з дітьми-переселенцями та дітьми, які є приймаючою стороною.

Впровадження різних форм та методів соціально-психологічної роботи, таких як спостереження, індивідуальне та групове консультування, бесіди, тренінги з усіма учасниками освітнього процесу, використовуючи різні вправи та ігри, як під час групових так і індивідуальних організаційних форм, може сприяти налагодженню контакту з учнями, батьками та педагогами, що, в свою чергу, дозволить краще адаптуватися дітям з сімей внутрішньо переміщених осіб до нового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Євтух В. Б. Етнічність : енциклопедичний довідник / В. Б. Євтух ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Центр етноглобалістики. – К. : Фенікс, 2012. – 396 с. 14.
2. Панок В. Г. Соціально-психологічна служба : [Навч.-метод. посіб. для студентів і викладачів] / В. Г. Панок. – Кам'янець-Подільський : ТОВ Друкарня Рута, 2012. – 488 с.
3. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : метод. рек. / Н.П. Бочкор, Є.В. Дубровська, О.В.Залеська та ін. – Київ: МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. – 84 с. ISBN 978-966-137-014-1
4. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в сучасних умовах: навч. посіб. [для студ. і магістр. спец-тей «Соц. робота» і «Соц. педагогіка»] / І.О. Григоренко, Н. М. Савельєва. – Полтава : ПНПУ, 2017. – 100 с.

Бєлоклейцева А., Козлова О., Тодосієнко Є. студенти III курсу,
Вєпрєва В., Юськів П. студенти IV курсу,
Склярова І. аспірантка
Факультету соціології
*Київського національного університету
імені Т. Шевченка, Україна*

ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Українське громадянське суспільство перебуває наразі на етапі розвитку. Наразі найяскравіше воно представлене діяльністю громадських організацій. За даними Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва” на кінець 2019 року серед громадян України активно залученими до громадської діяльності вважають себе 10% громадян [с. 3].

Із історичного досвіду розвинених країни Європи та світу ми бачимо, що ефективно впровадження програм розвитку державної політики неможливе без активної взаємодії з громадянами та інститутом громадянського суспільства. Залученість громадськості є обов'язковою умовою для розвитку будь-якої країни у соціальному, правовому та демократичному контексті, а також визначає сприйняття країни на міжнародній політичній арені. Це означає, що дослідження проблеми взаємодії влади держави з громадянським суспільством є актуальним об'єктом дослідження.

Діяльність громадських організацій в Україні в соціальній науці представлені в роботах Н. Гури, Я. Малика, Л. Мельника, В. Паценка, О. Резніка, В. Степаненка, С. Степаненка тощо. Не менш важливими відносно зазначеної нами теми є роботи А. Карташова, О. Радченка, І. Савченка, Ю. Якименка та ін., що стосуються громадянського суспільства в Україні та його розвитку.

З метою оцінити ефективність громадських об'єднань (далі ГО) нашою дослідницькою групою у вересні-жовтні 2019 року було проведено дослідження серед ГО м. Києва та Київської області (діючих не менше 1 року). Однак в процесі формування вибіркової сукупності було виявлено певні принципи для соціальних дослідників проблеми.

Для формування генеральної сукупності ми скористались даними з офіційного державного сайту “Реєстр громадських організацій” (<https://rgo.minjust.gov.ua/>), сформулювавши запит через використання фільтрів “громадська організація”, “м. Київ”, “Київська область”, “молодіжні”, “спортивні” та “охороно-природні”. Генеральна сукупність склала 1494 об'єднань.

Формування вибіркової сукупності відбувалось в кілька етапів. Перший — застосування кроку в 10 одиниць в результаті чого було обрано 150 об'єднань. Другий — вибір дійсно активних, фактично діючих ГО. За попередньо сформульованими дослідницькими гіпотезами на даному етапі розвитку комунікаційних технологій та технологізації суспільства найбільш ефективним способом комунікації в громадянському суспільстві є онлайн-засоби комунікації. Чим ширша взаємодія між громадською організацією та іншими соціальними акторами, тим досконалішою є її підзвітність та прозорість діяльності. Тому до недіючих ми віднесли ГО без веб-сайту, без сторінок чи каналів у соціальних мережах, а також такі, що при сукупності перших двох якостей, мають недійсний контактний номер телефону, наданий при реєстрації організації. За результатами відбору було сформовано вибірку сукупності в 44 ГО (близько 5 % від генеральної сукупності).

Спираючись на отриманні кількісні дані на етапі формування вибіркової сукупності та аналізу аналітичних матеріалів стосовно діяльності ГО в Україні, ми зробили гіпотетичні припущення, що більшість ГО м. Києва та Київської області є фіктивними та/або недіючими, що утруднює дослідження недержавного сектору. Однак це вимагає доведення через проведення додаткового дослідження.

Отже, дане дослідження показує, що наявність ГО в офіційних джерелах не означає автоматично, що вони є діючими. Тому більш доцільним, на наш погляд, є формування генеральної та вибіркової сукупності методом “снігової кулі”, або використовуючи недержавні бази недержавних організацій. Однак при цьому необхідно пам’ятати, що звітна інформація ГО може розміщуватись на інформаційному джерелі його проектного партнера. Отримані нами результати дослідження можуть бути використані при подальших дослідженнях діяльності громадських об’єднань України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Громадська думка: листопад-2019 [Електронний ресурс] // Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Київський міжнародний інститут соціології. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/9934259075de1251ce7bd42.36008621.pdf>.
2. НДО у зовнішньому середовищі: організаційні проблеми та можливості розвитку. Аналітичний звіт за результатами комплексного дослідження, проведеного на замовлення Форуму НДО в Україні – Київ, 2018. – 47 с.
3. Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків [Електронний ресурс] // Разумков Центр. 11 листопада 2019 р. – Режим доступу до ресурсу: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-2>.
4. Резнік О. Зумовленість громадянських практик в Україні як віддзеркалення соціально-економічного розвитку суспільства / Олександр Резнік. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2013. – №4. – С. 135–145.
5. Реєстр громадських об’єднань / Електронне джерело: <https://rgo.minjust.gov.ua/>
6. Стан та динаміка розвитку організацій громадянського суспільства України 2002-2018 роки: Звіт за даними дослідження/ Автори – упорядники: Любов Паливода, Наталія Купрій, Олена Бікла – К.: [БФ «Творчий центр ТЦК»], 2018. – 108 с.

ТЕХНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВКИДІВ ЯК СПОСІБ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ МЕДІА

У наш час проблема забруднення інформаційного середовища стоїть на першому місці, коли говориться про процес глобалізації та особистої захищеності в її умовах. Тому поняття «інформаційного вкиду» важливо сприймати саме в контексті перенавантаження сфери даних.

Інформаційний «вкид» – це різке заповнення мережевого простору будь-якої короткою, що викликає масу емоцій, інформацією. Інформаційні «вкиди» поділяються на професійні та непрофесійні. Непрофесійні інформаційні «вкиди» – це, як правило, різке перебільшення інформації з метою «привернути увагу до проблеми», заснована на правді, але перебільшена так, що перестає бути правдою. Професійні «вкиди» проводяться людьми, котрі добре розуміються на психології мережевих користувачів. І результат від таких «вкидань» має великі наслідки. Люди, які потрапили під вибухову хвилю інформаційної бомби, втрачають здатність логічного мислення [1, с. 24].

Інформаційні війни в наш час стають одними з найпопулярніших способів маніпуляції свідомістю аудиторії, а дезінформація – інструментом ЗМІ. Інформаційний вкид – це лише один із методів спотворення фактів з метою поширення та впровадження фейків у масовий розум. Тенденція сенсаційності сьогодні має на увазі трансформування «соціетального» в поняття масове. Нині засоби масової комунікації орієнтуються не на суспільні процеси, сфери та взаємодії, а саме на універсальність, загальнодоступність інформації задля поширення маніпуляцій.

У науковій літературі сьогодні не існує чітко окреслених ознак або типових характеристик інформаційних вкидів. Цілком ймовірно, що недостатня увага до цього прийому ведення інформаційної війни з боку дослідників не може пояснюватися навмисним ігноруванням, скоріше за все, це обумовлено значно більшим інтересом до предмету інформаційних війн в цілому, аніж до його елементів [2].

Методика інформаційних вкидів має багатий технологічний інструментарій, тому для повноти розуміння сутності поняття розглянемо деякі з тих елементів, що використовуються в ЗМК.

- новини-фейки;

Цей компонент є центральним і невід’ємним у розрізі поняття інформаційного вкиду. Як правило, він застосовується безпосередньо (з використанням повністю неправдивої інформації) або ж частково (утруючи правдиві факти), щоб привернути увагу аудиторії до питання, які висвітлюють ЗМІ.

- фреймінг інформаційних повідомлень;

Ефект фреймінгу передбачає когнітивне спотворення суті поняття через форму його подачі. Використання конотаційних смислів як провідних – один з методів отримання «потрібної» реакції аудиторії. Також сюди входять всі мовні засоби впливу та використання комунікаційних або професійно-редакційних методів і технологій працівників ЗМІ (як застосування евфемізмів, так і надання оціночних суджень, коментарів).

- візуалізація фактів;

Вплив на сприйняття фактів формується безпосередньо на побудові цілісного візуально-конкретного ланцюга асоціацій (наприклад: війна – постріли, кров і тп), який у свою чергу провокує на «потрібні» емоції.

Організованість інформації сприяє упорядкуванню моральних принципів, економічних потреб, поведінки в дещо ціле та гармонічне. Може відбуватися заміна організованої інформації, на ту що «деморалізує», вона трансформує моральні цінності та провокує «стрибок викривлених ідей», що впливають з порушення послідовності умовиводів, хаотичності та незавершеності думок, непослідовності поведінки [3].

Таким чином, розповсюдження неправдивої інформації має не «точковий» характер впливу, який діє на кожного окремо, а «площинний», що позначається на масовій свідомості, цінностях та культурі в цілому.

Інформаційна війна в наш час набула масштабів загальнолюдської проблеми, вирішення якої, в першу чергу, пов’язано з врегулюванням конфлікту між потребами у якісній інформації та інформаційним несвідомим споживанням.

У свій час Джим Гол висловив думку про інформаційне перенавантаження реципієнтів масової комунікації у сучасному світі альтернатив, визначивши термін як «...стан розгубленості, який виникає у тих, хто шукає інформацію, коли вони знаходять все, окрім потрібної інформації». Наразі така проблема є актуальною так само як і механізми фільтрування фальсифікатів.

На нашу думку, завдання про вирішення саме цих питань має підніматися в першу чергу в контексті інформаційної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Научно-методический журнал. // Проблемные науки. – 2016. – 105 с.

2. Овсепян М. С. Информационный вброс как популярный прием агрессивного ведения информационной войны в современный период / М. С. Овсепян. // Вестник ТвГУ. – 2016. – С. 205–210.

3. Гонтаренко, Л. О. Інформаційне викривлення як зброя у гібридній війні / Л. О. Гонтаренко, Парфенов Г. А. // Науково-практична конференція ХНУ ПС ім. І.Кожедуба. – 2017. – 5 с.

Велігоша Т.Ю.

Студентка 4 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Тривалий несприятливий соціальний стан в Україні, який характеризується вимиранням нації, посиленням нерівності, зростанням бідності, порушенням соціально-економічних та трудових прав, поглибленням тінізації соціально-трудова відносин, зростанням ризиків втрати роботи, здоров'я, доходу тощо, свідчить про зниження соціальної відповідальності держави за людський та соціальний розвиток.

Соціальна відповідальність – соціальне явище, що являє собою добровільне та свідоме виконання, використання і дотримання суб'єктами суспільних відносин, приписів, соціальних норм, а у разі їхнього порушення – застосування до порушника заходів впливу, передбачених цими нормами. Соціальна відповідальність має на меті упорядкування, гармонізацію суспільних відносин і забезпечення їхнього поступального та стабільного розвитку [1]. Соціальна відповідальність виникає тоді, коли поведінка індивіда має суспільне значення і регулюється соціальними нормами. У процесі розвитку суспільства складаються певні відносини між людьми у вигляді взаємних прав і обов'язків перш за все у сфері трудової діяльності. Ці норми неоднакові і виступають як звичаї, традиції, заборони і їх порушення розглядалося як посягання на інтереси роду або племені і піддавалося негайного засудження. Вже тоді мала місце відповідальність індивіда.

Більш досконалу форму соціальна відповідальність набуває з появою класового суспільства і держави. Діючі тут соціальні норми більш різноманітні, що й обумовлює існування декількох видів соціальної відповідальності: політичної, юридичної, моральної і

т. д. Її сутність полягає вже в обов'язки, індивіда виконувати відповідні політичні, юридичні та моральні вимоги, що пред'являються йому суспільством, державою, колективом. Поступаючи відповідально, людина повинна, з одного боку, правильно вибрати соціальні орієнтири, з іншого - використовувати всі наявні можливості (знання, досвід), також враховувати наслідки своїх дій.

Соціальна відповідальність інститутів держави реалізується у її повсякденній діяльності в різних галузях державного управління, однак в найбільш концентрованому вигляді вона проявляється при здійсненні ними заходів соціальної політики держави. Остання, як цілеспрямована діяльність із досягнення соціальних цілей, з'являється у держави лише з появою соціальних функцій - у процесі розбудови соціальної держави. Феномен соціальної політики в її найбільш узагальненому розумінні завжди виходить за межі держави та державного управління, адже вона реалізується на всьому суспільному просторі усіма суспільними інститутами. Соціальна відповідальність є одним з базових механізмів реалізації сучасних демократичних цінностей в державному управлінні на різних рівнях: базисному, цивілізаційному; загальнодержавному, суспільному; груповому, рольовому, персональному та ситуативному. Моральний обов'язок зобов'язує вести себе соціально відповідально. Кожен індивід є членом суспільства і тому норми моралі також повинні управляти її поведінкою[1].

Аргументами на користь соціальної відповідальності є: сприятливі для бізнесу довгострокові перспективи, зміна потреб і надій широкої публіки, наявність ресурсів для надання допомоги у вирішенні соціальних проблем, моральні зобов'язання бути соціально відповідальними. Аргументи проти соціальної відповідальності: порушення принципу максимуму прибутку, витрати на соціальні потреби, недостатній рівень звітності широкій публіці, нестача вміння вирішувати соціальні проблеми, тобто невміння задовольнити соціальні потреби, непрофесіоналізм, застосування соціальної відповідальності тільки з рекламною метою.

Таким чином, під системою соціальної відповідальності розуміють сукупність законодавчо визначених економічних, соціальних, юридичних гарантій і прав, соціальних інститутів та установ, що забезпечують їх реалізацію та створюють умови для підтримки життєзабезпечення і діяльного існування різних соціальних верств і груп населення, передусім соціально вразливих.

Кінцевою метою соціальної відповідальності є надання кожному члену суспільства, незалежно від соціального походження, національної або расової належності можливості вільно розвиватися, реалізувати свої здібності. Інша мета - підтримання стабільності в

суспільстві, тобто попередження соціальної напруженості, яка виникає у зв'язку з майновою, расовою, культурною, соціальною нерівністю[1].

Провівши пілотажне дослідження стосовно денної, опитаних мною було 63 особи, серед них 70% жінок, так 30% чоловіків, різного віку від менше 18 та приблизно до 30 років. Щодо основних результатів, майже всі респонденти відчують соціальну відповідальність перед суспільством це майже 87% від всіх опитаних якщо підрахувати разом «так» та «скоріше так». Більшість респондентів поводять себе відповідально та турботливо в громадському транспорті та поступаються місцем людям похилого віку та вагітним жінкам, таких респондентів серед опитаних 81%. Але є й такі не вважають за потрібне поступатися місцем їх переважна меншість 4,8%. Переважна більшість це майже 87% вважають себе відповідальними громадянами, а ось всього 6.3% відповіли, що вони є безвідповідальними. Більшість респондентів поводять себе відповідально та не порушують закони, не вирішуючи свої проблеми за допомогою корупції це 42,9%, а ось 34.9% поводять себе безвідповідально порушуючи закони та підтримувати таким чином корупцію.

Отже, переважна більшість респондентів знають що таке соціальна відповідальність та безвідповідальність та також обізані стосовно покарання за законів за підтримання корупції. Але ж не залежно від цього є примітний відсоток опитаних які все ж таки підтримують корупцію і вирішують час від часу свої проблеми за допомогою саме корупції. Вірогідно, через те, що в респондентів просто в деяких ситуаціях не було іншого вибору для вирішення своїх проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. –180 с.

Дем`янчук В.А.

Студент 3 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В.Гетьмана», Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОНЯТТЯ ПАТРІОТИЗМУ В УЯВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність дослідження: зумовлена необхідністю вивчення та детального аналізу трансформації патріотичних настроїв сучасної української молоді. В Україні студентська молодь завжди була рушійною силою під час різних соціально-культурних та політичних трансформацій, адже її представники завжди першими в країні підпадають під вплив нових ідеологічних, технологічних та культурних явищ та процесів, тому вони завжди брали участь у різного роду революціях, мітингах демонстраціях тощо (варто зазначити, що Революція Гідності починалася саме з демонстрації студентів). В останні десятиліття молодь зростала та зростає в часи відкритих кордонів та активних глобалізаційних процесів, котрі посилюють різнопланові напрямки з формування нових поглядів на інтуїтивно зрозуміле поняття патріотизму, від заміни його космополітизмом, що віддає пріоритет відчуттю приналежності людини до всього людства над всіма іншими соціальними зв'язками, загальнолюдським цінностям над культурними традиціями окремих держав, народів, націй. Важливо зрозуміти рівень готовності української молоді до інтеграції до світового громадянства за рамками нації і традицій, не будучи ними скутими або, навпаки, до збереження національної ідентичності. Це дасть можливість до прогнозування майбутніх трансформацій, котрі будуть відбуватися в українській державі і, також, як це вплине на формування в ній громадянського суспільства.

Для більш детального вивчення обраної теми, в період з 3.02 по 21.02.2020 р. було проведено пілотажне соціологічне дослідження методом опитування в Google формі. Метою дослідження було визначення патріотичних настроїв української молоді та їх місце в формуванні особистості та громадянського суспільства в умовах сучасних глобалізаційних процесів (N 47 респондентів).

За отриманими даними найбільш позитивно на патріотичні настрої респондентів може вплинути зростання української економіки, котре обрали 71,7% опитуваних. Найменший вплив, а саме 21,7%, має служба у збройних силах України, що вказує на пацифістські настрої сучасної української молоді. 34,8% респондентів вважають, що

національна ідея України повинна полягати у зовнішньому інтернаціоналізмі і внутрішньому націоналізмі, в основі котрого – ідея збирання українців усього світу заради відродження держави. Це обумовлено тим, що наразі в Україні існує проблема масового відтоку працездатного населення шляхом еміграції в більш розвинені країни. Але, варто зазначити, що переважна більшість, а саме 63% респондентів, вважають, що національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі. Це пов'язано із тим, що в українській державі та в суспільстві ще немає остаточно затвердженої національної ідеї, котрою б керувалася більша частина громадян України. Вірогідно це слідство поляризації українського суспільства і його неоднорідності в баченні майбутнього української держави з ідеологічної точки зору.

На запитання “Ким ви, в першу чергу, бачите себе як особистість?” 32,6% респондентів відповіли, що в першу чергу бачать себе громадянами України, в той час як 26,1% бачать себе просто “особистістю”, це може бути пов'язано з тим, що деякі представники сучасної молоді, на фоні культурних глобалізаційних процесів, намагаються виділити себе окремо від так званої “сірої маси”, шляхом ідентифікації себе, в першу чергу, як індивідуальності, а не частини певної соціальної групи.

За отриманими даними більша половина респондентів, а саме 56,5% вважають необхідним для ідентифікації себе як патріота - пошану до своєї країни. Також значна частина респондентів, тобто 32,6% виділяють активність у громадському житті країни, як необхідну рису для ідентифікації себе як патріота. Варто зазначити, що більшість респондентів, а саме 60,9%, скористувалися б можливістю еміграції до більш розвиненої країни. Такий результат вказує на те, що сучасна українська молодь розглядає можливість бути патріотично налаштованими до своєї Батьківщини, при цьому проживаючи в іншій країні. Це пов'язано з тим, що найбільш значущими для української молоді проблемами є: не стійка політична система (89%), війна на сході України (87%) та низький розвиток економічних відносин (87%). Саме через значущість цих проблем для української молоді є такий великий відсоток тих, хто хоче покинути Україну на користь більш розвиненої країни, де таких проблем не має.

Варто зазначити те, що більша половина представників української молоді є патріотично налаштованими громадянами, але при цьому вони мають бажання до еміграції до більш розвиненої країни і розглядають патріотизм, як відчуття пошани до своєї Батьківщини, котру можна проявляти і за кордоном. Глобалізаційні процеси сильно вплинули на патріотичну свідомість сучасної української молоді. У відповідь на ці процеси більше чверті представників молоді в першу чергу ідентифікують себе, як просто

“особистість”, намагаючись не ототожнювати себе як частину соціальної групи, а виділяти себе як індивідуальність.

Дерманська Д.В.

ФУПСтаП, 3 курс, УСО-301

(науковий керівник: Єрескова Т.В., кандидат соціологічних наук)

СОЦІАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ'Я

Проблематика стану здоров'я населення була і є *актуальною* протягом багатьох десятиліть. Сучасний стан здоров'я населення України викликає неабияке занепокоєння, як і у фахівців сфери охорони здоров'я, так і у самого населення. Причиною цього є соціальні детермінанти здоров'я населення, вивчення яких показує, що стан здоров'я українців подекуди незадовільний і значно гірший за європейський. Зокрема це стосується показників як на державному рівні так і на індивідуальному. На державному це, насамперед, показники економічної нестабільності, а саме поширення корупції, інфляції, яка призводить до урізання фінансування медичної галузі, зменшення доходів деяких верств населення, що призводить до соціальних нерівностей у здоров'ї. Разом з цим, такі детермінанти як пасивний спосіб життя, недостатнє споживання фруктів та вітамінів, відсутність фізичної активності і т.п. також впливають на стан здоров'я населення.

Таким чином *проблема* полягає в існуючому у вітчизняному просторі протиріччі між державною політикою забезпечення громадського здоров'я та неврахуванням певних соціальних детермінантів цього процесу. Саме тому, метою дослідження є виявлення соціальних детермінантів, що впливають на сприйняття населенням свого стану здоров'я

Одна з гострих проблем громадської охорони здоров'я – наявність яскраво виражених соціальних нерівностей, які впливають на здоров'я населення. Здоров'я населення одних країн помітно краще, ніж інших. Різняться воно в будь-якій країні, серед представників різних суспільних верств: гірше в нижніх громадських шарах в порівнянні з верхніми. Серед головних факторів, що мають вплив на ці соціальні нерівності є рівень економічного розвитку країни, ступінь соціальної інтеграції суспільства, розвиток «держави добробуту», поширення в суспільстві типів поведінки, які формують серйозні ризики для здоров'я [1, с.20].

Серед ключових детермінант впливу на громадське здоров'я в Україні називають розмір національного доходу, корупцію, стан суспільних відносин, стиль життя та слабкість державних інститутів. Так, численні дослідження підтверджують залежність між рівнем

соціально-економічного розвитку країни і здоров'ям громадян: з ростом ВВП на душу населення підвищується тривалість життя і знижуються показники смертності і захворюваності.[3]

Гостроту проблеми корупції в країні вважають ще однією важливою змінною, що визначає стан національного здоров'я. Процвітання корупції провокує недостатнє фінансування медичних установ, що в свою чергу провокує відсутність медичних препаратів, інструментів для надання медичних послуг. Як свідчать дані опитування «Корупція в українській медицині», проведеного Інститутом Горшеніна у лютому 2018 р, більше половини (55%) відвідувачів поліклінік чи лікарень стикались з вимогою придбання медичних препаратів або інструментів для надання медичних послуг; 26% респондентів робили це з власної ініціативи; від 52% респондентів вимагали сплатити «благодійні» внески на закупівлю медичного обладнання, а 16% сплатили ці внески добровільно; 32% респондентів на вимогу довелося надавати безплатні послуги або платити неофіційні (поза касою) платежі у поліклініках чи лікарнях в обмін на медичну послугу; 14% робили це із власної волі [2, с.37].

Стан суспільних відносин, як було встановлено в дослідженнях соціальних мереж, соціального капіталу та соціальної інтеграції, грає важливу роль, визначаючи і відмінності національного здоров'я, і соціальні нерівності. Адже включеність людини в такі мережі і можливість отримання підтримки з боку оточення створюють сприятливі умови для збереження індивідуального здоров'я.[4]

Стиль життя представляє ще одну змінну, яка також може впливати на стан національного здоров'я. Так, широке поширення хворих стилів життя - зловживання алкоголем, куріння, незбалансоване харчування, пасивний спосіб життя згубно впливають на наше здоров'я. Недостатній розвиток суспільних інститутів та їх слабкий вплив на державну політику, а також обмежений доступ до ресурсів, необхідних для підтримки здоров'я, також мають негативний вплив на здоров'я населення.

Таким чином, можна сказати, що вивчення та визначення соціальних детермінантів впливу на громадське здоров'я є досить важливим. Оскільки сьогоднішня має чітку тенденцію до кардинальних змін, своєчасне виявлення чинників, що шкідливо впливає на стан здоров'я населення може посприяти негайній його утилізації, та можливості подальшого передбачення його появи. Постійний моніторинг розвитку впливу наявних детермінантів та дослідження нових дозволить уберегти здоров'я, що в свою чергу дасть змогу підтримувати і підвищувати рівень економічного зростання, що для державного рівня є досить актуальним. Адже здоровенаселення є однією з найбільших цінностей, оскільки це є необхідною умовою для соціально-економічного розвитку. Тому, створення оптимальних

умов для збереження індивідуального здоров'я є одним із головних завдань держави та самих громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Русинова Н.Л., Сафронов В.В., Состояние здоровья в Европе и России: общественный контекст и социальные неравенства. Социологический журнал. 2014. № 4. С. 19-43.

2. Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2015–2018. Звіт за результатами соціологічних досліджень. – Київ, 2018.

3. Стоянова Л.В. Социальное здоровье как жизненный ресурс украинского общества // http://www.sociology.kharkov.ua/rus/chten_01.php

4. Шушпанов, Д. Г. Детермінанти здоров'я населення крізь призму теорії життєвого курсу. Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 4. – С. 166-176. – ISSN 2415-8453.

Дранник Вікторія

викладач кафедри філософії ФСП

КПІ імені Ігоря Сікорського, Україна

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ І КУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Життя кожної людини і всього суспільства завжди поєднано з культурними цінностями. Розвиток кожної особистості, кожної людини відбувається в оточенні духовних, моральних, культурних цінностей, створених попередніми поколіннями, які вона творчо і активно використовує в соціальному житті.

У поняття культурних процесів сучасної молоді входять і визнані засоби поведінки людини, і манери спілкування, і способи прояву своїх почуттів, і рівень інтелектуального розвитку. Культура сучасної молоді виявляється у всій системі поглядів і переконань, повсякденній поведінці, вчинках, що здійснюються особистістю у різних життєвих ситуаціях.

Треба орієнтувати молодь на підвищення її духовності, морально-культурного рівня, інтелектуального розвитку, освіченості, розвивати людяність, доброзичливість, толерантність і готовність допомогти іншій людині. Сучасна молодь має різні таланти, амбіції, ідеали, мрії. Завдання старшого покоління – ці таланти виявити, розвинути і направити у позитивне русло, дати можливість проявити себе в кращому вигляді, тому, що

сьогоднішня молодь – це наше майбутнє.

Відвідування театру, музею, різноманітних виставок відіграють велику роль у формуванні освіченої, культурної, інтелігентної особистості. Все це надає безцінну можливість ознайомитися молоді з культурною спадщиною людства.

Звернемо увагу на додержання моральних принципів молоді при взаємодії з людьми. Так, показати своє моральне обличчя можна при виникненні конфліктної ситуації в повсякденному житті. Але, треба підкреслити, що виникнення конфліктів в житті будь-якої людини неминуче, більш того, деякі конфлікти можуть сприяти розвитку та вдосконаленню і бути продуктивними в питаннях вирішення деяких моментів. Але, поведінка при конфліктній ситуації має бути бездоганною з точки зору загальнолюдських цінностей. Тому, що кожна людина повинна пам'ятати, що в будь-яких життєвих ситуаціях, а особливо в таких, які несуть за собою суперечні погляди – треба завжди залишатися людиною. Морально розвинена і розумна, освічена людина буде намагатися зрозуміти опонента, його точку зору, чим він керується і разом прийти до компромісного рішення.

Таким чином, кожна людина вносить свій вклад у культурні цінності, культурологічні процеси, що відбуваються в суспільному житті. Вони передаються із покоління в покоління. Культурні і моральні цінності, що їх створила людина - повинні слугувати на благо людства.

Закревська Анжела

Студентка 2 курсу факультету соціальних наук

Національний університет "Запорізька політехніка"

СОЦІАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З НАРКОТИЧНОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ

Наркоманія – це хвороба, яка виникає у наслідок вживання певних препаратів, які класифікуються як наркотики. Це захворювання проявляється через психічну і фізичну залежність від препаратів. Якщо прийом препаратів припиняється – починає розвиватися абстиненція (похмільний синдром).

Наркозалежність – це в першу чергу важка хвороба, боротьба з якою ведеться десятиліттями.

Розрізняють три типи прихильності: позитивна – для досягнення приємного ефекту (покращення настрою, бадьорість); негативна – для позбавлення поганого самопочуття. Фізична проявляється болючими відчуттями (ломкою) при припиненні тривалого прийому.

Речовини, які здатні викликати токсикоманію дуже багато. Найпоширенішими видами наркоманії є алкоголізм (пристрасть до напоїв, що містять етиловий спирт) і тютюнопаління (пристрасть до нікотину). Також поширене вживання наркотиків на основі конопель (гашиш, марихуана), маку (опіум, морфін, героїн), коки (кокаїн) та багатьох інших.

У людей вже після 2-3 прийомів починається розвиватися сильна психологічна залежність. Перші дози пропонуються безкоштовно. Наркотики входять у хімічний склад клітини і стають необхідними для збереження рівноваги організму.

Основна група жителів країни є молоді люди від 15 до 25 років. При постійному вживанні наркотичних речовин тривалість життя залежних людей можестановити від півроку до 20 років.

Ефективна програма реабілітації наркозалежних неможлива без комплексного підходу. Особливо важливою в реабілітації наркозалежних є психологічна складова, спрямована на створення у залежного мотивації для лікування (тільки тоді він зможе позбутися наркотичної залежності). Наркотична залежність накладає важкий відбиток на всі сфери життя залежного, тому затягувати з лікуванням не можна.

В першу чергу треба переконати хворого в тому, що йому потрібна допомога фахівця і намагатися переконати його лягти в реабілітаційний центр, хоча б ненадовго.

Як змусити людину пройти курс реабілітації? Може допомогти розмова з близькими або з людиною, яка має для хворого авторитет. Також слід зазначити про можливість анонімного лікування.

Можна виділити наступні етапи реабілітації наркозалежних клієнтів:

1. Етап детоксикації організму клієнта від наркотиків. З цього етапу починається реабілітація наркозалежних. Детоксикація – це виведення з організму людини залишків наркотичних речовин (зняття ломки). Метою детоксикації є не тільки зняття абсінентного синдрому, а й відновлення усіх функцій організму, його укріплення.

2. Етап відновлення організму клієнта. Хворому призначають індивідуальне лікування наркотичної залежності. Відбувається відновлення організму.

3. Етап реабілітації. Частореабілітація пацієнтів триває довго, бо це серйозна хвороба, яку не можливо зняти гіпнозом. Вона лікується тривалим і активним лікуванням. Тривалість залежить тільки від пацієнта.

4. Етап соціальної адаптації клієнта. Пацієнт повинен поступово виходити в соціальне середовище, влаштовуватися на роботу. Але більшу частину вільного часу він проводить в реабілітаційному центрі тому, що йому ще потрібна підтримка спеціаліста (соціального працівника, психолога тощо).

5. Соціально-педагогічний супровід клієнта. На цьому етапі реабілітації зустрічі з спеціалістами та клієнта будуть відбуватися набагато рідше, частіше у випадку необхідності подолання труднощів перебування у соціумі та опрацювання питань, які виникають у залежного після реабілітації. Соціально-педагогічний супровід – це підтримка пацієнта в повсякденному житті.

Підсумовуючи все вищенаведене можна зазначити, що важливим в соціальній технології реабілітації наркозалежних є комплексне лікування – поєднання медичної частини реабілітації і соціально-психологічної. Їх взаємодія створює сприятливий вплив на пацієнтів реабілітаційного центру, робить процес лікування наркоманії найбільш ефективним.

Іванова Олександра

Студентка 1 курсу магістратури факультету соціальних наук

Національний університет «Запорізька політехніка»

ТЕОРЕТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПЕРЕВИХОВАННЯ «ВАЖКИХ» ПІДЛІТКІВ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Важковихованість підлітків – складне педагогічне та соціальне явище. Питання причин важковихованості підлітків багатоаспектне і дуже проблематичне.

Дослідженнями у зазначеному напрямі займалися багато вітчизняних вчених, серед яких В. О. Сухомлинський, А. С. Макаренко, В. Г. Степанов, В. А. Татенко, Н. Ю. Максимова, В. Г. Баженов, В. В. Бабич, А. Й. Капська, В. В. Бойко, та багато ін. Розглянувши погляди вищезазначених науковців, можна виокремити такі групи чинників формування важковихованості [3]:

- 1) негативний вплив макро- та мікросередовища;
- 2) помилки сімейного виховання;
- 3) недоліки шкільного виховання.

На думку В. В. Бойка провідними факторами формування «важких» дітей є негативний вплив макро- та мікро середовища. На мікрорівні формується уявлення про ідеального члена суспільства, про те, якою повинна бути людина, підліток, доросла людина, у певний період свого розвитку.

В. О. Сухомлинський визначав сім'ю одним з головних факторів впливу на формування особистості. Визначаючи сім'ю як осередок багатогранних суспільних відносин педагог вбачав, що важковихованість дитини безпосередньо пов'язана з сім'єю

в якій вона зростає. Аналізуючи досвід педагогічної практики В. О. Сухомлинського, можна побачити, те що, дослідник вбачає причини «важковихованості» не тільки вихованню по типу гіпоопіки, так і гіперопіки.

Також не можна недооцінювати вплив не менш значущого мікросередовища для соціалізації дитини такого як школа.

Втрата інтересу до навчання і знать, що призводить до не успішності у навчанні та переростає у загальне негативне ставлення до навчальної діяльності може критися у не правильних виховних впливах чи не достатній увазі педагогів.

Для дитини, за твердженням Н. Ю. Максимової, такі ситуації, як постійна негативна оцінка з боку дорослого, неуспішні спроби у спілкуванні з однолітками щодо зайняття сприятливого положення в системі міжособистісних стосунків колективу класу є психотравмуючими [2].

Якщо дитина досить часто стикається з психотравмуючими ситуаціями, в результаті яких її поведінка дезорганізовується, а також виникають тяжкі негативні емоційні переживання, то з часом реакція включення захисних механізмів стає стійкою. Тобто виникають такі особистісні новоутворення, які, з одного боку, дозволяють зберігати емоційне благополуччя, а з іншого –перешкоджають процесу соціалізації. Такі особистісні новоутворення викривлюють сприйняття та гальмують розвиток особистості.

Таким чином, підводячи підсумки можна зазначити, що важковихованість підлітків – складне педагогічне та соціальне явище. Причини виникнення важковихованості є багатоаспектними та різноманітними, однак на основі проаналізованого матеріалу можна виокремити такі групи чинників: негативний вплив макро- та мікросередовища; помилки сімейного виховання; недоліки шкільного виховання [1].

Функціональні напрямки діяльності соціального працівника з важковиховуваними підлітками можна розподілити на профілактичні та соціально-реабілітаційні.

Важковихованість супроводжується деформацією соціальних зав'язків і відчуженням підлітків від базових інститутів соціалізації таких як сім'я та школа. Тому одним з основних завдань соціального працівника при роботі з даною категорією клієнтів є подолання цього відчуження та включення підлітка до суспільно значущих та корисних відносин, для засвоєння ним позитивного соціального досвіду.

Важливе місце у системі виховання підростаючого покоління мають займати попереджувальні (профілактичні) заходи, які запобігали б масовій появі важковиховуваних дітей. Якщо профілактичні заходи не спрацювали чи спрацювали не належним чином зміст

роботи з важковиховуваними підлітками переходить до наступного етапу – перевиховання та корекції.

Корекційно-педагогічна діяльність – це складне психологічне та соціально-педагогічне явище, яке охоплює увесь освітній процес (навчання, виховання, розвиток) й розуміється як єдина педагогічна система.

Головна мета корекційного процесу щодо важковиховуваних учнів – зменшення частоти прояву форм девіантної поведінки школярів.

Методи роботи з даною категорією клієнтів можна поділити на діагностичні та методи соціальної корекції. До діагностичних методів можна віднести бесіду, спостереження, анкетування та різноманітні методи з виявлення тих чи інших особливостей дитини.

Також в роботі з даною групою клієнтів використовуються такі методи як психодрама, ігрова терапія, арт-терапія.

Психодрама – як метод групової психотерапії, в якій використовується рольова гра, під час якої створюються необхідні умови для спонтанного вираження підлітком почуттів, що пов'язані з важливими для нього проблемами; переосмислення ним власних проблем і конфліктів, подолання неконструктивних поведінкових стереотипів та способів емоційної реакції, формування адекватних прийомів поведінки тощо.

Ігрова терапія виступає як діагностичний та корекційний метод. Під час гри соціальний працівник спостерігає за поведінкою підлітка, що дає певний діагностичний матеріал для того, щоб запропонувати йому таку гру та роль у ній, яка допоможе усвідомити негативні аспекти своєї поведінки чи сформувані ті навички соціальної взаємодії, які є відсутніми або малорозвиненими.

Арт-терапія – метод впливу на психоемоційний та фізичний стан важковиховуваного підлітка за допомогою різних видів мистецтва (малювання, живопис, музика тощо). Групові заняття з арт-терапії сприяють не тільки розвитку креативності та індивідуальності особистості, а й формуванню навичок спілкування між підлітками, що, у свою чергу, полегшує їх соціальну адаптацію в різних мікросоціумах.

Підсумовуючи, слід зазначити, що методи і напрямки роботи з важковиховуваним підлітком визначаються і розробляються з урахуванням індивідуально-психологічних, вікових і статевих особливостей, причин відхилень у поведінці і розвитку дитини та мають за головну мету пристосувати підлітків до життя в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Важковиховуваність : сутність, причини, реабілітація: навчальний посібник для соціальних педагогів та практичних психологів освітніх закладів / за ред. О. М. Полякової. – Суми : Університетська книга, 2009. – 346 с.
2. Максимова Н. Ю. Виховна робота з соціально дезадаптованими школярами : метод рекомен / Н. Ю. Максимова. – К. : [б. в.], 1997. – 166 с.
3. Бойко В. В. Трудные характеры подростков : развитие, выявление, помощь : учеб. пособие / В. В. Бойко. – СПб. : Союз, 2002. – 160 с.

Кльова Валерія

студентка І курсу юридичного факультету,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ, Україна

ДІТИ У ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ: ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ

Тема війни – це актуальна тема сьогодення. Для підтвердження, варто зазначити, що в останні роки все більше розпалюються збройні конфлікти в Сирії, Ізраїлі, Північному Судані тощо. Збройний конфлікт, що відбувається на Сході України вже не перший рік не залишає в спокою мільйон людей. Він забирає та калічить життя мирних жителів, серед яких діти.

У національному праві був утверджений такий принцип, як повага до прав та свобод людини. Використання дітей як учасників збройних конфліктів є найжахливішим проявом дегуманізації. Проте на практиці застосування цього принципу діти залишаються менш захищеним населенням та основними суб'єктами дискримінації, яка посилюється в умовах збройних конфліктів. Тому необхідним й актуальним є вивчення міжнародного досвіду подолання наслідків участі дітей у воєнних конфліктах в якості комбатантів

Під час Другої світової війни багато було випадків, коли діти вели бойові дії в регулярній армії проти нацистів. Багато дітей намагалися втекти зі своїх будинків на війну, але більшість з них були захоплені військовою поліцією і повернуті в свої будинки. Часто солдати знаходили дітей в розорених і спалених селах Радянського Союзу. Дехто з дітей потрапляли в армію у віці 9 - 11 років і залишалися зі своїм полком на всіх фронтах, від Росії до Німеччини, до кінця війни. До свого 14 або 16-річчю більшість з них поверталися додому з медалями честі або могли не повернутися зовсім [1].

Не дивлячись на усілякі заборони досі десятки тисяч неповнолітніх дітей по всьому світу змушені бути солдатами. У звіті ООН повідомляється, що більшість дітей-комбатів - бійці, шпигуни, посередники для передачі інформації. Особливо багато дітей експлуатують як солдатів у Південному Судані, Демократичній Республіці Конго, Сирії. Станом на 2017 рік можемо зазначити про сексуальну експлуатацію дітей на підконтрольних проросійським силам теренах. Відтак, можемо вважати постраждалими від воєнного конфлікту не лише дітей, які були під впливом фізичних діянь, а й тих хто потерпів від психологічної травми.

Проблему дітей і війни неможливо вирішувати у відриві від загальної проблеми “державо-війна”. Тому політика щодо дітей має бути складовою загальної програми з відновлення територіальної цілісності та програми щодо адаптації переселенців. Саме тому важливим індикатором системності державної політики щодо дітей та проблем, породжених війною, має стати створення відповідного органу, який би відповідав за реалізацію Стратегії відновлення територіальної цілісності України. На жаль, за місяці, що минули від початку російської агресії, Україна не має ні стратегії щодо окупованих територій та адаптації переселенців, ні єдиного органу, який би відповідав за їх реалізацію [2, с. 27].

На жаль, є ціла низка причин використання дітей у збройних конфліктах. Одна з причин це те, що воєнні дії відбуваються у малорозвинених країнах, де населення живе за порогом бідності і тому діти можуть не мати повноцінного доступу до освіти, належного виховання, любові батьків і тому легко піддаються переконанню та впливу зі сторони дорослих. Зазвичай облік не ведуть адже важко підрахувати яке загальне число вояків та особливо померлих дітей.

Також цікавим є виявлене ставлення військових до проблеми «діти і війна». 67% опитаних силовиків сказали, що у випадку залучення підлітків до збройного конфлікту вони повідомлятимуть про таку ситуацію командуванню. Тобто, самі нічого не вчинятимуть, знімаючи з себе відповідальність. 8% заявили, що якщо підліток попроситься до них у бліндаж, йому не відмовлять, а нагодують і навіть видадуть автомат, якщо він справді патріот і бажає допомогти [3].

Здійснюючи протягом двох останніх років збройну агресію проти України, Російська Федерація активно залучає всі засоби та методи ведення гібридної війни. Особливо не захищеними у цій ситуації є діти та підлітки. За даними урядових джерел за час воєнної агресії у Донецькій та Луганській областях станом на початок червня 2016 року загинуло 68 дітей та було поранено 186. За даними правозахисників, щонайменше 15 незаконних формувань вербували дітей, а саме – бригада «Восток», козака національна гвардія «Всевеликого війська Донського», батальйон «Спарта», та інші. Сьогодні не існує

навіть приблизної статистики щодо кількості дітей, що беруть участь у збройному конфлікті проти України на боці так званих «(«ДНР») («ЛНР»)). Єдине, про що свідчить аналіз інформаційного простору Російської Федерації та зони тимчасової окупації Луганської та Донецької областей, це те, що активно залучати дітей та підлітків до лав незаконних збройних формувань почали з 2014 року.

Військові мають не допускати дітей до військових конфліктів. Вони можуть допомагати дітям, надавати інформацію службам, щоб знаходили опіку для дитини-безхатченка. Також, треба зазначити, що світова спільнота негативно реагує на факти втягнення неповнолітніх до воєнних дій і категорично виступає проти цієї практики.

Діти – майбутнє цивілізації та кожної окремої країни і допускати їх до активної участі у воєнних діях це означає ставити під питання своє власне існування. Отже, я вважаю, що одним із головних завдань світового співтовариства та в цілому нашої країни є дотримання прав дітей і захист їх від подібних явищ, адже будь-які збройні конфлікти завдають дітям як моральну, психологічну шкоду так і фізичну і в майбутньому ця категорія осіб навряд чи зможе стати гарним прикладом для наслідування та здоровими членами суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діти, які воювали у Другій світовій війні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://unm.org.ua/uk/dity-yaki-voyuvaly-u-drugiy-svitoviy-viyini>.
2. Герега Г. Діти війни: дослідження проблем дитинства в Україні за умов військової агресії. Київ, 2015. 31 с.
3. ВІЙНА І ДІТИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://censor.net.ua/blogs/3038304/vyina-dti-pravoviyi-aspekt>.

Козлова Олександра

студентка III курсу факультету соціології

Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Україна

МЕДІАОСВІТА МОЛОДІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Якщо раніше стан українського медіапростору характеризувався як множина засобів масової інформації, що належать олігархічним структурам і є жорстко керованими в своїй інформаційній політиці, то зараз до розмаїття додалися джерела, походження яких спричинило поширення Інтернету та соціальних джерел [1, с.3], де як такої керованості

немає. Велика кількість інформації невідомого походження та швидкість її поширення ускладнюють процес її адекватного сприйняття та оцінювання. Саме тому медіаграмотність та критичне мислення мають зараз найбільше значення, ніж будь-коли.

За результатами опитування Г. А. Нерсесяна приблизно третина української молоді активно слідкує за останніми новинами сфери політики [4, с. 58]. Більш того, молодь — найбільш прогресивний прошарок суспільства — становить дуже чутливу частину української медіа-аудиторії через проблеми об'єктивності у сприйнятті інформації. Саме тому проблема поширення освітніх медіа-практик серед молоді є релевантним викликом для українського суспільства. Шкода, але яскравим прикладом інформаційної необізнаності серед української медіа-аудиторії є соціальний експеримент проекту “Телебачення Торонто” на сторінці блогу у Фейсбуці. Спільнота розмістила пост про “смертельно” небезпечну гру під назвою “Чорний кінь”, який зібрав мільйонну аудиторію. За перший тиждень дописи поширили приблизно 17 тисяч разів [1, с. 9]. У серпні 2018 року українська активістка Альона Романюк розмістила у мережі фейковий прес-реліз про кульові блискавки від імені вигаданої організації в якості соціального експерименту. Проект став частиною кампанії від Інституту розвитку регіональної преси з перевірки на якість інформації, яку поширюють українські журналісти. Як відзначає сама авторка, протягом перших шести годин інформацію опублікували понад 70 регіональних сайтів, поширили більш ніж у 50 групах у Фейсбуку та понад тисячу користувачів [5]. Дані факти доводять, що українському суспільству бракує комплексного підходу до впровадження практик медіанавчання та грамотності в інформаційній сфері.

На думку Ірини Мицишин та Наталії Троханяк, медіаосвіта — це процес, що триває протягом усього життя [5, с.163]. Її завданням є розвиток здібностей до сприймання, створення, аналізу, оцінювання медіатекстів, до розуміння соціокультурного і політичного контексту функціонування медіа в сучасному житті, кодових і репрезентативних систем, що використовують медіа.

Згідно визначення ЮНЕСКО, медіаосвіта — це частина основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію та інструмент підтримки демократії [3, с. 163]. Таким чином, поєднання демократичних принципів свободи слова та медіаграмотності може позиціонувати медіаосвіту як новий виклик у галузі освіти [2, с. 9].

З 2010 р. в Україні набула чинності Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, що має на меті “сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіа освіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності,

медіаграмотності і медіакомпетентності”[3, с. 165]. До 2020 р. концепція передбачає реалізацію експериментального етапу, поступового впровадження медіа освіти та стандартизацію вимог до неї.

Тим не менш, не зважаючи на поступове впровадження інституційних практик з поширення медіаосвіти, на шляху до досягнення цілей Концепції може стати декілька бар’єрів. Таким чином, серед основних викликів впровадження даної концепції медіаосвіти в Україні І. Наумук відмічає: відсутність навчальної програми з медіаосвіти у середній школі; інерція системи освіти з застарілими педагогічними концепціями, особливо у сфері суспільствознавства; недостатнє практичне інтегрування медіа навичок [3, с. 165]. Звіт від Національного фонду демократії також відносить до основних викликів медіаосвіти молоді чинник сенситивності як наслідок пострадянської спадковості [2, с. 16].

Одним із викликів сфери медіаосвіти молоді також полягає у якості підготовки майбутніх журналістів. Згідно з інформацією, наведеною у щорічному звіті “Media sustainability index” за підтримки міжнародної організації IREX у 2019 році індекс професійності українських журналістів становив 1.84, у 2018 — 1.87, у 2017 — 1.85. Згідно з інтерпретацією методології дослідження, дослідники визначають даний діапазон індексу як “Нестійка змішана система” - країна мінімально відповідає цінностям вільної медіа-системи; існує прогрес у пропаганді вільної преси, підвищенні професіоналізму та утворення нових ЗМІ, але він все ще недостатньо тривкий щоб оцінити стійкість системи прозорості в українській журналістиці [1, с. 2]. Проблема полягає у тому, що викорінити факт розповсюдженості «джинси» — прихованої реклами у новинах — в українських медіа майже неможливо, так як це стає додатковим джерелом доходу для багатьох видань. Натомість, можна змінити ставлення суспільства до цього явища та навчити його відрізняти якісні медіа від маніпуляцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Media Sustainability Index 2019: Tracking Development of Sustainable Independent Media Around the World [Електронний ресурс] / [К. Laba, К. Dyachuk, О. Khomenok та ін.] // IREX. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.irex.org/sites/default/files/pdf/media-sustainability-index-europe-eurasia-2019-ukraine.pdf>.
2. Mihailidis P. Media Literacy: Empowering Youth Worldwide [Електронний ресурс] / Paul Mihailidis // National Endowment for Democracy. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: https://www.cima.ned.org/wp-content/uploads/2015/01/CIMA-Media_Literacy_Youth-Report.pdf.

3. Наумук І. Розвиток Медіаосвіти В Україні: Сучасний Стан Та Вимога Сьогодення / Ірина Наумук. // Молодь і ринок. – 2015. – №3. – С. 162–166.
4. Нерсесян Г. А. Медіаграмотність Молоді — Запорука Протидії Інформаційній Агресії / Г. А. Нерсесян. // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №6. – С. 56–60.
5. Мицишин І. Медіаосвіта Як Засіб Формування Медіакультури Сучасної Молоді / І. Мицишин, Н. Троханяк. // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2006. – №21. – С. 161–166.
6. Романюк А. Як Сотні Медіа В Гонитві За Кульовими Блискавками Запустили Фейк [Електронний ресурс] / Альона Романюк // Детектор медіа. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://detector.media/infospace/article/140132/2018-08-14-yak-sotni-media-v-gonitvi-za-kulovimi-bliskavkami-zapustili-feik/>.

Кошелап К.В.

студентка II курсу факультету управління персоналом
соціології та психології

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ДИНАМІКА ІНДЕКСУ ЩАСТЯ СЕРЕД ЖИТЕЛІВ УКРАЇНИ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЙОГО ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ

Щастя і загальне благополуччя людей становить найвищу цінність суспільства та відображає магістральну лінію розвитку сучасної цивілізації. Розуміння сутності та змісту соціального щастя пов'язується з таким розвитком суспільства, при якому задовольняються соціальні і духовні потреби людей, максимально ефективно використовуються ресурси та блага суспільства, створюються сприятливі умови для повноцінного життя і всебічного розвитку кожної людини. Дослідження рівня щастя людей у різних країнах світу знайшло підтримку ООН, Міжнародного інституту Геллапа, а також урядів Великої Британії, Франції, Китаю. Отож, є сенс дослідити, яке місце займає «щастя» в українському суспільстві, чи щасливі громадяни України, чи проводяться у нас дослідження, які результати вони дають, і як ці результати використовують можновладці. Адже вивчити проблему недостатньо, важливо вдаватися заходів для покращення ситуації. Наша нація повинна бути щасливою. Метою даної роботи є вивчити та структурувати рекомендації для підвищення показника рівня щастя; проаналізувати перспективи та перешкоди на шляху підвищення даного показника.

Глобальне опитування «Кінець року» проводиться асоціацією Gallup International кожний рік у багатьох країнах світу. За даними останнього дослідження, яке проводилося у 2019 році людство планети поступово, з певними коливаннями, але втрачає оптимізм. 37% жителів планети сподіваються на краще у році, що настав. Трохи менше, 31% нечекають жодних змін, а чверть – 25% - залишаються песимістами, вважаючи, що буде гірше. Щодо цього дослідження в Україні, було опитано 2043 респондентів [2]. На кінець 2019 року 51% українців вважали себе щасливими і тільки 18% вважали своє життя нещасливим. Україна у 2019 році зайняла 15 місце в міжнародному рейтингу оптимізму Gallup International з показником індексу 25 пунктів [2].

Цікаво, що ступінь економічного розвитку ще не робить сприйняття особистого життя людьми більш щасливим, а економічні труднощі - нещасливим. За даними опитування фонду "Демократичні ініціативи" та Центру Разумкова, наприкінці 2019 року згодні поступитися державі часткою прав і свобод в обмін на власний добробут 33% громадян, що дещо більше, ніж у 2018 році (26%).

Міжнародний індекс щастя має три показники: суб'єктивна задоволеність життям, очікувана тривалість життя і стан екології [3]. Цілком реально зберегти тенденцію і ще підвищити показник рівня щастя громадян України. Навіть незначне збільшення доходів бідних українців серйозно вплине на рівень задоволеності життям більшості населення. Створюючи умови для стимулювання позитивних почуттів, можна робити життя громадян щасливіше, незалежно від рівня добробуту.

Підвищити показники щастя українців можна, якщо збільшивши захищеність працівників та зменшивши ризики пов'язані із втратою роботи, підвищивши справедливість оплати та прозорість відносин, завдяки якісній профорієнтації та сприянню трудовій мобільності та впорядкуванню системи громадського транспорту. Якщо люди вважають, що мають можливість зростати, то вони почуваються щасливіше. Радикальні зміни в різних сферах відносин у країні здатні відновлювати довіру та покращувати самопочуття людей [1].

Вчені стверджують, що близько половини тенденцій до задоволеності життям визначаються генетично. Медичні препарати можуть компенсувати генетичні "прорахунки" у щасті та зменшити пригніченість від несприятливих умов. Кожна людина може покращити власне самопочуття шляхом збільшення своїх соціальних контактів і громадської активності, покращуючи відносини з друзями, сусідами і родиною. Розуміючи природу задоволеності життям, кожна людина чи організація на своєму рівні може запроваджувати відповідні зміни, запускаючи таким чином мультиплікатор щастя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ЖМЕРЕНЕЦКИЙ А. Как сделать украинцев счастливыми - 11 выводов из глобальных исследований [Електронний ресурс] / АЛЕКСЕЙ ЖМЕРЕНЕЦКИЙ – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2016/07/18/7114746/>.
2. Україна піднялася у світовому рейтингу щастя [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraina-podnyalas-mirovom-reytinge-schastya-1581498023.html>.
3. Рейтинг найщасливіших країн: Рівень щастя українців знижується [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ua.112.ua/suspilstvo/reitynh-naishchaslyvishykh-krain-riven-shchastia-ukraintsiv-znyzhuietsia-298538.html>.

Круть В. І.

студентка 3 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

ОЧІКУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЩОДО РИНКУ ПРАЦІ ТА ПОДАЛЬШОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Закінчуючи школу всі випускники рано чи пізно замислюються про своє майбутнє. Майбутнє для них – навчання в університеті, практичні навички та цікаві студентські роки. Але передусім цим стоїть вибір, а точніше його правильність. Загалом, кожен студент, незважаючи на курсі якому навчається замислювався про подальше працевлаштування. Іноді думки зводяться до того, що колись, тобто при вступі вибір був зроблений неправильно і спеціальність не подобається і вже потім, розчарувавшись нею студент розуміє, що потрібно йому і що більше до душі. Актуальність проблеми зумовлена тим, що на сьогодні кар'єра випускників, їхня конкурентоспроможність є значущим складником репутації вищого навчального закладу на ринку праці. Для абітурієнтів та їх батьків не існує більш переконливого показника якості підготовки фахівців, як позиція на ринку праці та рівень заробітної плати.

Звичайно ж, що майбутній роботі передують вища освіта. В сучасних умовах важливого значення набуває підвищення якості вищої освіти в Україні. Відбувається активне становлення Національної системи забезпечення якості вищої освіти. З кожним роком у світі розвиваються технології, з'являються нові напрямки, де потрібні нові знання. Процес

працевлаштування являє собою реалізацію отриманих знань і навичок. При цьому варто пам'ятати, що отримані знання є лише підґрунтям, «фасад» особистості, як якісного працівника, формується низкою конкретних характеристик. Це, у першу чергу, здібність до найефективнішого застосування отриманих знань, бо самі по собі знання не мають майже ніякої цінності при невмінні застосовувати їх [1].

Можна сказати, що освіта в Україні має більше базисний характер, який не сильно вже й змінюється за останні роки. Багато студентів розчаровується в обраних спеціальностях, що призводить до зникнення інтересу до навчання. Звичайно, що студенти мають бути вмотивовані, на це безпосередньо впливає підхід до викладання і до подачі матеріалу, що вивчають. Певний відсоток обирає навчання за кордоном, або ж просто курси підготовки молодого спеціаліста. Для більш ґрунтовного розгляду обраної теми наведемо результати пілотажного дослідження, яке проходило з 3 по 21 лютого 2020 року, було опитано 54 осіб, опитування проводилося методом анкетування (гугл форма). До найбільш цікавих спостережень можна віднести те, що

Більшість респондентів не бажає змінювати спеціальність на якій навчається. Це може свідчити про їх впевненість у власному виборі та подальшому навчанні на даній спеціальності. Респонденти потенційно згодні були б працювати за низьку заробітну плату, але за своєю спеціальністю (48,1%). При цьому 25,9% твердо впевнені, що не погодилися б на дану пропозицію, це може свідчити про те, що для них важливіше матеріальне забезпечення на даному етапі життя. Відомо також, що зараз досить велика кількість студентів працює. Це може підтвердити і одне з питань дослідження, де відповіді розподілилися наступним чином більшість респондентів поєднує роботу з навчанням, а саме – 64,8%. Це свідчить про те, що більша половина опитаних має можливість поєднувати роботу і навчання. Також цікавим є те, що майже половина, а саме – 48,1% працюють в даний момент, але не за своєю спеціальністю і лише 20,4% працює за спеціальністю на якій навчається. Це може означати що, можливо інший вид робіт дозволяє вільний графік і не потрібен досвід. До найбільш цікавих спостережень можна віднести те, що для більшості є в пріоритеті знайти роботу за фахом. На противагу 11,1%, опитаних впевнені, що не мають в пріоритеті працювати за спеціальністю, це може свідчити про те, що спеціальність на якій навчаються не виправдала себе та очікувань, або ж про те, що спеціальність не актуальна на ринку праці в наш час.

Отже, у висновку можна зазначити, що найпроблемніша частка загальнонаціонального ринку праці – сегмент ринку праці випускників ЗВО (заклад вищої освіти). Тобто, існує дуже багато факторів, які посилюють напруження ринку праці. Це і проблематика знайти роботу без досвіду і безперспективність спеціальності. Доцільно

зазначити, що працевлаштування та пошук роботи є важливим етапом у житті кожної людини і це неабияк впливає на подальший розвиток та майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сало А. В. Проблеми працевлаштування випускників ВНЗ в Україні / А. В. Сало // Бізнес Інформ. - 2015. - № 8. - С. 64-69. – Електроний ресурс, режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_8_12.

Кульчицький Тарас,
аспірант кафедри соціального права
Львівського національного
університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

На сучасному етапі міжнародний досвід регламентує, що вирішення проблем та задоволення потреб ВПО є предметом саме професійної діяльності соціальних працівників. Соціальна підтримка ВПО у світі почала розвиватися фактично відразу після Другої світової війни і сьогодні регулюється таким міжнародним документом, як «Переміщені особи», ухваленим у 2012 р. Міжнародною федерацією соціальних працівників [1]. У документі йдеться про те, що робота з переміщеними особами повинна спрямовуватися на забезпечення стійкості, подолання залежності від гуманітарної допомоги, відновлення виробничого потенціалу, відновлення соціально-культурних та громадських структур, а також особистої та колективної спроможності активно сприяти національному та регіональному розвитку. Документ визначає, що послуги для переміщених осіб повинні бути колективними та системними, а не фрагментарними, і надаватися у вигляді соціальних послуг від фахівців, а саме соціальних працівників.

Науково-теоретичний аналіз досліджуваної проблеми дозволяє конкретизувати, що у роботі з ВПО у приймаючих громадах соціальні працівники можуть застосовувати різні стратегії втручання. За тривалістю їх можна умовно поділити на: короткострокові (кризове втручання, аутріч-робота, орієнтована на завдання модель соціальної роботи); довгострокові, орієнтовані на системно-екологічну модель соціальної роботи, в основі яких перебувають концепція «людина в оточенні» [2] та концепція «економічної спроможності» [3].

Слід зазначити, що у процесі роботи з ВПО на рівні громади здебільшого використовують методику кризового втручання та такі техніки підтримки: надання інформації та інструкцій (куди звертатися, де і яку допомогу можна отримати, як використовувати техніки відновлення тощо); використання малюнків, буклетів та інших засобів комунікації (дорожні карти, брошури, Інтернет); визначення можливої підтримки з боку інших людей; вербалізація емоційних станів; допомога клієнтові у визначенні можливих дій та стратегій поведінки; надання достатнього часу; використання рефлексії; визначення проблеми такою, що є складною і не має розв'язання; досягнення домовленостей щодо порядку подальшої роботи; постійний перегляд процесу роботи [2; 3; 4; 5]. Однак, при використанні кризового втручання соціальний працівник не впливає на саму кризу чи травмуючу подію, а повинен працювати лише з її наслідками. Під час кризового втручання соціальні працівники повинні займати директивну позицію і брати відповідальність на себе.

У процесі надання соціальної підтримки, важливою є аутріч-робота з ВПО яка передбачає надання послуги соціальним працівником за межами соціального закладу, у місцях розташування ВПО, тобто у самій приймаючій громаді. К. Лай та Б. Толіашвіллі визначають її як «мобільні інтервенції» [5]. Аутріч-працівники надають послуги у місцях компактного проживання ВПО (громадах, таборах, тимчасових мобільних містечка тощо). Орієнтована на завдання модель ґрунтується на тактиці «маленьких кроків», коли поступово виконуються певні завдання із відновлення соціального функціонування людини. Ці завдання визначаються під час зустрічі людини (родини) із соціальним працівником і виконуються поступово між зустрічами [2; 3; 4; 5].

Іншими є довгострокові стратегії втручання [5], які виходять із того, що допомога ВПО має бути багаторівневою (індивідуальна допомога, зв'язок з громадою і представництво інтересів, участь у колективних політичних діях) та орієнтованою на відновлення зв'язків між людиною і соціальними системами, побудову місцевих систем підтримки, залучення ресурсів громади, зокрема волонтерів, до допомоги людям, які опинилися за межами звичного середовища і відносин.

На сучасному етапі в Україні потреби ВПО і форми їх соціальної підтримки залишаються маловивченими. Адже організації, які безпосередньо працюють з переміщеними особами, фіксують тільки інформацію від тих осіб, хто до них звернувся. Так, одна з представниць громадської ініціативи розповіла в інтерв'ю таке: «Ми вивчаємо потреби відповідно до запитів громадян – люди звертаються до нас у пошуках роботи, консультацій, допомоги – ми їм це надаємо. Відповідно, робимо собі певні записи, помітки – скільки людей звернулося на день, місяць, на які професії є попит, хто

влаштувався, хто ще шукає роботу. Проводимо постійний моніторинг нашої діяльності та моніторинг запитів» [2; 3; 4; 5].

Цікавим та вагомим є той факт, що ООН проведено експертну оцінку потреб ВПО, за результатами якої, до *першочергових потреб* належать: гуманітарні (їжа та одяг), медичні, житлові, юридичні (відновлення документів), та психологічні [6]. *Другорядними*, визначено такі потреби: економічні (пошук роботи та працевлаштування), юридичні (представництво інтересів у суді, юридичні консультації щодо відновлення приватної власності, бізнесу, перереєстрації підприємств тощо), політичні (реалізація виборчого права тощо), соціальні (відновлення соціального статусу, участь у житті місцевої громади, толерантне ставлення з обох сторін, рівний доступ до суспільних благ), культурні та освітні [6, с. 6].

Важливу складову соціальної підтримки взяли на себе соціальні працівники, адже, переміщені особи потребують більше соціально-побутових та організаційно-розпорядчих послуг, аніж психологічного консультування. За цими даними Міністерства соціальної політики, у ВПО спостерігався пріоритетний інтерес до гуманітарної продуктової допомоги та базових соціальних послуг: сприяння у пошуку житла, оформленні соціальних виплат, відновленні документів, в чому і допомагають також і волонтери [6, с.7].

Актуальним на сьогодні, є побудова системи соціальної інтеграції ВПО та нівелювання їх проблем у приймаючих громадах. За даними дослідження, цим особам притаманний переважно споживацький підхід, специфічні ціннісні орієнтації і звужене «бачення майбутнього» [6]. Отже, побудову соціальної підтримки ВПО у приймаючих громадах доцільно ґрунтувати на ідеї, що їх соціальна інтеграція та адаптація не повинні орієнтуватися на планове задоволення соціальних потреб, що у свою чергу породжує утриманство і залежність від допомоги соціальних працівників, а орієнтуватись на побудову системи нових цінностей ВПО та нових реалій життя та зобов'язань у нових суспільних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вдосконалення національного законодавства України стосовно захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб. *Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні»*. «К.І.С.». - 2016. 232 с.

1. Соціальна педагогіка. 5-те вид. перероб. та доп. Підручник./ За ред. Капської А. Й. К.: Центр учбової літератури, 2011. 488 с.

2. Соціально-педагогічна робота з дітьми у конфліктний та пост конфліктний період : метод. рек. / Н.П. Бочкор, Є.В. Дубровська, О.В. Залеська та ін. К. : МЖПЦ Ла Страда-Україна, 2014. С. 143 – 161.

3. *Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту*: навчально-методичний посібник / Н.П.Бочкор, В.Л.Андрєєнкова, І.О.Бандурка та ін. Київ: МЖПЦ Ла Страда-Україна, 2015. С. 33 – 46.

4. *Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період* : метод. рек. / Н. П. Бочкор, Є.В. Дубровська, О. В.Залеська та ін. К.: МЖПЦ Ла Страда-Україна, 2014. 84 с.

5. Балакірєва О. *Спектр проблем вимушених переселенців в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб* [Електронний ресурс] / О. Балакірєва // Вимушені переселенці в Україні: питання термінового та середньострокового реагування : мат. круглого столу (9 липня 2014 р.). Режим доступу : <http://www.uisr.org.ua/news/36/83.html>

6. Актуальний стан забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні. Доповідь представлена до Універсального періодичного огляду Організації Об'єднаних Націй. Двадцять восьма сесія Ради з прав людини ООН. 2017. С. 8.

Кустенко Карина

студентка IV курсу

психолого-педагогічного факультету

Криворізький державний педагогічний університет

ІНТЕГРАЦІЯ СТУДЕНТІВ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність розробки. Згідно зі статистичними даними, кількість внутрішньо переміщених осіб на сьогоднішній час зростає. Військовий конфлікт, економічний та культурний занепад, руйнація української самобутності - ці та багато інших факторів змушують людей змінювати своє місце проживання.

Молодь, в тому числі й студентство, змушена повністю змінювати свій звичний спосіб життя, оточення та систему навчання. Адже переведення до нового ЗВО в більшості випадків взаємопов'язане зі стресом, страхом перед змінами, новим колективом та новим місцем. Кожен студент-переселенець стикається з низкою проблем.

Оскільки чіткого державного механізму допомоги студентам - переселенцям в адаптації до нового середовища на сьогодні немає, діяти починають адміністрація ЗВО, викладачі та самі студенти. Дослідження полягає у спробі вирішити проблеми адаптації

студентів - переселенців до університетського життя та до умов навколишнього середовища.

Мета дослідження: теоретично окреслити проблеми студентів ВПО, обґрунтувати необхідність проведення соціально-педагогічних заходів та розробити перелік рекомендованих форм роботи, які сприятимуть успішній адаптації студентів до ЗВО та будуть спрямовані на вдосконаленні механізму адаптації до нових умов.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням проблем вимушених переселенців та наданням їм підтримки займалися такі вчені як Жданович Ю.М., Григоренко І.О., Савельєва Н.М., Коляденко С. Розробляла соціально-педагогічні технології підготовки працівників для роботи з внутрішньо переміщеними особами В. В. Маслова.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» в статті 1 дає таке визначення поняття внутрішньо переміщеної особи:

Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

Внутрішньо переміщені особи користуються тими ж правами і свободами відповідно до Конституції, законів та міжнародних договорів України, як і інші громадяни України, що постійно проживають в Україні. Забороняється їх дискримінація при здійсненні ними будь-яких прав і свобод на підставі, що вони є внутрішньо переміщеними особами [1].

Проте, не дивлячись на декларацію, кожен переселенець стикається з безліччю проблем у різних сферах свого життя. Серед психологічних проблем студентів з числа ВПО виділяють такі: важка адаптація до нових умов життя, однією з причин є відсутність зовнішньої підтримки, відокремлення від сім'ї; постійний стрес, незадоволення новими умовами життя, неприйняття у новій громаді; проблема ідентифікації себе в новому оточенні;

Загальні проблеми студентів: підтвердження свого статусу у зв'язку з втратою документів; на деяких спеціальностях, де є суттєва академічна різниця, студентам доводиться складати іспити та заліки за дуже короткий термін; фінансові труднощі, які змушують шукати роботу і часто пропускати навчання. [2, с. 14]

Робота, яка спрямована на адаптацію та подолання проблем студентів переселенців має проходити в декілька етапів, а саме: 1. аналіз ситуації (складання соціального паспорту університету на виявлення студентів переселенців), 2. діагностування (проведення

тестування на рівень особистісної тривожності та агресії), 3. корекція (надання якісної психологічної допомоги, що буде свідчити про зниження рівня особистісної тривожності).

На діагностичному етапі рекомендується використання таких методик:

1. Опитувальника Спілберга-Ханіна
2. ІТО-індивідуально типологічний опитувальник
3. Анкетування «З якими проблемами стикається студент-переселенець під час адаптації до університетського середовища»
4. Соціально-психологічна гра «Розмова з підсвідомим». Гра заснована на базі вправ з метафоричними асоціативними картами ОХ: вправа «Учора сьогодні завтра!», вправа «Внутрішня тінь», вправа «Зростання після руйнування»

На корекційному доцільно проводити заходи з такими методами та технологіями:

1. Складання буклету «12 правил time-менеджменту»
2. Створення електронного ресурсу «Там де ми є» з метою аналізу, розповсюдження важливої інформації та новин для студентів з числа ВПО
3. Проведення соціально-правових консультацій
4. Організовані зустрічі з представниками гуртків та секцій, які працюють в навчальному закладі з метою залучення студентів до корисного дозвілля
5. Зустріч з фахівцями відповідних до профілю організацій (Центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, благодійних фондів)
6. «Я - це спорт!» спортивні змагання з метою просвіти спортивної культури та залучення до активного способу життя студентів ВПО та бажаючих
7. Квест «І ♥ Університет» відвідування з метою пізнання та адаптації до закладу музеїв, виставок, пам'ятних міст закладу у формі квесту.
8. «Ефективне спілкування» тренінг на розвиток навичок слухання, ефективного спілкування, навчання різноманітних прийомів вербального спілкування
9. «Актуалізація професійно-особистісного потенціалу студента» тренінг на актуалізацію професійно-особистісного потенціалу студентів, що здобувають вищу освіту, розвиток мотивації на успіх та здатності до цілевизначення, професійної самоідентифікації, формування здібності до конструктивного подолання професійної кризи, а також розширення особистісного самоусвідомлення та підвищення комунікативної компетентності.
10. «Профілактика та подолання стресових станів» тренінг на оволодіння методами профілактики та боротьби зі стресом та зниження рівня ситуативної і особистісної тривожності

11. «Чи варто боятися самотності?» Театралізований круглий стіл. Мета виступу та проведення круглого стола: пояснити студентам ВПО що самотність не завжди погано, цей стан надає і багато можливостей для розвитку та має купу інших переваг. Надати можливість відчувати себе у ролі акторів та взяти участь у подальшому обговоренні.

Для підвищення психологічної культури всіх учасників педагогічного процесу організовуються такі кураторські години: «Самодопомога при психологічній травмі», «Як підтримати близьких, що горюють», «Вплив змін на формування світогляду людини і її поведінку».

Всі запропоновані заходи виконують такі умови для адаптації студентів переселенців до університетського середовища:

1. Підтримка патріотичної громадянської позиції студентів переселенців;
2. Створення сприятливого соціально психологічного мікроклімату;
3. Забезпечення особистісно орієнтованого підходу;
4. Встановлення дружніх, доброзичливих, продуктивних стосунків з оточуючими студентами та викладачами;
5. Покращення як психічного так і фізичного стану особистості.

Висновок. Отже, психологічна підтримка студентів-переселенців полягає у тому, щоб допомогти їм гармонізувати емоційний стан, усвідомити ситуацію, працювати над вдосконаленням себе як фахівця за обраною спеціальністю. Впродовж роботи та проведення заходів передбачається налагодження дружньої взаємодії зі студентами переселенцями, покращення атмосфери всередині їхньої сім'ї за рахунок проходження позитивного адаптаційного періоду та студентів із сімей переселенців; розвиток волонтерської й студентської допомоги ВПО та відсутність байдужості щодо проблем студентів переселенців через заходи, спрямовані на оволодіння набуття навичок взаємодопомоги та взаємопідтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 22.11.2014 № 4490а-1 «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
2. Маковій В. Оцінка проблеми психологічної соціально економічної адаптації ВПО у нові громади / Вероніка Маковій. – Київ: ОБСЄ, 2017. – 39 с.
3. Григоренко І.О., Савельєва Н. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в сучасних умовах: навч. посіб. [для студ. і магістр. спец-тей «Соц.

робота» і «Соц. педагогіка»] / І.О. Григоренко, Н. М. Савельєва. – Полтава : ПНПУ, 2017. – 100 с.

4. Жданович Ю. М. Соціально-педагогічна підтримка дітей вимушених переселенців як наукова проблема / Ю. М. Жданович // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. - 2015. - Вип. 19(1). - С. 204-213

5. Маслова, В. В. Соціально-педагогічні технології підготовки працівників для роботи з внутрішньо переміщеними особами / В. В. Маслова // Социальная работа. Социология : сб. статей XII Междунар. науч.-практ. конф. (Мариуполь, 18-22 мая 2016 г.) / ГВУЗ «ПГТУ». – Мариуполь, 2016. – С. 152–157.

Лебеденко Віолета

студентка 2 курсу факультету соціальних наук

Національний університет «Запорізька політехніка»

СУЇЦИДАЛЬНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Суїцид або самогубство – це умисне спричинення власної смерті, яке виникає з різних причин, наприклад через важку життєву ситуацію або психічні розлади (депресія, біполярний розлад, шизофренія, наркотична залежність або алкоголізм). Під час статевого дозрівання підлітки віком від 11-18 років стають емоційно-вразливими, чутливими та замкнутими у собі, через що можуть перебувати у постійній депресії, яка часто стає головною причиною суїциду.

Також можна виділити такі причини самогубства серед підлітків:

- Складні стосунки та непорозуміння з батьками, через що підліткам нерідко здається, що вони не потрібні своїм батькам, що вони не розуміють один одного та не знаходять спільну мову.

- Напруження відносин з друзями, однолітками або однокласниками, які можуть пригнічувати, цькувати та глузувати з підлітка будь-яким чином (тролінг, булінг та мобінг).

- Проблеми у школі з навчанням або конфлікти з вчителями, які також можуть пригнічувати дитину, наприклад, через її погані оцінки, в результаті чого однокласники також починають глузувати з підлітка.

- Відчуття самотності, відчуженості та бажання привернути увагу, адже більшість підлітків вважає, що їх почнуть любити та згадувати тільки після їхньої смерті.

- Стосунки з хлопцями, початок інтимного життя, зґвалтування та вагітність, через що підлітки відчувають страх, бояться зізнатися батькам та не знаходять іншого вирішення проблеми, окрім як вбити себе.

- Секти та «смертельні ігри», які ніби «втягують» дітей у гру, дають певні завдання, за невиконання яких погрожують особистими секретами або вбивством (наприклад, організації «Синій кит», «Тихий дім», тощо).

Для боротьби із суїцидом серед підлітків необхідно запроваджувати певні заходи та поширювати соціально-педагогічну роботу у закладах освіти, що допоможе забезпечити нормальну соціалізацію особистості та зменшити випадки самогубства. До заходів та методів попередження суїцидальної поведінки серед сучасних підлітків відносять такі підходи:

- Інформаційний підхід. Батьки, педагоги та соціальні працівники повинні провести інформатизацію щодо суїциду, тобто пояснити, що якою б складною не була проблема та життєва ситуація, вбивати себе – це вихід.

- Медико-біологічний підхід. Його суть полягає в лікуванні та профілактичних діях щодо можливих психічних та психологічних відхиленнях особистості, які згодом спонукають особу вчинити суїцид.

- Соціально-педагогічний підхід. Він полягає у відновленні або корекції вольових та моральних якостей особистості, що допомагає зрозуміти підлітку цінність свого життя та значно поліпшити самооцінку.

- Соціально-профілактичний підхід. На цьому підході головне – це виявити причину, що викликає думку про самогубство та вчасно нейтралізувати її шляхом психологічної корекції та реабілітації.

Ефективність боротьби із суїцидом серед підлітків залежить від соціально-психологічної компетенції працівників освіти та соціальних служб. Також для зменшення випадків самогубства залучають різні державні служби та правоохоронні органи. Основними методами реабілітаційної допомоги суїциденту, який намагався покінчити з життям, є:

- проведення індивідуальних бесід з психологом, психотерапевтом та соціальним працівником;

- корекція поведінки та допомога врівноважити емоційний та психологічний стан;

- ефективне спілкування та слухання, що допоможе дитині відкритися та довірити свої проблеми.

Проведення тренінгів та консультацій, які спрямовані на психологічну допомогу особистості.

Можна зробити висновок, що проблема суїциду та самогубства серед сучасних підлітків є досить серйозною, тому для профілактики та попередження необхідно посилити заходи боротьби та соціально-педагогічну роботу соціальних працівників і психологів. Також важливим аспектом в педагогічній та реабілітаційній роботі з підлітками є інформатизація щодо того, що самогубство не вирішує жодних проблем, і щоб не сталося, вихід є завжди.

Т.В. Лоза

доцент кафедри соціальної роботи,
факультету медичних технологій, діагностики та реабілітації
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

СОЦІАЛЬНІ НОРМАТИВИ, СТАНДАРТИ ТА ГАРАНТІЇ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Соціальна взаємодія в умовах соціальної турбулентності, досить часто характеризується поширенням відчуття невизначеності, неоднозначності, нестабільності у всіх суспільних осередках. При цьому потреба у розробленні і практичному втіленні соціальних нормативів спричинена тим, що саме вони є визначальними для державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних та духовних благах, а також для формування фінансових ресурсів, що спрямовуються на їх реалізацію. Саме тому вони можуть стати підґрунтям відчуття стабільності у соціумі. Зважаючи на це, сьогодні є актуальним поширення знань про соціальні нормативи, стандарти та гарантії, тому ми пропонуємо систематизовану інформацію з окресленого питання до вашої уваги.

Державні соціальні стандарти – це встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій[1]. Зокрема, базовим державним соціальним стандартом є прожитковий мінімум, на основі якого визначаються державні соціальні гарантії та стандарти у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти.

Це означає, що держава бере на себе фінансування лише мінімальних соціальних гарантій, необхідних для задоволення основних потреб людини. Задоволення ж інших соціальних потреб передбачається забезпечувати за рахунок недержавних джерел фінансування. Прожитковий мінімум установлюється на певний строк, адже він має

збільшуватися пропорційно інфляції, а також при збільшенні фінансових можливостей держави. Базовий державний соціальний стандарт являє собою основу для розрахунку видаткової частини бюджетів усіх рівнів та дозволяє зробити прозорим бюджет.

При цьому, державні соціальні гарантії – це встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму[1].

Основні державні соціальні гарантії встановлюються законами з метою забезпечення конституційного права громадян на достатній життєвий рівень. До їх числа належить: мінімальний розмір заробітної плати; мінімальний розмір пенсії за віком; неоподатковуваний мінімум доходів громадян; розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат. Додатково з метою надання соціальної підтримки населенню України встановлюються додаткові державні гарантії щодо: рівня життя населення, що постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС; рівнів оплати праці працівників різної кваліфікації в установах та організаціях, які фінансуються з бюджетів усіх рівнів; стипендій учням професійно-технічних та вищих державних навчальних закладів; індексації доходів населення з метою підтримання достатнього життєвого рівня громадян та купівельної спроможності їх грошових доходів в умовах зростання цін.

Розглядаючи соціальні норми і нормативи, варто зауважити, що вони трактуються як показники необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг та забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами [1]. При цьому метою встановлення державних соціальних стандартів і нормативів є: визначення механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, передбачених Конституцією України; визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах та фінансових ресурсів для їх реалізації; визначення та обґрунтування розмірів видатків бюджетних коштів і коштів соціальних фондів на соціальний захист і забезпечення населення та утримання соціальної сфери. Саме тому державні соціальні стандарти обов'язково враховуються при розробці програм економічного і соціального розвитку.

Класифікація ж соціальних нормативів здійснюється за характером та за рівнем задоволення соціальних потреб[1]. За першим критерієм виділяють: **нормативи споживання** – розміри споживання в натуральному вираженні за певний проміжок часу (за рік, місяць, день) продуктів харчування, непродовольчих товарів поточного споживання та

деяких видів послуг; **нормативи забезпечення** – визначена кількість наявних в особистому споживанні предметів довгострокового користування, а також забезпечення певної території мережею закладів охорони здоров'я, освіти, підприємств, установ, організацій соціально-культурного, побутового, транспортного обслуговування та житлово-комунальних послуг; **нормативи доходу** – розмір особистого доходу громадянина або сім'ї, який гарантує їм достатній рівень задоволення потреб, що обчислюється на основі визначення вартісної величини набору нормативів споживання та забезпечення. За другим критерієм соціальні нормативи поділяються на: **нормативи раціонального споживання** – рівень, що гарантує оптимальне задоволення потреб; **нормативи мінімального споживання** – соціально прийнятний рівень споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг з огляду на соціальні або фізіологічні потреби; **статистичні нормативи** – нормативи, що визначаються на основі показників фактичного споживання або забезпеченості для всього населення чи його окремих соціально-демографічних груп.

Розуміння основ соціальної політики передбачає знання найбільш важливих груп соціальних нормативів. До них відносять [2]: **1 група – нормативи, що мають «природничо-наукове» обґрунтування** і є найбільш об'єктивними. Ці норми покладено в основу мінімального споживчого бюджету людини. Цей бюджет включає витрати на: продукти харчування; одяг, білизну, взуття; предмети санітарії, гігієни, ліки та медикаменти; меблі, посуд, культтовари та інші предмети культурно-побутового господарювання; житло та комунальні послуги; культурно-освітні заходи; побутові послуги (транспорт, зв'язок); перебування дітей у дошкільних закладах; ведення особистого підсобного господарства; **2 група – це нормативні показники по визначенню рівня допомоги у разі нестандартних ситуацій** (на поховання, травматизм, при втраті годувальника, нормативи допомог багатодітним сім'ям тощо). Ця група нормативів залежить від рівня розвитку економіки; **3 група – це нормативи, що важко нормувати, але можна планувати:** нормативи рівня здоров'я; нормативи рівня життя; нормативи тривалості життя; нормативи рівня травматизму (виробничого й побутового).

Отже, соціальні стандарти та нормативи – це базова система показників, яка є орієнтиром для державного регулювання процесу впровадження заходів з соціальної політики у всіх сферах суспільного життя. При цьому усталення соціальних нормативів, стандартів та гарантій – складний процес, що має не тільки суттєве практичне значення, а й безпосередній вплив на усвідомлення населенням соціальної функції держави.

Сьогодні важливо поширювати знання про основи соціальної політики, адже чимала частина населення досі оперує патерналістськими лозунгами, у той час як необхідність

системної стандартизації у соціальній сфері викликана необхідністю гарантувати населенню мінімальний рівень задоволення потреб, але не означає необхідність задоволення потреб усіх громадян на однаковому рівні. Мова йде про розрізнення понять соціальної рівності та справедливості, відмінність між якими досі не вкорінилася у масовій свідомості українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III (із подальшими змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>
2. Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів, затверджений Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 17 червня 2002 року № 293 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0293203-02>

Малиш Олексій

студент III курсу факультету соціальних наук
Національний університет «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ ФЕЙКОВИХ НОВИН НА СВІДОМІСТЬ МОЛОДІ

Актуальність цієї теми в першу чергу пояснюється поширенням пропаганди, фейкових новин різними державами для проникнення у свідомість людей і зокрема молоді з метою змінювати думку громадян на свою користь, або для власної вигоди.

Сьогодні використання фейкових новин стало з'являтися все частіше через використання мережі інтернет. Власники таких сайтів створюють новини для досягнення свої цілей доволі часто це трапляється в умовах інформаційної війни. Зокрема для просування «свого кандидата» на виборах, в межах однієї країни, або ж в часи реальної війни для змінювання думки про ту чи іншу сторону, заради своєї переваги, не соромившись при цьому маніпулювати реальними фактами. Такі сайти стають швидко популярними, замовляючи рекламу в соціальних мережах зокрема в (Facebook, Instagram) та інші, де знаходиться великий потік молодих користувачів, адже творці таких веб-сайтів хочуть, щоб їх інформація поширювалися, як можна швидше.

«Ми знаємо, що за правдивими новинами, фейк-ньюз розповсюджуються соціальними мережами наче вірус. Проте розуміння кількості людей, що зіткнулися або поділилися фейк-ньюз, це не розуміння того, скільки людей їх читало або перебувало під

їхнім впливом. Аналіз середнього та довготермінового впливу фейкових новин на електоральні вподобання (наприклад, чи голосувати та як голосувати), по суті, не описано. Вплив може бути невеликим — факти свідчать, що спроби політичних кампаній переконати людей мають обмежені наслідки. Проте за посередництва численних фейк-ньюз у соціальних мережах можуть проявитися наслідки такого впливу у вигляді прихованої підтримки, що походить від належності до певних спільнот. Окрім власне електоральних впливів, те, що ми знаємо про наслідки впливу медіа, загалом свідчить про багато інших потенційних шляхів, від збільшення цинізму та апатії до заохочення до екстремізму. У цьому відношенні вплив фейк-ньюз оцінюється недостатньо» - саме так описують глобальне поширення фейків в одному з британських виданні [1].

Фейкові новини – це підробка чи імітація новин (маніпулятивне спотворення фактів; дезінформація), яку створено з ігноруванням редакційних норм, правил, процесів, прийнятих у ЗМІ для забезпечення відповідності та перевіреності, та яка не витримує жодних, навіть поверхневих, перевірок на відповідність та реальність, але, незважаючи на це, має потужний вплив на свідомість великої кількості людей

Поняття «фейкові новини» з'явилося лише в середині 2016 року, але з тих пір вже міцно увійшло в політичний дискурс, журналістські будні і навіть академічні словники [2].

Такі сайти були зафіксовані в багатьох країнах:

Франція:

- «Mediapart»
- «AgoraVox»

Російська Федерація:

- «Regnum»

США:

- The Onion
- Та також багато підроблених популярних сайтів новин.

Україна:

- Blimberg

Так за дослідженнями КМІС лише 53 % громадян України вважають, що можуть самостійно можуть відрізнити фейкові новини від якісної інформації, відповідно 47 % запевнили, що їм назавжди вдається це зрозуміти.

Загалом під час дослідження, що було проведено у перші половині лютого, експерти КМІС опитали 2043 респондентів, які проживають в усіх областях України, крім тимчасово окупованого Криму та непідконтрольної території Донбасу.

В моєму дослідженні на тему «Чи перевіряєте ви інформацію на інших джерелах, яка спочатку здалася їм не правдивою?»

В моєму опитуванні приймали участь 100 респондентів Запорізької області жіночого та чоловічого полу, віком від 16 до 48 років, ось який висновок можна отримати:

- 38 % перевіряють інформацію на інших джерелах
- 62 % часто вірять першочерговій фейковій інформації.

Отже, можна зробити висновок, що пропаганда стала сильною зброєю в умілих руках зловмисників, вони використовують для своєї вигоди не думаючи про неприємні наслідки, які можуть трапитися. Зараз, щоб все не зайшло надто далеко таке питання повинно вирішуватися не лише на державному рівні, а й стояти передовим питанням у світі, спільно між лідерами країн задля людської безпеки в подальшому житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. The science of fake news. Science. March 2018.
2. Медіа Дрогобичі [Електронний ресурс] - <https://drogmedia.net.ua/2019/06/15/aby-vamy-ne-manipuyuvaty-u-drogoby-chi-vchy-ly-sya-informatsijnij-gigiyeni-vy-bortsya/>

Махніборода Дар`я

студентка 2 курсу факультету соціальних наук

Національний університет "Запорізька політехніка"

ПРАКТИКА СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ

Соціальний діалог - це процес визначення та зближення позицій, досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, з питань формування та реалізації державної соціально-економічної політики та регулювання соціально-трудова відносин.

Соціальне партнерство розвивається в Україні з часу набуття незалежності в межах трипартизму (принаймні, формально) – моделі, за якої у врегулюванні соціально-трудова відносин беруть участь на паритетних засадах три сторони: держава, наймані працівники (в особі профспілок) та роботодавці (в особі об'єднань).

З точки зору політичної ідеології, модель соціального партнерства в Україні так само формально можна визначити як демократичну, характерним є наявність органів соціального партнерства на всіх рівнях, висока централізація профспілок, досить чітке законодавче унормування та акцент на попереджувальній діяльності.

Суб'єкти соціального діалогу – учасники колективних переговорів.

Держава формує нормативно-правову базу соціально-трудових відносин і соціального партнерства, встановлює мінімальні гарантії для громадян загалом (прожитковий мінімум) і працівників зокрема (мінімальна заробітна плата).

З цієї точки зору, вона виступає як безсторонній гарант належних відносин між роботодавцем і найманим працівником.

З іншого боку, з огляду на значну частку державного сектору в національній економіці, вона бере участь у колективних переговорах та укладенні тарифних угод як роботодавець: на національному рівні – в особі Уряду (як органу, що здійснює управління об'єктами державної власності), галузевому – відповідних міністерств і відомств, регіональному – місцевих органів виконавчої влади.

Профспілки та профспілкові об'єднання представляють інтереси найманих працівників на відповідних рівнях ведення колективних переговорів.

«Традиційні» профспілки є більш масовими та об'єднаними в одну потужну організацію – Федерацію профспілок України (ФПУ), яка стала фактичною правонаступницею радянських профспілок та їх майна; натомість «незалежні» профспілки – не згуртовані, малопотужні та обмежені в ресурсах (зокрема, не мають страйкових фондів, отже – реальних засобів впливу на роботодавців).

Організації роботодавців є явищем, притаманним Україні з часу набуття незалежності. В колективних переговорах і підписанні тарифних угод вони беруть участь лише з 1997р.

Практика зазначених переговорів, укладення та виконання тарифних угод, а також певні особливості економічної і політичної діяльності в Україні дають підстави стверджувати, що до цього часу організації роботодавців зосереджені насамперед на лобіюванні власних інтересів в органах законодавчої і виконавчої влади, а не на посиленні соціального партнерства.

Аналіз процесу становлення соціального діалогу з точки зору його результативності свідчить, що на цей час він не досяг мети – збалансування інтересів сторін на користь загального блага. Натомість в Україні укорінилася практика вирішення економічних проблем коштом насамперед найманих працівників.

Як відомо, серед критеріїв результативності (ефективності) соціального діалогу МОП вирізняє насамперед такі його переваги, як демократичне врядування, економічна ефективність, соціальна справедливість.

Демократичне управління. Українська держава на нинішньому етапі її розвитку є не соціальною, а скоріше патерналістською і спрямованою на захист насамперед інтересів крупного капіталу.

Економічна ефективність. Про економічну ефективність соціального діалогу важко судити через деформованість соціально-трудових відносин в Україні та української економіки загалом. На цей час у країні сформована експортоорієнтована, ресурсоемна,

Соціальна справедливість. Соціальний діалог у його нинішньому вигляді не впливає на запровадження принципів соціальної справедливості у трудові відносини, отже – в суспільні відносини у країні загалом.

Підсумовуючи наведене, можна стверджувати, що діалог між сторонами соціального партнерства, який відбувається в Україні вже протягом майже 20 років, не сприяє соціальній інтеграції суспільства, формуванню соціальної солідарності, запровадженню принципів відкритості і прозорості процесів формування ціни та умов праці в Україні.

Ні держава, ні роботодавці (власники), ні більшість профспілок не беруть на себе реальної відповідальності за занижену ціну праці і злиденні соціальні стандарти в Україні.

На цей час соціальний діалог не став дієвою і невід'ємною складовою політичної системи суспільства. Діяльність соціальних партнерів у межах діалогу має формальний характер, усі принципові питання економічної політики та соціальної політики вирішуються одноосібно державою, точніше – обмеженим колом крупних власників, які мають можливість безпосередньо впливати на державні рішення.

Головною причиною ситуації, що склалася, є відсутність спільних інтересів найманих працівників і власників – без чого соціальне партнерство є неможливим.

Нехаєнко Оксана Василівна

аспірантка 2 курсу, старший викладач

кафедри політичної соціології соціологічного факультету

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

ПОЛІТИЧНА КОРЕКТНІСТЬ ЯК ПОВСЯКДЕННА ІДЕОЛОГІЯ

Вплив політичної коректності збільшується: вона повсякчасно через мовні приписи формує моделі комунікації та поведінки у суспільстві, створюючи певні кліше та стереотипи. Виходячи з цього виникає питання: чим власне політична коректність відрізняється від ідеології, якщо при першому порівнянні виявляється певна подібність феноменів, що розглядаються.

Необхідно зазначити, що окремого розгляду потребує питання порівняння сутнісних характеристик політичної коректності і ідеології. Політична коректність розглядається автором як *дискурсивна культурно-поведінкова категорія, що містить ідеологічну і нормативну установку на подолання соціальних конфліктів і протиріч, що реалізується через мову*. У визначенні зафіксовано, що політична коректність містить у собі набір нормативних установок; можна сказати, що політична коректність припускає ті ж механізми дії для реалізації цих установок, які є характерними і для ідеології. Це дає нам підстави припускати, що політична коректність має не менший потенціал конструювання, ніж ідеологія. Необхідно підкреслити, що ідеологія в даному випадку розглядається не тільки і не стільки як політичне явище, а розкривається на загальносоціальному рівні, в тому числі на рівні повсякденності [6].

В даному випадку мова йде саме про макроідеологію, тож необхідно визначити, що вкладається в дане поняття. Луї Альтюссер розглядає ідеологію як репрезентацію уявного ставлення людей до їх реальних умов існування, інакше кажучи вона є уявною картиною світу, системою ілюзій щодо цього світу. І як люди сприймають суспільство, як вони в ньому взаємодіють, можна з'ясувати саме завдяки дослідженням ідеологію. На думку Альтюссера, ідеологія існує матеріально, вона завжди втілена в конкретних практиках. Відтворення ідеології, її трансляція відбувається через ідеологічні апарати (державні органи, сім'я, освіта, ЗМІ) [1].

Якщо говорити про процес ідеологічного виробництва, то тут необхідно згадати концепцію, яка розроблялася Карлом Марксом. З точки зору Маркса, при капіталізмі духовне виробництво отримує свою найбільш завершену форму як виробництво об'єктивованих духовних продуктів, тобто результатів діяльності свідомості, що є

відчуженою, відокремленою від свідомості індивідів, які утворюють суспільство, а відокремлення духовного виробництва у вигляді особливого роду соціальної діяльності було викликано необхідністю цілеспрямованого формування свідомості широких мас людей в інтересах пануючого класу [4].

Різні класи та їхні фракції включені до власне символічної боротьби за нав'язування свого визначення та розуміння соціального світу, яке найбільшою мірою відповідає їхнім інтересам. Вони можуть вести цю боротьбу або безпосередньо, або через символічні конфлікти в щоденному житті, або «за дорученням», тобто через боротьбу, до якої вступають фахівці символічного виробництва (виробники на повній ставці). Метою цих фахівців є монополія на легітимне символічне насильство, що надає владу нав'язувати довільні (зручні) засоби пізнання і вираження соціальної реальності [2].

Щодо саме макроідеології, то вона являє собою систему цінностей, ключових ідеологем, усупільнених образів майбутнього, політичної культури, фіксованих способів легітимації влади. Вона передбачає формування загально прийнятих патернів способу мислення; до того ж в контексті глобалізації макроідеологічне виробництво не передбачає врахування в повному обсязі національних, культурних та інших особливостей. Сьогодні макроідеологічне виробництво існує саме як реалізація суспільства західного зразка в глобальних масштабах. І саме політична коректність, на наш погляд, є одним з тих елементів, що роблять можливим ефективно впровадження «універсалізованих» установок до суспільної свідомості.

Але перш ніж перейти до безпосереднього розгляду політичної коректності, як елементу, що здатний впливати на масову свідомість, необхідно пояснити, що дозволяє нам ототожнювати, на перший погляд, такі різні за своїми масштабами поняття, як ідеологія та політична коректність.

Для цього звернемо увагу на основні функції, що покликана виконувати ідеологія. Першою і найважливішою функцією політичної ідеології є легітимація влади певних політичних сил і режимів. Ідеології виконують мобілізуючу і інтеграційну функції, тобто об'єднують людей в соціальне ціле і формують ставлення до тих або інших подій та явищ. За своєю суттю політична коректність виконує ту ж саму функцію: вона покликана продемонструвати (принаймні, на зовнішньому рівні) готовність людини, групи або суспільства засвоювати соціальні перетворення. Як і ідеологія, політична коректність не припускає критичного осмислення, бо критичні оцінки знижують ефективність її функціонування.

Отже, можемо зробити висновок, що ідеології мають тенденційний характер; вони тісно пов'язані з волею і спрямуваннями носіїв цієї системи переконань. Тому пропонується

в ідеологіях інтерпретація соціальної дійсності завжди носить спотворений характер, що, тим не менш, відповідає інтересам їхніх носіїв [5].

Звідси випливає наступна функція ідеології, що тісно пов'язана з функцією легітимації наявного соціального ладу: прагматична (або реабілітуюча) функція. Вона полягає в тому, що за своєю природою ідеології покликані або захищати існуючий соціальний порядок, або обґрунтовувати необхідність внесення в нього певних, аж до кардинальних, змін з метою його пристосування до інтересів конкретних груп людей.

Інакше кажучи, ідеології покликані виправдовувати ту або іншу практику. У даному випадку політична коректність виходить за рамки поля політики, оскільки її націлено на виправдання (або ж осуд) тієї або іншої соціальної, а не виключно політичної практики. І тут виникає логічне питання щодо того, яким чином визначаються рамки політичної коректності; це виводить нас на проблему конструювання феномену, про що детально буде говоритися надалі. Повертаючись до функцій, підкреслимо, що політичні ідеології дозволяють уникнути відчуття провини, що може охопити людей, які здійснюють певні політичні дії; також і політична коректність в змозі сформувати таке почуття, в цілому, для досягнення подібних цілей.

Виходячи з вище написаного, можна вважати, що політична коректність може бути ідеологією нового зразка. Цей механізм здатний працювати в трьох основних напрямках: 1) створення системи цінностей і певної політично коректної мови, а з ним і картини світу, через формування «порядку денного»; інакше кажучи, перший напрям передбачає конструювання реальності; 2) поширення і нав'язування суспільству думки або певного консенсусу з того або іншого питання (за допомогою системи освіти, релігії, мас медіа і т. д.); 3) пригнічення іншомислення в суспільстві. Можливо, останнє твердження стане приводом для дискусій, але, на наш погляд, саме в цьому криється істинне призначення політичної коректності у сучасному світі. У ліберальному суспільстві саме по собі поняття «іншомислення» неможливе внаслідок того, що признається рівність і плюралізм переконань (тобто формально не має точки відліку, «правильного» мислення, щодо якого всі інші версії розглядаються як «іншомислення»), але утримувати політичну (у якійсь мірі і соціальну) систему в рівновазі в таких умовах практично неможливо. Відповідно виникає необхідність у формуванні механізму, який зробить можливим «м'яке ототожнення», певне зрівнювання світобачення, що дозволить уникнути появи будь-якої впливової опозиції – звідси, власне, і виростає політична коректність. Фактично декларована свобода думки і слова все більше стримується політичною коректністю, а вихід за її рамки може стати передумовою як для громадського осуду, поневіряння посад на мікрорівні, так і для переформатування системи освіти, політики, моделей соціальної взаємодії на макрорівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альтюссер Л. П. Идеология и идеологические аппараты государства [Електронний ресурс] / Л. П. Альтюссер // Неприкосновенный запас. – 2011. – № 3 (77). – С. 14-58. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/nz/2011/3/al3.html>
2. Бурдьє П. О символической власти. Социология социального пространства [Електронний ресурс] / П. Бурдьє. – Режим доступу: http://ec-dejavu.ru/p-2/Power_Bourdieu.html
3. Ионин Л. Г. Политкорректность: дивный новый мир / Ионин Л. Г. — М. : ООО «АдМаргинем Пресс», 2012. — 112 с
4. Маркс К. Немецкая идеология / Карл Маркс, Фридрих Энгельс // Сочинения. Издание второе. Т. 3. — М. : Гос. изд-во полит. лит-ры. 1955. — 639 с., с.25
5. Мельник В. А. Политические идеологии : учеб. пособие [Електронний ресурс] / В. А. Мельник. — Минск : Выш. шк., 2009. — 400 с. — Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1972784>
6. Попова И. М. Повседневные идеологии. Как они живут, меняются и исчезают / И. М. Попова. — К. : Ин-т социологии НАНУ, 2000.— 219 с.

Ніколайчук Марія

студентка IV курсу соціально-психологічного
факультету

*Херсонський державний університет,
Україна*

РОЛЬ МЕДІАПРОСТОРУ В ПОШИРЕННІ ШОПЛІФТИНГУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Під впливом розвитку сучасних засобів комунікації виникають нові соціальні явища. Одним із них є шопліфтинг, який тлумачиться як магазинна крадіжка, що здійснюється в умовах стимулюючого впливу з боку груп у соціальних мережах. Значення набуває не сама вкрадена річ, а вартість «піднятого», що стає предметом оцінки віртуального співтовариства. Соціальні мережі мережах усе частіше стають чинником популяризації та розповсюдження нових деструктивних моделей поведінки в молодіжному середовищі. Перед науковим співтовариством постає важливе завдання розробки ефективних засобів профілактики нових форм девіантної поведінки. Для цього необхідно

осмислити механізми залучення молоді до магазинних крадіжок. Мета статті: обґрунтувати стимулюючу роль медіапростору на поширення шопліфтингу в сучасному суспільстві.

У випадках появи нових соціальних феноменів теорія відстає від практики. Виникає необхідність звернення до емпіричного знання, а також використання досвіду та креативного потенціалу дослідників. Аналіз літератури з теми переконує у тому, що піонерами в дослідженні нових предметів є молоді науковці. Для виявлення місця та характеру впливу медіапростору на свідомість і поведінку молоді виникає необхідність узагальнення результатів наукових публікацій у періодичному друці. Це дозволить набути інформацію, необхідну для подальшого емпіричного дослідження нового феномену.

Л.Конопелько стверджує, що молоді люди стають шопліфтерами з кількох причин, насамперед, виділяючи соціально-психологічні чинники. По-перше, вони наслідують значущим людям, насамперед, батькам. Іноді у сім'ї батьки приносять з роботи «непотрібні» речі та підліток починає робити те саме. По-друге, це може бути помста батькам («Хай їх покарають!»). Також причини можуть бути пов'язані з відсутністю уваги з боку батьків або з бажанням отримати недосяжне. Не можна виключати і негативний вплив однолітків: крадіжка «на спор», «на слабо», з метою ствердитися або «за компанію». Чинником може бути прагнення гострих відчуттів. Також негативно впливає безкарність, адже крадіїв затримують дуже рідко, тим більше вони уникають жорстокого покарання. Стаття за дрібне розкрадання з'явилася у Кодексі адміністративних порушень, у тому числі і тому, що «на справу» часто йшли діти з малозабезпечених сімей. Вони крали в магазинах не для того, щоб перепродати та заробити, а щоб подарувати щось другу. Не можна було допустити, щоб ці діти були засуджені за кримінальною статтею. Але зараз більшість підлітків крадуть не через нужденність [1]. А.Єліна за результатами опитування стверджує, в основі корисливого злочину лежить: а) статусна мотивація – мотивація самоствердження підлітка, завоювання ним авторитету, особистого статусу у групі однолітків; б) недостатня сформованість або викривлене сприйняття цінностей споживання; в) недостатній соціальний самоконтроль, відсутність відповідальності, вини за свої протиправні дії, властиві підлітковому віку [2].

Психологи виділяють декілька причин, чому люди починають займатися шопліфтингом. Частина робить це у пошуку задоволення, оскільки вдала крадіжка приносить позитивні емоції та підвищує самооцінку. У інших відчувається виховання сильною рукою. Звиклі до такого розвитку подій люди починають їх провокувати. Деякі ж створюють цикл порочного кола, у якому звичним є знімати стрес задоволенням. Так після кожного покарання, що спричиняє стрес, крадіжка допомагає його зняти» [3].

А.Ракачева аналізує причини, мотиви, форми шопліфтингу як соціального феномену. Вона вважає, одним із об'єктивних факторів є розвиток системи сучасних магазинів – супермаркетів, де покупець може самостійно контактувати з товаром. Сучасне суспільство визначає як цінність матеріальний добробут, володіння престижними речами, але легальні способи досягнення даної цінності доступні не кожному. Прагнення володіти цінними речами підштовхує до порушення закону. «Тенденції суспільства вимагають володіння все новими і новими речами, і не кожен має можливість отримати бажану річ законно. А завдяки могутній силі Інтернету, де інформація є відкритою, поширюється швидко – вирішенням цього питання є шопліфтинг. Адже існує безліч статей, відео-матеріалів, форумів, груп – саме з інструктажем дій для початківця шопліфтера. Чинники які штовхають займатись шопліфтингом можна умовно поділити на три категорії: 1) зробити добре собі; 2) зробити добре іншим через крадіжку, тим самим здобути прихильність; 3) за компанію – крадіжка здійснюється групою, не для її збагачення, а на основі бажання бути прийнятим групою, відчуті єдність та відповідати її нормам» [4]. Важливо звернути увагу та мотивування дій крадіїв: вони переконані, що не здійснюють протизаконних дій, розкрадання відбувається стосовно безособового, невизначеного об'єкта.

Інші автори акцентують увагу на об'єктивних чинниках шопліфтингу.

Т.Пономарьова виділяє дві складові інформаційного простору: конструктивну (має освітнє, релаксаційне значення) та деструктивну (популяризує зразки поведінки, що суперечать нормі, не несе корисної інформації). Виникнення нових форм девіацій (кібербулінг, шопліфтинг) зумовлене стрімким розвитком Інтернету та соціальних мереж, а також ростом рівня доступності сучасних комп'ютерних технологій [5, с.255]. А.Лебідь розглядає феномен шопліфтингу як негативний фактор розвитку сучасної роздрібно-торгівлі. Серед причин поширення цього явища автор виділяє ретейл, суспільство та державу. Внаслідок дії об'єктивного фактору – соціально-економічні процеси – відбувається поширення формату самообслуговування у торговельній мережі, що забезпечує прямий доступ до товару та збільшення спокусу. Перехід від традиційної торгівлі («з прилавку») до торгівлі з відкритою викладкою товарів (самообслуговування) є умовою поширення шопліфтингу. До того ж, персонал магазину, як правило, не має бажання звертатися у поліцію із заявою. З іншого боку, зниження заробітної плати, люмпенізація населення, нав'язлива реклама формують внутрішню мотивацію крадіжок [6, с.46].

Таким чином, на основі аналізу наукових публікацій приходимо до висновку, що шопліфтинг як соціальне явище, зумовлений дією сукупності чинників, до числа яких можна віднести: 1) об'єктивний: соціально-економічні процеси розвитку інформаційно-

комунікаційних технологій, розширення мереж магазинів самообслуговування; 2) суб'єктивний: соціально-психологічні процеси впливу спільнот (сім'ї, однолітків, груп у соціальних мережах), які транслюють певні цінності, що суперечать загальноприйнятим нормам; 3) особистісний: індивідуально-психологічні процеси сприйняття та обробки інформації, що поширюється у медіапросторі; 4) людський: психофізіологічні процеси задоволення потреб в орієнтації (отриманні інформації), приналежності, самоствердженні. Сучасне медіа середовище (ЗМІ, Інтернет) створює сприятливі умови (канали комунікації) для дії усіх зазначених вище причин. Його роль пов'язана з поширенням цінностей споживання, орієнтацією молоді на володіння престижними речами, створенням можливостей маніпуляції на основі врахування незадоволених потреб. критичної здатності зумовлює безоціночне прийняття різноманітної інформації, що поширюється в медіапросторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <http://pravo.by/novosti/obshchestvenno-politicheskie-i-v-oblasti-prava/2018/march/28043/>
2. http://elibrary.sgu.ru/VKR/2016/37-03-01_041.pdf
3. https://issuu.com/irisha3/docs/si4-lut3_layout_1
4. Ракачева А. В. Феномен шоплифтинга: опыт социологического анализа / А. В. Ракачева // XX Международная конференция памяти профессора Л. Н. Когана «Культура, личность, общество в современном мире: Методология, опыт эмпирического исследования», 16-18 марта 2017 г., Екатеринбург: УрФУ, 2017. – С. 895-904.
5. Пономарева Т.А. Особенности девиантного поведения подростков: социокультурный аспект// Инновационная наука. – 2017. – № 3. – С.254-261
6. Лебедь А.Л. Шоплифтинг в России: постановка проблемы / А.Л. Лебедь // Вестник Краснодарского университета МВД России №3. Российский государственный педагогический университет им. А.И. Герцена. – 2017. – С.45-54.

СПОСОБИ ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК В АРХІТЕКТУРІ МІСТА

Простір міста ніколи не застигає навечно – він постійно модифікується та розвивається. У матеріальних об'єктах міського простору знаходить своє відображення ціннісно нормативний світ мешканців міста, зумовлений як особистісними характеристиками кожної людини, так і традиціями, нашаруванням різних історичних епох. Аналізуючи історію певної архітектурної споруди у часі, можемо з'ясувати, як змінювалося її функціональне призначення і чим була спричинена ця трансформація. Місто «мовить і промовляє» простором. Візуальні коди міста «прописують» текст міських комунікацій, поступово перетворюючи їх на контекст міста.

Місто це ніщо інше, як соціальний хронотоп пам'яті. Образи та моделі пам'яті пронизують місто павутинням матерії (архітектури, пам'ятників і пам'яток), духу (оповідок, легенд, міфів і почуттів) та практик пам'яті і повсякдення (відчуттів, згадувань, прогулянок і маршрутів). Дискурс хронотопу міста багатомовний і різноголосий. Візуальний код міста відображений не тільки в його історичних пластах, економічних та політичних реаліях чи соціально-культурних особливостях, він є відображенням образу життя, звичок, установок та прагнень містян.

Візуальність міських просторів починає домінувати над просторовим «читанням». Ще Р. Сеннет звернув увагу на те, що на мікрорівні міські публічні місця втрачають комунікативну розмовну функцію, перетворюючись на місця споглядання. Починають домінувати візуальні комунікації (як двосторонні, так і односторонні) супротив особистим зустрічам та вербалізованому (само)вираженню [6]. Попри фізичний простір міста, «... насправді переважно самі люди приваблюють одне одного. Адже людина – це одночасно і актор, і глядач цієї щоденної вистави міста» [5]. Постає макрорівень візуальних комунікацій, за посередництва міських «медій» (предметів, речей, людей простору міста). Міський наратив тяжіє до домінанти візуальності. Місто виражає себе все менше в словах, втім все більше піддається спостереженню, ніж розпитуванню.

Сучасне місто рясніє розмаїттям візуальних символів, із кожним днем воно змінюється та деформується, сьогодні в ньому можна виділити три «носії» почуття масштабності: перший – шляхи, лінійні простори («каркас»), другий – забудова («тканина» міста), третій – оснащення перших двох (реклама, лавки, годинники, квіти тощо). Кожен з

носіїв тяжіє до своєї просторової зони: перший – до рівня землі, другий тягнеться вгору, третій – прив’язаний до перших двох. І всі три беруть участь у формуванні масштабності міста, яка вказує якість пропорційності середовища людини. Міська історична забудова часто нівелюється сучасною висотною архітектурою, проте «каркас» – вулиці і комунікації, завдяки своїй актуальності і виразності, – виходить на перший план. І, схоже, ще багато років визначати масштабність міських ансамблів будуть «дизайнерські» компоненти середовища – реклама, ліхтарі і дороги. Міське середовище постійно оновлюється вже не стільки за рахунок будівництва нових будівель і споруд, скільки за рахунок свого дизайну, основу якого складають міські меблі і зовнішня реклама. За ступенем впливу, зовнішність обладнання стає у порівнянні з традиційними формами архітектурних і монументально-декоративних рішень, а вулична реклама фактично ліквідує верховенство архітектури фасадів. Динамічність міського середовища стає не просто ознакою його існування, а й фактором, і наслідком безперервної трансформації способу життя населення міст [10].

В умовах розвитку сучасного суспільства міста змінюють свій простір шляхом збільшення семіотичності, підвищенням концентрації знаків та культурних кодів, що диференціюються як за критерієм часу появи у просторі міста, так і за природою виникнення. Припорівнянні загальнонаціонального культурного простору локального, міського безпосередньо, спостерігаються певні відмінності. Загальний простір країни постає як інформаційно-емоціональний, що має як віртуальні, так і реальні експлікації, а отже у процесі безпосередньої взаємодії різних культур стає об’єктивованим. Міський простір постає як більш складно організований, який має як об’єктивний, так і суб’єктивний рівні, подвійна структура якого представляє собою в один і той самий момент частину загальнонаціонального культурного простору та виступає однією з його об’єктивацій.

Кожне місто – окреме комплексне інтегральне утворення предметних елементів що візуально сприймаються. У взаємодії міського середовища і «включеного в неї кожного окремого предмета як твору, проявляється діалектика частини і цілого» [1]. Багатство візуального міського середовища як цілісного утворення розкривається через архітектоніку предметного світу в її окремих частинах. Місто – голограма, в якій кожна частина висловлює суть цілого.

Людина досить часто сприймає місто в русі – при ходьбі, бігу, поворотах голови. При цьому ковзання його поля зору вводить оборотні зримі зміни – все зникає при повороті голови з’явиться знову. Ці оборотні зміни створюють оптичну структуру особливого роду.

На думку С. Норенкова, «будь-яке сучасне місто є свого роду умоглядною і реально діючою мегалюдиномашиною – найскладнішою високоінтелектуальною системою. Цілісність містобудівного середовища визначають інтелектуальні та творчі потенції

людини, виражені в предметно-просторовій формі, її екологічна мудрість і природна стабільність» [1].

Протягом життя людина розуміє, трансформує та освоює міський простір за допомогою візуальних практик. Під візуальними практиками розуміють види людської діяльності, направлені на досягнення візуального ефекту, такі як реклама, міська ілюмінація, традиційне монументальне мистецтво, міська скульптура, public-art, street-art, графіті, ландшафтний дизайн, тощо [8].

Один із проявів візуальних практик, найважливіший з точки зору їх функціонування у суспільному просторі, – їх роль як засобу комунікації. У сучасному медіалізованому суспільстві домінуючим способом комунікації стає візуальна. Завдяки розвитку Інтернету, вона активно використовуються ЗМІ, у зв'язку із цим змінюється і спосіб споживання інформації реципієнтом: інформація, що не супроводжується зображеннями та візуальними образами, сприймається важко, звідси феномен, так званої «кліпової свідомості» сучасної людини(4). Візуальні практики у міському середовищі враховують цю особливість психології сприйняття мешканця мегаполіса і пропонують йому нескінченну кількість образів, транслюючих найрізноманітніші повідомлення.

Очевидно, що візуальні практики невід'ємно пов'язані з повсякденністю, так як присутні в житті людини кожен день. Практично всі візуальні практики в міському просторі, крім комунікативної, несуть і естетичну функцію. Естетична складова візуальних практик майже в повній мірі залежить від смаку і освіченості замовника і / або виконавця. На жаль, часто ні смак ні освіта не відрізняються високим рівнем, що народжує на вулицях міста відверто китчеві рекламні банери, скульптурні об'єкти і групи та безглузду ілюмінацію.

Сучасне суспільство, охарактеризоване Г. Дебором як «суспільство спектаклю» [9], не тільки споживає зорові образи в своїй щоденній практиці, а й має візуальні образи в якості свого «оптичного несвідомого». У зв'язку з цим очевидно, що застосування візуальних практик в громадському просторі, що стало нагальною потребою, повинно мати правильну стратегію подачі повідомлення, яке автор хоче донести до глядача і яке глядач здатний засвоїти навіть на підсвідомому рівні, просто проводячи своє щоденне дозвілля в тому чи іншому просторі.

Один з родоначальників постмодернізму Р. Вентурі, розмірковуючи про символізм в міському просторі, стверджував, що для сприйняття класичної архітектури потрібно спочатку навчитися сприймати вигляд Лас-Вегаса [7]. Проте контекст у сучасному місті створює враження, що ці уроки сприймаються буквально, а не на символічному рівні, а «декоровані сараї», у нас – не метафора, а реальне положення речей, доказ того, що міське

планування у пострадянських країнах знаходиться усе ще на стадії модернізму.

Узагальнюючи, зауважимо, що застосовуючи різного роду дослідницькі техніки, дослідники і практики управління соціальним хронотопом міста мають працювати з усім спектром втілення візуальності місць пам'яті в містах: видовими листівками; сувенірними магнітками та сувенірною продукцією; медіа-образами (культурним, політичним, економічним тощо); літературними образами; вівісками та оголошеннями; афішами та рекламою; кольором архітектури та огорож; нічним освітленням; пам'ятниками та пам'ятками; музеями, театрами, громадськими закладами культури; дворами та майданчиками щоденного перебування спільнот; транзитивними просторами (ТРЦ, вокзалами, площами, зупинками громадського транспорту тощо); порожнінами та пустирями; хащами/нетрями; сміттям (зокрема, інформаційним, брудом і непотребом); руїнами та руйнуваннями.

Цілковито погоджуючись з міркуваннями К. Беренса, який у своїй роботі, присвяченій принципам проектування реклами, зауважив, що «місто – це різноманітний і складний організм, для нормальної життєдіяльності якого необхідний правильно налаштований механізм всіх вхідних в нього структур», зауважимо актуальність вивчення саме зовнішньої реклами як візуальній соціальній практиці у міському просторі, якій відводиться виключно провідна роль у сучасному інформаційному суспільстві [3]. У першу чергу, заважаючи на те, що як вірно зазначає О. Турбіна, «в містах повсякденне життя піддалося комодіфікації» [4]. Багато мегаполісів страждають від безконтрольного процесу заповнення зовнішньою рекламою, що перетворює місто в один великий «супермаркет». Відсутність регламентації норм розміщення реклами та контролю за рівнем її якості і змісту призвела до того, що місто «покрите» банерами, розтяжками білбордами зі слоганами і зображеннями абсурдного характеру. У результаті рекламні конструкції не тільки приховують під собою архітектурні фасади, а й фактично ліквідують архітектурні доміанти міських ансамблів. Крім того, така велика кількість зовнішньої реклами негативно позначається на жителях міста. Їх свідомість засмічується низькопробними візуальними текстовими повідомленнями, через що виникає роздратування і невдоволення тим, що людина бачить і до чого спонукає його реклама, що ще сильніше, відчужує жителя від міського громадського простору. Негативним результатом стихійного освоєння публічних просторів зовнішньою рекламою є також формування поганого смаку містян і заохочення його відсутності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Architektursoziologie. Grundlagen – Epochen – Themen. Opladen 2003.

2. Fischer J. Die Bedeutung der Philosophischen Anthropologie für die Architektursoziologie // Soziale Ungleichheit – Kulturelle Unterschiede. Verhandlungen des 32. Kongresses der Deutschen Gesellschaft für Soziologie in München 2004. Hg. von K. –S. Rehberg. Frankfurt/M., 2005.
3. Schubert H. Empirische Architektursoziologie // Die alte Stadt. 2005. N 1. S. 1 – 28.
4. Аксенова К. А. Реклама и рекламная деятельность : [конспект лекций]. – М. : Приор-издат, 2005. – 96 с.
5. Аржанов Н. П. История отечественной рекламы (Галерея рекламной классики). – Харьков : Студ-центр, 2004. – 304 с.
6. Асоціація зовнішньої реклами. [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.out-of-home.ua/OAAA-joins-DAA>. – Назва з екрану.
7. Березовский М. Бог любит Америку / М. Березовский ; [пер. с польск.]. – М. : Политиздат, 1980. – 255 с.
8. Бернадская Ю. С. Основы рекламы / Ю. С. Бернадская, С. С. Марочкина, Л. Ф. Смотровя. – М. : Наука, 2010. – 281 с.
9. Дебор Г. Суспільство спектаклю / пер. з фр. С. Офертаса та М. Якубович. – М., 1999.
10. Костикова Д. А., Южакова Е. В. Визуальные практики городском пространстве стратегии функционирования и тактики освоения // Культура. – 2012. – №6 – С.141-147.

Рижкова Анастасія

студентка III курсу факультету медичних
технології діагностики та реабілітації

*ЗВО «Дніпровський національний
університет ім. О. Гончара», Україна*

ГЕНДЕРНА СОЦІОЛОГІЯ: ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

У сучасному світі рівень цивілізованості країни визначається ставленням суспільства до жінок, їхніх прав, процентним показником залучення жіноцтва до політики та керівництва державою, що, в свою чергу, актуалізує важливість наукових розробок з гендерної проблематики.

В першу чергу слід почати з визначення, що ж таке гендер? Гендер – це поняття культурне і соціальне, воно визначається як статева роль людини, тобто характеризує особливості поведінки, які вважаються притаманними для чоловіків і жінок у певному суспільстві. Ознаки статі є біологічними та з'являються самі собою, без зовнішнього впливу, а ознаки гендеру можна назвати культурною традицією, вони істотно відрізняються у багатьох країнах, або навіть мають відмінності на територіях однієї держави, змінюються з часом.

Гендерна соціологія — галузь соціології, що вивчає закономірності поділу чоловічих та жіночих ролей, статеві відмінності на всіх рівнях та їх вплив на людське існування. Основне завдання тендерної соціології полягає в осмисленні радикальних змін становища жінки, зміцнення і розширення жіночого начала в суспільстві. Гендерні дослідження вивчають соціальне життя обох статей, їхню поведінку, ролі, характеристики, спільне й відмінне між ними, соціальні взаємовідносини статей.

Гендерна соціалізація починається ще в ранньому дитинстві, коли малюк спостерігає за батьками та близьким оточенням і копіює моделі поведінки. Далі соціалізація продовжується у середніх закладах освіти – тут можемо спостерігати наступну картину. У підручниках ілюстрації до завдань зображують загрозу тільки під образом чоловічої статі (хлопчик розбив вікно, зламав гілку на дереві або прогнав кішку тощо), а дівчинка завжди уособлення добра (допомагає дорослим, поливає квіти, старанно навчається тощо). Постає питання, який світогляд складеться у дитини, яка буде свято вірити в те, що жінка ніколи не завдасть шкоди? Також можна звернути увагу на ілюстрації професій. Чоловіки здебільшого змальовуються як поліцейські, рятувальники, водії, лікарі тощо. Жінки – вчительки, продавчині, перукарки тощо [1, с. 15]. Як в такому випадку можна сформувати егалітарні цінності, якщо мрія хлопчика у майбутньому стати вчителем або перукарем, а у дівчинки – співробітницею поліції або рятувальної служби? Діти не зможуть обрати професію за покликом серця, бо відчуватимуть тиск суспільства. Стереотипи щодо поділу професій на чоловічі та жіночі слід викоринювати [2, с. 40]. Міністерство освіти і науки України нарешті звернуло увагу на необхідність проведення гендерної експертизи підручників, адже гендерні стереотипи в чинних підручниках трапляються повсюдно.

Ще у 1998 році науковцем П. Горностаєм було створено навчальний курс «Гендерні ролі та гендерно-рольові конфлікти», призначений для працівників соціальних професій (психологів, соціальних педагогів, вчителів тощо) з метою підвищення їхньої професійної компетентності у галузі гендерно-рольових стосунків людей [3].

Отже, гендерне виховання має бути невід'ємною частиною у навчальному процесі для того, щоб систематично формувалася свідомість, яка буде мати егалітарні цінності,

тобто молодь має усвідомлювати, що не залежно від статі, кожен член суспільства має рівні можливості з управління і доступу до матеріальних благ. Систематично повинна формуватися повага до особистості незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей, здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Главник О. Гендерне виховання у підлітковому віці: Психолог. – 2003. – №34. – 15 с.
2. Євстігнєєва І. В. Культура міжстатевих стосунків школярів: Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2006. – №10. – 40 с.
3. Горностаї П. П. Культурні особливості рольової поведінки та психологічна допомога: Практична психологія в контексті культур. – К.: НікаЦентр, 1998.– С. 119-124.

Сахно Олеся Ільхамівна

*здобувач вищої освіти першого рівня (бакалаврського) спеціальності Соціальна
робота*

Науковий керівник: к.пед.н. ст. викладач Мільчевська Ганна Сергіївна

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти,

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького

ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ СІМ'Ї

Включаючись у ціннісно-нормативну систему суспільства, сім'я виступає як соціальний інститут, своєрідний ціннісно-нормативний комплекс, за допомогою якого регулюється й контролюється поведінка членів сім'ї, визначаються їхні соціальні ролі та статуси. Різні ролі батька і матері у вихованні дітей – це відлуння колишнього поділу праці в сім'ї за статевою ознакою. Ці ролі визначаються домінуючою у суспільстві ціннісно-нормативною системою. У традиційному суспільстві чоловік – господар, годувальник, оскільки він фізично сильніший і має відповідні навички мисливства, землеробства. Жінка переймалася, головним чином, домашнім господарством та доглядом за дітьми. Тому в соціумі роль чоловіка в сім'ї й досі називають – інструментальною, а жінки – експресивною. Складним є процес адаптації до сімейної ролі.

Так, наприклад, за Г. Тимошко, сучасна сім'я займає визначальне місце в соціумі, адже продукує продовження нації та є запорукою міцності держави, засобом формування менталітету народу. Основна проблема, що існує й до сьогодні – це проблема адаптації у сім'ї її членів та адаптація самої сім'ї у суспільстві. До актуальних проблем сім'ї у сучасному соціумі можна віднести: зниження кількості зареєстрованих шлюбів; збільшення кількості розлучень; погіршення матеріального становищ родин.

Функції сім'ї – це історичні, зумовлені соціально-економічним станом суспільства. Під впливом еволюції суспільства відбувається і зміна їх характеру та ієрархії.

Проте з часом відбувається певна трансформація виховної функції сім'ї – формується нова система цінностей і поведінки. Поряд з виховною функцією важливою є рекреативна функція, що сприяє розвитку особистості членів сім'ї. Ця функція набуває особливого значення за умов загального соціального напруження, збільшення стресових ситуацій у сфері професійної діяльності, у побуті. Через це зростає значимість психологічної терапії.

Сім'я – це мала соціальна група, що заснована на офіційному чи громадському шлюбі або кривному спорідненні, члени якої об'єднані сумісним проживанням і веденням домашнього господарства.

Виховна дія сім'ї та її вплив на дітей значною мірою залежить від їхнього віку, характеру проблем, що виникають у різні періоди життя дітей. Змінюються при цьому й функції старших (батьків) у сім'ї. Особливо значущим вплив сім'ї виявляється в перші роки життя дитини, велика при цьому роль матері. Емоційний контакт, що складається в цей час, потому переноситься на світ в цілому, на стосунки з іншими людьми.

Емоційні уявлення й поняття про довколишній світ, що складаються у дітей під дією сімейного виховання, незрівнянно ширші й глибші, ніж ті, що їх спроможні формувати дошкільні заклади та школа.

Водночас слід пам'ятати, що такі якості особистості, як працелюбство, чесність, доброта, готовність допомогти нужденним, уміння співчувати й співпереживати, стануть результатом виховання в сім'ї, якщо вони притаманні самим батькам, присутні в їхніх взаєминах. Одна з особливостей дитячого сприйняття світу, згідно з Я. Коменським, полягає в тому, що діти вчаться копіювати раніше, ніж пізнавати. «Адже діти – це мавпи: хоч би що вони бачили - хороше чи погане, вони прагнуть це наслідувати навіть без усякої зовнішньої спонуки».

Звідси ще одне правило мистецтва – розвивати моральність, за яким батьки повинні давати дітям приклади порядного життя. Останнє важливе ще й тому, що діти немовби відтворюють сімейну атмосферу, стиль стосунків у сім'ї у своєму спілкуванні з

товаришами, в школі, на подвір'ї. Взаємини батьків між собою переносяться дорослими дітьми в молоді сім'ї, стають моделлю батьківства та материнства. Запізнілою реакцією, що свідчить про розуміння значущості цих стосунків для формування підростаючого покоління, є те, що, за висловом Ф. Шіллера, вони менш за все прощають своїм дітям ті пороки, які вони самі їм прищепили.

За всієї важливості, незамінності виховання у сім'ї, воно має бути доповнене суспільним вихованням. Інакше важко створити всі необхідні умови для формування цілісної особистості.

Одна з основних функцій сім'ї – рекреативна. Добре відомо, що стосунки між членами сім'ї передбачають подання один одному матеріальної, фізичної допомоги, моральну та психологічну підтримку, взаємне піклування про здоров'я. Окрім того, спосіб використання вільного часу, організація дозвілля членів сім'ї покликані сприяти відновленню фізичних і духовних сил людини.

Проблема організації сімейного дозвілля досить актуальна. Можна сказати, що характер використання вільного часу може слугувати одним із показників зрілості особистості. Сімейне дозвілля – це зустрічі з родичами, друзями та знайомими, читання, слухання радіо, перегляд телепередач і відеозаписів, різні захоплення (хобі). До сімейного дозвілля входять і відвідання музеїв, театрів і кінотеатрів, концертних залів, проведення щорічної відпустки, екскурсії, туристичні походи, прогулянки в парках тощо. Участь у художній самодіяльності, спортивних змаганнях, просто заняття фізкультурою також допомагають організувати сімейне дозвілля.

Востанні десятиліття вчені наголошують на комунікативній функції сім'ї. Ефективність сімейного виховання, сімейний бюджет, можливість відновлення фізичних і духовних сил членів сім'ї залежать не востанню чергу від характеру стосунків, рівня взаєморозуміння, що склалися в сім'ї. Чим більше ці стосунки довірливі, чим повніше вони виконують роль емоційного захисту, здатні вігукнутися співчуттям і співпереживанням, тим вища їхня моральна цінність.

Нині за умов глибокої економічної кризи особливої значимості набулає економічна функція сім'ї. Вона є актуальною передовсім щодо батьків-пенсіонерів, які перебувають у критичному економічному становищі і потребують матеріальної допомоги.

Отже, сім'я – це надзвичайно важливий елемент соціальної структури суспільства. Зміни, що відбуваються у сім'ї, впливають на характер суспільних відносин, на етап і розвиток самого суспільства. Важливими є суспільно-економічні події, що відбуваються в нашій країні, адже вони об'єктивно сприяють гуманізації сімейних стосунків, зростанню ролі сім'ї у процесі формування моральності підростаючого покоління. Перспективу

подальших наукових пошуків вбачаємо у розробленні соціально-виховних заходів для учнів старших класів, що сприятимуть більш глибокому аналізу функцій сучасної сім'ї, формуючи цінність сімейних взаємин у підростаючого покоління.

Сергєєва Єлизавета

студентка 2 курсу факультету соціальних наук
Національний університет «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Актуальність теми обумовлена тим, що суїцид є досить розповсюдженою проблемою, яка існувала у всі часи. Зараз суїцид залишається однією з провідних причин смерті у підлітковому та молодому віці. Україна займає одне з провідних місць у світі за кількістю самогубств, а за статистичними даними найбільша кількість самогубств припадає на вік від 15 до 21 року, адже саме в цей період життя людина починає формуватись як особистість.

Самогубство(суїцид) - це умисне спричинення власної смерті, вчинене з різних причин і у різному віці. Психологи виокремили низку причин, які змушують підлітків скоювати самогубства:

1. Конфлікти у родині.
2. Раннє статеве життя.
3. Депресія, яка є однією з головних причин скоєння самогубства, адже це стан глибокої напруги та психічних розладів.
4. Низька самооцінка.
5. Відсутність ідеології в соціумі.

Визначити наявність суїцидальної поведінки у підлітків можна за такими ознаками:

1. Словесними («Я збираюсь покінчити собою», «Я не можу так далі жити»...)
2. Поведінковими (роздає речі, які мали велике особистісне значення для нього)
3. Ситуаційними (зрада своїм ідеалам, надмірна агресія).

Підлітковий суїцид – це проблема, яка потребує надання сторонньої допомоги, як і психологічної, педагогічної, так і соціальної. Чималу роль у вирішенні проблем багатьох підлітків відіграють соціальні працівники - професійні фахівці, які мають необхідну кваліфікацію у сфері соціальної роботи та надають різні соціальні послуги. Особливість роботи соціального працівника, полягає у зменшенні відчуття тривоги, безнадійності,

неповноцінності. При роботі з підлітками профілактика суїцидальної поведінки повинна включати в себе дискусії на теми сенсу життя, навчання соціальним навичкам та умінням подолання стресу, надання підліткам соціальної підтримки за допомогою включення сім'ї та школи, проведення індивідуальних і групових психокорекційних занять щодо підвищення самооцінки, збільшення рівня самоконтролю, розвитку адекватного ставлення до власної особистості.

Доволі поширеним способом подолання суїцидальних думок у підлітків є тренінги - це форма групової роботи, що забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою. Цим методом зараз користуються психологи, соціальні працівники, вчителі, психотерапевти, психіатри. Тренінг є доволі ефективним методом, адже в ньому безпосередньо беруть участь самі клієнти, цим самим допомагаючи у вирішенні своєї проблеми. Для виявлення суїцидальних думок у підлітків соціальні працівники можуть використовувати різноманітні тести-опитування. Ефективним вважають тест «Шкала депресій Бека», суть якої полягає у виявленні ознак наявності депресії.

Провідним методом надання соціальної допомоги підліткам з суїцидальною поведінкою виступає кризове консультування - різновид психологічного консультування, яке забезпечує підтримку та психологічну допомогу людям у складних, кризових та життєвих ситуаціях.

Суїцид – реальна загроза для майбутнього не тільки підлітків, а й всього людства. Тому соціальні працівники, психологи, вихователі повинні залучати до вирішення проблеми сім'ю підлітка, друзів та його найближче оточення; вміти знайти безпосередній контакт з підлітком, поставити себе на його місце та дати підліткові виразити свої емоції. Соціальний працівник може використовувати прийом активного слухання, який налагодить та зміцнить його зв'язок з підлітком.

Горбова Ю. С.

к.соц.н., директор науково-дослідного
Інституту соціологічних досліджень,
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана»,
м. Київ, Україна*

Сироватка Д.О.

Студентка IV курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЧИННИКІВ НА СПОЖИВЧУ ПОВЕДІНКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах ринкових відносин індивідуальне споживання перетворюється на важливий чинник розвитку економіки країни. Особисті витрати на товари та послуги в усьому світі за останні 40 років зросли більше ніж у 4 рази. Споживання процвітає в усіх державах. Процес і характер споживання все повніше відображає спосіб життя, цінності та культуру населення певної країни. У цьому контексті споживання, з одного боку, залежить від основних цінностей сьогодення, підпорядковується їм та сприяє їх вираженню, а з іншого – впливає на процес формування самих цінностей. Зростання ролі споживання зумовило збільшення кількості досліджень з боку економістів, психологів, юристів, маркетологів та, звичайно, соціологів.

Останніми роками сформувалася соціологія споживання як окремий галузевий напрям, який вивчає велике коло питань, серед яких: моделі соціальної поведінки споживача, споживання як важлива складова стилю життя, глобалізація й масове споживання, особливості споживання в різних сферах суспільства, символічне споживання знаків, споживання різними соціально-демографічними групами тощо.

Проблеми споживання привертають увагу соціологів та філософів, які прагнуть розвивати спеціальні теорії споживання. Значний внесок у вивчення цієї проблематики зробили Т. Веблен, Г. Рітцер. Наукові погляди на “масове споживання” викладено в працях Т. Адорно, Г. Маркузе, У. Росту. Ідея, що споживання стає однією з ключових сфер сучасного суспільства й засобом конструювання соціальної ідентичності, способу життя, покладена в основу концепцій Ж. Бодрійяра, Дж. Гелбрейта, Д. Слейтера, Е. Фромма.

Специфіку впливу різних факторів та системних детермінант на поведінку споживачів досліджували Ж.-Ж. Ламбен, В. Паккард, Д. Слейтер.

Споживання як різновид соціальних практик та соціальний інститут масового суспільства не залишилося поза увагою українських соціологів. Дослідженню споживання в Україні присвятили увагу Н. Лисиця, М. Лукашевич, Ю. Пачковський, Т. Петрушина, В. Пилипенко, В. Полторак, В. Резнік, Є. Суїменко, В. Тарасенко та ін.

В період з 3 по 21 лютого 2020 року нами було проведено пілотажне соціологічне дослідження на тему «Споживчі практики молоді». З отриманих результатів, можна виділити основні фактори, якими керуються респонденти при купівлі товарів, саме : термін придатності товару до споживання (93,6%), ціна та умови оплати (90,4%), якість та екологічність товарів та послуг (88,3%) та доступність товарів на ринку (84%). Практично не цікавлять покупців реклама товару (24,4%), інновації та сучасні технології у розробці товарів (28,7%) та товари національного виробника (31,9%)

Опитані респонденти надають перевагу супермаркетам при купівлі продуктів харчування, жоден респондент не обрав варіант “на ринку”, проте 35,1% зазначили, що купують продукти у всіх зазначених місцях, залежно від випадку

Проаналізувавши відповіді на питання «Як часто Ви відвідуєте такі заклади ?», можна сказати , що найчастіше, а саме раз на тиждень , опитані респонденти, відвідують кафе та кав'ярні (38,3%). Також, значний відсоток опитаних декілька разів на місяць ходять до ресторанів (20,2%), фаст-фудів (29,8%), кафе та кав'ярень (35,1%) та столових і їдалень (17%). Найбільший відсоток - 20,2% взагалі не відвідують столові та їдальні

Опитані респонденти надають перевагу відпочинку вдома - 40,4%; 19,1% - відвідують знайомих та родичів; 18,1%- відпочивають на морі. За умов миттєвого поліпшення добробуту 93,6% респондентів витратили б кошти на поліпшення умов проживання, 91,9% відправились би в туристичну подорож і 74,5% заощадили б кошти та аналогічний відсоток витратили б на покращення здоров'я.

Проаналізувавши відповіді респондентів, ми можемо скласти портрет українського споживача. Отже, український споживач це сім'янин (89,4%), з середнім рівнем доходу (85,1%) , який купує недорогі товари (86,2%) та більшу половину свого доходу витрачає на продукти харчування (81,9%). При виборі товарів є досить консервативним та керується стереотипами (71,3%), часто купує речі у секонд-хенді (72,3%), практично не слідкує за модою (28,7%)

Абсолютна більшість, а саме 91,5% респондентів здійснювали покупки через Інтернет. Найчастіше через Інтернет купують квитки (54,3%). Також досить часто респонденти замовляють онлайн косметику (35,1%), смартфони, ноутбуки і електроніку

(36,2%), канцтовари, книги (31,9%) та аксесуари (28,7%). Найрідше – інструменти і авто товари (7,4%), побутову хімію (8,5%) та продукти харчування (9,6%).

Більшість респондентів вважають основною перевагою купівлі через Інтернет зручність та постійний доступ до онлайн магазинів (54,6%), також прозорість цін і широкий вибір товарів (по 16%). Лише 2,1% опитаних респондентів ніколи не купували товари через Інтернет.

Проаналізувавши відповіді респондентів, можна виділити основні причини, які перешкоджають купівлі через Інтернет. А саме: недостатньо інформації про товар, неможливість доторкнутися (85,1%), проблеми з обміном товарів, якщо він виявився неякісним (77,7%), відсутність правового поля, що регулює віртуальну торгівлю (55,3) та низька безпека платежів (51,1%). Також досить відсоток респондентів обрали варіант «відсутність доступу до Інтернету» - 51,1%.

Опитані респонденти, зазвичай вважають, що краще придбати менше, але якісних, хоч і дорогих товарів (81,9%), ретельно зважують усі «за» і «проти» перед придбанням товарів (72,3%) та обирають товари за акційними знижками, шукаючи де можна дешевше придбати товар (67%).

Проаналізувавши питання «Скажіть, будь ласка, у більшості випадків, що Ви робите з речами, які застаріли (не користуєтеся зараз)?» ми отримали такі результати: зачасту опитані респонденти залишають застарілі речі, на випадок, якщо ще знадобляться (40,4%), також 29,8% опитаних шукають кому їх віддати безкоштовно у благодійних цілях.

Якщо говорити про зношені/зламани речі, то відповіді респондентів розділились таким чином: практично однаковий відсоток респондентів викидають зношені/зламани речі не задумуючись, що буде з речами в майбутньому або залишають, на випадок, якщо знадобиться (31,9% і 30,9% відповідно)

Отже, в підсумку даного дослідження ми отримали чіткий портрет типового українського споживача на думку респондентів, який практично не відрізняється від особистої характеристики респондента, як споживача. Найпопулярнішими закладами харчування можна назвати кафе та кав'ярні (38,3%), а типом відпочинку – відпочинок вдома (40,4%). Абсолютна більшість респондентів купує товари через Інтернет. Також можна спостерігати схильність респондентів до «складування» непотрібних речей.

Соляник Марина Геннадіївна

канд.пед наук, старший викл. кафедри соціальної педагогіки

Факультету соціально-економічної освіти

НПУ імені М.П.Драгоманова, Україна

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З СІМ'ЯМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Відповідно до законодавства України «внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [1].

За даними Міністерства соціальної політики України станом на 13 вересня 2018 року кількість внутрішньо переміщених осіб складає майже 1 млн. 518 тис. осіб або 1 млн. 240 тис сімей, які вимушено покинули свої домівки через збройну агресію Російської Федерації.

Серед загальної кількості внутрішньо переміщених осіб 49 тис. осіб з інвалідністю, понад 238 тис дітей.

Станом на 27 січня 2020 року, за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, взято на облік 1 437 406 переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим. Станом на 28 січня 2019 року, за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 1 353 412 переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим. У порівнянні з минулим роком, ми спостерігаємо деяке збільшення числа внутрішньо переміщених осіб. Найбільша кількість вимушено переміщених осіб зареєстровано в м. Києві та Київській, Луганській та Харківській областях.

З метою соціальної підтримки внутрішньо переміщених сімей Урядом ще у жовтні 2014 року запроваджено надання цим людям щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг. Розроблено та прийнято низку законодавчих документів з питань підтримки внутрішньо переміщених осіб: Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо

переміщених осіб"; Постанова Кабінету Міністрів України від 1.10.2014 р. № 509 "Про облік осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції" (зі змінами від 04.03.2015); Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2015р. №79 "Деякі питання оформлення і видачі довідки про взяття на облік особи, яка переміщується з тимчасово окупованої території України або району проведення антитерористичної операції"; Наказ Мінсоцполітики України від 27.12.2016р. № 1610 "Про затвердження форми Заяви про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи" та ін.

Відповідно до законодавства сім'ї з числа внутрішньо переміщених осіб мають право на отримання соціальних, педагогічних, психологічних, юридичних та інших видів послуг. Так Київський міський центр служб для сім'ї дітей та молоді надає такі послуги внутрішньо переміщеним особам:

- надання психологічних, інформаційних послуг внутрішньо переміщених осіб;
- здійснення оцінки потреб для надання статусу дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;
- перевірка фактичного місця проживання для оформлення державних соціальних виплат;
- інформування населення про соціальні послуги, що надаються родинам внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованих територій та зони проведення АТО/ООС за новим місцем проживання відповідно до законодавства;
- переадресація/перенаправлення, відповідно до потреб внутрішньо переміщених осіб, до організацій державного та недержавного сектору для отримання допомоги;
- сприяння участі переселених громадян у соціально-культурному житті громади міста Києва (залучення до культурно-масових заходів, спрямованих на творчий розвиток молоді і забезпечення їх змістовного дозвілля).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України №1706-VII від 20.10.2014р. «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

Ташенко Анна

кандидат соціологічних наук,
асистент кафедри соціальних структур та соціальних відносин факультету
соціології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Яковенко Алла

кандидат соціологічних наук, доцент
доцент кафедри соціології та політології факультету лінгвістики та соціальних
комунікацій

Національний авіаційний університет, Україна

Яковенко Юрій

доктор соціологічних наук, професор
професор кафедри соціології та політології факультету лінгвістики та соціальних
комунікацій

Національний авіаційний університет, Україна

ЦІННІСНО-МОРАЛЬНЕ ПІДГРУНТЯ КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Дослідження ціннісно-морального тла взаємодії учасників віртуальних соціальних мереж із чітким акцентом саме на тих цінностях, із якими суб'єкти взаємодії гіпотетично вже приходять «готовими» до певного виду поведінки у соціальних мережах (наприклад, [1]), поки що поступаються тим дослідженням, в яких намагаються з'ясувати вплив самих соціальних мереж на цінності та ціннісні орієнтації (наприклад, [2]). У наших тезах ми будемо опиратися на дані репрезентативного загальнонаціонального опитування, в яке були включені запитання одного зі співаторів даних тез [3], і спробуємо, по-перше, стисло охарактеризувати специфіку взаємозв'язку цінностей у різних сферах діяльності у тих, хто користується соцмережами і у тих, хто соцмережами не користується, та, по-друге, висловити припущення з приводу особливостей трансльованої у соцмережах моралі. Для початку поглянемо на цінності тих, хто користується соцмережами (див. Таблицю 1).

Таблиця 1. Спряженість домінуючих цінностей у користувачів соціальних мереж

	У сімейних, особистих і дружніх відносинах	У професійних відносинах, коеф. спряж. = 0,310	У організації вільного часу, коеф. спряж. = 0,258	В участі у житті суспільства, коеф. спряж. = 0,216
1 група	Консерватизм (100%)	Нонконформізм-ідеалізм (45,3%)	Нонконформізм-ідеалізм (42,0%)	Розчарованість (34,0%) + активний реалізм (29,5%)
2 група	Нонконформізм-ідеалізм (100%)	Нонконформізм-ідеалізм (36,8%) + консерватизм (36,4%)	Нонконформізм-ідеалізм (45,4%) + розчарованість (35,0%)	Нонконформізм-ідеалізм (40,7%)
3 група	Розчарованість (100%)	Нонконформізм-ідеалізм (36,2%)	Розчарованість (36,2%)	Розчарованість (33,3%) + активний реалізм (27,6%)
4 група	Активний реалізм (100%)	Активний реалізм (40,2%) + розчарованість (30,5%)	Нонконформізм-ідеалізм (42,7%) + активний реалізм (37,8%)	Активний реалізм (34,9%) + розчарованість (32,5%)

Якщо керуватися оцінками з вихідної класифікації цінностей (автор Г. Клагес), то у першої групи водночас і сильною, і слабкою ціннісною стороною є участь в житті суспільства; у другої групи сильних ціннісних сторін немає, а слабкою є організація вільного часу; у третьої групи водночас і сильною, і слабкою є участь в житті суспільства і слабкими є сімейні, дружні і особисті відносини та організація вільного часу; у четвертої групи ціннісно сильними є сімейні, дружні і особисті відносини та організація вільного часу і водночас ціннісно і сильними, і слабкими є професійні відносини та участь в житті суспільства. Тепер поглянемо на цінності тих, хто соцмережами не користується (див. Таблицю 2).

Таблиця 2. Спряженість домінуючих цінностей у не-користувачів соціальних мереж

	У сімейних, особистих і дружніх відносинах	У професійних відносинах, коеф. спряж. = 0,310	У організації вільного часу, коеф. спряж. = 0,258	В участі у житті суспільства, коеф. спряж. = 0,216
1 група	Консерватизм (100%)	Нонконформізм-ідеалізм (38,8%)	Нонконформізм-ідеалізм (36,1%) + розчарованість (29,4%)	Активний реалізм (33,8%)
2 група	Нонконформізм-ідеалізм (100%)	Консерватизм (44,4%)	Розчарованість (43,4%) + нонконформізм-ідеалізм (33,8%)	Нонконформізм-ідеалізм (37,4%) + активний реалізм (29,8%)
3 група	Розчарованість (100%)	Нонконформізм-ідеалізм (36,0%) + розчарованість (32,6%)	Нонконформізм-ідеалізм (38,4%)	Розчарованість (31,0%) + консерватизм (28,7%)
4 група	Активний реалізм (100%)	Активний реалізм (41,1%)	Активний реалізм (44,4%)	Активний реалізм (50,5%)

Отже, сильною ціннісною стороною першої групи є участь в житті суспільства, а слабкою – організація вільного часу; сильною ціннісною стороною другої групи теж є участь в житті суспільства, а слабкою – теж організація вільного часу; у третьої групи сильних ціннісних сторін немає, а слабкими є сімейні, дружні і особисті відносини, професійні відносини та участь в житті суспільства; сильними ціннісними сторонами четвертої групи є всі види діяльності (і сімейні, дружні і особисті відносини, і професійні відносини, і організація вільного часу, і участь в житті суспільства), а слабких, відповідно, немає. Який висновок можна з цього зробити щодо моралі у соціальних мережах та поза ними? Враховуючи інші результати з нашого дослідження за близькою темою [4], можна обгрунтовано припустити, що більшість учасників соцмереж будуть сповідувати і виносити на публіку якщо не антисуспільні, то «позасуспільні» погляди, сутність яких влучно описана японським терміном «хікікоморі» (буквальний переклад – «знаходження в самоті», «гостра соціальна самоізоляція») [5], в той час як у середовищі людей, які живуть поза соціальними мережами, більш ймовірно знайти прибічників і носіїв просуспільної моралі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Юрчинська Г. К., Прухніцька М. С. Особливості системи цінностей користувачів соціальних мереж (на прикладі Facebook і Instagram). *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2019. № 2. С. 331-345.
2. Vallor, Shannon, "Social Networking and Ethics", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL: <https://plato.stanford.edu/archives/sum2017/entries/ethics-social-networking/>
3. Тащенко А. Ю. Культурний код морали «по-українски». *Блог Research & Branding Group*. 22.03.2019 г. URL: <http://rb.com.ua/blog/kulturnyj-kod-morali-po-ukrainski/>
4. Тащенко А. Ю., Яковенко А. К., Яковенко Ю. І. Консистентність цінностей и оцінювання моделей цінностного поведіння у користувачів соціальних мереж в Україні. *Суспільні науки сьогодні: постулати минулого і сучасні теорії: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 1-2 листопада 2019 року)*. Дніпро: НО «Відкрите суспільство», 2019. С. 38-43.
5. Мацьоха Т. Інтернет-залежність української молоді: сучасний стан проблеми. *Спільне: журнал соціальної критики*. 10 травня 2017. URL: <https://commons.com.ua/uk/internet-zalezhnist/>

Ходанич Юрій

канд. філос. наук, доцент кафедри філософії,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна

РЕКЛАМА ЯК ЗАСІБ УПЛИВУ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ

Реклама є тим явищем сучасного глобалізованого світу, яким уже важко когось здивувати через її звичність та фактор введення в повсякденне життя людини. Оксфордський словник визначає рекламу як «повідомлення, картинку чи фільм, що розказують людям про товар, роботу чи послугу» [1]. Таким чином, мета реклами як засобу – переважно інформаційна – розповісти чи повідомити в різний спосіб про товар, послугу чи роботу. Однак, окрім інформаційної функції, що безпосередньо впливає з сутності реклами, вона приховано передбачає також і комунікаційну. Остання полягає в тому, що засобами реклами не просто повідомляється про товар чи послугу, але й здійснюється вплив на тих, хто може потенційно стати покупцем товару або замовником послуги. В такий спосіб прихованого впливу на потенційного споживача товару чи послуги реклама свого

роду встановлює зв'язок між виробником, продавцем, надавачем послуг та покупцем, замовником. Завдяки цьому реклама виходить за межі простого повідомлення, але й змушує сформулювати певну, хоча й короткотривалу, думку про ту чи іншу пропозицію.

Через періодичність та тривалість вивішування, оголошення чи показування рекламних повідомлень створюється ефект повторюваності явища, завдяки якому людина, яка могла б і не звернути увагу на повідомлення разового характеру, після продивляння чи прослуховування кілька разів чи кілька десятків разів останнє так чи інакше змушує звернути на себе увагу. В такий спосіб рекламне повідомлення залишає слід у свідомості людини і постає в вигляді такої собі «застиглої» чи «замороженої» на певний час інформації. За потреби в певному товарі чи послугі така інформація відновлюється в мозку і спливає в вигляді можливості до скористання нею на практиці, тобто можливості пристати на пропозицію щодо товару або послуги. Це пов'язано з потужним впливом пережитого і схопленого в різний спосіб досвіду людини. Саме останній, як показує практика, й формує майбутню поведінку людини. І за умови, коли в людини є потреба в якомусь товарі чи послугі, попередньо схоплена інформація, що залишила слід у свідомості, «підхоплюється» мозком у вигляді однієї з можливих дій.

Особливість реклами, що водночас постає й її негативним аспектом у сенсі впливу на свідомість, це спонтанність та неочікуваність впливу на людину. Навіть не самі рекламні повідомлення, їх зміст чи форма подачі, але формування такого стану, коли людина не очікує що саме чигає її за отим перевулком, чи після n-ої хвилини перегляду якогось відео в Інтернет-мережі. І оце переконане відчуття, що щось повинне бути, однак конкретно невідомо що саме, - це й є, на моє переконання, найбільша небезпека реклами. Відчуття самого факту, що реклама повсюдно, і її зміст достеменно невідомий, - це істинно те, що вкрадається в мозок людини і збурує в ньому різноманітні процеси.

Передусім, це стан очікування, проте таке очікування стосується того, що людина не бажає, вона прагне його відкинути й не стикатись із ним в дійсності. Реклама це те, що не бажає бути сприйнятим нашим мозком, це якась зайва інформація, що має виключно штучний характер, проте з якою сучасна людина змушена зіткнутись в той чи інший спосіб. Вказане пов'язане з тим, що сучасний ринок без реклами – це апіорі прояв неефективності. На сьогодні незнаний товар чи послуга – це програшний, з точки зору ринкової економіки, товар чи послуга. Він не зможе стати успішним на ринку. В зв'язку з цим, реклама як засіб впливу на свідомість постає одним із необхідних елементів маркетингової діяльності. Реклама є невід'ємний елемент стратегії «дикого» капіталізму, який переживає сучасний глобалізований світ.

Інший негативний ефект від реклами, окрім стану очікування чогось небажаного, який нею викликається, це той факт, що з допомогою реклами відбувається нав'язування людині певних товарів і послуг для подальшого їх придбання чи замовлення. Це, свого роду, продовження стану очікування, тобто таке собі його підсилювання, що вже втілилось в деяку реальність. Реальність реклами – це реальність нав'язування певних товарів або послуг серед десятків чи сотень інших тієї ж групи. Це теж результат дикого капіталізму сучасної епохи. Існує значна відмінність між тим, що, до прикладу, людина самостійно обере певний товар на ринку чи в супермаркеті, та тим, що їй певний товар буде нав'язано ззовні засобами реклами.

Однак найбільш гострий негативний момент реклами (з точки зору впливу на суспільство в цілому) – це той факт, що вона стає сучасним засобом формування масового суспільства чи суспільства споживання. Реклама діє в досить хитрий маркетинговий спосіб: нібито непомітно, як задній фон чи просто зайва інформація, а головне – діє публічно, тобто на необмежену кількість людей. Вона діє просто самим фактом своєї наявності: вивіска десь на вулиці міста, ролик при перегляді якогось відео в Інтернет-мережі, картинка при перегляді веб-сторінок тощо. При цьому ніхто не запитує людину чи бажає вона подивитись рекламне відео чи щоб розмістили бігборд з рекламою.

Завдяки ознаці публічності реклами остання постає потужним фактором формування й утвердження функціонування суспільства споживання. Як і останнє, трансляція реклами ніколи не припиняється, на місці однієї з'являється інша. І сучасна людина постійно стикається з рекламою, так ніби весь світ – це одна велика палітра, де розміщені мільярди рекламних повідомлень. Так само суспільство споживання це таке, яке ніколи не припиняє рухатись в напрямку переходу від одних товарів і послуг до інших. Суспільство споживання не знає меж у попиті на товари й послуги, воно просто не припиняє виходити з їх необхідності. Сучасний споживач масового характеру слідує гаслу: «Все мені корисно і все мені необхідно». В цьому сенсі реклама виступає засобом залишатись в «тонусі» споживання, адже безупинно пропонує все нові й нові товари чи послуги. Такий собі безкінечний попит і безкінечна пропозиція – ідеальний стан справ для дикокапіталістичного суспільства.

В якості висновку слід відзначити, що обсяги та «роль» реклами постійно посилюються, завдяки чому посилюватимуться також і споживацькі тенденції в суспільстві. В результаті може сформуватися таке собі «хижацьке» споживацтво, коли існуватиме «боротьба» між людьми за товари й послуги. Вихід із ситуації, що склалась, можливий передусім через посилення духовного фактору й послаблення матеріального чи споживацького в повсякденному житті людини, розуміння важливості свідомо підходити

до рекламних пропозицій. Цілком усунути з реальності споживацький фактор, який нав'язується зусібіч, буде складно, однак замінити його чимось іншим, наприклад, духовним чи пізнавальним, можливо. Одним із перспективних «виходів» зі складної ситуації повсюдності реклами та її впливу на свідомість є формування об'єднань індивідів (до прикладу, «товариство свідомих громадян»), метою діяльності яких було б доведення й переконування суспільства засобами комунікації небезпеки розвитку споживацтва й необхідності розвитку духовного фактору в житті сучасної людини. Така діяльність повинна мати цілеспрямований характер, вона потребує стратегії чи плану дій, носитиме альтруїстичний характер, адже має на меті утвердження свobodно мислячих і відповідальних індивідів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>

Науковий керівник: Т.В. Лоза (канд. пед. наук, доц.)

Хохотва Валерія

Чернишова В

студентки І курсу юридичного факультету

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

МОЛОДЬ У КОНЦЕПТАХ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ

Ускладнення розвитку українського суспільства в умовах докорінної трансформації передбачає активне залучення молоді – найбільш мобільної та адаптивної до змін частини суспільства, до участі в державотворчих процесах. У свою чергу, це вимагає застосування науково обґрунтованої державної молодіжної політики в Україні. Це обумовлює актуальність вивчення молоді як об'єкта державної молодіжної політики. Молодь завжди уособлювала майбутнє суспільства. Адже вона не є пасивним спостерігачем процесів та змін, що відбуваються в суспільстві, а завжди прагне активно до цих процесів долучатися.

Сучасний стан українського суспільства відображає об'єктивну необхідність розглядати молодь як невід'ємну частину соціальної системи, що виконує особливу роль у процесі розвитку людства. Молодь, як органічна частина суспільства, на кожному етапі його розвитку виконує інтеграційні функції, об'єднуючи і розвиваючи досвід попередніх поколінь, сприяючи соціальному прогресу. Важливою функцією молоді є трансформація з

минулого в майбутнє культурної й історичної спадщини всього людства в умовах природного розвитку соціальної системи. Ставлення молоді до державної молодіжної політики віддзеркалює ефективність її реалізації в країні.

Нами було проведено дослідження політичної активності молоді. За віком це були осіб від 18-30 років за кількості – 100. За результатами дослідження встановлено, що запропонована нами тема анкетування виявилася актуальною для 80,9% опитаних. Сучасна молодь багато в чому не схожа на своїх попередників. Вона виросла в епоху глобалізації, Інтернету і мобільного зв'язку, вона бачить світ по-іншому, і з цим не можна не погодитися. Можна відзначити позитивні тенденції: зростання інтересу до політичного життя своєї країни, рідного міста, збільшення молодіжних рухів і організацій різного спектру дії і числа їх учасників.

Як відбувається формування політичної культури, життєвих орієнтирів і цінностей сучасної молоді? За результатами анкет, в основному молоді люди черпають знання з Всесвітньої мережі, рідше дивляться новини і читають статті в ЗМІ. А всім відомо, що в інтернеті можна знайти і прочитати те, що навряд чи пропустять на телебачення. З кожним роком кількість політично активних молодих людей зростає, як зростають і суспільні проблеми нашого міста і країни. Ми хочемо жити краще, і ми хочемо працювати для цього, ми хочемо змінюватися і мати можливість змінити життя в своїй країні. Громадянське суспільство можуть створити тільки ті, хто любить свою країну і небайдужий до її майбутнього.

Політична участь використовується для визначення різних форм непрофесійної політичної діяльності, що дозволяє показати ступінь реального впливу громадян, в тому числі і молоді, на інститути влади і на процеси прийняття рішень. На рівень політичної участі особистості впливає політична соціалізація як своєрідний процес політичного дозрівання особи, знаходження власного політичного “я” за рахунок засвоєння політичного досвіду, практики своїх попередників, також саморозвитку, самореалізації.

Сьогодні складно говорити про активну життєву позицію молоді, яка передбачає наявність переконань, ідеалів, для досягнення яких в людини формується воля, громадянська зрілість, високі морально-етичні якості і принципи. Цей процес в нашій країні ще не набув чіткості і послідовності. Молоді люди в умовах трансформації суспільства важко орієнтуються в калейдоскопі економічних, соціальних і політичних подій. А велика кількість гасел і закликів створює велику складність в орієнтації і оцінці багатьох явищ і подій.

Молодь не завжди розглядається як суб'єкт політичних процесів. Між тим, саме вона відіграє важливу і визначальну роль в суспільному розвитку, особливо в період

становлення державності в кожній країні. Захищаючи свої права, виконуючи свої обов'язки, проявляючи політичну активність сьогодні молодь формує власне майбутнє, майбутнє своєї країни. Активність, особливо політична, стаючи масовою, опирається на активність певної особистості. Політична активність молоді є одним з проявів реалізації її можливостей, коли важливу роль відіграють прагнення до самореалізації кожної молодої людини, а також активне формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді.

Тому влада, не повинна проводити патерналістську політику щодо молоді, а збільшувати політичний інтерес молоді, сприяти її самоорганізації та самовираженню. Оскільки політика - це одна з найактивніших форм суспільного життя, то включення молоді в політику - це, насамперед, створення можливості самоорганізації, індивідуальних і колективних дій. Все це буде сприяти і розвивати політичну участь в дієвому, продуктивному і конструктивному напрямках.

Отже, більша частина молоді нашої країни зацікавлена в політичному житті держави. Вона активно залучається до виборів, зацікавлена в подіях та новинах, що відбуваються в державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программа, методы. М.: Наука, 1972.
2. Паниотто. В. И. Качество социологической информации. Киев: Наукова думка., 1986. 206 с.

Чепя Еліна

Студентка 1 курсу факультету соціології і права
НТУУ КПІ ім. Ігоря Сікорського

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ

У світі сучасних технологій та процесів, які вже давно стали невід'ємною частиною нашого життя, щосекунди відбувається впровадження та розвиток нових інформаційних систем та технологій, які не оминають жодної сфери нашого життя. Ще 50 років тому люди навіть не припускали, що лише через півстоліття однією з найголовніших проблем суспільства стане інформаційна безпека, яка вже зараз стає невід'ємною частиною загальної безпеки країни, суспільства та особистості. Якщо детальніше розглядати останню, то не можна не погодитися, що фізична та інформаційна загрози вже давно розглядаються на

однаковому рівні. Але перед тим, як понурюватися у цю актуальну проблему, потрібно з'ясувати, що таке безпека.

«Безпека — це такі умови, в яких перебуває складна система, коли дія зовнішніх факторів і внутрішніх чинників не призводить до процесів, що вважаються негативними по відношенню до даної складної системи у відповідності до наявних, на даному етапі, потреб, знань та уявлень»[1].

Отже, у сучасному світі інформаційний простір потребує вищого ступеню захищеності від того, щоб стати об'єктом витоку інформації та шантажу. Вивчаючи цю тему, більш за все мене зацікавило нове поняття в соціології, яке зародилося в Україні під назвою «інформаційна екологічність»[2]. Саме це поняття поєднує у собі усі ознаки, які можуть гарантувати безпечність інформаційного простору не тільки для окремих індивідів, але для всього суспільства. Але на даному етапі розвитку технологій ніхто не може цього обіцяти, бо зараз Інтернет-простір сповнений речей, які неодмінно можуть вплинути на психічний стан та характеристики людини, обмежувати свободу вибору та модифікувати її поведінку в її сталому середовищі. В залежності від міри цього впливу люди можуть поділятися на більш схильних до різноманітних впливів та менш схильних. Менш схильні до цього люди вміють аналізувати та оцінювати інформацію, пропускати все через особисту призму сприйняття.

Також не можна забувати про ще одну загрозу для інформаційної безпеки людини — втручання в особисте життя, яке ніколи не проходить безслідно. Коли ми відчуваємо, що нашу особисту інформацію використовують, наприклад, для рекламування певних товарів в Інтернеті, створюється враження «великого брата», який завжди за нами спостерігає. Це робить людей психічно нестійкими через невпевненість у раціональності своїх рішень.

Також серед загроз виділяють використання об'єктів інтелектуальної власності, протиправне використання засобів, які діють на підсвідомість, обмеження доступу до інформації та її спотворенням.

Але хто може допомогти суспільству подолати такі загрози? У ролі захисника може виступити сама особистість, яка повинна критично оцінювати оточуючу її інформацію та не піддаватися оманливим пропозиціям. Також такі дії можуть здійснюватися на рівні держави. Не треба забувати, що захищати себе можна через використання програмного забезпечення на технічному рівні.

Як висновок хочу сказати, що кожен прогрес веде за собою негативні наслідки, одним із яких у наш час є інформаційна небезпека, але якщо знати, як себе захистити та мати чіткі орієнтири у житті, можна відокремити себе від тих, хто знаходиться у потенційній небезпеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпека [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0>.
2. Проданюк Р. І. Інформаційна безпека в соціологічному контексті / . – Запоріжжя, 2018. – 84-88 с.

Чудакова Влада В'ячеславівна

студентка I курсу Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

СОЦІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ВІДЕОІГОР ДЛЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: АНАЛІЗ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

Анотація: у матеріалах автором розглядається соціальне значення відеоігор у житті людини. Їх позитивний вплив на здоров'я і психічний стан. Розкривається поняття відеогра і кіберспорт.

Ключові слова: відеогра, кіберспорт.

Актуальність. Ігри – це розваги, що приносить радість своїм шанувальникам. Але саме зацікавленість відеоіграми звинувачують в поганому впливі на психіку і здоров'я людей. У наш час відеоігри користуються великою популярністю. На сьогодні, як бачимо, люди можуть не тільки відпочивати, займаючись улюбленою справою, а й розвиватися завдяки результатам науково-технічного прогресу.

Мета статті полягає у теоретичному аналізі тематики відеоігор.

Виклад основного матеріалу. Досить велика частина людства грає у відеоігри. Гравці не мають вікових обмежень. Ігри – це розвага, що приносить радість своїм шанувальникам. Проте, існує ряд наукових робіт, що присвячені негативним наслідкам, наприклад, погані впливи на психіку і здоров'я людей (Галіхутдінов Олег Дмитрович, Гарбузов Ігор Сергійович - “Комп'ютерні ігри в культурі сучасній російській молоді: ризики формування залежності”/Філіппов Семен Михайлович, Свірілова Ірина Геннадіївна «Вплив комп'ютерних ігор на здоров'я підлітків»). Багато психологів, педагогів давно говорять з

приводу шкоди комп'ютерних ігор, але компанії нівелюють будь-які спроби скоротити їх виробництво.

Проте, наші погляди дещо відмінні. Так, наприклад, у 2012 році Дафна Бавельєр, фахівець в області вивчення мозку людини, провела дослідження. Вона стверджує, що екшн ігри покращують уважність людини в декілька разів. Підтвердження своїх думок доводить результатами томографії, що показала велику активність тім'яної частини мозку і фронтальної кори у «геймерів». Також провели різного роду тести і всі вони зводилися до того, що ігри сприяють розвитку мозку [1]. З цього випливає, що гравці більш схильні до стресових ситуацій і можуть швидко приймати складні рішення. Це пов'язано з необхідністю швидко діяти на полях віртуальних битв. Відповідно наших спостережень, у багатьох іграх, де декілька гравців, вбудовані голосові і текстові чати.

Є безліч груп, де гравці знаходять друзів і напарників, а деякі – свою другу половину. Як і в реальному житті, там мешкають різні люди [2].

Вважаємо, що віртуальна реальність не зробить людину генієм, але допоможе поліпшити концентрацію, що допоможе в реальності.

Про те, що ігри є впливовими й на слухову увагу зазначала Дафна Бавельєр і продемонструвала, що тренінги із застосуванням комп'ютерних ігор здатні поліпшенню зору (якщо мова йдеться про сприйняття людиною різних відтінків сірого). Раніше подібні дефекти виправлялися винятково за допомогою хірургічного втручання або окулярами [3].

Відеоігри – це один з інструментів розвитку, що варто правильно використовувати.

Найчастіше прийнято вважати, що в ігри грають тільки діти, яким нема чим зайнятися, але це тільки чутки. Компанії витрачають великі суми на створення тієї чи іншої гри і їм не вигідно, щоб їх продукт використовувала дитина, яка не може фінансово підтримати проект.

Можливо багато хто не знав, що Ілон Маск (винахідник, інженер, генеральний директор компанії SpaceX і Tesla. Член Лондонського королівського товариства), також грає в комп'ютерні ігри. Він так само заявив, що наймає в Tesla і SpaceX багатьох інженерів з ігровим бекграундом. Вміння вирішувати проблеми – це гарантія успішного проекту.

Астрофізик Ніл Деграссі Тайсон, перший учений, який заявив, що Плутон не є планетою, запросив Ілона на один з випусків радіошоу «Startalk», де І. Маск розповів що саме комп'ютерні ігри зробили його тим, хто він є, зародивши в ньому пристрасть до програмування. «Ігри неймовірно мене приваблювали, це вони розбудили в мені інтерес до всього, що пов'язано з комп'ютерами, – зізнався він. – Я був упевнений, що сам зможу створювати ігри. Мені хотілося дізнатися, як вони працюють. Я мріяв створити відеогру. Завдяки їм я почав вивчати програмування» [4].

Геймери часто влаштовують фестивалі, турніри. Для них – це частина культури, яку вони не хочуть викреслювати зі свого життя. Кіберспорт – місце, де кращі гравці з різних країн б'ються один з одним, команда на команду, а в цей час їх фанати з нетерпінням чекають результатів матчу. Підкреслимо й те, що в умовах сьогодення це вже не просто «іграшки», а прибуткова професія. На наш погляд, у майбутньому межа між іграми і реальністю буде все більше стиратися. Ігроіндустрію часто недооцінюють або постійно виправдовуються нею, ставлячи під сумнів її значимість і вигоду. Насправді, ігри не відрізняються від книг або фільмів, що також можуть «надихнути» на погані вчинки. Сподіваємося, незабаром люди під іншим кутом подивляться на ігри і сприйматимуть їх більш позитивно.

Висновки. По завершенні викладу матеріалу згадаємо цитату І. Маска: «Якщо вважати, що комп'ютерні ігри серйозно покращаться, відбудеться одне з двох: або кінець цивілізації, або ігри покращаться до такої міри, що ніхто не зможе відрізнити їх від реальності... Так що, на всяк випадок: ми цілком можемо бути частиною чисеїс комп'ютерної гри». І кожному варто запитати себе: «А чий я аватар?» [5]. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у виявленні найбільш популярних відеоігор та з'ясуванні їх впливу на соціальний розвиток сучасної учнівської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бавельер Д. Как видеоигры влияют на мозг? [Електронний ресурс] / Д. Бавельер // TED. – 2012. - Режим доступу до ресурсу: https://www.ted.com/talks/daphne_bavelier_your_brain_on_video_games.
2. От геймера к гению. Как видеоигры влияют на мозг человека. / [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/techno/games/ihry-nauka-2448402.html>
3. Стань умнее [Развитие мозга на практике]Хёрли Дэн / Шутеры от первого лица./ [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://staff.wikireading.ru/63989>
4. VentureBeat /Элон Маск о том, как видеоигры превратили его в предпринимателя и миллиардера. / [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://vc.ru/flood/7731-musk-games>
- 5.Илон Маск: «Мы можем быть героями компьютерной игры» / [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://hightech.plus/2019/06/14/ilon-mask-mi-mozhem-bit-lish-geroyami-kompyuternoi-igri>

Шепель Ніна Василівна

аспірантка кафедри соціальних структур та соціальних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Мазурик Олег Володимирович,

д.соц.н., доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Міждисциплінарний підхід, розуміння сучасного суспільства як надскладної соціальної системи надає дослідникам значно ширші можливості в описі і аналізі соціальних процесів або явищ, які початково були предметом вивчення конкретної науки. Так сталося і з трансакційними витратами, яким представники інституційної економічної теорії приділяли велику увагу при дослідженні загальних витрат, що притаманні будь-яким суб'єктам економічної діяльності. Поряд з інституційними, соціальними, інтеракційними, трансакційні витрати складають значну частину в структурі витрат. При цьому їх складно ідентифікувати, а відтак і виміряти (оцінити), що є актуальною теоретико-прикладною проблемою.

Теорія трансакційних витрат є предметом наукових дискусій у сфері досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених, як: А. Алчіан, С. Архієреєв, О. Аузан, Дж. Волліс, Т. Гайдай, Г. Демсец, Т. Ергетсон, Р. Капелюшников, Р. Коуз, К. Менар, Д. Норт, М. Одинцова, А. Олейник, Р. Пустовійт, Р. Ріхтер, Дж. Стіглер, Е. Фуруботн, А. Чухно, О. Шепеленко, О. Шаститко, Я. Юдкевич та інші. Припущення про існування трансакційних витрат в системі економічних відносин висловив англо-американський економіст Р.Коуз у 1932 році під час однієї зі своїх лекцій у Лондонській Школі економіки. Ще будучи молодим економістом, він опублікував статтю «Природа фірми» (1937 рік) [1], за яку у 1991 році отримав Нобелівську премію з економіки. В даній роботі він акцентував увагу на важливості контрактних відносин, стверджував, що кожного разу при укладанні угоди «необхідно проводити переговори, здійснювати нагляд, налагоджувати взаємозв'язки, ліквідувати розбіжності», що в свою чергу зумовлює додаткове витрачання коштів [2, с. 64]. Однак, при здійсненні економічних операцій (транзакцій), організації й фірмикеруються не тільки економічними принципами, ринковими законами – важливе значення мають і соціальні принципи.

Серед науковців, які здійснили значний вклад у трактування соціоекономічних концепцій та трансакційних витрат на основі соціальної складової можна виділити зокрема:

П. Бергера, О. Вільямсона, Т. Лукмана, П. Ді Маджіо, Дж. Мейера, У. Пауелла, В. Радаєва, А. Романюка, Б. Роуена, Дж. Хааса. Таким чином, ми намагаємося вийти в дещо іншу площину пояснення трансакційних витрат – з точки зору соціоекономічного підходу; нових дослідницьких галузей та наукових напрямків – соціології ринків [3], соціологічного неінституціоналізму [4]. Даний підхід орієнтований на неформальні аспекти господарських відносин, нераціональну або егоїстичну поведінку актора, економічні зрушення в соціальних структурах, ментальні та культурні підстави при прийнятті рішень.

Досі немає єдиного підходу до трактування та класифікації трансакційних витрат, серед яких виділяють:

- 1) витрати пошуку інформації (Дж. Стіглер);
- 2) витрати моніторингу за поведінкою агента (М. Дженсен, У. Меклінг);
- 3) витрати визначення кількості й якості використаних під час обміну товарів і послуг (Й. Барцель);
- 4) витрати впливу та захист прав власності (П. Мілгром і Дж. Робертс);
- 5) витрати опортуністичної поведінки, що є складовою трансакційних витрат, яка найважче визначається (О. Вільямсон);
- 6) витрати колективного прийняття рішень – на організацію та лобювання необхідних колективних рішень (Г. Хансман);
- 7) витрати до (*ex ante*) та після (*ex post*) укладення угоди – на пошук партнера, узгодження інтересів, оформлення угоди, контроль за її виконанням (О. Вільямсон, Р. Капелюшников) [5, с. 309].

З розвитком соціоекономічної науки трансакційні витрати входять в площину міждисциплінарних досліджень. При цьому часто трансакційні витрати в соціології не розмежовують з інтеракціями (процес конкретної соціальної взаємодії індивідів). Інтеракція – це ті взаємодії економічних агентів, які вони здійснюють усередині організацій, що функціонують на ринку [6, с. 14]. Однак, на даному етапі ми не можемо обмежити трансакційні витрати контрактом, чи діяльністю фірми. З розвитком контрактних і агентських відносин, трансакційні витрати поширились на діяльність окремих індивідів, соціальних систем та розвиток економіки в цілому. Тому витрати, що виділяються до, під час і після укладання угоди ми називаємо саме трансакційними, що є більш ширшим поняттям, ніж інтеракції.

Публікація праці Дж. Мейера [7], в якій в черговий раз було розвінчано ідею, що організації є сукупністю (зведенням) формальних правил, дала поштовх для виникнення потужного альтернативного соціологічного підходу в поясненні трансакційних витрат, відмінного від погляду економічної раціональності. Дане дослідження було спрямовано на

пояснення економічної діяльності переважно з соціологічної точки зору. На думку вчених П. Ді Маджіо й У. Пауела [8], фірми існують не в стереотипному економічному ринку, а швидше в соціальних структурах. Яскравим прикладом трансакційних витрат можна назвати політичну ренту або хабар під час здійснення певної діяльності економічним агентом. При цьому В. Радаєв зазначає, що хабар – всього лише примітивна початкова форма корупційних відносин. З підвищенням рівня чиновника і зростанням масштабів бізнесу часто змінюються не тільки «ціна питання», але і сам характер взаємовідносин: елементарний хабар переростає в систему обміну послугами [10]. Таким чином, ринок є чимось більшим, ніж сфера вільного обміну результатами господарської діяльності, і чимось іншим, ніж автономний саморегулюючий економічний механізм. Ринок являє собою сукупність інституційних обмежень формального і неформального характеру (законів і контрактів, конвенцій і норм), в рамках яких здійснюється діяльність господарських агентів.

Отже, трансакційні витрати з одного боку мають економічну природу (втрати одних – доходи інших), а з іншого – формуються в соціальних структурах в системі неекономічних відносин. Відповідно, якщо відносини між акторами ґрунтуються не тільки на законах ринку, визначення та окреслення соціологічного аспекту даного виду витрат має вагомое теоретичне та прикладне значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Coase R.H. The nature of the firm/R.H. Coase // Economics. – 1937. – V.4 (5).
2. Садовська І. Теорія трансакційних витрат: генеза і сучасність [Текст] / І. Садовська, Ю. Биховець // Економіст. – Київ, 2012. – № 4 (306). – С. 64-66.
3. Lie J. Sociology of markets // Annual Review of Sociology. 1997. Vol. 23. P. 341-360.
4. Хаас Дж. Социологический неоинституционализм и анализ организаций / Дж. Хаас // Вестник Санкт-Петербургского университета. – 2007, Сер. 8., Вып. 3. – С. 112-115.
5. Юхименко П.І. Історія економіки та економічної думки: Підручник / П.І. Юхименко, П.М. Леоненко. – К. : Знання, 2011. – 646 с.
6. Литвиненко В.С., Толстоног В.В. Обліково-контрольне забезпечення управління витратами: інституціональний підхід: монографія / В.С. Литвиненко, В.В. Толстоног. – К.: Фітосоціоцентр, – 2015. – 260 с.
7. Мейер Дж. Институционализованные организации: формальная структура как миф и церемониал [Электронный ресурс] // Дж. Мейер, Б. Роуэн. – Экономическая социология. – 2011, № 1, Т. 12. – С. 43-67. – Режим доступа : <http://www.ecsoc.hse.ru>.

8. Димаджио П. Новый взгляд на «железную клетку»: институциональный изоморфизм и коллективная рациональность в организационных полях [Электронный ресурс] // П. Димаджио, У. Пауэлл // Экономическая социология. – 2010, № 1, Т. 11. – С. 1-32. – Режим доступа : <http://www.ecsoc.msses.ru>.

9. Бурак А. І. Сутність соціологічного неоінституціоналізму / А. І. Бурак, І. Шигінська // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 4. – С. 3-7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2014_4_2

10. Радаев В.В, Экономическая социология: учебник для вузов / В. В. Радаев; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. – 603 с.

Яловенко А.О.

Студентка 3 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

ШОПІНГ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНА ПРАКТИКА МОЛОДІ

Необхідність соціологічного аналізу проблеми споживання зумовлена насамперед зміною його ролі у суспільстві. Споживання підкорює собі виробництво, обмін, розподіл. Явище споживання стає більшим за його економічне трактування, воно набуває все більше символічно-репрезентативного значення. Споживання грає одну з головних ролей в соціальних відносинах, що сприяє їх трансформації. Такі зміни, спричинені феноменом споживання, привертають увагу не лише з боку західної науки, але й вітчизняних учених [1].

Споживання як процес відіграє одну з провідних ролей у функціонуванні механізмів соціальної диференціації та ідентифікації в сучасній Україні, й, як наслідок, формує ідеологію споживання як певну призму світогляду. В умовах відсутності чіткої ціннісно-нормативної бази суспільства це приводить до перетворення шопінгу на сталий зразок культури та одну з найпоширеніших соціальних практик [2].

Шопінг як процес купівлі перетворюється на постійний і суб'єктивно важливий з допомогою рекламного впливу. Це стимулює процес просування на ринок усе нових і нових товарів, а також індивідуальну соціальну активність, яка забезпечує безперервне придбання, яке пов'язане не так із рівнем прибутку, як із вибором способу життя, який

передбачає демонстративне споживання як спосіб ідентифікації свого місця в класовому суспільстві.

Отже, як ми бачимо, явище споживацтва та зростання ролі шопінгу в житті суспільства наразі є досить актуальним в площині соціологічної науки. Однак, ми також маємо брак інформації про споживацькі практики саме молоді в Україні. Та молодь зазвичай є рушієм та провідником всіх інновацій та новітніх тенденцій. Отже, говорячи про шопінг як соціальний конструкт, слід дослідити це явище з призми молодого покоління українців.

Для конкретизації обраної теми автором було проведено пілотажне соціологічне дослідження на тему «Ставлення молоді до шопінгу», (N 50 респондентів). Отже перейдемо до основних результатів. Шопінг є актуальним та поширеним явищем серед української молоді. Більшість респондентів (78%) розуміють під словом «шопінг» - масштабний процес вибору та покупки товарів. Для 62% респондентів шопінг сприймається як побутова необхідність, однак 66% оцінили емоції, які в них викликає шопінг, як позитивні та більш позитивні, ніж негативні. Це свідчить про те, що шопінг як побутова необхідність все ж не є тривіальною рутиною.

Шопінг як форму проведення дозвілля більше ідентифікували жінки, в той час як 81,8% чоловіків визначили його як побутову необхідність. Також жінки обирали варіант «способом зняти стрес». Для людей з достатком нижче середнього шопінг більш сприймається як відпочинок, в той час як для інших категорій – як необхідність. Можливо так відбувається через специфічне ставлення даної категорії до грошей. Найбільш поширене трактування шопінгу – купівля речей особистого користування. Найменш популярне – купівля продуктів харчування. Жінки ходять на шопінг частіше за чоловіків. Це може бути пов'язано як із більшою залученістю жінок до індустрії моди, так і з їх більшим навантаженням хатньою працею (купівля продуктів тощо). Серед респондентів, які хотіли б ходити на шопінг частіше, найпоширенішим бар'єром виявився брак коштів. Цікаво те, що навіть заможні люди відчують брак коштів у даному питанні. Це може бути пов'язано не лише із фактичною відсутністю коштів, а також з певними психологічними установками респондентів щодо фінансів. 62% респондентів ходять на шопінг за необхідністю. Це демонструє відсутність споживацтва як характерної риси респондентів. Схильність жінок до спонтанних, емоційних покупок більша, на відміну від чоловіків, які в своїй більшості ходять на шопінг лише за потребою. Причиною цього може бути різна психо-емоційна складова статей, а також маркетинг, що набагато більш «заточений» під жіночу аудиторію.

Найбільш популярним місцем для шопінгу є ТРЦ, проте бутики та онлайн-сервіси також є актуальними. Усі респонденти здійснюють покупки онлайн, отже це свідчить про актуальність даної форми шопінгу. 62% респондентів вважають, що онлайн-шопінг зручніший за оффлайн, проте 78% зазначили, що офлайн-шопінг є надійнішим за онлайн. Це демонструє низький рівень довіри до онлайн-шопінгу. 74% визнали свою схильність до безглузвих покупок, це демонструє вміння їх аналізу та ауторефлексії. Жінки більш схильні визнавати наявність безглузвих покупок, аніж чоловіки. Проте це не свідчить, що жінки роблять більше безглузвих покупок насправді. Для жіночої частини респондентів зовнішній вигляд речі є більш значущим, ніж для чоловічої. Натомість ціною жінки готові пожертвувати на користь дизайну. При обранні товарі з однаковою якістю найбільш популярним варіантом виявився за найменшу ціну, що свідчить про економію та раціональність респондентів. «Адептами споживання» визнали себе лише жінки, однак, це може бути не зовсім вірно. Це суб'єктивна оцінка кожного респондента. Оцінка себе як адептів споживацтва зростає в респондентів із зростанням рівня доходу. 72% бачать в суспільстві України суспільство споживання. Жіноча частина респондентів, а також ті, хто навчаються на ступінь бакалавра більш лояльно ставляться до споживацтва, аніж інші групи.

Шопінг є популярною соціокультурною практикою сучасної української молоді. Існує декілька трактувань цього поняття, однак в будь-якому разі ставлення молоді до даного явища є досить позитивним. Дослідження показало, що сприйняття шопінгу дещо відрізняється у чоловіків та жінок. Жіноча частина більше захоплюється шопінгом як соціокультурною практикою, в той час як для чоловіків це є більше побутовим аспектом. Та загалом молодь підходить до даної теми досить раціонально та відповідально, в респондентів не було виявлено схильності до споживацтва. Однак, не зважаючи на це, більшість вважає сучасне українське суспільство споживацьким, хоча в собі не визнають споживацьких рис. Даний дисонанс демонструє специфічне ставлення самих українців до свого суспільства, а також відсутність ототожнення себе з ним, певну відчуженість. Отже, тенденцій до споживацтва в української молоді не було виявлено під час дослідження, однак шопінг все ж є досить популярною соціокультурною практикою для всіх верств населення, але в адекватних та раціональних масштабах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шконда І., Теоретичні підходи до соціологічних досліджень практик споживання – 2015
2. Набрusco І.Ю., СПОЖИВАННЯ ЯК МЕХАНІЗМ КОНСТРУЮВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ - Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012.

ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА 3

Тематичні напрямки: традиції та новації в предметному полі спеціальних та галузевих соціологій (управління, освіта, молодь, культура, економіка, конфлікти) (Група 2); соціологічна діагностика якості освітніх послуг; ціннісні орієнтації сучасної молоді; традиції корпоративної соціальної відповідальності в Україні

Borodenko Oleh,

PhD in Philosophy, Senior Lecturer, Department of Sociology

Elkateb Kameliia,

3rd year student of the Faculty of Political Sciences

Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine)

VALUE ORIENTATIONS OF MODERN YOUTH IN UKRAINE AND IN THE EU COUNTRIES: A COMPARATIVE ANALYSIS

The values and value orientations of modern youth are the subject of close attention of sociology. And this is not accidental, because young people are not only the “future of the world”, but also the most active and susceptible to social changes socio-demographic group. According to N. Smelser, values are the beliefs that a person aspires to, on which he/she is oriented; while values are the basis of human morality [1, p. 79]. As the authors of the modern academic Encyclopedia of Sociology note, “In sociology, values are believed to help ease the conflict between individual and collective interests” [2, p. 2213]. Undoubtedly, this conflict is most acute precisely at a young age.

Lately the problem of value orientations of modern youth is especially relevant in Ukraine. The decision of the Ukrainian parliament on this issue of February 23, 2017 is a convincing evidence of this. The recommendations of the Parliamentary Hearing on the situation of youth in Ukraine, in particular, state that “the formation of a system of value orientations of young people should be based on a practice-oriented approach and diversity of forms of work with youth in order to educate an independent person who would be responsible for his/her own life and the life of the country, an active member of civil society” [3].

Much attention to the problem of value orientations of young people is given in the countries of the European Union. Of the large number of sociological studies that have taken place recently, we single out, for example, studies conducted under the auspices of the European Values Study Group and World Values Survey Association. The combined EVS - WVS database, as well

as The Central Archive for Empirical Social Research (Cologne, Germany), act as the main data archives and their distributors.

The comparative analysis we used as the main method of our research makes it possible to compare the content and dynamics of the value world of a modern young person in Ukraine and the EU. Our study is based on the data obtained as a result of a survey in the framework of the ESS (European Social Survey) project, as well as in the framework of an all-Ukrainian survey conducted in July-August 2017 by the GfK Ukraine sociological company at the request of the New Europe Center (then 2000 people aged 14-29 years were interviewed in all regions of Ukraine, except the Crimea and the ungoverned territories of Donbass).

ESS (European Social Survey) is a large-scale research project that aimed to determine the nature of the relationship between the transformation of European social institutions and values, value orientations, attitudes of residents of European countries (not only those countries that are members of the EU). There were several stages (“waves”) of this study: from 2002 (wave 1) to 2018 (wave 9). The topic “Life Values” was included in all rounds of the study. Ukraine participated in 5 rounds of this project - from 2004 (round 2) to 2012 (round 6). We used the data of the 4th wave (2008). According to the data obtained in the ESS, the value orientations of the youth of Ukraine and the EU (age 15-25 years) show significant differences by a number of indicators. Young people were asked the question “What kind of people would you identify yourselves with?” [4].

For example, the largest number of young people who want to be like a person who is independent in their decisions live in Slovenia (87.0% of answers), in Greece (85.2), in Switzerland (84.6). As a comparison: for Ukraine this indicator is 61.2 (position 26 of 28). In Ukraine, 64.7% want to be a person true to their friends (position 25). Next, we indicate the degree of importance of an indicator for young people in Ukraine (percentwise); Ukraine’s position in the list of 28 European countries is indicated in brackets: “For him/her, it is important that everyone is treated the same way”: 50.8 (28 is the lowest in countries). “He/she firmly believes that people should protect nature”: for the youth of the country that survived Chernobyl, this quality is the most important among 60.1% of respondents (13th position). “He/she likes surprises,” attracts something new: 55.4 (19). The importance of a creative approach to everything: 56.1 (20). “He/she is looking for any opportunity to have fun”: 45.8 (24); “It is important for him/her to have a good time”: 55.3 (20); “It is important for him/her to know the opinions of other people”: 49.6 (20); “It is important for him/her to be simple and modest”: 26.7 (22); “It is important for him/her to be respected”: 47.9 (6); “He/she is convinced that people should do what they are told”: 38.8 (8); “It is important for him/her to be rich”: 48.6 (5) (it is interesting that this indicator is the lowest in the richest countries in Europe: Finland - 12.6; Belgium - 13.4; Switzerland - 14.2; Netherlands - 14.6;

Norway - 14.7) . “It is important for him/her that the state ensures his/her safety”: 69.5 (20); “It is important for him/her to help others around him”: 44.0 (25); “It is important for him/her to show his abilities”: 41.6 (23); “It is important for him/her to be very successful”: 57.0 (13); “He/she likes to take risks”: 35.0 (22); “It is important for him/her to always behave correctly”: 41.7 (15); “It is important for him/her to live in a safe environment”: 61.7 (12); “He/she values traditions”: 44.4 (9).

A comparative analysis of answers by country shows us the profile of modern youth in Ukraine. So, a young Ukrainian most of all appreciates material wealth, self-respect, the ability to obey others, traditions (this value is also characteristic of Eastern cultures, such as, for example, Turkey, Cyprus, Israel), personal success, nature. Ukrainian youth least of all values equality of rights, friendship, the opportunity to take the initiative and make independent choices, entertainment, adventure and risk, simplicity and modesty in behavior and lifestyle, the ability to help other people, the opportunity to prove oneself in some business. For the “average” young European, the main values are: loyalty to his\her friends (average 78.29); independence in decision-making (71.94); social justice (70.38). As we see, in Europe, unlike Ukraine, liberal values prevail.

The data of the All-Ukrainian survey of 2017 revealed some aspects of the dynamics of the value orientations of youth over the past decade. According to this study, the most important things for a young person are: loyalty and constancy in personal relationships with a partner (92%); friendship (89%); personal independence (89%); children (85%); successful career (83%); “The ability to take responsibility” (82%); marriage (79%); “Become / be rich” (78%); good education (69%). The least valuable for young Ukrainians are political activity and participation in public life (22-24%) [5, p. 127]. Ukraine is “in the group of secular-rational countries in which survival values prevail”; for most people in such countries, “economic and physical security are priorities” [5, p. 125-126].

In our opinion, in order to get the most complete picture of the values and preferences of a modern young Ukrainian, it is necessary to conduct several large-scale surveys as part of national research projects. In addition, the study of value orientations should be supplemented by a study of the motivational component, a psychological portrait of young people, and qualitative sociological research.

REFERENCES

1. Smelser N. Theory of collective behavior / N. Smelser. – London:Routledge & Kegan Paul, 1962.

2. Encyclopedia of Sociology; [2nd edition; Ed. Edgar F. Borgatta, Rhonda J. V. Montgomery] Vol. 5. NY: Macmillan Reference, 2001. – 3480 p.
3. Parliamentary Hearing Recommendations on the Situation of Youth in Ukraine on “Value Orientations of Modern Ukrainian Youth” (Rekomendatsii parlamentskykh slukhan pro stanovyshche molodi v Ukraini na temu: «Tsinnisni oriientatsii suchasnoi ukrainskoi molodi»). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1908-19> (in Ukrainian)
4. ESS (European Social Survey) – Ukraine. Available at: <https://www.europeansocialsurvey.org/data/country.html?c=ukraine>
5. Results of a nationwide poll “Ukrainian Generation Z: Values and Landmarks. (Rezultaty zahalnonatsionalnoho opytuvannia «Ukrainske pokolinnia Z: tsinnosti ta oriientyry»). Available at: http://neweurope.org.ua/wpcontent/uploads/2017/11/Ukr_Generation_ukr_inet-2.pdf (in Ukrainian)

Горбов В.В.

к.соц.н., доцент кафедри соціології
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна

Бабенко О.М.

студент 4 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ НЕВИЗНАЧЕНОСТЕЙ

Масова свідомість українського населення формувалась в надзвичайно складний період. Коротко цей процес можна охарактеризувати, як шлях від тоталітарно-комуністичних ідеалів до соціальної невизначеності протокапіталістичного, постматеріального суспільства з подвійною мораллю. Пересічна людина може зробити висновок, що все це відбулося через «менталітет» чи інші доволі абстрактні поняття. Але давайте розберемося з наукової точки зору. Для того щоб визначити причину даних трансформацій в першу чергу ми повинні дослідити та проаналізувати, як змінювались цінності населення України протягом цього періоду. Дослідивши тенденції зміни цінностей

ми визначимо, які чинники вплинули на ті чи інші зміни у суспільстві і на основі даного аналізу зможемо зробити висновок, що саме і чому так сформувало масову свідомість сучасного українського суспільства

Умовно увесь цей період можна розділити на три етапи. Перший етап 90-ті роки. Це період, коли суспільство відійшло від попередніх принципів існування, але ще не сформувало нові. Цей період був одним з найбільших за рівнем суспільної невизначеності. Глобальна та ідейно-ціннісна свідомість суспільства була зруйнована, а нова лише формувалась, а отже серед багатьох напрямів суспільству необхідно було визначити 1 вектор, за якими буде розвиватися країна. Таким чином суспільство перейшло до другого етапу. Цей етап ознаменувався тим, що в Україні сформувалася, хоч і не на офіційному рівні, більш-менш зрозуміла та прийнята усіма економічна доктрина. Основою для формування виступили олігархічні групи, які сформувалися ще в 90-ті роки. Саме в цей період були сформовані норми подвійної моралі за якими наша країна живе і по сьогоднішній день. Таким чином суспільство з різним успіхом існувало до революції 2013-ого року. Ця подія ознаменувала новий етап переходу до пост матеріальних цінностей та ідеї. Стара економічна доктрина також почала змінюватися, через зовнішній економічний тиск. Незважаючи на панування в українській політиці та в українській економіці олігархічного капіталу, за останні роки все ж почали прийматися антиолігархічні, антимонопольні та глобалістичні закони, які мають на меті включити українську економічну систему в глобалістичну систему Європи. Дані зміни, які були спричинені, як зовнішніми так і внутрішніми факторами, не могли не відобразитися на українському суспільстві. [1]

Особливо яскраво ми можемо побачити їх спостерігаючи за динамікою ціннісних орієнтацій української молоді. На нашу думку аналіз ціннісних орієнтирів саме молоді є найбільш ефективним через те, що молодь є найбільш чутливою та найбільш чітко та швидко відображає зміни які відбуваються у суспільстві. Вивчаючи дані дослідження *div* [2]. Ми би хотіли звернути вашу увагу на декілька параметрів:

1. Необхідність в матеріальному добробуті відпадає при зростанні ВВП, адже ця базова потреба вже задоволена

2. При зростанні ВВП особистий спокій відходить на другий план, адже якщо ВВП зростає – люди вмотивовані та зайняті роботою.

3. Незважаючи на стрімке зростання ВВП з 2001 по 2006 роки зацікавленість у здоровому способі життя не зростало, але після 2015 року через прихід європейських цінностей люди більше стали стурбованими цим питанням

4. Зі зростанням ВВП зростає цінність особистої свободи, одна з ключових в сучасному прогресивному світі, адже тільки вільна людина може впливати та відповідати за своє життя та життя суспільства.

Аналізуючи наступне дослідження *див* [3], ми прийшли до висновку, що після революції гідності не тільки відбулися зміни в розумінні політичних процесів, а і прийшло нормально-капіталістичне розуміння економічних процесів. За вивченими даними ми можемо побачити, що після революції гідності люди почали значно краще відноситися до приватної власності, яка є запорукою існування та розвитку ринкових відносин. Ця трансформація в масовій свідомості в значній мірі відбулася під інформаційним тиском з заходу, який зацікавлений в нормальному функціонуванні ринкового вектору розвитку, який, нарешті, обрала Україна. Дуже сильно вплинуло на це явище підвищення рівня суспільних невизначеностей.

Таким чином, ми бачимо, що становлення масової свідомості населення України відбувалися в надзвичайно складні часи невизначеності, як в економічному, так і в соціальному та політичному планах. Більшу частину існування України, як незалежної держави ми не мали власного вектору розвитку. Лише після перемоги революції гідності та, в значній мірі, завдяки зовнішнім факторам ми обрали для себе більш-менш чіткий вектор розвитку. Це ми побачили на моніторингових дослідженнях від початку 2000х майже до сьогодні. Процес Становлення масової свідомості населення України ще не завершено, проте, ми спостерігаємо чітку картину зміни домінант в ній в сторону ринкових відносин, європейських цінностей, постматеріалізму та, в цілому, в сторону цивілізованого світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Golovakha, E.. Українське суспільство: шляхи трансформації. Український соціологічний журнал, 19(1-2), 26-30. Retrieved із <https://periodicals.karazin.ua/usocjour/article/view/9561>
2. Динаміка Ціннісних Орієнтацій Українських Студентів Часів Незалежності: Назад До «Матеріалізму» - О. Свід, Л. Сокурянська. Український соціологічний журнал. 2017. № 1–2
3. «Українське суспільство, моніторинг соціальних змін.» - Інститут соціології НАН України 2017. Ст 209-213

Горбов В.В.

к.соц.н., доцент кафедри соціології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

Батрак Д.А.

студентка 4 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

СОЦІАЛЬНА ТУРБУЛЕНТНІСТЬ ЯК СТАН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогоднішній світ можна охарактеризувати, як кризовий. Оскільки процеси, що в ньому відбуваються є нестійкими та навіть непередбачуваними та спричиняють його нестійкість. Кризову ситуацію можна спостерігати не тільки в бідних регіонах світу, але й в розвинених. Якщо в перших - причини, що спровокували такі реалії, як правило, пов'язані із економічною стагнацією країн, що в свою чергу приводить до незадовільного рівня життя населення (погана медицина, освіта, відсутність соціального захисту, озброєнні конфлікти, тощо) , то в розвинених країнах причинами є екологічні катастрофи, перенасичення ринку, несвідоме споживання та інші соціальні феномени. Суспільство, як основний елемент світової структури, на пряму відчуває на собі наслідки кризових процесів. Оскільки всі вище перелічені фактори формують його, задають йому певний вектор функціонування, трансформують його цінності та впливають на свідомість самого населення.

Поняття «кризове суспільство» відображає соціум, у якому відбуваються серйозні збої цілісного функціонування, у якому відтворюються процеси, що ведуть до деформації всієї системи, до руйнування усталеної організації життя. Воно означає соціум, в якому порушуються функції його основних інститутів – економічних, фінансових, політичних, соціальних, духовно-культурних, моральних та ін. Внаслідок цього деформуються взаємозв'язки між соціальними інститутами, взаємовідносини між ними слабшають, відбувається збій соціального порядку, руйнуються основи буття соціальних груп, відбувається потрясіння всіх підвалин суспільства.[1, с.31]

Щоб суспільство можна було назвати кризовим, в ньому повинна бути присутня соціальна турбулентність. Термін «турбулентність» (від лат. turbulentus – бурхливий, безладний) позначає виникнення випадкових, непередбачуваних впливів, що спричинює розгойдування матеріальної системи, втрату стабільності й контролю за ситуацією, можливість виникнення значних пошкоджень і навіть руйнувань системи. Стосовно

суспільства це зумовлено кризовими явищами у світовій фінансово-економічній системі та їхніми виявами в окремих регіонах, процесами переформатування світової архітекτονіки, що спричинили геополітичні конфлікти й протистояння світових центрів сили [2, с.66]

Соціальна турбулентність – це не нове явище та характерним воно було завжди, не тільки сьогодні в перенасиченому світі. До таких періодів історії завжди відносять війни (найвизначніші це звісно Перша та Друга Світова війна), світову кризу (наприклад, 2008 року), терористичні акти (починаючи із 11.09.2001 закінчуючи сучасними), нестача водних ресурсів, глобальне потепління, голод в нерозвинених країнах, тощо. Сьогодні соціальна турбулентність пов'язана також із глобалізацією: міграційні потоки, споживання заради споживання, перенасичення інформацією, вибух віртуальної реальності (соціальні мережі, відео ігри як спосіб уникнути реальності та створити себе іншого), кроскультура. Оскільки в усіх цих процесах людина знаходиться у стані невизначеності, то саме суспільство знаходиться в просторі змішання культур та стилю життя, що в свою чергу призводить до відмирання цінностей, їх зміни та формуванню нових ціннісних орієнтацій. Окрім цього, турбулентність несе в собі суперечливі поєднання. Прикладом тут може слугувати виснаження природних ресурсів заради того аби догодити споживачу або масове споживання та протестні акції еко активістів, що відмовляються їсти м'ясо та споживати синтетичні речовини (пластик, поліетилен та інші).

Ще одним показником соціальної турбулентності є поняття подвійної інституціалізації, що характерна для більшості пострадянських країн. Тобто коли в державі поєднуються та співіснують соціальні інститути колишнього Радянського Союзу та новітні інститути конкретної незалежної держави. Це є яскравим прикладом нестабільного суспільства, оскільки в таких умовах, по-перше, доволі важко визначити чітку політику держави, а по-друге, існує певний конфлікт інтересів між правлячими структурами.

Взагалі сьогодні в Україні існує низка інших прикладів, які чітко відповідають соціальній турбулентності. Ці приклади спричинені не тільки пострадянським простором, але й війною на Сході, що в свою чергу призводить до розколу державності з одного боку, та збільшенню рівня патріотизму в Україні, з іншого боку. Ще одним прикладом є доволі розмитий до недавнього часу курс інтеграції українського суспільства, оскільки тривалий час цей курс був направлений на співпрацю із Російською Федерацією, потім після подій 2014 року курс повністю почав перелаштовуватись на Європейський союз, що також в свою чергу слугує певним «поштовхом» для українського населення та його свідомості та ще важливим тут є загроза втрати власної ідентифікації. Окрім ряду внутрішніх чинників, існують ще й зовнішні, які також є доволі важливим елементом у трансформації українських цінностей.

За результатами проведеного авторами пілотажного дослідження, у лютому 2020 року (N 128 респондентів), чітко видно, що такі аспекти як: війна в країні, екологічні катастрофи, економічний спад та економічний розвиток держави є важливими чинниками, що впливають на свідомість молоді, в той час як вірусні епідемії мають неоднозначний вплив. Також в цьому дослідженні є дані, що дозволяють прослідкувати трансформацію цінностей молоді, що проживає в Києві, а саме інтеграцію радянських цінностей у європейські. Оскільки з одного, боку в нас досі присутні колективні цінності, проте з іншого боку присутній доволі високий рівень толерантності до соціальних меншин. Доволі важко сказати чи процес соціальної турбулентності має негативний чи позитивний характер, оскільки він є формуючим елементом нової світової структури та контексту в якому будуть існувати нові суспільства.

Соціальна турбулентність може бути спричинена державними конфліктами, несвідомою та безвідповідальною політикою держави або навіть бути навмисно спровокованим явищем. Стосовно останнього доволі легко це помітити сьогодні, в період перенасичення інформації та розквіту «фейкових» новин. Наприклад з останнього – це спалах епідемії коронавірусу. Звісно ми не заперечуємо, що цей вірус дійсно існує, що він є небезпечним, проте коло нього існує багато дезінформації та спеціального розкручення проблеми задля того аби чуттєві соціальні групи почали реагувати на нього та розповсюджували далі тим самим «замилуючи очі». Сюди ж можна і віднести розквіт ЗМІ, адже саме соціальна турбулентність як стан суспільства є найкращим середовищем для того аби легше було керувати масовою свідомістю.

Повертаючись знову до того, що в рамках соціальної турбулентності виникають та активно розвиваються соціальні конфлікти, можна зазначити що невід'ємною складовою цього процесу ще є соціальна напруженість. В умовах високого рівня соціальної напруженості відбуваються збої у відносинах між соціальними інститутами і спільнотами, тобто зміна функціонування самої соціальної матриці, порушується узгодженість інтересів груп, суспільна система розбалансується, в ній загострюються відмінності між соціальними елементами, у громадській думці несхоже починає сприйматися як чуже і підозріле. До всього відмінного зростає недовіра. Паралельно з цими процесами в суспільній свідомості загострюється тема ціннісної різноманітності, що існує в країні. Відмінності в суспільних цінностях і ціннісних орієнтаціях стають лініями напруженості, а іноді й розлому населення на фрагменти. На цьому ґрунті утворюються фронти протистояння, протиборства, формуються латентні або відкриті суспільні конфлікти [1, с.126]

Взагалі в умовах соціальної турбулентності в суспільстві починають трансформуватись не тільки цінності, але й інші соціологічні маркери. Наприклад довіра та

відповідальність. Стосовно першого, громадянину доволі важко обрати кому він довіряє та до якої групи хоче належати в умовах перенасичення вибору. Рівень довіри також напряду залежить від того наскільки соціальний інститут виконує власні обов'язки, а за умов подвійних стандартів важко знайти відповідальних. Кажучи про відповідальність, слід також зазначити, що сьогодні це поняття дещо модифікувалось. Адже якщо раніше кожна соціальна роль мала ряд своїх обов'язків, сьогодні ці межі стираються та саме населення стає не те щоби більш толерантним, проте більш розуміючим, тим самим шукаючи виправдування скоєним вчинкам. Також ще одним показником нестабільного суспільства можна вважати аполітичність, аморальність, арелігійність. Тобто, коли люди не цікавляться політикою, суспільством, його проблемами та не відносять себе до релігійних течій. Одним із пояснень такої аномії може бути свідомо безвідповідальність населення, тобто не брати на себе обов'язків, оскільки сьогодні людина поєднує декілька соціальних ролей та швидко втомлюється у власному темпі життя, особливо у мегаполісах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шульга М. Збій соціальної матриці.: монографія. Київ: Інститутсоціології НАН України, 2018. 284 с
2. Соціальна турбулентність як підґрунтя змін у світоглядних настановах сучасної людини / В. О. Зубов, Л. Д. Кривега // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2015. - Вип. 8. - С. 66-68.

Бирук Александра

студент III курсу факультета філософії

и социальных наук

Белорусский государственный университет, Республика Беларусь

ВОЛОНТЁРСТВО КАК ДОБРОВОЛЬНАЯ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Волонтёрство как идея социального служения почти столь же древняя, как и понятие «социум». История человечества не знает такого общества, которому были бы чужды идеи добровольной и бескорыстной помощи. В обществе всегда находились люди, для которых способом самореализации, самосовершенствования, связи и общения с другими людьми был труд на благо того сообщества, в котором этому человеку довелось родиться и жить.

После первой мировой войны в 1920 году во Франции, под Страсбургом, был осуществлён первый волонтёрский проект с участием немецкой и французской молодёжи,

в рамках которого волонтеры восстанавливали разрушенные фермы в местах наиболее ожесточенных боёв между немецкими и французскими войсками. Денег за свою работу волонтеры не получали, но исправно обеспечивались заинтересованной стороной проживанием, питанием, и медицинским страхованием – этот принцип организации волонтерского труда сохранился и по сей день. Молодые люди – французы и немцы, встретились и пришли к замечательной мысли, ставшей впоследствии лозунгом волонтерского движения: «Лучше работать вместе, чем воевать друг против друга».

С тех пор волонтерство успело набрать размах и популярность всемирного масштаба и определить разнообразные формы, виды, продолжительность своей деятельности. Во всем мире добровольческое движение получило широкое распространение в период 1990-2000 гг., а его роль в социальном развитии оценена на международном уровне. Так, Генеральная Ассамблея ООН предложила правительствам ежегодно отмечать 5 декабря как Международный день добровольцев во имя экономического и социального развития и призвала их содействовать повышению осведомленности о вкладе службы добровольцев и тем самым побуждать ещё больше людей предлагать свои услуги в качестве добровольцев как на родине, так и за рубежом (резолюция 40/212 от 17 декабря 1985 года) [1, с.30].

Организация Объединенных Наций признает добровольчество богатым источником энергии, навыков, местных занятий. Правительства многих стран используют ресурс добровольчества, финансируя его проекты, в реализации государственных программ по поддержке молодежи, в решении общественных проблем.

Волонтерство сегодня – это мощное общественное движение, имеющее свои организации во всех странах мира, но давно уже переросшие как национальные границы, так и сферу применения волонтерского труда. Добровольческая деятельность, осуществляется в целях социальной поддержки и защиты граждан, включая улучшение материального положения малообеспеченных, социальную реабилитацию безработных, инвалидов и иных лиц, которые в силу своих физических или интеллектуальных особенностей, иных обстоятельств неспособны самостоятельно реализовать свои права и законные интересы.

Волонтерство способствует уменьшению межэтнических и социальных трений, социальной реконструкции стран за счет активизации материальных и человеческих ресурсов внутри сообществ (а не только использования внешней помощи), воспитанию молодых людей в духе гражданских ценностей, развитию гражданского общества и демократии.

Сейчас в мире организованное волонтерское движение быстро набирает обороты. Об этом говорит тот факт, что в каждое десятилетие прибавляется по 10 миллионов

волонтеров. На сегодняшний день более 110 миллионов человек участвуют в различных добровольческих проектах, программах, инициативах. Согласно международной статистике, 56% американцев, 34% немцев, 33% ирландцев, 19% французов включились в волонтерское движение. Общественное объединение «Белорусское общество Красного Креста» объединяет около 22 тысяч волонтеров. Ежегодно количество волонтеров здесь увеличивается на более чем 500 человек [2, с.20].

Волонтерская деятельность способствует изменению мировоззрения самих людей и тех, кто рядом, и приносит пользу как государству, так и самим волонтерам, которые посредством активной деятельности развивают свои умения и навыки, удовлетворяют потребность в общении и самоуважении, осознают свою полезность и нужность, получают благодарность за свой труд, развивают в себе важные личностные качества, на деле следуют своим моральным принципам и открывают более духовную сторону жизни.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Горленко, В. П. Основы волонтерской деятельности. Историческая ретроспектива традиций социальной помощи и благотворительности: практическое пособие / В.П. Горленко, Н.Н. Зенько. – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2017. – 47 с.

2. Волонтерское движение и библиотеки: метод. рекомендации / сост. Г.А. Базарная. – Благовещенск : Амур. обл. науч. б-ка им. Н. Н. Муравьева-Амурского, 2017. – 28 с.

Бичківський Д.О., Погулич А. І.
магістратура, юридичний факультет
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

АКТУАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Молодість – час активного особистого та професійного становлення, втілення мрій та визначення життєвих перспектив. Звичайно, у цей час більшість юнаків і дівчат зіштовхуються і зі значними труднощами на шляху до реалізації власних планів. Однією з актуальних проблем юнацького віку є прагнення до незалежного життя, яке вимагає вміння організувати свою діяльність, приймати відповідальні рішення і втілювати їх у життя. Своєю чергою, це передбачає сформованість визначених психологічних передумов, зокрема існування цілісного «Я», яке має досвід екзистенційних переживань, вмє обирати між правдою і неправдою, добром і злом. Звичайно, процес набуття таких знань та вмінь не простий, він вимагає докладання значних зусиль та великої роботи над собою. Однак лише такий шлях може забезпечити результативність життєдіяльності, сформуваність впевненість у собі та своїх вчинках, надати своєму життю глибокий сенс [4].

Як зазначалося, більшість молодих людей стають на шлях особистісного та фахового становлення, пошуку індивідуальності, збагачення ментального досвіду, розвитку свого внутрішнього світу, формування цілісного образ Я, самовизначення тощо. Особливого значення у цей період також набуває питання становлення міжособистісних стосунків як з ровесниками, які набувають ознак юнацької дружби так і з представниками протилежної статі, яка часто переростає в закоханість. Такі пошуки дружніх взаємовідносин відіграють провідну роль у житті молодої людини, значним чином впливаючи і на індивідуальну успішність, і на спільну діяльність студентів. Як стверджує Г. Абрамова саме у цей віковий періоді в особистості виникає значна потреба у інших людях, які можуть забезпечити необхідний рівень підтримки та надати необхідну інформацію для інтеграції різних проявів Я. На думку дослідниці, саме з усвідомлення потреби в іншій людині розпочинається усвідомлення юнаком чи дівчиною своєї особистості та свого справжнього призначення. Такі взаємини мають й інший смисл. У процесі взаємодії індивід має змогу ознайомитися із розумінням й переживанням внутрішнього світу іншої людини, її цінностей, проблем та переживань. Це робить молоду людину чуттєвою як до переживань іншої людини так і своїх власних. Ця здатність дозволяє нам говорити про перехід до етапу дорослості[1].

Таким чином, можна стверджувати, що в юнацькому віці людина здатна розуміти і усвідомлювати себе, свої вчинки та інших людей, а її позитивна позиція відображає співпрацю з іншими.

Відомо, що молодість – це ще й період інтенсивної соціалізації, під час якої відбувається активне становлення характеру, розуміння своїх можливостей і пошук шляхів реалізації своїх бажань, професійне самовизначення. При цьому на перший план виступає вміння чітко планувати свій час та розраховувати власні сили. Доведено, що молоді люди, які здатні ставити перед собою позитивні цілі та послідовно прагнути до їх досягнення більш мотивовані на досягнення успіху, упевнені у своїх можливостях, характеризуються адекватною самооцінкою. Потреба в досягненнях стимулює юнаків та дівчат до пошуку таких ситуацій, в яких вона змогла б отримувати задоволення від цього. Характерним є й те, що при труднощах та невдачах такі молоді люди мобілізують свої сили й підвищують активність, тоді як менш вмотивовані особистості опускають руки, відступають від мети, у них виникають проблеми із самооцінкою, з'являються різноманітні страхи, підвищується агресія.

За ствердженням іншого дослідника М.Буянова, основною причиною формування неефективної мотиваційної стратегії у молоді є їх орієнтація лише на зовнішні, об'єктивні критерії успіху – матеріальний стан, кар'єра, імідж – саме це викликає "страх провалу". Відтак молоді люди, які вмотивовані до уникнення невдач мають високий рівень тривожності, а навчаються не для того, щоб отримати задоволення від отриманих знань, а з метою уникнення неприємностей, пов'язаних з невдачами. Звичайно, такий підхід є не конструктивний та малоефективний. Студентів ж, які вмотивовані на досягнення успіху навпаки, невдачі лише загартовують. Вони стають більш відповідальними, дисциплінованими, прагнуть до самореалізації та готовими до ризику. Їх поведінка характеризується цілеспрямованістю, ініціативністю та пунктуальністю. Вони вчаться відстоювати свою думку, свої інтереси, ідеали, не порушуючи при цьому інтереси інших людей. Таким чином позитивне ставлення до себе уможливило побудову паритетних, гармонійних стосунків з навколишніми на правах любові, довіри й поваги[2].

Також у юнацькому віці підвищується рівень усвідомленості та розуміння власних мотивів поведінки, формуються і зміцнюються позитивні особистісні риси – відповідальність, почуття обов'язку, цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, вміння регулювати свої почуття, бажання, схильності. У випадку, коли цей процес відбувається неправильно і молода людина з певних причин не може чи не хоче нести відповідальність за своє життя і проявляти ініціативу, у неї з'являються такі якості, як нерішучість, невпевненість, нездатність до прийняття рішень, залежність від обставин, нездатність до самостійності та самореалізації [3; 5].

Крім того, саме в юнацькому віці людина вчиться вірити в себе й у свої сили, набуває стійкості, мужності, упевненості. Прояв таких якостей свідчить про наявність у свідомості, світосприйнятті та світобаченні людини таких орієнтирів, що дозволяє говорити про становлення асертивної поведінки, що виражається в розвитку, самовдосконаленні, зрілості, творчому ставленні до життя, свободі та довірі до себе.

Відтак юність – психологічний вік переходу до самостійності, період самовизначення, набуття психічної, ідейної і громадянської зрілості, формування світогляду, моральної свідомості і самосвідомості. Саме в цей час посилюється усвідомленість і об'єктивна позитивізація мотивів поведінки, формуються і зміцнюються позитивні особистісні риси – відповідальність, почуття обов'язку, цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, уміння регулювати свої почуття, бажання, схильності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Абрамова Г.С. Возрастная психология: Учеб. пособие для студ. вузов. М.: Издательский центр «Академия», 1999. 672 с.*
2. *Буянов М.И. Нервный ребенок. М.: Знание, 1997. 192 с.*
3. *Безпалько О.В. Концептуальні засади соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в територіальній громаді. Психологія в Україні: теорія і практика. 2008. № 4. С.30-39.*
4. *Кон И.С. Психология ранней юности. М.: Просвещение. 1989. 256 с.*
5. *Харченко С.Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика. Луганськ: “Альма-матер”, 2006. 320 с.*

Бондаренко В.П.

студентка 3 курсу спеціальності
«Соціологія економіки та підприємництва»
ДВНЗ «Київський національний економічний
університеті імені В. Гетьмана»
м. Київ, Україна

МОТИВАЦІЯ ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДУМКА СТУДЕНТІВ

В Україні вища освіта вважається точкою входу у доросле життя, тому щорічно сотні і тисячі випускників приходять до ЗВО. Рівень здобуття вищої освіти в країнах світу пов'язаний з підвищенням продуктивності працівників, економічного зростання та інновацій. Вища освіта є центральним елементом стратегій багатьох розвинутих країн. Ми живемо у світі, що швидко розвивається новітні технології, на які швидко реагує ринок

праці, тому потрібні нові навички та уміння, нові спеціальності. Освітня система, яка склалася в індустріальну епоху, більше не задовольняє запити сучасної економіки, що має потребу в кадрах, які пройшли швидке навчання, тому у ЗВО переважає відсутність гнучкості, статичність програм навчання. І тут же є напрямки, яких в українських вузах практично не вчать - digital-маркетинг, 3D-дизайн, онлайн-реклама та багато інших. Саме заради цих та деяких інших нових професій молоді люди відмовляються від класичних студентських років, вибираючи альтернативні школи, експрес-курси, онлайн-лекції або ж дистанційну освіту в престижному західному університеті. Можемо побачити, що програми вітчизняних ЗВО досить важко модернізуються, а молоді спеціалісти, що освоїли нові технології не прагнуть викладати у ЗВО. Також одним з недоліків є низький рівень інфраструктури та сервісу. Сучасний навчальний заклад має бути зручним для студента, розміщувати сприятливим гуртожитком, спорткомплексами, системою загального харчування та місцями проведення вільного часу.

Втім, не варто забувати, що крім сучасних технологій існує ще й фундаментальна наука. Функціональний аналіз і диференціальні рівняння як напрямки математичної науки розробляються досить давно, і в рамках університетського курсу в них не відбувається революційних змін вже десятки років. Шедеври світової літератури і класичні стилі архітектури також не змінюються кожні п'ять років. Базова теоретична підготовка не залежить від віянь часу, питання лише в тому, на якому рівні дають її вузи.

Для більш детального вивчення мотиваційних чинників до отримання вищої освіти, автором було проведене пілотажне соціологічне дослідження (N 65 респондентів). За результатами проведеного дослідження 41% опитаних при визначенні аспектів, що вплинули на вибір ЗВО обрали: рекомендацію родичів, знайомих та друзів; рейтинг та престиж ЗВО. Тобто прослідковується тенденція, що абітурієнти намагаються зібрати інформацію з різних джерел, щоб не помилитись та отримати якісну вищу освіту. 57% респондентів відповіли, що серед пізнавальних мотивів, ключовим вважають отримання нових знань, тобто навчальний процес, кількість програм, можливість вибору дисциплін є привабливим для абітурієнтів. Серед соціальних мотивів ключовими 35% респондентів обрали прагнення зайняти певну позицію в стосунках з оточуючими та 33%- почуття обов'язку і відповідальності, що говорить про значимість наявної освіти на підсвідомому рівні для комфортного життя з іншими.

Отже, ураховуючи всі означені тенденції, освіта стає для людини не просто сферою підготовки до життя, а й сферою самореалізації, засвоєння та створення різних видів діяльності, що неможливо без її власної зацікавленості та включеності у процес навчання. Адже позитивне ставлення до професії і усвідомлення професійного вибору сприяють

більш високій навчальній активності і успішній адаптації студентів у навчальному середовищі ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузнецов А. О. Майбутня спеціальність та вищий навчальний заклад: мотивація вибору [Електронний ресурс] / А. О. Кузнецов – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-2/doc/6/01.pdf>
2. Староста В. Мотивація навчальної діяльності студентів-першокурсників у процесі їх адаптації в умовах класичного університету [Електронний ресурс] / В. Староста, О. О. Попадич, // Вид-во УжНУ "Говерла". – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24913>.

Вінська Оксана

к.е.н., доц, доц. кафедри європейської економіки і бізнесу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ПРІОРИТЕЗАЦІЯ ЦІННОСТІ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ: КЕЙСИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Європейський Союз є динамічним та конкурентоспроможним об'єднанням країн, які прагнуть до побудови вільного та демократичного суспільства з соціально-орієнтованою економікою. Не зважаючи на складний процес виходу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, членство в ЄС досі залишається дуже привабливим для багатьох країн Європи, зокрема й України. Обравши курс на євроінтеграцію своїм зовнішньополітичним вектором розвитку, Україна має поступово адаптуватися до європейських стандартів, а також дотримуватися цінностей, на яких побудований ЄС.

Відповідно до статті 2 Лісабонського Договору, згідно якого наразі функціонує Європейський Союз, основоположними цінностями було визначено демократію, рівність жінок і чоловіків, повагу до прав людини та її гідності, свободу та верховенство права. [1, с.17]. Вищезазначене свідчить про те, що гендерна рівність є однією з фундаментальних цінностей ЄС і всі країни, які прагнуть до європейської інтеграції мають бути їй віддані, тобто створювати рівні можливості для чоловіків та жінок.

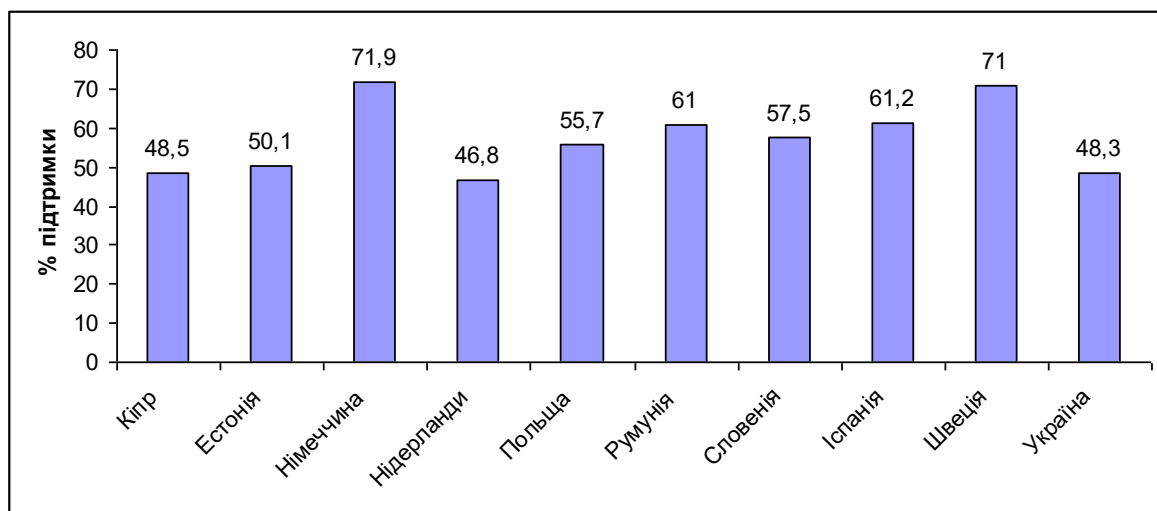
Слід зазначити, що жодній країні світу не вдалося досягнути абсолютної гендерної рівності, але деякі держави значно до неї наблизилися. Згідно, Рейтингу Глобального

гендерного розриву у 2020 році, який вимірює рівність жінок та чоловіків у чотирьох основних царинах – економіці, доступі до освіти та медицини, а також політиці, серед країн-членів ЄС найвища гендерна рівність була зафіксована у Фінляндії (0,832), Швеції (0,820), Ірландії (0,798), Іспанії (0,795) та Німеччині (0,787), натомість Угорщина (0,677), Кіпр (0,692), Мальта (0,693), Греція (0,701) та Чехія (0,706) мали найнижчі показники в цьому напрямі, а Україна посіла 59 місце в світі з оцінкою 0,721 [2, с.9].

Очевидно, що для утвердження цінності гендерної рівності в Україні, особливу увагу варто звернути на молоде покоління. Відповідні освітні програми мають сформувати у них розуміння важливості рівності чоловіків та жінок задля побудови справедливого та демократичного суспільства. Рівень обізнаності української молоді у цьому напрямі має зростати, адже за даними Світового дослідження цінностей шостої хвилі, яке відбувалося у 2010-2014 роках, він був нижчим майже на 10 % за середній рівень поміж досліджених країн-членів ЄС (58% проти 48,3 %) (рис. 1).

Рисунок 1

Підтримка важливості гендерної рівності серед молоді України та деяких країн-членів ЄС *

* дослідження проводилося у таких країнах-членах Європейського Союзу, як: Кіпр, Естонія, Німеччина, Нідерланди, Польща, Румунія, Словенія, Іспанія та Швеція.

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Опитування проводилося серед осіб до 29 років, які мали дати відповідь на запитання: «Чи є рівність прав чоловіків та жінок суттєвою характеристикою демократії?». Так, найбільша частка молоді, яка ствердно відповіла на це запитання серед опитуваних країн ЄС була в Німеччині (71,9%) та Швеції (71%), натомість найнижчі результати були у таких країнах, як Нідерланди (46,8%) та Кіпр (48,5%), а показник підтримки в Україні склав 48,3%.

Отже, Україна прагне приєднатися до Європейського Союзу, а тому має бути відданою його цінностям, ключовою з яких є гендерна рівність. Наразі Україна займає лише 59 місце в світі за гендерним розривом з оцінкою 0,721, що є нижче середнього показника по країнам-членам ЄС. Окрім того, менше половини української молоді вважає рівність чоловіків та жінок важливою характеристикою демократії, що свідчить про низьку обізнаність з даного питання та потребує масштабної просвітницької діяльності у цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу. Офіційний вісник Європейського Союзу, 2010
URL:<http://old.minjust.gov.ua/file/23491.docx> (дата звернення: 30.01.2020)
2. Global Gender Gap Report 2020. World Economic Forum.
URL:http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf (дата звернення: 30.01.2020)
3. Inglehart R., Haerpfer C., Moreno F. (eds). World Values Survey: All Rounds- Country-Pooled Datafile Version.- Madrid, 2014.
URL:<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWVL.jsp>(дата звернення: 30.01.2020)

Воєводіна Інна Сергіївна

здобувач вищої освіти першого рівня (бакалаврського)

4 курсу Спеціальності: Соціальна робота

науковий керівник: канд. пед. наук, ст. викладач

Мільчевська Ганна Сергіївна

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У БАГАТОДІТНІЙ СІМ'Ї

У матеріалах доповіді нами буде представлено позиції «за» та «проти» щодо виховного впливу сімей, які виховують більше двох дітей.

Позиція «за». Люди, які мають одну дитину, часто скаржаться, що втомлюються від спілкування з ним, від турбот тощо їм здається, що батьки, наприклад, п'ятьох дітей повинні втомлюватися в п'ять разів більше. Але це зовсім не так.

По-перше, старші можуть допомагати батькам років з 5-6 дитина цілком здатний зайняти молодшого братика або сестричку 2-4 років. Багато дорослих втомлюються не стільки від дорослих турбот, скільки від необхідності грати з дітьми. Так, наприклад, батькам це нерідко психологічно важко, але в родині, де один малюк, нікуди не дінешся – дитині потрібно з кимгратися. А в багатодітній родині діти мають можливість взаємодіяти більш активно: старші грають з молодшими, допомагають їм одягатися, робити уроки, гуляють з ними, звільняючи мати від маси турбот.

По-друге, діти люблять наслідувати. Причому психологічно їм набагато легше наслідувати не дорослих, до яких дуже важко «дотягтися», а дітям старшого віку. Тому в багатодітних родинях молодші діти швидше набувають побутові вміння, навички спілкування, дуже багато засвоюють звичкою, між справою.

Багатодітна родина – це міні-соціум зі своїми внутрішніми законами: дитина в ній виявляється і в ролі старшого, і в ролі молодшого, постає завдання налагоджувати контакти з кожним членом сім'ї, спілкуватися з дітьми як своєю, так і протилежної статі, вчитися поступатися і наполягати на своєму, захищати свою думку, проявляти гнучкість тощо.

За умови правильного виховання діти з багатодітних сімей володіють більш мобільною психікою, стійкіші до стресів і адаптуються у будь-якому колективі набагато швидше.

По-третє, виховання у дітей почуття відповідальності у багатодітних родинях

відбувається абсолютно природно, в силу обставин. Інші ж сім'ї стикаються в даному питанні дуже серйозними труднощами.

По-четверте, на дітей з багатодітної родини припадає набагато більше навантаження. Наприклад, у родині, де одна дитина, мамі все набагато легше зробити самій, звідси нерідко інфантилізм і невміння дитини себе обслуговувати. А у багатодітній родині допомога матері – необхідна, і діти включаються у домашні справи, причому для них це все психологічно виправдано і, крім того, спільні справи об'єднують сім'ю. До того ж навички, які дитина отримує, допомагаючи матері по господарству, знадобляться також й у подальшому житті.

По-п'яте, саме у великій родині є всі необхідні умови для спадкоємності поколінь. У дітей поступово виробляються навички спілкування з братами і сестрами, потім, коли у старших – з'являються свої діти, і маленькі дядьки і тітки вчаться спілкуватися з племінниками, різниця у віці з якими може бути не так вже й велика. Так діти поступово піднімаючись зі сходинки на сходинку, самі доростають до ролі батьків.

Окрім цього варто підкреслити, що діти з багатодітних сімей краще підготовлені до шлюбу. Вони розуміють різницю чоловічої та жіночої психології, вміють йти на компроміс, дуже відповідальні, хлопчики не цураються «жіночої» роботи по дому, вміють залицятися за немовлятами.

У подібних умовах помилки попереднього покоління батьків враховуються і тому згладжуються. Такого не відбувається в родині з однією дитиною, де батьки не мають можливість враховувати свої помилки.

По-шосте, у багатодітній родині існує ефект маленького колективу. Якщо у родині одна-дві дитини, то швидко відбувається емоційне насичення дітей один одним, батькам доводиться щось вигадувати, гасити сварки і конфлікт.

У багатодітній же сім'ї виникає система різновікового дитячого колективу: у ній існує вікова ієрархія, старші керують молодшими тощо.

Наступним чином, проаналізуємо позицію «проти» відносно виховання у багатодітній сім'ї.

По-перше, у родині, де всього 1-2 дитини, батьки мають можливість уважно ставитися до будь-якого дитячого прояву і реагувати на нього відповідно. У багатодітній родині – майже неможливо виділити окремий час для спілкування з кожною дитиною вічнавч, а дітям для нормального розвитку дуже потрібна увага батьків.

По-друге, кількість відповідальності і домашніх обов'язків, покладених на дитину в багатодітній сім'ї, може стати приводом для того, щоб діти згодом дорікали батьків у тому, що їх «позбавили дитинства».

По-третє, стан здоров'я дітей і догляд за ними у таких сім'ях недостатні. Кожна багатодітна сім'я – це невеликий колектив, і якщо, приміром, одна дитина хворіє, то слідом за ним можуть захворіти й інші.

По-четверте, навіть у багатьох сім'ях, де одна– дві дитини, у дітей складаються конкурентні відносини, вони ревнують батьків один до одного тощо.

По п'яте, у дітей з багатодітної сім'ї часто буває занижена самооцінка, тому що вони сприймають себе як частину великого колективу і мало замислюються про цінності свого «я». У підлітковому віці це може обернутися гіперкомпенсацією: дитина почне самостверджуватися усіма можливими і неможливими способами, доводячи свою унікальність і неповторність.

І нарешті, навіть за наявності дуже великої квартири у великих сім'ях і дітям, і дорослим не вистачає самоти, можливості тихо посидіти, залишитися наодинці зі своїми справами і думками.

Навколо багатодітних матерів та їх дітей виникала й виникає досі зона соціального несхвалення, і навіть відторгнення. Багатодітні сім'ї часто розцінюються як соціальні утриманці, хоча на практиці пільги у них дуже скромні, саме багатодітні родини мають найбільш високий ризик опинитися серед бідних, оскільки розміри дитячих допомог ніяк не співвідносяться з рівнем життя.

Сумуючи вищевказане, варто підкреслити, що рівень соціально-економічного розвитку сім'ї, на наш погляд, не залежить від кількості дітей. Отже, у подальшому, нами заплановано детальне вивчення діяльності соціального педагога/ працівника з багатодітними сім'ями.

Волегова Наталія

студентка магістратури Інституту журналістики

та масової комунікації

Класичного приватного університету, *Україна*

ПРОБЛЕМА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ

Проблема соціального виховання дітей з різними нозологіями має значну історію у практичній діяльності людського суспільства, тривалу історію наукових пошуків та міркувань представників різних професій – філософів, лікарів, психологів, педагогів. На

відміну від міжнародної термінології, в Україні запропоновано використовувати для дітей із психофізичними порушеннями термін «діти з особливими потребами», який стосується різних нозологій та порушень різного ступеня ураження, таких як інвалідності у важкій формі, так і середнього ступеня тяжкості.

Якісна освіта має забезпечувати сукупність нижчезазначених аспектів: формування системи якостей знань дітей; вмінь та навичок правильного застосування цих знань у різних видах діяльності та поведінки; виховання соціально важливих рис характеру; розвиток здібностей як здатності особистості до оволодіння тими або іншими видами діяльності.

У грудні 2009 року Україна ратифікувала Конвенцію про права інвалідів, у 2010 році наказом Міністерства освіти і науки України затверджено Концепцію розвитку інклюзивної освіти. Мета Концепції – створення умов для вдосконалення системи освіти і соціальної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами, у том у числі з інвалідністю, шляхом впровадження інклюзивного навчання; формування нової філософії суспільства щодо позитивного ставлення до дітей та осіб з порушенням психофізичного розвитку та інвалідністю. Відповідно до мети основним завданням реалізації Концепції визнано формування освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими освітніми потребами через забезпечення психолого-педагогічного, медико-соціального супроводу; впровадження інклюзивної моделі навчання з урахуванням потреб суспільства (Концепція розвитку інклюзивної освіти, 2010) [1, с.41]. Для України інклюзивна освіта – це педагогічна інновація, до якісного впровадження якої обов'язковим є готовність адміністрації навчального закладу; практичні вміння та навички педагогів; їх мотивація до реалізації принципів якісної освіти в умовах інклюзії; продуктивна співпраця з лікарями, психологами; дотримання наступності та послідовності під час освітнього процесу в призмі здійснення корекційно-реабілітаційної роботи.

Сучасна соціальна політика формує засади розвитку освіти, підготовку дітей і дорослих до активної участі у суспільному житті. Вона є інтегральною частиною соціальної політики держави. На практиці освітня політика означає діяльність держави у сфері освіти, скеровану на дотримання державних стандартів освіти. Аби сформувати освітню політику, слід ініціювати та впроваджувати зміни. На рівні закладу освіти ухвалюють колегіальні рішення педагогічний колектив та батьківська громада.

Практика інклюзивного навчання передбачає використання особистісно-орієнтованого педагогічного підходу, індивідуалізації освітнього процесу, диференційоване викладання, яке дає змогу залучити до роботи над певним навчальним завданням усіх дітей [2, с. 24].

Визначимо та обґрунтуємо основні завдання психолого-педагогічного супроводу дітей з вадами зору в умовах спеціального закладу дошкільної освіти:

- а) актуалізація особистісного потенціалу розвитку дитини;
- б) формування позитивних міжособистісних стосунків дітей з порушеннями зору та їх ровесників у процесі інтеграції в умовах дошкільної освіти;
- в) консультування батьків або осіб, які їх замінюють, щодо особливостей розвитку, спілкування, виховання, соціальної адаптації їх дитини.

Принципово важливим аспектом соціальної адаптації осіб із проблемами зору слід вважати їх внутрішню установку, спрямованість на нормальний спосіб життя, відкритість до спілкування та взаємодії. Виходячи з вищезазначеного варто наголосити на тому, що спеціальний дошкільний заклад для дітей з вадами зору в умовах сучасного дошкільної освіти та спрямованості на інтеграцію не має бути закритою, відстороненою організацією. Вихованці даних закладів повинні активно долучатися до суспільного життя. Як це можливо враховуючи вікову категорію? Забезпечується активна та багатоаспектна соціальна взаємодія шляхом організації різного виду цільових екскурсій як в природне середовище, так і в культурні центри, центри розвитку, виставки та музеї; впровадження в освітню роботу участі слабозорих дошкільників в творчих конкурсах; організація зустрічей з відомими або визначними людьми; особами, які на власному прикладі продемонструють позитивну соціальну адаптованість до умов соціуму, при наявності певної нозології тощо.

Формування позитивних міжособистісних стосунків дітей з порушеннями зору в умовах інклюзії та їх ровесників у середовищі дошкільної освіти забезпечується спрямуванням роботи педагогів на формування у них вміння бачити та цінувати відмінності, слухати та враховувати різні точки зору, висловлювати свою думку, поважаючи думку інших, оволодівати навичками співпраці з різними дітьми. Формування толерантного ставлення, виховання почуття емпатії, формування розуміння «Я – не особливий, я – такий як і ви, просто мені потрібні трохи більше часу для розуміння речей та сприйняття оточуючого!» – сприятиме гармонізації стосунків в дитячому колективі та допоможе педагогічним працівникам створити позитивне середовище для розкриття потенціалу кожної дитини.

Питання співпраці найчастіше вирішується завдяки організації широкої кваліфікованої консультативної служби для батьків, або осіб, що їх замінюють. Це можуть бути: загальні батьківські збори у дошкільному закладі; групові збори; відкриті покази занять з демонстрацією методів та прийомів роботи з цією категорією дітей; індивідуальні консультації з вихователями або спеціалістами закладу; зворотній зв'язок з батьками засобами анкетування; батьківські куточки з відповідною актуальною інформаційною

наповнюваністю; великої попитом, пов'язаним з технологічним розвитком суспільства користуються сайти спеціальних закладів дошкільної освіти, соціальні мережі тощо. У цих формах роботи члени сімей забезпечуються необхідними знаннями про особистісні особливості дітей з порушеннями зору.

Отже, досягнення високого рівня соціалізації, залежить багато в чому від мікросередовища, в якому дитина існує, розвивається і яке забезпечує їй таку можливість. Соціально-психологічний супровід дитини з вадами зору покликаний забезпечити належні умови соціальних сфер її перебування, враховувати особливості психологічних установок та своєрідність цілей і змісту педагогічної роботи з нею на засадах толерантного ставлення, гуманності та дитиноцентризму.

Також варто зазначити щодо необхідності відповідного кадрового забезпечення закладів дошкільної освіти, що працюють в умовах інклюзії, педагогами, які мотиваційно готові до роботи в інклюзивному середовищі, відкриті та мобільні у відношенні перетворення освітнього простору, гуманно зорієнтованих тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Оксенюк О. Соціальний супровід сім'ї дитини з особливими потребами [Електронний ресурс]: journals.uran.ua > swe > article > download
2. Горбенко І. Як створити інклюзивне середовище у закладі освіти / І. Горбенко // Практика управління дошкільним закладом. -2018. - №8. - С. 22-25.

Воронкіна Анастасія Олександрівна

студентка II курсу

(Спеціальність: Початкова освіта Спеціалізація Християнська етика)

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ТРЕНІНГ НА ТЕМУ: «ДАВАЙТЕ ПОСМІХАТИСЬ»

У нашій доповіді пропонуємо авторську розробку – Тренінг на тему: «Давайте посміхатись». Мета: ознайомити учнів початкових класів з темою тренінгу, охарактеризувати основне поняття, з'ясувати призначення посмішки у житті кожної людини.

За структурою проведення тренінгів, важливим є взаємодія всіх структурних компонентів, а також прийняття правил роботи у групі, з'ясування очікувань та їх виправдань тощо.

Ведучий: доброго дня. Я дуже рада бачити всіх присутніх. Я пропоную вам відгадати, що лежить у мішку. Як ви вважаєте, що там? Учасники по черзі розмислюють, що там знаходиться. Зараз ви перелічили все те, що викликає у вас посмішку. Сьогодні, ми поговоримо про посмішку.

Наш тренінг розпочато з вправи «Я чекаю, що сьогодні...». Мета: повідомити тему зустрічі та з'ясувати, які очікування мають учасники. Ведучий пропонує розміститися колом та завершити речення «Я чекаю, що сьогодні...». Наприкінці тренінгової роботи вправа повторюється для з'ясування чи виправданими були очікування.

Після цього перейдемо до опису гра-руханки «Веселі імена». Метою вправи є знайомство з учасниками, налагодження позитивної атмосфери у групі. Ведучий пропонує учасникам написати власні імена незвичним способом, що позначено на картках. Учасники мають обрати один із способів і по черзі написати ім'я. Наведемо приклад карток: «пишемо» носом, підборіддям, лівим плечем, правим плечем, лівою ногою, правою ногою, лівим коліном, правим коліном, лівою ногою. По завершенні «написання імен» ведучий пропонує усім намалювати веселу посмішку вказівним пальчиком лівої руки.

По завершенні знайомства – вдалим буде інформаційне повідомлення, що може супроводжуватися фото та відео матеріалами.

Ведучий: сьогодні, я розповім про посмішку. А ви знали що сміх –це один з найсильніших захисників нашого організму від негативного стресу, а також від багатьох недугів. Саме, під час сміху у головному мозку людини виділяються гормони щастя. Той, хто багато сміється ніколи не хворіє на невроз.

Щоб засміятись, нам потрібно напружити 17 м'язів, а щоб насупитися – аж 43! Тому веселим і усміхненим бути легше, чи не так? Як ви вважаєте?

А чи відомо вам, що існує всесвітній День посмішки. У 1963 р. американський художник Харві Болл придумав смайлика, який став символом усмішки. Святкують його в першу п'ятницю жовтня. Девізом свята стала фраза «Зроби добру справу. Допоможи хоча б одній людині усміхнутися!». Я пропоную вам подивитися на фото Харві Болла. Як ви вважаєте, яким він був? Чому він посміхається? Як, на вашу думку, можна заставити людину посміхатися?

Наступною – є вправа «Розсміши коміка». Матеріали: капелюх, кумедні посмішки на паличці. Ведучий пропонує кожному учаснику обрати посмішку з чарівного капелюха.

Учасники мають об'єднатися у пари. Один із команди має розсмішити свого партнера, а інший у свою чергу – намагатися не засміятись. Запитання для обговорення:

1. Чи складно вам було розсмішити вашого партнера?
2. Чи складно було стримувати посмішку?
3. Як застосовувати усмішку лише для добра?
4. Що викликає у кожного з вас посмішку?

Діти повинні намалювати те, що викликає у них посмішку і розповісти про це.

Вправа «Сонечко». Матеріали: дзеркало, мішечок з емоціями.

Ведучий: дивіться, що в мене є. Це чарівний мішечок, в якому зберігається багато різноманітних емоцій (радість, смуток, здивування, злість, щастя, задоволення, печаль). Зараз, я дам вам чарівне дзеркало. Вам, потрібно обрати з мішечка емоцію, а потім показати її у дзеркалі. Які емоції вам сподобалося показувати? Чому?

Висновки: по-завершенні – пропонується оцінити, чи справдилися очікування учасників. Усмішка – це щось дивовижне. Її не можна ні купити, ні продати. Якщо ви хочете, щоб люди вам посміхалися, подаруйте їм свою дивовижну посмішку. Вона творить дива. А тому – посміхайтесь! І несіть свою променисту посмішку усьому світу!

Гернего Ю. О.

к. е. н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ «Київський національний університет ім. Вадима Гетьмана», Україна

ІНДИКАТОР РЕАЛЬНОГО ПРОГРЕСУ ТА ПОРЯДОК ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Зростання ролі трансформаційних процесів, пов'язаних із еволюцією людського розвитку, у сучасному суспільстві знаходить своє адекватне відображення в контексті діяльності міжнародних та регіональних організацій. Виникає потреба об'єктивної оцінки результативності прогресивних змін в інформаційному суспільстві та ступеню збалансованості людського розвитку. В зв'язку із цим, в глобальному розумінні необхідним є існування системи незалежних індикаторів, які будуть здатними інтерпретувати та сполучати економічні, соціальні та екологічні процеси.

Починаючи з 1950-х років, розпочалася культивування ідей щодо створення Індексу реального прогресу (*GPI*). Теоретичною основою слугує концепція збалансованого доходу Дж. Хікса (1948 р.) [1]. Проте, найбільшого практичного розповсюдження даний індикатор набув на базі навчальних закладів та комерційних організацій у США. У 1994-му році

випускник Гарвардського університету Т. Хальстед заснував організацію Redefining Progress, з-поміж цілей якої розробка індикаторів, які сформують основу життєздатної, соціально рівноправної та екологічно стійкої державної політики. Починаючи з 1995-го року, організація розпочала розрахунок Індексу реального (справжнього) прогресу, у якості індикатора широкого спектру, що враховує поряд із традиційно вимірюваним економічним виробництвом, економічні внески сімейних та общинних сфер, природне середовище. У складі Індексу реального прогресу (GPI) перебуває більше, ніж 20 компонент суспільного життя, які ігнорує ВВП [2].

Усі компоненти розподілені на три групи, а саме: соціальні, економічні та індикатори стану навколишнього середовища. Індикатор виступає проявом імплементації підходу до виокремлення складових збалансованого людського розвитку (економічної, соціальної та екологічної компонент). Одночасно, відмінністю індексу від ряду інших індикаторів є ймовірність враховувати не тільки сучасний стан базисних компонент, але й доцільність витрат. Зосереджено увагу на можливостях залучення фінансових ресурсів для досягнення цілей збалансованого людського розвитку.

Експерти, які виконували розрахунки Індексу реального прогресу (GPI) розмежували дві моделі економіки: менш збалансовану та збалансовану. Для першої із них пріоритетом є максимізація виробництва та споживання. Однак, виникають питання, пов'язані із вичерпними ресурсами, зростанням відходів, негативними соціально-економічними впливами. Натомість, під збалансованою моделлю економіки мають на увазі систему, що функціонує за рахунок ефективного менеджменту екосистеми. Максимальна частка отриманих ресурсів використовується не безпосередньо у виробництві та споживанні, а для потреб розвитку людського та культурного капіталу, примноження знань. Спостерігаємо, що збалансована модель економіки на думку експертів Індекс реального прогресу (GPI) передбачає першочергове значення підтримки знань та вмінь, що, в свою чергу, за умови переробки відходів та ефективного управління людським капіталом, передбачає формування синергетичного ефекту, перехід людського розвитку на інноваційний рівень. У спрощеному вигляді Індекс реального прогресу (GPI) можна представити, як:

$$GPI = A + B - C - D + I \quad (1)$$

A - приватне споживання з урахуванням доходу;

B - вартісна оцінка неринкових послуг, що забезпечують добробут;

C - вартісна оцінка природного зносу;

D – вартісна оцінка природних катаклізм;

I - ріст капіталу та балансу міжнародної торгівлі.

Для економіки України модифікації індексу реального прогресу наведено в розрахунках Б. Данилишина та О. Веклича для періоду 2000 – 2007-го років [3, с. 105]. Авторами виконано порівняльний аналіз тенденцій зміни ВВП та визначеної модифікації *GPI* для економіки України (рис. 1).

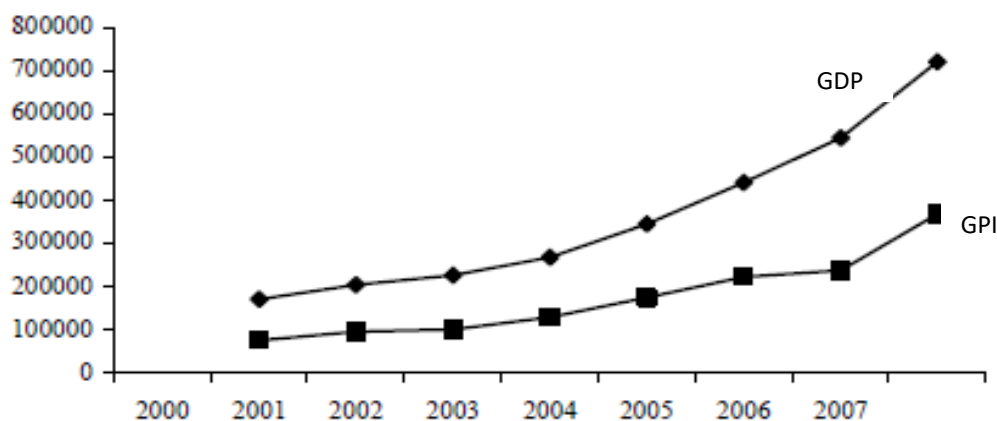

Рис. 1. –Порівняння динаміки ВВП та ГПІв Україні

* Джерело: [3, с. 105].

Недоліком цієї методики для України є брак певних даних для розрахунку, що, на нашу думку, і заклало основу для обмежень щодо подальшого використання наведеної методики на рівні національної економіки. Крім того, неналежна якість вхідної інформації зумовлює проблеми щодо відслідковування динаміки зміни індикатора та порівняння індикаторів різних країн світу. Натомість, перевагою наведеної методики є можливість зробити наголос саме на рівні життя людей. Зокрема, наведені вище розрахунки дають змогу стверджувати, що темпи приросту рівня життя в Україні певним чином випереджали економічний розвиток [4; 5].

Таким чином, індикатор передбачає досягнення визначеного стану добробуту в суспільстві, зважаючи на потенціал підтримки добробуту, як мінімум на поточному рівні у майбутньому. Це доводить актуалізацію дослідження індикаторів реального прогресу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Beyond GDP International Conference. OECD. Organisation for Economic Cooperation and Development. 2018. URL: <http://www.oecd.org/site/worldforum06/38433373.pdf>
2. Sulik J. Miernik określający sytuację makroekonomiczną i rozwój gospodarczy. Genuine Progress Indicator. Główny Urząd Statystyczny. Katowice, 2017. – 23 s.

3. Данилишин Б. М., Веклич О. А. Индикатор подлинного прогресса как адекватный макроэкономический показатель общественного благосостояния. *Проблемы прогнозирования*. 2010. №6. С.103-112.

4. Демографічна та соціальна статистика. Доходи та умови життя. Структура сукупних витрат домогосподарств (1999 - 2016). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdvdg_rik/dvdg_u/strukt2010_u.htm

5. Гернего Ю. О. Оцінка реального соціально-економічного прогресу: концептуалізація та прикладний аспект. Економічна аналітика: сучасні реалії та прогностичні можливості: зб. матеріал. міжнародної наук. – практич. конференц. 19 квітня 2019 р. – Київ: КНЕУ, 2019. - С. 70 -73.

Глоба Світлана Анатоліївна

здобувач вищої освіти першого рівня (бакалаврського) IV курсу

Спеціальність Соціальна робота

науковий керівник: к.пед.н., ас.Єршоміна Л.Є.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького

ПРОФІЛАКТИКА ЛИХОСЛІВ'Я В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Зростання напруженості у суспільстві, невизначеність моральних норм щодо нових умов призводить до підвищення агресивності людей, що перш за все виявляється на вербальному рівні, таким чином, мова наших сучасників насичена лихослів'ям. Визначальною характеристикою лихослів'я є можливість заподіяння шкоди, спричинення негативного впливу. Цю звичку від дорослих переймають і діти.

Школа, сім'я, друзі, знайомі, ЗМІ – все це становить середовище, що здійснює найбільший вплив на розвиток дитини як соціальної істоти. Школа, як заклад, де діти проводять одинадцять років, у цьому переліку займає особливе місце.

Загальноосвітня школа – це простір, що покликаний не лише навчити учнів основам наук, але й прищеплювати риси моральної, культурної людини. Проте у процесі неформального спілкування у стінах школи учні досить часто вживають лихослів'я, що сприяє зростанню агресії, збіднює словниковий запас, маскує цинічне ставлення до людей.

Як лінгвістичний термін лихослів'я можна точніше визначити як некодифікований розділ загальнонаціонального словника (недозволений до використання у звичайній

лінгвокультурній ситуації), що є табуйоване (заборонене). Певну частину лихослів'я (інвектив) назвають такою підгрупою лексики, що у словниках, зазвичай, позначають – як «нецензурна». Нецензурні слова чуємо з радіо та телевізора, читаємо зі сторінок сучасних книг, журналів, газет. З'явилася навіть якась «м'яка» форма лихослів'я, коли матюки замінюються іншими словами, але перебувають у фразі на звичних місцях.

Термін і явище «лихослів'я» людству знайоме здавна, однак, ніколи лихослів'я не носило такого масового характеру, такого небаченого розмаху, як останнім часом.

Особливо критичною стає ситуація, коли нецензурну лексику починають вживати учні. Це змушує науковців серйозно замислитися над проблемою лихослів'я та працювати над пошуком ефективних профілактичних заходів. Профілактика – це комплекс заходів соціально-психологічного, медичного та педагогічного характеру, спрямованих на нейтралізацію впливу негативних факторів соціального середовища на особистість з метою попередження відхилень у її поведінці.

Під профілактикою маються на увазі науково обгрунтовані і своєчасно здійснювані дії, що спрямовані на запобігання можливих фізичних чи соціокультурних колізій у окремих індивідів груп ризику, збереження, підтримання та захист нормального рівня життя і здоров'я людей.

Основою профілактичних заходів є діяльність, спрямована:

- на створення оптимальних соціально-психологічних умов для нормального здійснення процесу соціалізації особистості;
- здійснення соціальної допомоги сім'ї та підліткам;
- забезпечення у разі потреби заходів соціально-правового захисту дитини.

Виділяють кілька рівнів профілактичної діяльності:

а) *державний рівень* – рішення соціально- економічних, культурних та інших завдань загальнодержавного масштабу але більш повному задоволенню матеріальних і духовних потреб людей. Зазвичай, це різні законодавчі ініціативи (наприклад, введення на державному та регіональному рівнях посади уповноваженого з прав дитини);

б) *муніципальний рівень* – заходи по педагогічній орієнтації інфраструктури мікросоціуму, спрямовані на оздоровлення мікросередовища, в якій протікає життєдіяльність людини (наприклад, відкриття в населеному пункті мережі дозвілєвих закладів для молоді або робочих місць для сезонного працевлаштування підлітків тощо);

в) *індивідуальний рівень* – виховно-профілактична робота, спрямована на корекцію і попередження протиправних дій та відхилень у поведінці окремих осіб (наприклад, здійснення індивідуальної роботи з супроводу дитини соціальним педагогом).

Розрізняють такі види профілактичної діяльності: первинна, вторинна, третинна.

Первинна профілактика – це комплекс заходів, спрямованих на запобігання негативного впливу біологічних і соціально-психологічних факторів, що впливають на формування особистості. Вона включає наступні основні напрямки: вдосконалення соціального життя людей; усунення соціальних факторів, що сприяють формуванню і прояву девіантної поведінки; формування умов, що сприяють ресоціалізації та реабілітації; виховання соціально позитивно орієнтованої особистості; забезпечення захисту прав і законних інтересів неповнолітніх і ін.

Вторинна профілактика – це комплекс медичних, соціально-психологічних, юридичних та інших заходів, спрямованих на роботу з неповнолітніми, що мають девіантну та асоціальну поведінку (пропускають уроки, систематично конфліктують з однолітками, мають проблеми в сім'ї тощо). Основними завданнями вторинної профілактики виступають недопущення здійснення підлітком більш важкого вчинку, правопорушення, злочину; надання своєчасної соціально-психологічної підтримки підлітку, який перебуває у складній життєвій ситуації. Вторинна профілактика включає в себе наступні напрямки: визначення факторів ризику і виділення так званих груп «профілактичного обліку» з різними формами девіантної поведінки; раннє і активне виявлення осіб з нервово-психічними порушеннями; психологічну та медичну корекцію виявлених захворювань, ускладнених порушеннями поведінки. Третинна профілактика – це комплекс заходів соціально-психологічного і юридичного характеру, що мають на меті запобігання поновленню девіантної поведінки людиною (наприклад, відновлення вживання наркотиків наркозалежними, які пройшли курс реабілітації і знаходяться в стані стійкої ремісії, та ін.).

Прикладом заходів даного рівня може служити система патронатного супроводу неповнолітніх, які вийшли з місць позбавлення волі, надання їм допомоги в питаннях забезпечення житлом, працевлаштування, психологічне консультування тощо.

Соціально-педагогічна профілактика лихослів'я може входити до комплексу заходів усіх трьох рівнів. Вважається, що вона найбільш ефективна у формі впливу на умови і причини, що викликають лихослів'я учнів у шкільному просторі. Відомий дослідник феномену лихослів'я Л. Ширококордюк, розподіляє корекційно-профілактичні заходи з подолання лихослів'я на дві групи: загальні і спеціальні.

Загальні заходи передбачають встановлення довірчих стосунків і психологічного контакту з учнями на прикладі високої мовної культури самого вчителя. Серед спеціальних заходів – бесіда, групова дискусія, аналіз ситуації, проєктивний малюнок. До таких заходів слід залучати учнів, учителів (тренінг-семінари) і батьків (тематичні батьківські збори з елементами тренінгу) [2]. Тренінги є ефективним засобом соціально-педагогічної профілактики, адже усе, чого навчаться учасники, реалізовуватиметься в їх реальних

життєвих ситуаціях. Важливим завданням подальшого її вивчення є розроблення цілісної системи соціально-педагогічної профілактики лихослів'я на різних етапах становлення та розвитку учнів та учнівського колективу у шкільному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль. СПб.: Прайм-Еврознак, 2002. 236 с.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. К.: ІЗМН, 1998. 204 с.
3. Беляєва О. Поговоримо про вживання нецензурних слів // Психолог. 2009. № 8. с.23-24.

Гупало М.Р.

студентка 3 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

НЕЧЕСНА ПОВЕДІНКА: ПРАКТИКА СПИСУВАННЯ ТА ПЛАГІАТУ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність вибраної теми полягає у тому що переважна більшість студентів у наш час втратила мотивацію самостійно здобувати вищу освіту. Для того щоб якісно досліджувати дану тему необхідно в'яснити причини, даного явища та наслідки які йому слідуєть. Наразі велика частина студентів використовує списування та плагіат у повсякденній практиці та не вважають, що це є погано. І з цим потрібно боротися, адже підлітки йдуть в університет для того, щоб отримувати нові навички та вміти ними користуватись і влучно висловлювати набуте, а не для того, щоб просто запозичувати працю інших людей. Тож наразі це питання є відкритим і потребує подальшого розгляду у всіх вищих навчальних закладах. Важливим фактором у мотивації до списування може бути і задоволеність студентів у власному виборі їх вищого навчального закладу, адже якщо студентам не подобається місце навчання, то і мотивації вчитися також не буде.

Для детального дослідження обраної теми, було проведено пілотажне дослідження за допомогою Google-форм, з використанням методу снігової кулі (N 75 респондентів). Науковою оптикою вивчення були обрані нечесна поведінка: практика списування та плагіату серед студентської молоді.

Виходячи з даних які ми отримали під час дослідження можна сказати, що лише незначна кількість опитаних осіб не списували в школі. Якщо ж розглядати проблему списування в університеті, то помітимо, що в університеті з'являються респонденти, які не списують на екзаменах, на відміну від школи, де це відсоток становить 2,9%. Також зі школи зменшився відсоток тих, хто списував зі шпаргалок з 20,3% до 13%. Збільшується кількість тих, хто списує з Інтернету 42%. Також отримані нами результати дають нам зрозуміти, що приблизно у кожній другій школі опитаних вчителі не реагували на списування. Це свідчить про недостатній рівень зацікавленості вчителів у контролі за отриманням знань учнями.

Спостерігаємо, що кількість тих хто задоволений якістю освіти у школі нижче за число задоволених викладанням в університеті (75,4%). Це свідчить про досить високий рівень задоволеності отримання освітніх послуг в закладах вищої освіти. А це дає зрозуміти нам, що викладання в університеті знаходиться на вищому рівні ніж у школі, адже ми з'ясували, що більша частина респондентів помічали, що в їх школі відбувалась нечесна поведінка з боку вчителів по відношенню до учнів (76,8%). Говорячи про мотивацією до списування, ми помічаємо, що найбільшим відсотком є відсутнє знання предмету, що говорить нам про те, що студенти не вчать предмети 87%, на наступному місці, майже з однаковими відсотками йде лінь та брак часу на підготовку через роботу та лінь: 79,7 % : 75,4% відповідно. Більше половини опитаних вважають, що на них впливає недостатня кількість наданого матеріалу та неякісна його подача. Найнижчими показниками є вільний доступ до Інтернету 47,8% та відсутність безнаказаності 44,9%.

Розглядаючи тему плагіату далі можна виділити, що майже половина респондентів і гадки не мають про покарання за плагіат, а тож можна зробити висновок, що потрібно змінювати підхід до донесення інформації до студентів, а власне проводити певні лекції чи короткі виступи. Можна зробити висновок, що респонденти найбільше використовували плагіат у курсовій роботі, незважаючи на те, що більшість 79,7% респондентів зазначили, що вони негативно ставляться до плагіату, проте (52,1%) опитаних вважають, що використання плагіату у своїх роботах не заважає отриманню знань. Разом з цим можна помітити цікавий факт: більша частина респондентів вважають за необхідне перевіряти роботи на плагіат та лише невелика частина опитаних не погодилися би перевіряти свої роботи. З цим можна пов'язати і той факт, що досить високий відсоток тих, хто частіше пише екзамени своїми силами-65,2%. Майже половина респондентів 49,2% позитивно ставляться до того щоб їх мобільні пристрої забирали на модулях та екзаменах.

Підводячи підсумки з обраної теми, можна помітити досить невтішну тенденцію стосовно того, що сучасна студентська молодь спокійно використовує плагіат та списує пояснюючи це відсутністю знань предмету (87%), власними лінощами (79,7%) та браком

часу на підготовку через роботу або хобі (75,4%), проаналізувавши ці дані, можна зазначити, що для меншого використання плагіату та списування необхідно більш відповідальніше ставитися до вивчення матеріалу, не лінуватися та приділяти навчанню більше часу аніж роботі та хобі, адже ціль вступу в університет-отримати нові знання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ріджвей Д. Чому студенти списують (за їхніми словами та зі слів інших) [Електронний ресурс] / Джим Ріджвей – Режим доступу до ресурсу: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/UKR_Why_students_cheat.pdf.

2. Проблеми соціології, психології, педагогіки [Електронний ресурс] // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/newsfiles/akt_prob_24.pdf

Горбов В.В.

к.соц.н., доцент кафедри соціології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

Данюкін Д.Д.

студент 4 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА МОЛОДІ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Девіантні прояви не є унікальними та новими, але їх вивчення стає особливо актуальним в даний час, на переломному етапі розвитку нашого суспільства. Взаємодія сім'ї та соціуму здійснюється в умовах якісної трансформації суспільних відносин, які викликають не тільки позитивні, але й негативні зміни в сферах суспільного життя. Труднощі, які виникають у процесі адаптації представників у соціальних групах до ринкової економіки, породжують деформацію міжособистісних стосунків, роз'єднання поколінь та втрату традицій. Наростаючі в масовому масштабі різноманітні форми соціальної патології (наркоманія, проституція, алкоголізм тощо), криміналізація соціального середовища, різке ослаблення нормативно-морального регулювання суспільних відносин - ці та інші негативні тенденції у розвитку сучасного суспільства ставлять надзвичайно важливе завдання для соціологічної науки з вивчення природи,

закономірностей девіантної поведінки та її предметів - девіантної особистості (девіант) та антисоціальних об'єднань (злочинні групи, організації тощо).

Найбільші труднощі в адаптації до вимог сучасного складного економічного, політичного та духовного життя відчуває молодь. Девіантна поведінка молоді є, з одного боку, результатом процесів різноманітними за змістом та формами реалізації, та відбуваються в суспільстві загалом, з іншого боку, тих змін, що відбуваються в безпосередньому соціальному середовищі. Вивчення впливу сім'ї та інших факторів на відхилення у поведінки молоді дозволяє нам краще зрозуміти природу цього явища, виявити головний механізм та тенденції функціонування й розвитку девіантної поведінки як соціального явища.

У сучасному українському суспільстві девіантна поведінка досить поширена і часто сприймається як раціональний і типовий спосіб життя, наприклад світосприйняття сучасного суспільства, їх відношення до юнацького куріння, нормального сприйняття вживання алкоголю. У дослідженнях останнього десятиліття прослідковується катастрофічне зростання юнацького алкоголізму, вживання наркотиків, схильність до азартних ігор, та суїцидальної поведінки. Особливості поведінкових практик молодого покоління виступають об'єктом соціальних досліджень, які мають особливе значення для сучасної України, адже в динаміці останніх років девіації набули значного поширення, яке може загрожувати соціальній безпеці в цілому.

Для кожного суспільства існують різного роду соціальні норми, саме завдяки цим нормам в суспільстві створюється стабільність і порядок у відносинах між людьми та їх об'єднаннями[1]. Соціальну норму та соціальні відхилення можна розглядати як два полюси однієї осі: «соціально значуща поведінка», тобто стабільне життя людей у суспільстві, або нові впровадження відносно до того, які саме будуть соціальні відхилення у різних масштабах. Як і соціальні норми, соціальні відхилення різноманітні, а різноманітність відхилень перевищує різноманітність норм: норма типова, а відхилення завжди індивідуалізоване, аморальний вчинок однієї людини не схожий на вчинок іншої.[2]

До загальних рис відхилень ми можемо виділити наявність загальних причин - об'єктивні та суб'єктивні суперечності суспільного розвитку, однакова орієнтація відхилень, що виникають у подібних груп (верств) населення приблизно в однакових умовах, частота та постійність цих явищ у часових та територіальних розділах, наявність невідповідності між вимогами єдиної нормативної системи для всіх громадян та індивідуальними потребами особистості [3]. Втім, поведінка що має певні відхилення важлива для суспільства, вона здатна посилити дотримання норм через зміну застарілих

стереотипів і руйнування норм поведінки, замінюючи їх новими, які були б більше новітніми та сучасними.

Привертаючи увагу порушників норм, група може зміцнити себе. Поширений ворог викликає спільні почуття та посилює групову солідарність. У той же час виникаючі емоції збуджують пристрасті та зміцнюють зв'язки між людьми нашого типу. Таким чином можна побачити, що відхилення є каталізатором соціальних змін [4]. Кожне порушення правил служить попередженням про те, що соціальна система не працює належним чином. Звичайно, політична еліта не може розцінювати високий рівень пограбувань як сигнал, що грабежі мають бути легалізовані та перерозподілені суспільні блага. Однак цей факт говорить про те, що в суспільстві є багато незадоволених людей, що інститути соціалізації молоді не виконують свою роботу, що баланс соціальних сил під питанням, і моральні принципи суспільства потребують перегляду. Таким чином, відхилення часто служать поштовхом до визнання потреби в змінах у соціальній системі. Можна сказати, що це заклик до перегляду старих норм і водночас нової моделі.

Девіація має прояви у суспільстві як негативні, тобто ті, що будуть відторгатися й завдавати шкоди індивідам та соціуму, так і позитивні, що суспільством приймаються, визнаються важливими для розвитку обдарувань і здібностей індивідів, що надають нові перспективи для суспільного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Змановская Е. В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения).
2. Менделевич В. Д. Психология девиантного поведения. Учебное пособие / В. Д. Менделевич. - СПб. : Речь, 2005. - 445 с
3. Е. Лемерт. Стигмати і стигматизація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Эриксон Э. Детство и общество / Эрик Эриксон ; [пер. с англ.]. – Санкт Петербург: Летний сад, 2000. – 415 с.

УПРАВЛІНСЬКА КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖЕРА

В сучасних умовах трансформаційної економіки і системних змін у професійній діяльності фахівців соціономічних професій важливого значення набуває управління персоналом, яке забезпечує успіх колективу підприємств, установ та організацій.

Розглядаючи будь-яку проблему організації, вона перетворюється в проблему управління людськими ресурсами, яке повинне забезпечити безперервність процесу впливу на мікро - та макро колективи сучасних компаній для ефективної організації та консолідації зусиль кожної людини задля підвищення результативності трудової діяльності і досягнення найкращих результатів з необхідними для цього витратами.

В цьому зв'язку сучасним менеджерам для формування та розвитку відповідного рівня управлінської культури потрібно оволодівати практичними навичками щодо цілеспрямованої праці стосовно вдосконалення власних професійних навичок ділового спілкування. Це передбачає не лише постійне самопізнання, але і особистісне самовдосконалення для ефективного управління персоналом в очолюваному колективі, тому що успіх у будь-якій справі на 80% залежить від керівника та на 20% - від підлеглих.

Розглядаючи цінності, які покладені в основу цього виду культури, відчизняні соціологи виокремлюють наступні цінності:

- бути незалежними – 58,6%;
- мати близьких за духом співробітників – 39,7%;
- заробляти гарні гроші, мати високий рівень життя – 34,8%;
- реалізувати свої особистісні соціально-психологічні якості – 34,2%;
- працювати з висококваліфікованими колегами – 31,2%;
- створювати собі високу ділову репутацію – 27,6%;
- реалізувати свої професійні якості – 25,5%;
- працювати над складними, цікавими проблемами і реалізувати організаторські здібності – 20%;
- зайняти престижну посаду – 6,1%.

Виходячи з цього, розвиток персоналу стає основною ознакою конкурентоспроможності будь-якої організації. Так, японські менеджери з управління людськими ресурсами пріоритетними напрямками своєї діяльності вважають наступні:

- розвиток потенціалу людей – 86,6%;
- розвиток групової діяльності – 47,1%;
- розвиток професіоналізму старших працівників – 42,2%;
- розширення різноманітності професій – 38,3%;
- збільшення мотиваційного потенціалу корпорацій – 29,6%;
- поліпшення умов праці – 29,4%.

За підсумками соціологічного дослідження 1500 менеджерів європейських компаній найважливішими рисами їх керівників були: здатність формувати ефективну команду (96%), вміння прислухатися до думки колег і підлеглих (93%), здатність приймати ефективні рішення (87%), вміння залучати інших до виконання прийнятого рішення 86%.

В сучасний період найбільш вагомим значення в управлінні людськими ресурсами набувають управлінські якості керівника, які визначаються його професійною підготовкою і досвідом.

Встановлено, що коли керівник не виступає в ролі лідера, підлеглі реалізують лише 60-65% своїх можливостей, виконуючи обов'язки у тій мірі, яка дозволяє їм продовжувати роботу.

Таким чином, в сучасних умовах управлінська культура, набуваючи інтегрованого характеру, стає за своїм змістом та спрямуванням гуманітарною та соціально-технологічною. При цьому пріоритетним напрямом щодо її вдосконалення повинні стати людинознавчі знання, адекватна поведінка людини в організації і суспільстві, розкриття творчого потенціалу керівника, культура ділового та особистісного спілкування, вміння працювати в команді і створювати її, бути справжнім лідером в колективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Робінс Стефан П., Ченцов Д., Девід А. Основи менеджменту/Пер. с англ. А.Олійник та інші. – К.:Вид-воСоломії Павличко «Основи»,2002.-671 с.
2. Нижник Н., Пашко Л. Управлінська культура: теоретичне поняття чи управлінська поведінка// Політичний менеджмент,2005.- №5.-С.103-111.
3. Гаєвський Б.А.,Рєбало В.А.Культура державного управління : Організаційний аспект. Монографія.-К.:Вид-во Української Академії державного управління при Президентові України, 1998.-144 с.

Єсіна Вероніка Павлівна
аспірант кафедри соціології,
факультету соціології та управління
ДВНЗ «Запорізький Національний Університет», Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ УКРАЇНИ

Упродовж останніх років питання впровадження та розвитку інклюзивної освіти в Україні набуло неабиякої актуальності. Поступово вдосконалюється законодавство, збільшується мережа закладів освіти, та, відповідно, росте чисельність дітей з особливими освітніми потребами, інтегрованих до них.

На сучасному етапі розвитку системи освіти на зміну спеціалізованому навчанню приходять нові форми отримання освіти – інтеграція та інклюзія, завдяки яким кожна дитина з особливими освітніми проблемами, має право на одержання освіти, якість якої не різниться від освіти здорових дітей.

В Україні станом на 01.01.2018 року проживає 7,6 млн дитячого населення, з яких упродовж 2018 –2019 навчального року 37,7 тис. дітей навчаються в спеціальних закладах загальної середньої освіти, 15,8 тис. дітей – у санаторних школах і лише 11,8 тис. дітей охоплені інклюзивним навчанням у звичайних школах [1; 2].

Таким чином, за наявності досить розгалуженої та розвиненої системи спеціальної освіти в Україні, значна частина дітей з особливими освітніми потребами не одержує спеціальної допомоги і не має змоги задовольнити свої особливі потреби. Попри велику кількість змін у законодавчих та нормативно-правових актах щодо розвитку інклюзивної освіти, її практичне впровадження є поки нереалізованим.

Освіта виступає одним із найважливіших компонентів розвитку суспільства, тому вона не може стояти осторонь соціальних перетворень, які мають місце в сьогоденному житті. Модернізація освіти в Україні, що спрямована на демократизацію та гуманізацію, зумовлює необхідність впровадження інноваційних технологій, зокрема, в освіті людей з особливими потребами. Інклюзія є однією з основних тенденцій розвитку зазначеного типу освіти в Україні.

Інклюзія в освіті – це процес, здійснення якого передбачає, насамперед, зміну філософії освіти, і як наслідок цього – організаційні, змістовні і технічні зміни. Інклюзія – інноваційний шлях розвитку освіти на всіх рівнях. Дана інновація стосується і структур управління, сфера діяльності яких поширюється на роботу з педагогами та іншими

працівниками, які навчаються, батьками, здійснення зв'язку з навколишнім середовищем, контролем, аналізом, регулюванням та інформаційним забезпеченням інноваційної діяльності.

На сьогоднішній день все гостріше постає проблема навчання дітей з обмеженими можливостями в умовах масових загальноосвітніх закладів. Одним з оптимальних напрямів у вирішенні цієї проблеми виступає інклюзивне навчання, тобто спільне навчання та виховання дітей з обмеженнями здоров'я і тих, що не мають таких обмежень, за допомогою створення додаткових умов. За кордоном ці питання вирішуються активніше, що зумовлено більшою кількістю, порівняно з Україною, досвіду та напрацювань. В Україні, не зважаючи на прийняті закони про громадянські права, діти з функціональними обмеженнями нерідко зустрічаються з низкою суспільних стереотипів, їх часто вважають такими, які дуже відрізняються від решти категорій осіб, аж до маргіналізації.

Сьогодні в Україні розроблено Концепцію розвитку інклюзивної освіти, яка спрямована на виконання вимог міжнародних нормативно-правових документів та на розробку механізмів впровадження інклюзивної освіти. Метою концепції є діяльність, спрямована на: - формування нової філософії суспільства - позитивного ставлення до дітей та особистостям з порушеннями психофізичного розвитку та інвалідністю; - створення умов для реалізації державної політики забезпечення конституційних прав і гарантій дітям з особливими освітніми в сфері освіти; - удосконалення системи освіти та соціальної реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку, через впровадження інноваційних технологій, а саме інклюзивного навчання, з використанням адаптованого міжнародного досвіду [3].

Мета інклюзивної школи – дати всім дітям можливість повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, тим самим забезпечуючи найбільш повну взаємодію та турботу один про одного як членів співтовариства [4]. Сутністю інклюзивної освіти є право дитини на навчання в загальноосвітній школі, в якій йому повинна забезпечитися необхідна підтримка правильного розвитку і відповідне толерантне ставлення. А оскільки масові школи до цього не пристосовані, потрібно провести реструктуризацію всієї системи шкільної освіти, розширення практики і політики рівних можливостей.

Під інклюзивним підходом розуміють створення таких умов, за яких усі учні мають однаковий доступ до освіти, однакові можливості отримати досвід, знання та подолати упереджене ставлення до тих, хто має «особливі потреби».

Одним із аспектів інклюзивної освіти є забезпечення ефективності навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітньому закладі. Увага зосереджується на соціалізації дітей цієї категорії та якості навчання. Діти з особливими

потребами стають частиною нашого життя, вони включаються в загальноосвітні школи, оточення, спільноти. До них ставляться як до рівних і як таких, що заслуговують на повагу і сприйняття їх такими, як вони є. Це те право, яким всі ми користуємось як члени суспільства.

Більшість дітей з особливими потребами в Україні, перебуваючи вдома або в інтернаті, не отримуватимуть належної освіти, необхідних знань, умінь, навичок, які забезпечували б їм можливість нормальної адаптації до життя в суспільстві, здобуття певної професії, сприяли б саморозвитку, самореалізації, самовдосконаленню особистості в подальшому житті. Отже, такі діти виявляються невідповідними до життя у звичайному для пересічної людини сенсі.

Нині ситуація дещо покращилася, проте слід зазначити, що окреме навчання дітей з особливими потребами і здорових у поточному вигляді має негативні наслідки як для перших, так і для других. У здорових, котрі не мають достатніх контактів із дітьми з особливими потребами, формуються психологічні бар'єри, негативні установки, які потім зберігаються і в старшому віці. У 14-16 років бар'єр, що роз'єднує підлітка-інваліда та його здорового однолітка, практично нездоланий, а в 7-12 років він майже непомітний і може бути легко знятий.

Реальністю є те, що діти, які закінчують інтернати чи навчаються вдома, мають дуже серйозні проблеми із соціалізацією. Нерідко вони не впевнені в собі, несамостійні, у них відсутні соціальні компетенції, їм складно реалізувати себе, отримати вищу чи спеціальну освіту, працевлаштуватися тощо. Натомість інклюзія передбачає, що дитина з раннього віку знаходиться в соціумі, вчиться виживати. У дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті. З іншого боку, здорові діти, які навчаються з першого класу з дітьми з особливими потребами, в дорослому віці по-іншому ставляться до людей з обмеженими фізичними можливостями: вже не з жалістю чи презирством, а нарівні, вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зведена таблиця «Відомості про заклади спеціальної освіти на початок 2018/2019 навчального року. Інформація Міністерства освіти і науки України.; *Інклюзія для всіх: освітня політика та практика*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/prezentacii/mon2019-01-25inkluzivne.pdf> (дата звернення: 14.09.2019);

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 14.09.2019).

3. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Соціальний педагог., 2010. №4. С. 3-6.

4. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями. *Соціальна педагогіка* / За ред. проф. Капської А. 3-є вид. перероб. і доп. Київ, 2006. С. 329 - 368.

Забела Яна

здобувач вищої освіти IV курсу,

спеціальності: Початкова освіта,

спеціалізації: Християнська етика,

Науковий керівник: Москальова Людмила Юріївна

доктор педагогічних наук, професор

кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗОК

Однією з проблем сьогодення є гармонійний розвиток особистості, що включає в себе формування здорових моральних та духовних потреб. Останнім часом спостерігається посилення уваги до питання духовно-морального становлення особистості дитини дошкільного віку в умовах становлення та розвитку української держави, реформування економічних та суспільно-культурних галузей життя.

Сьогодні держава приділяє значну увагу означеній проблемі. У низці законодавчих і нормативно-правових освітніх актів: Закон України «Про дошкільну освіту»; Базовий компонент дошкільної освіти; Концепція дошкільного виховання в Україні; Державна національна програма «Діти України» зазначені пріоритетні завдання компетентнісного підходу до розвитку особистості; окреслено збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей дитини; вказано основні пріоритети соціально-морального розвитку особистості дитини.

Проблема морального розвитку та виховання особистості дитини турбували суспільство в усі часи. Особливо ґрунтовно проблема морального виховання розглядалась у працях класиків педагогіки: К. Крупської, Є. Водовозової, С. Русової, Г. Ващенко, К. Ушинського, В. Сухомлинського. Вони наголошували на важливості морального виховання з перших років життя дитини, що має бути спрямоване на формування її

моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб, і казка як засіб народної педагогіки у цьому контексті має велике значення.

Сучасні педагоги розглядають казку як дієвий засіб виховання моральних якостей дітей: І. Бех, А. Богуш, О. Бондаренко, О. Кононко, Е. Помиткін та ін., досліджують методiku її використання у процесі морального виховання дітей дошкільного віку такі вчені, як А. Анікін, В. Пропп, О. Солнцева, Т. Поніманська.

Психологи: О. Запорожець, Д. Ельконін, Е. Еріксон, О. Кононко та ін. встановили, що моральне виховання з перших років життя дитини спрямоване на формування її моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб.

Мета статті полягає у з'ясуванні впливу казок на процес духовно-морального виховання дітей дошкільного віку.

Згідно трактувань, моральне виховання – це процес, що спрямований на формування та розвиток цілісної особистості. Головне завдання його полягає в тому, щоб соціально необхідні вимоги суспільства перетворити на внутрішні стимули особистості кожної людини. Формування моральної культури, виховання моральних якостей, почуттів, потреб набуває особливої значущості саме в дошкільному віці, оскільки знання, вміння та навички, отримані в ранньому дитинстві, значним чином впливають на її подальший розвиток. Внаслідок того, казка є невід'ємним елементом у вихованні дітей дошкільного віку. Вона доступною мовою вчить дітей життя. Для себе, діти, беруть з них багато корисних знань: про зв'язки людини з природою та з предметним світом, дізнаються про перші уявлення часу та простору. Завдяки казкам дитині дається вперше відчуття хоробрості і стійкості, побачити добро і зло [1,с.3].

На нашу думку цінність казки полягає у колективному створенні і збереженні народом, бо усні прозові художні розповіді такого реального змісту, що за необхідності вимагає використання прийомів неправдоподібного зображення реальності. Вони ні в якому іншому жанрі фольклору більше не повторюються.

Ми погоджуємося з тим, що казка відображає давні уявлення народу про життя та смерть, добро і зло, розрахована на усну передачу, завдяки чому один і той же сюжет має декілька варіантів.

Безсумнівно, добро завжди перемагає у казках – у вихованні дітей на казках це дуже важливо. Дитина, намагаючись уявити образи, вчиться розуміти внутрішній світ героїв, співпереживати їм і вірити в сили добра. Помилково вважати роль дитячих казок тільки присмним проведенням часу. Діти, яким з раннього дитинства читалися казки, швидше починають говорити, правильно висловлюватись. Казка допомагає формувати основи

поведінки і спілкування. Дитячі казки розвивають фантазію і уяву дитини, а так само його творчий потенціал.

За словами В. Сухомлинського, казка є активним естетичним мистецтвом, що захоплює усі сфери духовного життя дитини: розум, почуття, уяву, волю. Найбільш ефективним засобом для розвитку мислення кожної дитини, створенню інтелектуальної атмосфери в дитячому колективісприяє казковий жанр. Воно володіє почуттями дітей, тому що через казку діти пізнають світ не тільки розумом, але й серцем. «Діти розуміють ідею лише тоді, коли вона втілена у яскравих образах. А казка – благородне і ніким незамінне джерело виховання любові до Вітчизни». Педагог звертає увагу на тому, що музика, уява, казка, мистецтво допоможуть дитині розвинути свої духовні сили, особливо велике задоволення у дітей викличе прослуховування казок або музики казкового характеру [6, с. 23].

Натомість, Т. Гаврилова стверджує,що завдяки систематичному читанню казок людина має здатність поступово розвивати співчувати емоційно, а особливо в ранньому дитинстві та в молодшому шкільному віці [2, с.12].

Багато педагогів світу вважають, якщо у дітей раніше й міцніше сформується уявлення про дружбу, повагу, відданість, самопожертву тощо, тим менш негативними будуть їхні вчинки у майбутньому. Цьому великою мірою сприяють заняття з літератури, на яких використовуються матеріали з народознавства, різних видів мистецтва, а саме вивчення обрядів, звичаїв, традицій, культурних надбань, що об'єднуються єдиною формою – казкою.

Зрозуміло, що казка спонукає дитину до вибору, розмірковування, а інші фольклорні твори розкривають найрізноманітніші прояви людського буття [5, с.18].

Отже, цілеспрямований процес залучення дитини до духовно-моральних цінностей людства і конкретного суспільства починається у ранньому віці. Успішність цього процесу залежить саме від казки,що найкраще активізує дитячу уяву і творчість, служить зразком зв'язної розповіді і літературної мови, джерелом образів і сюжетів. Українська народна творчість, що характеризується оптимізмом, утвердженням добра, особливою теплотою, є ефективним засобом формування уявлень дитини про світ, у якому вона живе. Саме казка, служить зразком побудови зв'язної розповіді, яскравих образів, літературної мови, також активізує дитячу фантазію, спонукаючи до творчості. У подальшому нами заплановано утворення добірки казок для учнів початкових класів, що мають на меті розвиток духовності і моралі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фесюкова Л. Воспитание сказкой: Для работы с детьми дошкольного возраста. М.:ООО «Фирма «Издательство АСТ»; Харьков: Фолио, 2000. 464. С. 3-9.
2. Гаврилова Т. Роль казки на особистість дитини // Журнал «Дошкільне виховання», 2007. № 5. С. 12-13.
3. Машовець М. Казка і патріотизм // Журнал «Дитячий садок», 2010. № 33, С.18-19.
4. Машовець М. Казка як засіб розвитку словесної творчості // Журнал «Дошкільне виховання», 2009. №10. С. 23-24.

Горбова Ю. С.

к.соц.н., директор науково-дослідного

Інституту соціологічних досліджень,

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет ім. В. Гетьмана»,

м. Київ, Україна

Ігнатенко О.В.

Студентка ІV курсу факультету управління персоналом,

соціології та психології

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет ім. В. Гетьмана», Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ УРБАНІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

Поняття «урбаністика» дедалі частіше фігурує серед науковців, архітекторів, ЗМІ, громадських діячів, і, навіть, серед пересічних громадян. Але чи є розуміння, про що конкретно йдеться? На сьогодні існує безліч бачень і трактовок урбаністики. Для одних – це чергове «модне» слово, яким можна описати діяльність небайдужих громадських активістів, для других – це додати ще одну велодоріжку. Але, в першу чергу, урбаністика – це підхід до вивчення, планування і творення міст, в якому значна увага приділяється взаємодії міських жителів із збудованим середовищем. Певна річ, що в урбаністиці є свої підходи і гіпотези, проте деякі з них впродовж десятиліть використовуються задля розвитку і планування міст: від Нью-Йорку до Берліну, від Лондону до Сінгапуру. Але що

відбувається в Україні? У 2007 році сталися такі події, що посприяли поширенню терміну «урбаністика»: після чергового ДТП велосипедиста було засновано Асоціацію велосипедистів Києва, мета якої – створення велосипедної інфраструктури; виникнення ініціативи «Збережи старий Київ», мета якої – боротьба проти забудови на Пейзажній алеї.

У 2010 році почали відбуватися масові протести: у Києві проти перетворення Гостинного двору на торговельний центр, в Одесі – проти ухвалення нового генплану, а в Харкові – проти вирубування дерев у парку Горького. Але не порятунками міст єдиними. У центрі уваги урбаністів є й людина та її комфортне перебування у міському просторі. На перший погляд, може здатися, що вся діяльність урбаністів – це надання переваги пішоходам у місті. Адже постійно чути новини у контексті «облаштування наземних переходів», «перекриття доріг», тощо. Однак це помилка. В українських реаліях – за мету відновити баланс і створити належні умови для всіх мешканців міста.

Продовжуючи проблему автомобілів, слід зазначити, що їм виділено найбільше місця на дорогах, міську землю витрачають на розбудову транспортних розв'язок, парковок, тощо. Або так звана масова паркова автомобілей на тротуарах, де й так мало місця. Дедалі більше ми говоримо й про чисте повітря, про зношеність інфраструктури, про складну ситуацію з питною водою, про невідповідність розташування роботи і домівки, тощо. І всім цим також займається урбаністика.

Проблема українського суспільства в тому, що воно досі не усвідомлює, що воно і є рушійною силою для зміни міста. Адже якщо всі навколо такі хороші, то чому у нас стільки проблем? Кожна людина формує міський простір. Так само, і місто впливає на людей. Тому важливо, щоб і члени міської ради, і громадських організацій доносили важливість залучення громади до прийняття рішень щодо організації міського простору.

В Україні урбаністика ще не набрала таких обертів, як на Заході. Наразі він набув більш індивідуального характеру, який проявив себе у певних ініціативах, а потрібно, щоб він був як у стратегічному плануванні на рівні областей, міст, районів, так і в практичному застосуванні. Тео Хебен – нідерландський архітектор – зазначав, що варто працювати із тим містом, яке ми вже маємо, перетворювати його та намагатися покращити. Не руйнувати старе, не створювати нове, а лише – із користю використовувати будинок за будинком, район за районом. Як місто, так і життя в ньому – своєрідний проєкт, де є багато компонентів. А це означає, що перш ніж щось реалізувати або змінювати, потрібно визначитися, що ми хочемо мати в кінці. А така визначеність для нас рідкість (наприклад, є для Вінниці та Тростянцю). Важливо, щоб у кожного населеного пункту була своя стратегія, до створення якого буде залучений кожний громадянин.

З одного боку, Україна знаходиться під впливом загальносвітових урбаністичних тенденцій. З іншого — наші реалії сформовані специфікою пострадянського міста, переосмислення якого не було доведене до кінця. Відповідно до цього, у кожного міста свої «наболілі» зони. Але наразі зосередимо поле зору на Києві. Можна виділити наступні моменти: Транспортна проблематика. Основні вектори — затори, якість доріг та місця для паркування. Згідно з дослідженням рейтингу TomTom, Київ посідає 3 місце в європейському рейтингу заторів, поступаючись лише Москві та Стамбулу. А середньорічна завантаженість київських магістралей (станом на 2019 р.) становила 53% [1]. Отже, Київ за умов набагато меншого населення має проблеми із заторами на рівні по-справжньому густонаселених європейських мегаполісів.

Для більш ґрунтовного дослідження обраної проблематики було проведено пілотажне соціологічне дослідження тему «Ставлення киян до свого міського простору». Перейдемо до найбільш цікавих результатів. Так 62% обрали «низьку якість доріг» однією з основних проблем своїх районів. 58% опитаних відмітило відсутність місць для паркування у їх районі. Однією з основних проблем паркування є його централізація. Умовно, центральна частина міста = велика кількість адмінбудівель = скупчення авто. Хибно припускати, що від більшої кількості паркомісць проблема б вирішилася. Адже тут вступає в силу наступна формула: більше паркомісць = більший потік автівок = збільшення кількості заторів.

Не секрет, що більшість підземних та наземних переходів давно "окупували" представники стихійної торгівлі. Тим самим, перетворюючи їх на повноцінні ринки. 56% респондентів відзначало несанкціоновану торгівлю як одну з проблем їх району. Так чи інакше, попит формує пропозицію. Покупці все ще продовжують здійснювати "шопінг" в непередбачених для цього місцях, а продавці готові задовольняти цю потребу. Цілодобово. У будь-яку погоду та будь-яку пору року. 54% респондентів відзначило шумове забруднення, як одну з проблем їх району. Та й не дивно, адже Київ є одним з небагатьох міст України, де постійно проводяться масові заходи та концерти. І вони можуть відбуватися як на центральних вулицях, так і біля місць для відпочинку, а також на більш віддалених від центру площадках. Це вже не говорячи про будинки, що близько розташовані до автомагістралей, аеропортів чи залізничних станцій.

За результатами опитування 68% респондентів відзначало, що незадоволені роботою ЖКГ. Від загального аварійного стану системи до проблем утилізації сміття, від для всіх «звичної» відсутності гарячої води до інколи незрозумілих тарифів. Спектр проблем з ЖКГ настільки багатогранний, що важко зупинитися та виокремити декілька векторів.

Ні для кого не є секретом наявність поганого стану міської інфраструктури, екологічних проблем, незручності та непривітності міських просторів міста Києва. Є як масштабні проблеми (лідерські позиції в рейтингу заторів), так і суто локальні (приміром, несправність утилізації сміття). Звісно, з року в рік проблеми можуть видозмінюватися, відходити на інший план, тощо. Але деякі з них вже стають візитівкою або міста, або певного району. Що аж ніяк не створює позитивний портрет мегаполісу. Можна впевнено викреслювати точкову боротьбу за відповідальне ставлення до міських публічних просторів з способів виходу з цієї ситуації. Адже ні реальні виконавці робіт, ні приватні балансоутримувачі міських публічних просторів не зацікавлені у задоволенні потреб і вимог громади. А, отже, слід використовувати механіку учасницького містобудування. Такий підхід передбачає повну прозорість бюджетного й містобудівного планування, а також постійні консультації влади з міськими громадами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Full-year historical traffic data [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: https://www.tomtom.com/en_gb/traffic-index/kiev-traffic#statistics.

Клімова Анастасія

студентка II курсу факультету економіки та бізнесу
ДВНЗ «Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного», Україна

БАГАТОРІВНЕВИЙ ХАРАКТЕР КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З кожним роком питання корпоративної соціальної відповідальності набувають усе більшої актуальності для України. Це пов'язано з тим, що із зростанням ролі людського капіталу збільшуються і вимоги працівників до компаній в яких вони бажають працювати. Поняття гідного робочого місця за цих умов починає розглядатися у більш широкому контексті та з більшим списком відповідних йому критеріїв. Також все більшої значимості набувають принципи прозорості та відкритості діяльності підприємств.

Концепція соціальної відповідальності набуває все більшого поширення в Україні, являючи собою систему суспільних відносин із зацікавленими групами та взаємодію з державою у вирішенні соціальних проблем. Класичне визначення корпоративної соціальної

відповідальності наводить Ф. Котлер: «Корпоративна соціальна відповідальність – це вільний вибір компанії на користь зобов'язання підвищувати добробут суспільства, реалізуючи відповідні підходи до ведення бізнесу і виділяючи корпоративні ресурси» [1, с. 37].

Соціальна відповідальність бізнесу носить багаторівневий характер [2]:

- Перший, базовий рівень – це своєчасна сплата податків; стабільна та гідна зарплатня; розширення підприємства, та як наслідок – нові робочі місця. Забезпечення першого рівня призводить до стабільного положення підприємства, роботи відповідно до державних законів. Це ще не є корпоративної соціальної відповідальністю, але це її основа.

- Другий рівень, на якому вже можна говорити про корпоративну відповідальність – це забезпечення працівників гідними, безпечними умовами праці та життя; навчання працівників, підвищення кваліфікації; додаткове медичне страхування чи забезпечення; надання житла. На цьому рівні керівництво піклується про своїх працівників та може розраховувати на відданість інтересам фірми.

- Третій (вищий) рівень – соціально відповідальний бізнес на добровільній основі займається благодійністю. З одного боку, потенційний інвестор має більше довіри, якщо компанія може дозволити собі проводити масштабні соціальні програми, безпосередньо не пов'язані з виробництвом, та її знають в суспільстві. З іншого боку, ці програми вказують на відкритість бізнесу, йогоорієнтацію не лише на внутрішні корпоративні програми, а йнаспівпрацю з суспільством.

Отже, ми можемо побачити, що корпоративна соціальна відповідальність починається з внутрішнього середовища підприємства. На першому місці є завдання забезпечення безпечних умов праці та захист здоров'я працівника, а виконання цих функцій покладено не лише на керівництво, а й на працівників підприємства [3, с. 251]. Не менш важливим завданням є покращення та підвищення кваліфікації персоналу. Адже, якщо кожен співробітник буде професійно та кваліфіковано виконувати свою роботу, то це може зменшити витрати на оплату праці у випадку найму додаткового персоналу та зменшити затрати часу на виконання виробничих завдань. Що в цілому призведе підвищення ефективності діяльності підприємства, а це є одним з основних його завдань [4]. Поширення таких принципів як прозорість та відкритість діяльності підприємств призведе до зростання доброго іміджу, адже будь-хто з працівників чи споживачів може побачити інформацію про функціонування даного підприємства. Публічність інформації про результати діяльності підприємств може підвищити зацікавленість потенційних інвесторів до вкладень у це підприємство.

Отже, з усього вище зазначеного ми можемо зробити висновок, що корпоративна соціальна відповідальність сприяє не тільки покращенню іміджу підприємства, а також забезпечує конкурентну перевагу на довгострокову перспективу, вихід на нові ринки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Ф. Котлер, Н. Лі ; Пер. з англ. С. Яринич. – К. : Стандарт, 2005. – 302 с.
2. Савицкая Л. Корпоративна соціальна відповідальність виникає. Жертви чи вигоди? /Л.Савицкая // Новий менеджмент. - 2008. - №8. -С.20.
3. Либоракіна, М. И. Соціально відповідальний бізнес: глобальні тенденції та досвід країн СНГ/ Під ред. М. И. Либоракіної. – М: Фонд «Інститут економіки міста», 2001.
4. Кальченко С. В. Концептуальні засади організації мотивації працівників у сфері зовнішньоекономічної діяльності відповідно до умов соціально відповідального ведення бізнесу [Електронний ресурс] / Сергій Володимирович Кальченко // Концептуальні засади організації мотивації працівників у сфері зовнішньоекономічної діяльності відповідно до умов соціально відповідального ведення бізнесу. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/4621>.

Маргулов Артур

*доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних відносин та туризму
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ - науковий консультант*

Кльова Валерія

*студентка І курсу юридичного факультету,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ, Україна*

ДІТИ У ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ: ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ

Тема війни – це актуальна тема сьогодення. Для підтвердження, варто зазначити, що в останні роки все більше розпалюються збройні конфлікти в Сирії, Ізраїлі, Північному Судані тощо. Збройний конфлікт, що відбувається на Сході України вже не

перший рік не залишає в спокою мільйон людей. Він забирає та калічить життя мирних жителів, серед яких діти.

У національному праві був утверджений такий принцип, як повага до прав та свобод людини. Використання дітей як учасників збройних конфліктів є найжахливішим проявом дегуманізації. Проте на практиці застосування цього принципу діти залишаються менш захищеним населенням та основними суб'єктами дискримінації, яка посилюється в умовах збройних конфліктів. Тому необхідним й актуальним є вивчення міжнародного досвіду подолання наслідків участі дітей у воєнних конфліктах в якості комбатантів

Під час Другої світової війни багато було випадків, коли діти вели бойові дії в регулярній армії проти нацистів. Багато дітей намагалися втекти зі своїх будинків на війну, але більшість з них були захоплені військовою поліцією і повернуті в свої будинки. Часто солдати знаходили дітей в розорених і спалених селах Радянського Союзу. Деякі з дітей потрапляли в армію у віці 9 - 11 років і залишалися зі своїм полком на всіх фронтах, від Росії до Німеччини, до кінця війни. До свого 14 або 16-річчю більшість з них поверталися додому з медалями честі або могли не повернутися зовсім [1].

Не дивлячись на усілякі заборони досі десятки тисяч неповнолітніх дітей по всьому світу змушені бути солдатами. У звіті ООН повідомляється, що більшість дітей-комбатів - бійці, шпигуни, посередники для передачі інформації. Особливо багато дітей експлуатують як солдатів у Південному Судані, Демократичній Республіці Конго, Сирії. Станом на 2017 рік можемо зазначити про сексуальну експлуатацію дітей на підконтрольних проросійським силам територіях. Відтак, можемо вважати постраждалими від воєнного конфлікту не лише дітей, які були під впливом фізичних дій, а й тих хто потерпів від психологічної травми.

Проблему дітей і війни неможливо вирішувати у відриві від загальної проблеми "держава-війна". Тому політика щодо дітей має бути складовою загальної програми з відновлення територіальної цілісності та програми щодо адаптації переселенців. Саме тому важливим індикатором системності державної політики щодо дітей та проблем, породжених війною, має стати створення відповідного органу, який би відповідав за реалізацію Стратегії відновлення територіальної цілісності України. На жаль, за місяці, що минули від початку російської агресії, Україна не має ні стратегії щодо окупованих територій та адаптації переселенців, ні єдиного органу, який би відповідав за їх реалізацію [2, с. 27].

На жаль, є ціла низка причин використання дітей у збройних конфліктах. Одна з причин це те, що воєнні дії відбуваються у малорозвинених країнах, де населення живе за порогом бідності і тому діти можуть не мати повноцінного доступу до освіти, належного виховання, любові батьків і тому легко піддаються переконанню та впливу зі сторони

дорослих. Зазвичай облік не ведуть адже важко підрахувати яке загальне число вояків та особливо померлих дітей.

Також цікавим є виявлене ставлення військових до проблеми «діти і війна». 67% опитаних силовиків сказали, що у випадку залучення підлітків до збройного конфлікту вони повідомлятимуть про таку ситуацію командуванню. Тобто, самі нічого не вчинятимуть, знімаючи з себе відповідальність. 8% заявили, що якщо підліток попроситься до них у бліндаж, йому не відмовлять, а нагодують і навіть видадуть автомат, якщо він справді патріот і бажає допомогти [3].

Здійснюючи протягом двох останніх років збройну агресію проти України, Російська Федерація активно залучає всі засоби та методи ведення гібридної війни. Особливо не захищеними у цій ситуації є діти та підлітки. За даними урядових джерел за час воєнної агресії у Донецькій та Луганській областях станом на початок червня 2016 року загинуло 68 дітей та було поранено 186. За даними правозахисників, щонайменше 15 незаконних формувань вербували дітей, а саме – бригада «Восток», козака національна гвардія «Всевеликого війська Донського», батальйон «Спарта», та інші. Сьогодні не існує навіть приблизної статистики щодо кількості дітей, що беруть участь у збройному конфлікті проти України на боці так званих «(«ДНР») («ЛНР»)). Єдине, про що свідчить аналіз інформаційного простору Російської Федерації та зони тимчасової окупації Луганської та Донецької областей, це те, що активно залучати дітей та підлітків до лав незаконних збройних формувань почали з 2014 року.

Військові мають не допускати дітей до військових конфліктів. Вони можуть допомагати дітям, надавати інформацію службам, щоб знаходили опіку для дитини-безхатченка. Також, треба зазначити, що світова спільнота негативно реагує на факти втягнення неповнолітніх до воєнних дій і категорично виступає проти цієї практики.

Діти – майбутнє цивілізації та кожної окремої країни і допускати їх до активної участі у воєнних діях це означає ставити під питання своє власне існування. Отже, я вважаю, що одним із головних завдань світового співтовариства та в цілому нашої країни є дотримання прав дітей і захист їх від подібних явищ, адже будь-які збройні конфлікти завдають дітям як моральну, психологічну шкоду так і фізичну і в майбутньому ця категорія осіб навряд чи зможе стати гарним прикладом для наслідування та здоровими членами суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діти, які воювали у Другій світовій війні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://unm.org.ua/uk/dity-yaki-voyuvaly-u-drugiy-svitoviy-viyni>.
2. Герега Г. Діти війни: дослідження проблем дитинства в Україні за умов військової агресії. Київ, 2015. 31 с.
3. ВІЙНА І ДІТИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://censor.net.ua/blogs/3038304/vyina_dti_pravoviyi_aspekt.

Кобзєва І.М.

*завідувач навчально-методичної лабораторії здоров'язберігаючих технологій
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР*

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК НАЙВАЖЛИВІША ЦІННІСТЬ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Розвиток української держави зумовив радикальні зміни у світогляді та ідеології, у культурі та освіті, серед яких проблема здорового способу життя людини визначається як стратегічна й масштабна. Акцентування уваги на проблемах здоров'я обумовлено його поліфакторністю й необхідністю для успішного функціонування та прогресу соціокультурних, суспільних і політичних структур у цілому.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті турбота про здоров'я особистості, виховання в неї культури здорового способу життя як до найвищої суспільної й індивідуальної цінності визначається пріоритетним завданням. Успішному виконанню цього завдання сприяє вивчення теорії та практики організації процесу фізичного виховання й освіти другої половини XX століття, коли було накопичено значний теоретико-методичний досвід упровадження різних методів, організаційних форм навчання та виховання.

Здоров'я людини ґрунтується на основі генетичних факторів, способу життя та екологічних умов. Але певною мірою воно залежить також від свідомого ставлення людини до себе та навколишнього середовища, полягає у розумному ставленні до свого здоров'я, фізичній та психічній культурі, загартовуванні організму, вмільй організації праці та відпочинку. Здоров'я – найперша необхідна умова успішного розвитку кожної людини, її навчання, праці, добробуту, створення сім'ї і виховання дітей. Від ставлення людини до здоров'я багато в чому залежить його збереження і зміцнення [2].

Здоровий спосіб життя закладає фундамент гарного самопочуття, зміцнює захисні сили організму та розкриває його потенційні можливості. Здоровий спосіб життя передбачає дотримання виконання певних правил, що забезпечують гармонійний розвиток, високу працездатність, духовну рівновагу та здоров'я людини. В основі здорового способу життя лежить індивідуальна система поведінки й звичок кожної окремої людини, що забезпечує їй потрібний рівень життєдіяльності й здорове довголіття. Здоровий спосіб життя – це практичні дії, спрямовані на запобігання захворювань, зміцнення всіх систем організму й поліпшення загального самопочуття людини. Формування відповідального ставлення до здоров'я в особистості є процесом надання достовірної, актуальної, збалансованої інформації для усвідомлення цінності здоров'я й особистої відповідальності за нього; формування системи особистих цінностей, у якій цінності здоров'я належатиме найбільш значуще місце[1].

Проблема здорового способу життя була предметом дослідження науковців різних галузей знань: медичної (Г. Апанасенко, В. Волков, Д. Давиденко, П. Половников), біомедичної (Ю. Лісцин, О. Щетінін), соціальної (О. Вакуленко, Л. Жаліло, В. Климова, В. Скумін, О. Яременко), педагогічної та психологічної (В. Ананьєв, В. Климова, С. Шапіро).

Формування здорового способу життя майбутніх педагогів є невід'ємною складовою їх фахової компетентності незалежно від предметного спрямування; це процес, у ході якого відбувається розвиток рефлексії особистості, стимулів, ціннісних, світоглядних орієнтацій щодо збереження здоров'я, усвідомлення себе гармонійною людиною, яка не тільки володіє необхідними знаннями, уміннями та навичками збереження свого здоров'я, а й постійно культивує здоровий спосіб життя. Найактивнішими компонентами здорового способу життя виступають: раціональна праця, раціональне харчування, раціональна рухова активність, загартування, особиста гігієна, відмова від шкідливих звичок.

Педагогічна діяльність також суттєво впливає на здоров'я педагога, оскільки вона пов'язана з постійним перебуванням у середовищі проблемних категорій населення, що потребують від педагога відповідальності, емпатії, необхідності бути завжди готовим до надання педагогічної допомоги. Усі ці та інші обставини часто обумовлюють необхідність продовження робочого дня, постійні стреси, щоденні психічні перенавантаження, рольові конфлікти, дисбаланс між інтелектуально-енергетичними витратами і морально-матеріальною винагородою. Спрямованість фахівця вирішити всі проблеми одразу в поєднанні з незнанням шляхів профілактики і подолання професійної деформації, а також невміння планувати свою діяльність, переключатись з одного виду діяльності на інший,

організувати повноцінний відпочинок у більшості випадків призводить до виникнення професійних захворювань педагогів.

У процесі виконання професійних обов'язків педагога часто змушені працювати в режимі максимального психологічного, інтелектуального та емоційного напруження, що згідно висновків учених (Л. Мардахаєв, Л. Мітіна, Н. Нікітіна, В. Подвойський) може призвести до їх професійної деформації. Деформація особистості характеризує зміну якостей і властивостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування та поведінки) під впливом тих чи інших факторів, які мають для неї життєво важливе значення. Професійна деформація – це зміна якостей і властивостей фахівця під впливом професійних факторів діяльності.

Невміння педагогів майстерно долати перешкоди на шляху досягнення особистісного і професійного благополуччя, попереджувати вплив негативних стрес-чинників у процесі здійснення соціально-педагогічної діяльності призводить до професійної деформації та загрози виникнення професійної кризи.

Важливого значення вчені надають і рольовим стрес-чинникам, що особливо помітно проявляються в тих професійних ситуаціях, в яких загальні дії працівників погано узгоджені, немає інтеграції зусиль, присутня конкуренція в ситуаціях, коли результат залежить від злагодженості і координації дій всіх працівників колективу. Вплив організаційних стрес-чинників присутній у ситуаціях, пов'язаних з виконанням працівниками складних за своїм характером доручень, недостатньою організованістю процесу праці, необ'єктивною оцінкою трудової діяльності, де характер керівництва може не відповідати змісту роботи. Організаційний чинник, який негативно впливає на професійну діяльність педагога, також пов'язаний з неможливістю кар'єрного росту, відсутністю творчої автономії, надмірним контролем з боку керівництва, непрофесійністю управління та ін.

На особистість педагога також впливають специфічні чинники професійної діяльності. До найбільш важливих із них, котрі істотно впливають на особистість і поведінку фахівця, належить соціальний статус професії та суб'єкта професійної діяльності; зміст і результати соціально-педагогічної діяльності; робота з людиною, яка має соціальні проблеми (особливі потреби); авторитет керівника та колег; ступінь тривалості та рівень емоційно-вольового вияву фахівця у професійній діяльності та ін.

Отже, виходячи з компонентного аналізу структури культури здорового способу життя, можна передбачити, що ефективність процесу підготовки майбутніх педагогів до забезпечення здорового способу життя досягається завдяки реалізації сукупності педагогічних умов: всебічного мотивування навчальної діяльності майбутніх педагогів до

формування культури здорового способу життя; структурування змісту підготовки майбутніх педагогів щодо розуміння сутності та механізмів формування здорового способу життя; використання активних методів навчання, що забезпечує формування та розвиток навичок ціннісного ставлення майбутніх педагогів до свого здоров'я, форм активізації їх навчально-пізнавальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кобзєва І. М. Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі вищого навчального закладу / І. М. Кобзєва, О. І. Переворська // Вісник університету імені Альфреда Нобеля. – Дніпро, 2018.

2. Кобзєва І. М. Формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентів в закладах вищої освіти / І. М. Кобзєва, О. І. Переворська // V Ювілейна Міжнародна науково-практична конференція «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи». 16-17 травня 2019 року. – Запоріжжя, Електронний збірник наукових праць ЗОШПО – № 2(34) – 2019.

Кобзєва І.М.

завідувач навчально-методичної лабораторії здоров'язберігаючих технологій

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР

СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ МОЛОДОЇ ОСОБИСТОСТІ

Сімейні цінності, у широкому розумінні, є цінностями-нормами, виступають орієнтаційною основою й одночасно критерієм оцінювання дійсності та вибору відповідного вчинку і дії (І. Дементьєва, О. Дробницький, О. Дибіна, М. Нікітіна, Н. Розов) [1]. Цінності конкретної сім'ї визначають її культуру як сукупність матеріальних і духовних цінностей, які є результатом історичного розвитку. Члени сім'ї, діючи в рамках сімейних цінностей (культури сім'ї), виступають одночасно як об'єкти культурних взаємодій і суб'єкти, творці цих цінностей.

На процес формування і розвитку системи сімейних цінностей впливають три основні фактори: історичні умови, в яких розвивалися і формувалися ціннісні уявлення про сім'ю та сімейні взаємини; культурно-ідеологічні аспекти життєдіяльності суспільства та сім'ї; економічні фактори, які в той чи інший спосіб впливають на ціннісну сферу родини.

Класифікація сімейних цінностей витікає з визначення сім'ї, їх можна розділити за елементами зв'язків усередині сім'ї. Виокремлюють три групи сімейних цінностей: цінності, пов'язані із шлюбними стосунками; цінності, пов'язані із батьківством й цінності, пов'язані із спорідненістю. Серед цінностей спорідненості можна віднести цінність наявності родичів (наприклад, братів та сестер), цінність взаємодії й взаємодопомоги між рідними, цінність розширеної чи нуклеарної сім'ї.

Під традиційними сімейними цінностями маються на увазі класичні історичні уявлення про родину, важливість оформлення шлюбу та сталості шлюбних стосунків, народження і виховання дітей, традиційні ролі чоловіка та жінки, вірність, взаємоповага всіх членів родини та стійкий пріоритет збереження шлюбу над розлученням.

Сімейні цінності сучасного українського суспільства представлені [2]:

- соціальними цінностями традиційної сім'ї (взаємодія на рівні подружжя, батьківства, спорідненості; побудована на основі любові, співучасті, розуміння тощо), яка має своїм результатом народження дітей, їхнє виховання і розвиток, задоволення потреб кожного члена родини (матеріальних, побутових, статевих, захисних та ін.);

- індивідуальними цінностями сім'ї та суб'єктивними виборами особистісно прийнятних поведінкових конструктів, які мають різноманітні прояви, включаючи інноваційні. Дослідженнями встановлено, що на рівні індивідуального ціннісного ставлення до сім'ї спостерігаються стійка тенденція до її збереження як основної ціннісно-поведінкової моделі та вектора поведінки особистості; ослаблення цінності батьківства; посилення цінності споріднення; додавання до етичних принципів сімейної взаємодії прагматичних мотивів; посилення орієнтаційної спрямованості сім'ї на соціальну захищеність і господарсько-економічне благополуччя.

Місце сім'ї в системі цінностей ми розглядаємо слідом за К.К. Баздиревою, С.І Голодою, Т.О. Гурко, І.Ф. Дементьевою, В.Т. Лісовською, Т.Ю. Шманкевич і виділяємо перевагу сім'ї в ряду інших ціннісних об'єктів, що розглядаються як життєва мета, до досягнення якої треба прагнути, обумовлена соціальними, культурними, економічними умовами, в яких проходить соціалізація особистості. Сімейні ціннісні орієнтації включені в багатовимірну систему ціннісних орієнтацій особистості, пов'язаних між собою, і займають в ній певне місце [3].

Основними принципами формування сімейних цінностей є [5]:

1. Принцип емоційно-ціннісного відношення до сім'ї, її традицій, звичаїв, образу життя й виховання дитини, реалізація якого дозволяє сформувати у молоді уявлення й поняття про ідеальну сім'ю й сімейне життя, сформувати в їхній свідомості образ «Я-майбутній сім'янин» як ціннісний орієнтир створення своєї сім'ї.

2. Принцип індивідуально-особистісної психолого-педагогічної підтримки молоді, спрямовану на здійснення сприяння й допомоги юнакам та дівчатам у свідомому формуванні їхньої готовності до сімейного життя й виховання відповідального батьківства, а також допомога в рішенні індивідуальних проблем.

3. Принцип толерантної взаємодії усіх суб'єктів виховного процесу, орієнтований на поважне відношення й прийняття іншого незалежно від етнічних, релігійних чи гендерних характеристик, що відтворює активну соціально-ціннісну позицію й внутрішню готовність особистості до ефективної міжособистісної взаємодії з людьми.

Отже, система загальносімейних цінностей є динамічною, так само, як і система цінностей кожного із членів родини. Слід зазначити, що накопичення подружжям спільної системи цінностей відбувається у процесі пристосування їх до сімейного життя. Для сімейної взаємодії має значення не лише створення спільних цінностей, а й повага кожного до цінностей інших членів сім'ї.

На сучасному етапі розвитку суспільства сімейні відносини переживають глибинні зміни, випробовуючи вплив різних факторів, обумовлених трансформацією соціуму (урбанізація, глобалізація, демократизація, емансипація, індивідуалізація та ін.). Ситуація нестабільності в суспільстві, посилювані соціокультурні протиріччя між традиційними та сучасними установками та стереотипами поведінки, посиленням гендерних і міжнародних конфліктів, розмиванням соціальних норм та ціннісних орієнтацій привели у підсумку до кризи сім'ї як соціального інституту [4].

Розглянемо бачення сім'ї в системі цінностей молоддю. Це особлива група людей від 18 до 35 років, від якої залежить майбутнє країни. Цінності молоді сучасного українського суспільства близькі до цінностей усіх молодих людей світу цього віку: впевненість у собі, свобода, легкість у спілкуванні; позитивність, комунікабельність, творчість, задоволення, негайна винагорода, гнучкість. Сучасне молоде покоління не тільки виробляє нові цінності, які відповідають часу, але й зберігають традиційні базові цінності або в незмінному вигляді, або у варіанті трансферу. Таким чином, здійснюється механізм культурно-історичної спадкоємності поколінь.

Аналіз сучасних досліджень довів, що сучасна молодь чітко не орієнтується у розумінні сутності сімейних цінностей. Юнаки та дівчата під сімейними цінностями розуміють: статеві відносини між чоловіком і дружиною, регламентованість відносин, матеріальні блага, фінансова стабільність сім'ї. З огляду на таку ситуацію, постає гостра необхідність у формуванні у молоді сімейних цінностей, що значно вплине на рівень готовності до створення власної сім'ї. Також, узгодженість ступеня значущості в багатьох сферах сімейних цінностей виявляється у загальній ціннісній узгодженості подружжя.

Тенденція до узгодженості в ціннісному, а також у функціонально-рольовому плані може свідчити про особливу спрямованість на партнера, яка характерна для узгодженої пари і виявляється у прагненні відповідати очікуванням партнера. Спрямованість на партнера може виконувати роль позитивного сімейного мотиватора, який виявляється у прагненні керуватися у сімейно-рольовій взаємодії інтересами шлюбного партнера, членів сім'ї та потребами сім'ї як цілого (Н.Є. Хлопоніна).

Молоді люди вважають, що саме у цьому віці для них значно важливіше отримати освіту, побудувати кар'єру, зміцнити своє матеріальне становище, задовольнити сексуальні відносини, а створення сім'ї у зв'язку з цим відсувається на невизначений термін. Для молоді менш важливими є належність до однієї соціальної групи, однакова національність, єдині або близькі релігійні та політичні погляди. Молоді люди сьогодні набагато пізніше одружуються, спостерігається підвищений рівень ранніх розлучень, що свідчить про нестабільність і вразливість сім'ї. Зменшується кількість зареєстрованих шлюбів, спостерігається поширення консенсуальних шлюбів або відкладення шлюбів до «кращих часів».

Отже, ми можемо з впевненістю робити висновки, що проблема ціннісних орієнтацій сучасної молоді, а саме місце сімейних цінностей дуже актуальні для нашого суспільства, адже вони лежать в основі життєдіяльності, поведінки, поглядів на життя. Тому для суспільства дуже важливо, щоб у молодих людей формувалися адекватні ціннісні орієнтації, від яких залежить майбутнє не тільки особистості, а й усього суспільства в цілому. Тобто вивчення ціннісних орієнтацій молоді дає можливість виявити ступінь її адаптації до нових соціальних умов та її інноваційний потенціал. Від того, який ціннісний фундамент буде сформований, буде залежати майбутній стан суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балакірева О. М. Сім'я в структурі життєвих орієнтацій / О. М. Балакірева // Про становище сімей в Україні: Доповідь за підсумками 2009 року. – К. : Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – С. 27 – 33.
2. Безнощенко Е. А. Семья в системе ценностных установок современного общества / Е. А. Безнощенко // Вестник Российского университета дружбы народов. – М., 2013. – № 4. – С. 4 – 15.
3. Галичанська А. Психологічний клімат молоді сім'ї / А. Галичанська // Соціальна психологія. – 2013. – № 1. – С. 116 – 122.
4. Кобзєва І. М. Формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентів в закладах вищої освіти / І. М. Кобзєва, О. І. Переворська // V Ювілейна Міжнародна науково-

практична конференція «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи». 16-17 травня 2019 року. – Запоріжжя, Електронний збірник наукових праць ЗОППО – № 2(34) – 2019.

5. Куминова Л. А. Роль социально-культурных институтов в формировании семейных ценностей / Л. А. Куминова. – Электронный ресурс. Режим доступа : <http://www.altgaki.org/orc/op/241-2010-02-01-17-26-16>.

Ковтун Наталя Сергіївна

студентка II курсу Навчально-наукового

інституту соціально-педагогічної

та мистецької освіти

(Спеціальність: Початкова освіта Спеціалізація Християнська етика)

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКИХ ЧЕСНОТ

Гостро постає питання національно-патріотичного та морально-етичного виховання підрастаючого покоління. Сьогодні, на початку XXI ст., світ приходить до усвідомлення необхідності жити за законами взаєморозуміння, взаємоповаги, терпимості. Нинішньому поколінню слід опанувати науку добра вже зараз, бо теперішні громадяни мають будувати новий світ, у якому не буде конфліктів, війн, а всі спірні питання регулюватимуться законами.

Доречним вважаємо пригадати вислів «Для людини, щиро люблячого Бога, - <добродіяння> жаданіше Царства, тому що справжнє Царство полягає в тому, щоб добрим життям на впадобання і милість Господа.» Золотоуст. Добро – це, насамперед, щастя усіх людей. Здавна на землі цінували праведне життя – життя чесне, щире, відкрите. Треба утримуватися від поганих вчинків, лихих намірів. Зло, як відомо довго не забувається і продовжує зло. А от добро помножує добро. Загальновідомо твердження з приводу того, що повага до кожної людини є залежною від того, чи має вона поважне ставлення у відповідь.

Милосердя, доброта завжди були відмінною якістю нашого народу. Гуманізація і демократизація шкільного життя, виховання чистоти й краси моральних відносин, високих громадянських почуттів, зокрема, любові до України, її народу, мови, культури, повинні займати основне місце в системі роботи школи і особливо її виховної діяльності.

Доброта, милосердя, людяність... Ще з давньоруських часів благодійність була у традиціях нашого народу. Цілком природним і закономірним є надання допомоги знедоленим, нещасним (наприклад, поділитися хлібом, надати притулок безхатньому, захистити старість і немічність тощо).

З приводу сутності поняття «добро і зло» – в українському педагогічному словнику (С. Гончаренка) зазначено, що «Добро і Зло – оціночні, полярні, морально-етичні категорії, що відображають уявлення людей (індивідів, соціальних груп, суспільних класів) по морально цінне, бажане (добро), й морально-негативне (зло) в природі й суспільній діяльності» [1, с. 98].

У навчальному посібнику (за В. Жуковським та ін.) «добро» характеризується як «все що входить від Бога, благо; це все, що позитивно оцінюється Богом, що є важливим для людського життя, що дозволяє людині морально, розумово та духовно жити, зростати, бути щасливим, досягати гармонії і досконалості» [2, с. 187].

У тому ж посібнику знаходимо поняття «милосердя», що за визначенням авторів є «чеснота, завдяки якій людина допомагає іншій не з вигоди, а з внутрішньої душевної потреби» [2, с. 187].

Потреба в доброті і милосерді існує завжди, навіть тоді, коли немає біди і війни, навіть там, де гори спокійні і твердь земна не хитається під ногами. Кожне покоління вносить посильний внесок у моральну скарбницю суспільства, розширюючи поняття обов'язку, честі, добра і зла, людяності, гуманізму.

В даному контексті влучним вважаємо буде застосування в освітньому процесі, наприклад, для учнів початкових, повчальних оповідань, міфів, притч, легенд тощо. Наведемо приклад однієї з притч та орієнтований блок питань для роботи з учнями початкових класів.

Притча про паркан: «Жив собі хлопчик зі складним характером. Якось дав йому батько мішок цвяхів і звелів по одному забивати у паркан щоразу, коли він втрачає терпіння, лається, ображає когось. У перший день він забив 37 цвяхів. У другий – 35. Згодом він вчився себе контролювати і кількість цвяхів зменшувалася. Нарешті настав день, коли він не забив жодного.

Хлопець підійшов до батька і запитав, що йому тепер робити. Тоді батько звелів йому витягати по одному в дні, коли ні з ким не посвариться і не втратить самоконтролю. Минав час, і скоро син зміг похвалитися перед батьком, що в паркані незалишилося жодного цвяха. А батько підвів його до паркану і сказав: «Ти добре поводишся, ти себе контролюєш. Але поглянь на паркан – він уже ніколи не буде таким, як раніше».

Якщо ви з кимось сваритеся, когось ображаєте, лихословите, то залишаєте в їхніх душах такі ж рани, як після цвяхів. І навіть якщо ви вибачитесь, рани залишаться. Словесні рани часом заподіюють ще більший біль, ніж фізичні.

Нехай ваші слова не ранять, а зцілюють інших, а наші сьогоднішні слова залишаться в вашій пам'яті і серці назавжди, як отвори на паркані в притчі».

Варіанти роботи за матеріалами притчі можуть бути наступними: розфарбування картинок за сюжетом; спробувати уявити інший варіант завершення притчі; інсценування найбільш цікавого моменту тощо. Наведемо приклад питань для обговорення: 1) хто з героїв видався найбільш мудрішим?; 2) чому батько не одразу порадив синові пробачити усім?; 3) чи корисним видався урок для хлопчика?; 4) як можна використати зміст притчі у вашому житті?

Сумуючи вищезазначене варто підкреслити, що кожна людина народжується не для того, щоб безслідно зникнути нікому не відомою пилінкою. Вона народжується для того, щоб залишити слід на землі. А залишає вона його у добрих справах. У подальшому – нами заплановано розробити тренінгові вправи для учнів початкових класів та впровадити їх у виховний процес загальноосвітньої школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончаренко Семен/ український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Основи християнської етики. 6 клас: підручник. – К : Література ЛТД, 2010. – 192 с. : іл.

Колядко Анна-Вікторія Юрївна

студентка V курсу історичного факультету, спеціальність – соціологія

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ КОЛЕКТИВІЗМУ/ІНДИВІДУАЛІЗМУ

Вивчення ціннісних орієнтацій дозволяє визначити ставлення людей до соціальної реальності, мотивацію поведінки, спрямованість її вчинків. А більш глибокий аналіз ціннісних орієнтацій молоді дозволить зрозуміти, окрім їх життєвих пріоритетів, ставлення

до світу, соціальних явищ і процесів, ціннісну базу майбутнього українського суспільства, а для сьогодення – впроваджувати відповідну молодіжну політику.

В основі ціннісних орієнтацій виступають цінності, під якими у різних культурах виступають різноманітні переконання. До того ж, суспільство змінюється, політичні та економічні події впливають на переоцінку важливості деяких цінностей. Цікавим питанням є вивчення спрямованості молодого покоління на колективістські та/чи індивідуалістські цінності, які передбачають орієнтацію індивіда на себе чи на групу, на особисті чи групові досягнення. Ці види цінностей привертають увагу не випадково, оскільки вони мають відношення як до політичної (лежать в основі демократичного чи авторитарного правління[1]), так і економічної (в основі корпоративної культури, ринкової чи планової економіки[2]) сфери, що підкреслює їх важливість.

За результатами дослідження, проведеного у 2019 році¹, вивчалось значення колективістських й індивідуалістських цінностей, зокрема, для молодого покоління[3]. Під *«цінностями»* у цьому дослідженні малися на увазі особлива значущість речей, явищ, процесів, ідей для життєдіяльності суб'єкта, задоволення його потреб та інтересів [4, с. 28]. Разом з тим, *ціннісні орієнтації* визначаємо як спрямованість особи на певну групу головних для неї цінностей, які виступають загальним орієнтиром в її поведінці [4, с. 28]. Адаптовуючи теорію Г. Хофстеде до власного дослідження, *колективістські цінності* розуміємо як параметри виміру культури, основною характеристикою яких є домінування групових цілей над індивідуальними. До них можна віднести такі цінності: орієнтація на групові цілі та інтереси, адаптація, групова відповідальність, особисті відносини важливіші за ціль, конформність, ставлення відрізняється по відношенню «своїх» і «чужих», ідентичність пов'язується з соціальною приналежністю. У свою чергу *індивідуалістські цінності* – це параметри виміру культур, основною характеристикою яких є домінування особистих цілей над колективними. Їх можна вирізнити за такими цінностями: орієнтація на власні цілі й інтереси, зміна ситуації на свою користь, особиста відповідальність, мета важливіша за особисті відносини, інновація, універсальність поведінки, ідентичність пов'язується з індивідуальними особливостями [5, с. 163].

Загалом серед опитаних представників молодого покоління присутні прояви змішаної системи цінностей з більшою орієнтацією на індивідуалістські. *Змішана* система цінностей серед представників молоді характерна при:

¹База даних глибинних інтерв'ю з представниками 4 поколінь українців на тему «Уявлення про колективістські та індивідуалістські цінності в українському суспільстві: особливості бачення різних поколінь» проведених у березні-квітні 2019 р. (Львівщина).

- адаптації (однаковою мірою схильні пристосовуватися до ситуації в обмін на безпеку та схильні змінювати її на свою користь);
- відповідальності (особистої та групової);
- мотивації (для деяких представників молоді характерна схильність орієнтуватися на мету, для інших – на особисті відносини);
- універсальності поведінки (поведінка деяких респондентів молодого покоління по відношенню до членів інгруп та аутгруп відрізняється, а для деяких респондентів характерна універсальна поведінка та однакове ставлення до всіх).

Більша спрямованість до *індивідуалістських* цінностей проявляється при:

- орієнтації на мету (особисті цілі й інтереси переважають на противагу груповим);
- схильності до зобов'язань по відношенню до себе (при здійсненні вчинку, який не виправдовує очікувань інших, переважає почуття провини (наслідок оцінки своєї поведінки, який спонукає людину виправити створену ситуацію));
- схильності до інновації (присутня схильність до лідерства й різноманітності).

Для осіб молодого віку характерна найменшою мірою схильність пов'язувати ідентичність з соціальною приналежністю (що відповідає орієнтації на колективістські цінності), проте найбільша схильність описувати свою ідентичність в термінах індивідуальних характеристик, що відповідають орієнтації на індивідуалістські цінності. При описі власної ідентичності відображається гендерна, сімейна, професійна приналежність як прив'язка до певних соціальних груп, як правило, найближчих. Найбільший акцент при самоідентифікації здійснюється на індивідуальні особливості – доброта, креативність, активність, комунікабельність, відкритість, працьовитість тощо.

Цікавим аспектом дослідження стало вивчення думки представників середнього, зрілого та старшого віку, які, незважаючи на власну схильність до індивідуалістських чи навіть до колективістських цінностей, схильні заохочувати й підтримувати орієнтацію дитини саме на індивідуалістські. Зважаючи на це, можна припустити, що представникам всіх поколінь притаманне розуміння важливості індивідуалістських цінностей, що може стати об'єднуючим фактором.

Отже, орієнтація на індивідуалістські цінності молодого покоління може свідчити про наближення до цінностей західних індивідуалістських країн, які мають вищий рівень добробуту, більш розвинену демократію тощо. З іншого боку, синтез обох ціннісних орієнтацій може свідчити про більш характерні власні культурні особливості. Можливо, пограничну (змішану) культуру, що містить у собі не лише риси культур, що змішуються,

але і нові, які виникають внаслідок адаптації до життєвих обставин, притаманну для українського суспільства, не варто характеризувати в термінах невизначеності, негативних аспектів, а саме на цих особливостях варто акцентувати увагу, розвиваючи суспільство, йдучи своїм шляхом. Дане питання залишається відкритим і потребує детальнішого вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васютинський В. О. *Психологічна правда про індивідуалізм і колективізм: монографія*. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К.: Міленіум, 2016. 138 с.
2. Журавльов В. М. Колективізм і індивідуалізм як фактори формування корпоративних структур. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Економічні науки. 2011. Вип. 20(2). С. 162-170.
3. База даних глибинних інтерв'ю з представниками 4 поколінь українців на тему «Уявлення про колективістські та індивідуалістські цінності в українському суспільстві: особливості бачення різних поколінь» проведених у березні-квітні 2019 р. (Львівщина). Власний архів автора.
4. Матяж С. В., А. О. Березянська. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Соціологія. 2013. Т. 225, Вип. 213. С. 27-30.
5. Hofstede G., Minkov M. *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. Third Edition. McGraw Hill, 2010. 561 p.

Костенко А.О.

Студентка 3 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

ЦІННОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В СТРУКТУРІ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ

Актуальність дослідження: Цінності є найвищими принципами, що забезпечують гармонію у малих соціальних групах та в суспільстві загалом. Формування нових поколінь молоді як великої соціально-демографічної групи населення, в якій ціннісний компонент перебуває у стані трансформації, як визначальної складової репродуктивного процесу

суспільства. В умовах соціально-економічних і політичних потрясінь в Україні та хід її європейських прагнень особливої важливості набуває питання ціннісного сприйняття цих процесів активним соціальним шаром – молоддю. Розвиток кожного молодого покоління відбувається на трансформаційному стані, та відповідно до загальних тенденцій цивілізаційного розвитку, розвитку конкретного суспільства як переходу молодої людини з однієї якісної держави в іншу, яка змінює її правовий статус, її соціально-економічний статус який відповідає характеру життєдіяльності. В наш час тема державних цінностей молоді є дуже актуальною, тому що молодь відіграє важливу роль в соціальних процесах держави, саме активність молоді багато в чому залежить від процесу формування держави. Велике значення має соціальна активність молоді, вона впливає з умов життєдіяльності ідеологічних установок, та позицією що формується оточенням. Під час зміни суспільства молодь змінюється сама, включаючись у суспільний механізм. Дуже важливу роль відіграють молодіжні громадські організації, адже вони забезпечують співіснування різних соціальних груп та їх законних інтересів. Активна участь молоді у процесах прийняття рішень та вирішенні проблем в громадах, де вони проживають, має важливе значення у процесі суспільства. Залучення молоді до організацій громадського суспільства залежить від прояву бажання в чомусь брати участь, та щось змінювати. Тому проблеми формування цінностей дуже актуальні для українського суспільства.

Для конкретизації обраної теми, було проведено пілотажносоціологічне дослідження. Метою опитування було дослідити цінності самореалізації в структурі цінностей молоді. Було опитано 55 респондентів. Виходячи з отриманих даних найбільше респондентів обрали відповідь «цікавлюся політикою дуже рідко» (40%). Також молодь стежить за головними подіями в політичному житті, другорядні ж залишаються поза їх увагою (34,5%). Тільки 16,4% респондентів постійно слідкують за політичним життям в Україні, а 9,1% взагалі не цікавляться політикою в нашій країні. Найбільше респонденти з способів діяльності вдавалися у підписанні політичних вимог/підтримання онлайн-петицій (70,4%). Найменше респонденти вдавалися до роботи в політичній партії чи політичній групі (20,8%). Також 46,2% респондентів брали участь у волонтерському русі/громадській роботі (у контексті політичних цілей). За різним віком на думку респондентів є найбільш важливим сім'я. За віком 16-19 респонденти вважають важливим друзів (10%) та роботу (5%). Респонденти за віком 20-25 вважають, що важливим в житті є робота (15,%). Невелика кількість респондентів за віком старше 25 вважають важливим в житті друзів (11,1%). Найбільше респонденти приймають участь в організаціях, пов'язані з освітою, мистецтвом, музикою (36,1%). Найменше в релігійних або церковних організаціях (9,8%), та політичних партіях (8,2%). Найбільшим пріоритетом у житті респондентів є робота/улюблене заняття:

пошук роботи, що відповідає потребам, досягнення бажаних результатів (80,3%), та особистий/культурний розвиток (78,7%). За віком 16-19 респонденти обрали порівно (90%) пріоритетами є особистий/культурний розвиток та робота/улюблене заняття. Респонденти за віком 20-25 порівно обрали особистий/культурний розвиток та досягнення соціального статусу (80,8%), також брали роботу/улюблене заняття (96,2%). Респонденти старше 25 років обрали порівно роботу/улюблене заняття, та досягнення соціального статусу (66,7%), також (100%) респондентів цього ж віку обрали особистий/культурний розвиток. Найменшу кількість відсотків набрала відповідь громадська активність, (50%), (38,5%), (55,6%). Найбільше респондентів за віком скоріше погоджуються з тим, що від них залежить якість життя в Україні якщо вони будуть приймати участь в громадських організаціях. Важливими цінностями для респондентів є відкритість до змін (78,7%), права населення (72,1%), безпека (88,5), та рівність (68,9%). Найменш важливими цінностями для респондентів є влада (37,7%), та універсалізм(44,3%). За віком 16-19 найбільш важливими цінностями для респондентів є безпека(90%), відкритість до змін (80%), права населення (85%), найменш важливим є влада (35%). За віком 20-25 найбільш важливими цінностями є права населення (80,8%), рівність (84,6%), безпека (100%), відкритість до змін (92,3%) найменш важливим є влада (44%). За віком старше 25 найбільш важливими цінностями є безпека(100%), відкритість до змін (88,9%), найменш важливим є влада та універсалізм(44,4%).

Отже, більшість респондентів взагалі не цікавляться політикою, якщо цікавляться то стежать тільки за головними подіями, а другорядні залишаються поза їх увагою. Найбільше з способів діяльності вдавалися до підтримання онлайн-петицій. Також можна зазначити що, респонденти найменше обрали в цінностях та пріоритетах владу, та громадську активність. Більшість респондентів приймають участь в громадських організаціях які пов'язані з освітою, мистецтвом, музикою, найменше молодь приймає участь в політичних партіях. На думку респондентів на формування духовності молоді впливає власний приклад у відносинах з іншими (толерантність, стриманість, повага, людяність), бажання самовдосконалюватись і розвивати свій світогляд, та працьовитість і бажання добиватися поставлених цілей. Найменше респонденти обрали відповідь патріотизм, дотримання національних традицій.

Кравченко Дар'я Геннадіївна

студентка II курсу

(Спеціальність: Початкова освіта Спеціалізація Християнська етика)

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОСТІ Й УСМІХНЕНОСТІ ДО ОТОЧУЮЧИХ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ви напевно вважаєте, що позитивні емоції це лише усмішка або радість. Ні, позитивні емоції – це наше здоров'я. По-перше, наші думки здатні впливати на процеси у нашому організмі. Як виявили вчені, люди, які позитивно сприймають світ, мають тенденцію до нижчого тиску, менше схильні до розвитку серцевих захворювань, краще контролюють вагу, у них здоровіший рівень цукру в крові. Наприклад, якщо людина з серйозним захворюванням концентруватиметься на позитивних емоціях, це може підвищити її імунітет і не дати розвинутися депресії. Навіть у невеличких хворих людей якість життя може значно покращитися, коли вони не заціклюються на сумних переживаннях, а намагаються знайти щось позитивне у кожному дні; а по-друге, за можливості треба проявляти свої почуття за допомогою дотиків. Доведено, що звичайний дотик може зменшити відчуття виключення та покращити настрій. А в деяких випадках – навіть зменшити відчуття болю. Це відбувається завдяки тому, що в нашому тілі знаходиться безліч рецепторів, стимулювання яких відбувається завдяки дотику чи обіймів (сприяє уповільненню пульсу та зменшенню тиску). Крім того, фізичний дотик має здатність впливати й на вивільнення гормону стресу (кортизолу), що зменшує відчуття стресу та тривожності.

Отже, позитивні емоції – це запорука успіху та щасливого, довголітнього життя.

Актуальність даної теми буде представлено нами завдяки опису тренінгової роботи з учнями початкових класів. Під час тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, що відкриває перед групою безліч варіантів розвитку та розв'язання проблеми, заради якої утворено групу. Як правило, учасники в захваті від тренінгових методів, тому що ці методи роблять процес навчання цікавим, не обтяжливим. На прикладі роботи з тренінговими вправами для дітей, нами буде представлено тренінг на тему: «Усмішка». Провідна мета полягає у формуванні в учнів розуміння поняття «усмішка» в контексті духовно-морального виховання. У якості вступної бесіди ведучий розповідає коротке оповідання: був травневий сонячний ранок. На зелених луках, що починалися зараз же за

селом, розквітнули жовті кульбабки, дзвеніли бджоли й джмелі, в блакитному небі грав на срібних струнах жайворонок.

Цієї тихої ранкової хвилини з хати вийшла маленька дівчинка. У неї були блакитні очі, біле, мов спіла пшениця, волосся. Вона почимчикувала зеленими луками. Побачила барвистого метелика й усміхнулася, їй стало так радісно, що захотілося, аби цілий світ бачив її усмішку. Усміхалася дівчинка й тупала за метеликом. Він летів, не поспішаючи... Коли ж раптом ця дівчинка побачила діда. Він ішов їй назустріч. Погляд його був похмурий, брови насуپлені, в очах – злість. Дівчинка несла назустріч дідові усмішку. Вона сподівалася: ось зараз і він усміхнеться. Невже в такий радісний день можна бути похмурим і непривітним?

Уже в глибині її душі піднялася маленька хвиля страху, але вона усміхалася, вона несла назустріч дідові свою усмішку й закликала його: «Усміхніться й ви, дідусю!». Та дід не усміхнувся. Погляд його залишався похмурий, брови – насуплені, очі – злі. Страх оволодів серцем дівчинки. Усмішка погасла на її лиці. І тої ж хвилини їй здалося, що затьмарився, спохмурнів цілий світ. Зелений луг посірів. Жовті сонечка кульбабок перетворилися на фіолетові плями, блакитнеє небо стало бліде, а срібна пісня жайворонка тремтіла, мов той струмок, що ось-ось загине. Дівчинка заплакала. За хвилину дід вже був далеко. Вона бачила тепер його спину, але й спина здавалася їй злою і непривітною. Дівчинка йшла собі луками далі, її серце затремтіло, коли вона побачила – знову назустріч хтось іде. Придивляється – аж то бабуся, з ціпком старенька дибас, дівчинка насторожилася і запитливо глянула в її очі. Бабуся усміхнулася. І така була добра та щира її усмішка, що цілий світ навколо дівчинки знову ожив, заграв, заспівав, переливаючись усякими барвами. Мов маленькі сонця, знову заясніли кульбабки, задзвеніли бджоли й джмелі, заграв на срібних струнах жайворонок. Дівчинка усміхнулася, перед її очима знову затремтіли барвисті крильця метелика. Вона пішла за метеликом, а бабуся спинилася на хвилинку і, дивлячись їй услід, щось тихо прошепотіла. (В. Сухомлинський). Щойно ви прослухали оповідання. Я сподіваюся, що кожен з вас любить, коли оточуючі дарують вам усмішки. Тож сьогодні ми з вами поговоримо про те, що ж таке усмішка та потрібна вона людині. Очікування. Дітям роздаються прищепки, кожен чіпляє її на той смайлик, що позначає їх сьогоднішній настрій. На прикінці тренінгових вправ учасника буде запропоновано поділитися враженнями та емоціями, відповівши на питання «Чи виправдалися ваші очікування?».

Вправа 1. «М'яч і веселун». Учасники розміщуються колом. Ведучий пропонує передавати м'яча (або іншу грашку) по черзі кожному учаснику, який має подарувати усмішку наступному учаснику (просто посміхнутися або розповісти веселу історію тощо).

Вправа 2. Мозковий штурм. З чим у вас асоціюється усмішка? Що таке усмішка? Чи добре, коли людина усміхається? Кожен з дітей висловлює свою думку, тут немає правильної або неправильної відповіді. Усі відповіді є вірні та своєрідні. У кожного мабуть є домашні тваринки. Є? Хто проживає у вашій квартирі або будинку? А давайте подумаємо, як ви вважаєте, чи вміють посміхатися тваринки? З цього приводу вчені кажуть наступне: до сих пір ведуться суперечки, чи вміють тварини посміхатися. Деякі вчені стверджують, що усмішки звірів – це всього лише ілюзія, наш мозок сам доповнює побачену картину, роблячи її більш зрозумілою. Також вчені довели, що люди, які часто посміхаються і сміються, відрізняються великим довголіттям. Тому давайте з вами більше радіти, сміятися та дарувати оточуючим свою усмішку.

Вправа 3. Робота в групах. Учасників умовно ділимо на 2-3 групи. Кожна група повинна скласти з частинок одне ціле прислів'я про усмішку. Наприклад: від гніву старієш, від усмішок молодієш. Даруйте один одному посмішку. Усмішка лікує краще за ліки. Від щирої усмішки світ переливається світлими барвами. Усмішка – запорука гарного спілкування. Усмішка приносить щастя в оселю. Усмішка збагачує тих, хто її віддає.

Вправа 4. «Чия посмішка». Учням, які є учасниками тренінгу, ведучий роздає комплекти карток (небо, сонце, поле, людина, дитина), що мають бути відповідями на наступний перелік питань: Посміхається ... - зірками і райдугами. Посміхається ... - променями і світлом. Посміхається ... - квітами і ароматом. Посміхається ... - вірою і творенням. Посміхається ... - теперішньому і майбутньому.

Вправа 5. «Країна допитивості». Ведучий пропонує разом з учасниками опрацювати довідник: переглянути та утворити добірку понять, що пов'язані з радістю, щастям, посмішкою. По завершенні огляду – кожен учасник має представити обрані поняття та пояснити, чому саме такий вибір (наприклад, таїнство хрещення, Великдень тощо) [1].

Підсумки. Ведучий пропонує оцінити, чи справдилися очікування учасників: давайте, повернемося на початок нашої зустрічі, коли ви показували свій настрій на смайликах. Тому ще раз перевіримо, як змінився ваш настрій від зустрічі. Для закріплення теми зустрічі кожен учасник отримує фрагменти слів, які треба скласти у єдине правило «Давайте товаришувати, посміхатися, поважати один одного, пам'ятати, що ми повинні жити у злагоді і дружбі». По завершенні матеріалів доповіді зазначимо, що у досвіді духовно-морального виховання метою формування особистості є пробудження у дітей бажання бути добрими, радісним, доброзичливим та здатним до самовдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абетка релігійних ідентичностей народів Північного Приазов'я : Довідник до предмету «Теорія і методика викладання предметів духовно-морального спрямування» / Мелітопольський державний педагогічний університет імен Богдана Хельницького; уклад. Л. Є. Єр'оміна, О. М. Федоренко, Г. С. Мільчевська, за заг.ред. Л.Ю. Москальової; Мелітополь : ФОП Однорог Т., 2018. 109 с.

2. Фасилітація і тренінг на курсах духовно-морального спрямування : навчально-методичний посібник / Яковенко І. О., Єр'оміна Л. Є., Жейнова С. С., за заг.ред. Л. Ю. Москальової. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2018. 111 с.

Кузнецова Ірина

аспірантка факультету соціології і права

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна

Науковий керівник:

Рубанець О. М., д. філос. н., проф., ФСП «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Якість освіти – один із найважливіших показників національної конкурентоспроможності, який враховується Всесвітнім економічним форумом (*WEF*) при розрахунку глобального індексу конкурентоспроможності. Тому підвищення якості освіти є ключовим завданням державної політики в галузі освіти. Освітня парадигма змінюється з *teaching* (людину навчають) на *learning* (людина навчається). Відтак збільшується обсяг самостійної роботи студентів (співвідношення аудиторних занять і самостійної підготовки складає 1:2).

В сучасній науці (насамперед педагогічній) немає загальноприйнятого визначення поняття «якість освіти». Тому візьмемо за основу визначення із чинного законодавства про освіту: «якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг» (пп. 29 п. 1 ст. 1 ЗУ «Про освіту»). Під освітньою послугою тут розуміється «комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання» (пп. 18 п. 1 ст. 1 ЗУ «Про освіту»), а

здобувачами освіти є «вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), докторанти, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти» (пп. 8 п. 1 ст. 1 ЗУ «Про освіту»)[1].

Проте, якої б якості не була освітня послуга, навчальний заклад не може примусити здобувача освіти її спожити. Тому зрозуміло, що якість здобуваної, наприклад студентом, освіти прямо пропорційна якості надаваної навчальним закладом освітньої послуги та якості навчальної діяльності самого студента. Показником успішної навчальної діяльності є вміння студента мислити самостійно: формулювати проблему, аналізувати методи її розв'язання, вибирати оптимальний варіант і досягати результатів, в тому числі й під час активної самостійної роботи.

З 90-х років минулого століття обсяг знань у світі щорічно подвоюється, що означає необхідність розвитку самостійності студентів при виборі способів навчання, пошуку власних шляхів розв'язання тих чи інших завдань тощо.

Слід також зазначити, що опосередкованими споживачами освітньої послуги є роботодавці. Понад те, їх можна вважати експертами, які оцінюють якість освіти при проходженні випускником професійного відбору під час влаштування на роботу. І сучасний роботодавець висуває дуже високі вимоги до потенційного робітника, його знань, вмінь і навичок.

Для уможливлення врахування сучасних вимог до знань, вмінь і навичок, вивчення мотивації навчальної діяльності, визначення міри впливу різних форм організації навчальної діяльності тощо на підвищення якості освітнє можна проводити соціологічні дослідження: спостереження, інтерв'ю, експертне опитування, анкетування.

До переваг методу спостереження можна віднести можливість вивчення поведінки безпосередньо під час її прояву та відсутність посередників між дослідником та об'єктами спостереження. Водночас цей метод може викликати певні проблеми: ситуація спостереження не може бути повтореною, обмежені можливості для фіксації результатів спостереження, дослідник та об'єкт дослідження впливають один на одного.

До переваг інтерв'ю відноситься можливість врахувати рівень підготовки співрозмовника, його ставлення до теми опитування та окремих проблем, можливість змінювати формулювання запитань залежно від перебігу бесіди та ставити додаткові запитання. Але витрачається багато часу та коштів, ставляться особливі вимоги до компетентності з досліджуваного питання того, хто проводить інтерв'ю.

Експертне опитування дає змогу провести глибший аналіз результатів дослідження, проте важко реалізувати збір оптимальної кількості експертів для обміну думками, якщо намагатися проводити таке опитування якомога частіше.

Уникнути зазначених недоліків можна, якщо застосовувати до дослідження проблеми якості освіти метод анкетування. По-перше, він дає змогу в найкоротший час охопити оптимальну кількість респондентів; по-друге, відсутній вплив на результати дослідження особи або осіб, які проводять анкетування; по-третє, результати дослідження фіксуються у зручній для обробки формі.

При виборі адекватного методу соціологічного дослідження слід також враховувати суб'єктивні оцінки цих методів самими опитуваними. Як свідчать дослідження [2], найбільш надійними та безпечними для себе респонденти вважають анкетування та інтерв'ю.

Суттєвим питанням при проведенні будь-якого соціологічного дослідження є забезпечення анонімності та конфіденційності задля збільшення щирості респондентів та достовірності їхніх відповідей. Розрізняють об'єктивну та суб'єктивну анонімність. Про об'єктивну анонімність способу організації дослідження можна говорити, коли соціолог ані до, ані після соціологічного дослідження жодним чином не може ідентифікувати особу респондента. Суб'єктивна анонімність стосується респондента, його відчуття впевненості в нерозголошенні наданої ним інформації. Конфіденційність соціологічного дослідження забезпечується зобов'язанням дослідника не розголошувати отриману інформацію і є необхідною умовою виникнення суб'єктивної анонімності респондента. Одним із методів, що сприяє збільшенню достовірності відповідей, є використання «запечатаного буклету». Особливо для жіночої аудиторії та серед респондентів з невеличких міст.

Соціологічне дослідження має здійснюватися не епізодично, а неперервно і планомірно. Наприклад, на першому кроці слід провести діагностику й аналіз самостійної роботи студентів, визначити причини проблем, відібрати проблеми для розв'язання на даному етапі та проблеми для розв'язання на наступних етапах. На другому кроці – розробити можливі розв'язки, відібрати найкращі та оцінити можливі наслідки за допомогою ще одного соціологічного дослідження. На третьому кроці – впровадити нове рішення й оцінити ефективність самостійної роботи при нових умовах. При такому підході соціологічне дослідження стане інструментом для контролю та підвищення якості самостійної роботи, а через це і якості освіти в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII.
2. Мягков А.Ю. Искренность респондентов в сенситивных опросах. Методы диагностики и стимулирования / А.Ю. Мягков. – Москва: Вариант, 2012. – 328 с.

МІСЦЕ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ В УТВЕРДЖЕННІ ЖИТТЄВИХ ПРІОРИТЕТІВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Процес становлення соціальної зрілості молоді, її життєвий вибір відбуваються у всіх основних сферах життєдіяльності особи, реалізуючись за допомогою навчання і виховання, засвоєння і перетворення досвіду старших поколінь. Основними соціально-психологічними регуляторами цього процесу й водночас показниками становища молоді в суспільстві виступають ціннісні орієнтації, соціальні норми і установки.

Цінності – це те, що для людей є найвищим і до чого можна ставитися з пошаною, визнанням. Це також певні ідеї, завдяки яким люди задовольняють свої інтереси і потреби. Що стосується ціннісних орієнтацій, то вони є частиною системи оцінок і відношень особистості, надають змісту і напрямку особистісним позиціям, поведінці, вчинкам. Система ціннісних орієнтацій становить внутрішню основу ставлення особистості до дійсності.

Соціальні норми – загальновизнані правила, зразки поведінки, що забезпечують впорядкованість, стійкість і стабільність соціальної взаємодії індивідів і груп.

Людина визначається із своїм місцем у соціумі, коли обирає варіант прийняття соціальних норм. Слід вважати, що нормативна поведінка має розглядатися як соціальна установка особистості. Враховуючи роль соціуму у формуванні соціальних установок, можна відзначити основні соціальні інститути, які беруть участь у формуванні соціальної поведінки особистості. Це, насамперед, інститут сім'ї, інститути освіти, релігії, культури, права [2, с. 94-104].

Навчання дітей соціально-нормованій поведінці в родині означає, що вони повинні засвоїти і відповідати тим манерам поведінки, які розділяють і визнають їх батьки. Тим самим дитина частково втрачає свободу вибору унаслідок батьківських прийомів, що мають на меті змусити її аналізувати певні принципи поведінки.

Соціальна установка – це важливий психологічний механізм, включення індивіда в соціальну систему. Соціологічні дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді переконують, що у свідомості сучасної молоді формується тип особистості, характерний для західного суспільства – особистості, яка насамперед цінує себе і вважає, що її

діяльність, успіх у житті залежать саме від неї. З одного боку, це непогано, адже орієнтація на власні сили, розум, здібності при досягненні життєвих цілей вимагає роботи над собою, наполегливого оволодіння знаннями. Утім найголовніше, щоб при виконанні цих завдань не формувалась людина-егоїст, яка зможе переступити через усе заради досягнення своєї мети. Від того, наскільки вивчений світ цінностей сучасної молоді, її установки, життєві плани, багато в чому залежить ефективність заходів, які розробляються в галузі освіти, в сфері праці й зайнятості[3, с. 95-100].

Варто зазначити, що людство зіткнулося з тим, що світ став дуже складним, складність дуже швидко наростає. Жити в прискореному темпі означає випробовувати на собі дію безперервних змін. Неконтрольоване прискорення змін у науці, техніці та соціального життя підриває сили індивіда, необхідні для прийняття розумних, компетентних рішень, які стосуються його власної долі.

Молодь – частина різних класів і соціальних верств, націй, вона їх продукт і засіб їх відтворення, яке передбачає соціологічний підхід. Як носій величезного інтелектуального потенціалу, особливих здібностей до творчості (підвищені чуттєвість, сприйняття, образність мислення), молодь – прискорювач впровадження в практику нових ідей, ініціатив, нових форм життя. Цінність молодості в сучасному світі збільшується і в зв'язку з розширенням термінів освіти, професійної підготовки, необхідної в умовах науково-технічної революції. У молодості людина легко набуває основні знання, вміння і навички. Вона здійснює свою життєдіяльність на основі базових цінностей і ціннісних орієнтацій. Психологічний стан людини в стабільному суспільстві в основному залежить від того, наскільки його поведінка відповідає соціальним вимогам.

Основою формування світогляду молодої людини є соціальні цінності – узагальнені уявлення про мету і норми поведінки. Ціннісні орієнтації молоді формуються в процесі соціалізації під час засвоєння нових знань та соціально-психологічного досвіду і виявляються у цілях, інтересах, переконаннях, спілкуванні і діяльності особистості. Реалізуються вони у процесі життєдіяльності та підтверджуються або відкидаються життєвим досвідом. Чинники, які опосередковують вплив соціального середовища на формування і трансформацію ціннісних орієнтацій студентів, досить різноманітні. Це – соціально-психологічний клімат у студентській групі, до якої належить конкретна особа; родинне оточення з його традиціями; освіта і культурні надбання суспільства; релігійні переконання та комплекс інших умов, що впливають на особистість, та ін. [1, с. 65-69].

Сформувавши свою ціннісну картину світу, людина зберігає її незмінною впродовж усього життя. Формується вона переважно на етапі соціалізації індивіда, що передусе періоду зрілості. Надалі система цінностей людини змінюється лише в кризові періоди. Це

стосується здебільшого структури цінностей і відображає зміни пріоритетів, внаслідок чого одні цінності стають більш значущими, інші – поступаються їм місцем.

Сьогодні процес соціалізації молоді ускладнюється переоцінкою традицій, норм і цінностей. Якщо раніше молодь спиралася на досвід попередніх поколінь, то тепер їй доводиться творити новий соціальний досвід, покладаючись переважно на себе. Для багатьох студентів основними цінностями є «знайти себе в житті», «бути людиною», «досягти матеріального достатку» тощо[4, с. 13-15].

Таким чином, можна зробити висновок, що в процесі життя відбувається засвоєння соціального досвіду та його «перерозподіл» до рівня особистісних установок і орієнтацій, тобто, особистість набуває певної свободи у виборі тих чи інших цінностей відповідно до власних задатків і нахилів, а також завдяки регулятивному впливу середовища. Від того, які цінності будуть сформовані у молоді сьогодні, а також наскільки, вони будуть готові до нового типу соціальних відносин, залежать шлях і перспективи розвитку нашого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астахова В. І. Деякі нові штрихи у соціальному портреті студентства. *Проблеми вищої школи*. 1993. Вип. 78. С. 65-69.
2. Бакіров В. Молодь: потреби та можливості. *Сучасне суспільство*. 1993. №2. С. 94-104.
3. Борінштейн Є.Р. Система ціннісних орієнтацій особистості в умовах соціально-культурної трансформації. *Грані*. 2004. №3. С. 95-100.
4. Добриніна В., Кухтевіч Т. Ціннісні орієнтації учнів та студентської молоді. *Almamater*. 2003. №2. С. 13-15.

Левченко М. О., Крук О. М.

магістратура, юридичний факультет

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Грунтовний аналіз цілої низки літературних джерела [1; 3; 4; 5] дає можливість стверджувати, що поняття «відповідальність» є доволі поліаспектним та широковживаним

дослідниками різних напрямків: філософії, соціології, економіки, менеджменту, психології тощо. У більшості робіт це поняття має множинні дефініції та найпоширенішим є уявлення про відповідальність як категорію етики і права, що використовуються при аналізі різних сторін життєдіяльності індивіда та, зокрема, відображає соціальне і морально-правове ставлення особистості до суспільства. Як властивість особистості відповідальність формується в процесі соціалізації в результаті інтеріоризації соціальних цінностей, норм і правил і проявляється не тільки в характері, а й у почуттях, світогляді, в різних формах соціальної поведінки. Відповідальність, насамперед, відображає різні форми контролю над діяльністю суб'єкта відповідно до якості виконання ним соціальних норм і правил. При цьому вирізняють зовнішні (суспільні) і внутрішні (почуття відповідальності, обов'язку) різновиди цих форм [5].

Відповідно до тематики нашого дослідження, питання відповідальності невід'ємно пов'язано із *соціалізацією особистості*, оскільки перша утверджується як новоутворення онтогенетичного етапу розвитку індивіда у період соціальної зрілості. Аналіз більшості вітчизняних та зарубіжних джерел дає змогу констатувати той факт, що в останні десятиліття серед науковців чітко утвердилася система поглядів на соціалізацію, що об'єднує наступні ідеї:

- існує тісний взаємозв'язок соціального становлення особистості з освітніми та виховними впливами, яким вона піддається;
- успішність соціалізації залежить, насамперед від успішності адаптації;
- соціальні контакти так само як і самосвідомість, соціальна орієнтація та рівень розвитку мови відіграють ключову роль у цьому процесі;
- соціалізація, насамперед, необхідна людині для якісного виконання соціальних ролей [2, с.23].

Серед сучасних моделей соціалізації особистості – "особистісного контролю" (З. Фройда); "рольового тренінгу" (Т. Парсонс); «когнітивної» (Ж. Піаже, А. Маслоу та ін.); "еволюційної" (Е.Г. Еріксон) тощо, на особливу увагу заслуговує модель "міжособистісного спілкування" (Ч. Х. Кулі, Дж. П. Мід та ін.), зміст якої полягає у тому, що становлення особистості відбувається у безпосередній взаємодії з оточуючим світом, у результаті якого вона навчається дивитися на себе очима інших, а також розуміти дії та поведінку інших людей, а відтак відповідати за свою поведінку.

На думку більшості дослідників даної проблематики, найбільш активним та сприятливим періодом для формування відповідальної поведінки є підлітково-юнацький вік, який характеризується активним формуванням системи цінностей, становлення

самосвідомості, соціального статусу тощо, які відбуваються під дією навчальних та вихованих впливів.

Реалії сьогодення диктують певні вимоги до якостей, якими має володіти успішна особистість. Так, сучасна молода людина має вміти швидко орієнтуватися і робити вільний, невимушений правильний вибір в умовах невизначеності, що безпосередньо пов'язана з конкретною відповідальністю.

1) усвідомлення та прийняття зовнішніх норм і вимог та їх узгодження із особистісними моральними переконаннями;

2) обґрунтована відповідальність, критерієм якої виступає незалежність та переконаність людини у правильному виборі, що дає їй відносну моральну автономію та можливість самостійного вибору рішень.

Разом з тим, багато авторів (К. Хелкана, Л. Колберг, Дж. Лавінджер, Т. Ліксона та ін.) висловлюють думку про те, що головним критерієм оцінки рівня соціальної та моральної зрілості особистості є саме рівень сформованості внутрішньої відповідальності. Відтак вони переконані у тому, що не залежно від умов реальної дії, насамперед необхідно вивчати процес прийняття суб'єктом відповідальності.

Інші дослідники [1, с. 86] намагаються виокремити та проаналізувати *показники відповідальності*. Зокрема вони вказують на такі з них:

1) рівень усвідомлення і розуміння особистістю необхідності виконання своїх особистих зобов'язань та їх дотримання іншими людьми;

2) вміння прогнозувати та аналізувати можливі труднощі на шляху виконання приписів та доручень;

3) планування способів подолання цих перешкод;

4) вміння позитивно налаштуватися на процес виконання завдання та очікування радості від виконання обов'язків;

5) розуміння необхідності особистої відповідальності за невиконання завдання, доручення, зобов'язання;

6) достатній рівень самоорганізованості діяльності та поведінки, які відповідають за успішність виконання зобов'язань;

7) постійність прояву відповідального типу поведінки;

8) планомірне використання і збагачення досвіду відповідальної поведінки.

На основі вищезначеного, дослідники зазначеної проблематики виділяють наступні *критерії прийняття відповідальності*:

- погодженість необхідності з бажаннями та потребами особистості (виникнення ініціативи як вихід за межі необхідного);

- здійснення необхідності своїми силами, самостійно та згідно з вимогами, висунутими до себе.

Відтак, в контексті досліджуваної проблематики можна зробити наступні висновки:

- соціально-психологічну проблему відповідальної поведінки особистості можна конкретизувати як проблему співвідношення цінностей суспільства (або певної соціальної групи) і ціннісних орієнтацій індивідів, рольових приписів і ставлення до них (прийняття або неприйняття ролі), нормативних вимог ситуації і проходження норми;

- відповідальна поведінка – це тип соціальної поведінки людини, спрямованої на реалізацію предмета відповідальності (обов'язки, доручення, завдання), вона внутрішньо опосередкована особистісним смислом цього предмета і суб'єктивною імперативністю інстанції відповідальності, а у зовнішньому плані – конкретними соціально-психологічними та матеріальними умовами її реалізації;

- сформованість внутрішньої відповідальності є головним критерієм оцінки рівня моральної зрілості особистості в цілому та запорука її особистого то професійного успіху у сучасному суспільстві зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова-Славская К. А Стратегии жизни. М.:Мысль, 1991. 299 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості.К.: Либідь, 2003.Т.2. 341 с.
3. Гуменюк О. Психологічний аналіз громадянської відповідальності особистості. Психологія і суспільство. 2007. №4. С. 81–92.
4. Надвинична Т. Л. Соціальна відповідальність. Навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2017.120 с.
5. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки: Монографія. Івано-Франківськ: Місто Н. В, 2008. 280 с.

Лепак Павло

здобувач наукового ступеня PhD з економіки(аспірант),

Київський національний торговельно-економічний університет, *Україна*

ТЕОРІЯ КУЛЬТУРНИХ ВИМІРІВ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

На межі століть відбувається пошук економічною наукою специфіки соціокультурних імплікацій на економічні системи та відхід від зосередження на єдиному розуміння «людини раціональної», що в свою чергу розширює винайдення оптимальних у

сенсі ефективності інноваційних моделей економічних трансформацій. Успішний досвід добробуту в одних країнах не давав того ж результату економічного реформування в інших, що приводить до розуміння - що успіх реформ можливий там, де базиси максимальної корисності вписується в архетип національної культури, де існує чітка відповідність аксіологічних сенсів об'єкта та суб'єкта трансформації.

Поглиблення знань про соціальний вимір нейтральної взаємодії суб'єктів дає змогу обґрунтувати глибинний масштаб цінностей, які формують мотиви поведінки, економічні інтереси та визначають її життєві цілі. При цьому власне духовно-моральні цінності та спонукальні мотиви мають визначати палітру рішень і вчинків людини. Саме тому обґрунтованою є необхідність відходу від традиційного розуміння людини як біологічно-соціальної істоти та переходу до усвідомлення духовно біологічно-соціальної природи людини, в якій саме духовний вимір є визначальним. Вирішальними для людини стають уявлення, рішення та вчинки, які випливають з глибинних цінностей пізнання світу, що перманентно трансформується, в якому людська особистість на основі своєї свободи та відповідальності формує відносини з іншими суб'єктами. [1, 55с.]

Основоположним залишається питання чинників, факторів що формують цінності суспільства, та економічну культуру зокрема. Пошук та виявлення основ, що можуть стати фундаментом для побудови міцного та стійкого суспільства, є пріоритетним в сучасній соціології та економічній науці. Одним з найпомітніших досягнень є встановлення теорії культурних вимірів Герта Хофстеде [2], яка забезпечує систематичну основу для оцінки відмінностей між народами та культурами.

Крім того, ця методика дозволяє розглядати соціокультурні цінності як екзогенну змінну щодо економічної діяльності. Г. Хофстеде визначає культуру як «колективне програмування свідомості, яке допомагає відрізнити членів однієї групи або категорії людей від інших». Згідно з його підходу, культура не передається генетично (на відміну від спільної історії або географічну близькість), а ґрунтується на засвоєних цінностях, які передаються від батьків дітям у процесі соціального виховання. Культура як розумове програмування охоплює безліч факторів (від релігії до етичних і політичних переконань), формується на дужетривалий період і може в значній мірі розглядатися як варіант над економічним життям індивіда [3].

Теорія заснована на ідеї, що цінність може бути надана шести культурним вимірам. Це влада (рівність проти нерівності), колективізм (проти індивідуалізму), уникнення невизначеності (проти толерантності до невизначеності), маскуліність (проти жіночності), часова орієнтація та поблажливість (проти стриманості). Хофстеде зібрав більшість своїх даних про світові культурні цінності за допомогою опитувань, проведених IBM,

американською технологічною та консалтинговою фірмою. Потім він запропонував систему балів за шкалою від 1 до 100.

Якщо ми дослідимо українську культуру за допомогою теорії культурних вимірів Хофстеде, ми можемо отримати хороший огляд глибинних рушіїв української культури щодо інших світових культур.

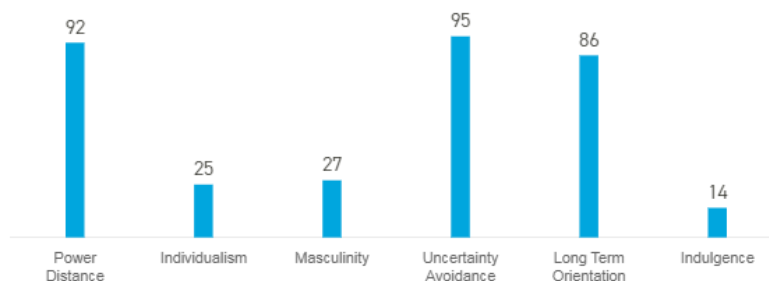

Рис.1 Показники України, за культурними вимірами Г. Хофстеде [4]

Відстань до влади (POWER DISTANCE). Ставлення до влади дуже важливо для ефективності господарювання, оскільки культурні цінності впливають на економічну діяльність безпосередньо через організаційну культуру. Україна, набравши 92 бали, показує що органи державної влади дуже віддалені в суспільстві. Будучи найбільшою країною цілком у межах Європи та майже століття входивши до Радянського Союзу, Україна розвивалася як дуже централізована країна. Невідповідність між менш і сильнішими людьми призводить до великого значення символів статусу. Поведінка має відображати та представляти статусні ролі у всіх сферах ділової взаємодії: будь то візити, переговори чи співпраця; підхід повинен бути зверху вниз і забезпечувати чіткі мандати для будь-якого завдання.

Індивідуалізм (INDIVIDUALISM). Ставлення до способу життєдіяльності (індивідуалізм / колективізм) поряд з відношенням до праці та приватної власності є однією з найсуттєвіших ціннісних установок для економічної сфери життєдіяльності суспільства.

У індивідуалістичних суспільствах люди повинні доглядати лише за собою та своєю прямою родиною. У колективістських суспільствах люди належать до «груп», які піклуються про них в обмін на вірність. Якщо українці планують виїхати зі своїми друзями, вони буквально скажуть «Ми з друзями» замість «Я та мої друзі». Сім'я, друзі, а не рідко сусідство надзвичайно важливі для того, щоб впоратися з повсякденними життєвими проблемами. Відносини мають вирішальне значення для отримання інформації, впровадження або успішних переговорів. Вони повинні бути особистими, автентичними та довірливими, перш ніж можна зосередитись на завданнях та будувати уважний до одержувача, досить неявний стиль спілкування.[4]

Маскулінність (MASCULINITY). Низький бал (Feminine) означає, що домінуючі цінності в суспільстві дбають про інших та якість життя. Жіноче суспільство - це те, де якість життя є ознакою успіху, а виділятися з натовпу не варто. Принциповим питанням є те, що мотивує людей, бажаючи бути кращими (чоловіче) або подобається тому, що ти робиш (Жіноче). Можна побачити, що українці на робочому місці, а також при зустрічі з незнайомцем, досить занижують свої особисті досягнення, внески чи можливості. Вони скромно говорять про себе, і вчені, дослідники чи лікарі найчастіше очікують життя на дуже скромному рівні життя. Домінуюча поведінка може бути прийнята, коли йдеться про начальника, але не оцінюється серед однолітків.

Уникнення невизначеності (UNCERTAINTY AVOIDANCE). Прибуток, як відомо з економічної теорії, є винагородою за ризик. Величезні людські втрати в останні 100 років (Війни, голодомор), кілька хвиль еміграції (залишає країну найбільш активна, здатна приймати високі ризики частина населення), придушення ініціативи і розпорошення національних сил в радянський період призвели до ослаблення людського потенціалу країни, до звуження частки активних і кваліфікованих людей, яким притаманні приватна ініціатива і конкурентоспроможність. [3]

Довгострокова орієнтація (LONG TERM ORIENTATION). Україна набрала 86 балів, що означає, що це дуже прагматична культура. У суспільствах з прагматичною спрямованістю люди вважають, що правда дуже залежить від ситуації, контексту та часу. Вони виявляють здатність легко адаптувати традиції до змінених умов, сильну схильність до заощаджень та інвестицій, ощадливість та наполегливість у досягненні результатів.

Монументалізм (INDULGENCE)

Стриманий характер української культури легко помітний через її дуже низький бал 14 у цьому вимірі. Суспільства з низькою оцінкою в цьому вимірі мають тенденцію до цинізму та песимізму. Крім того, на відміну від товариств поблажливих, стримані товариства не приділяють великої уваги вільному часу та контролюють задоволення своїх бажань. Люди з такою орієнтацією мають уявлення, що їхні дії обмежені соціальними нормами, і вважають, що потурати собі дещо неправильно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Уманців Ю. М. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ У НОВІТНЬОМУ МЕТОДОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ / Юрій Миколайович Уманців. // Вісник КНТЕУ. – 2019. – №2. – С. 51–63.
2. Hofstede G. Culture's Consequences: Intern Differences in Work-Related Values. Beverly Hills, L., 1980

3. Петрушенко Ю. Н. Социокультурные ценности хозяйственной деятельности в условиях рыночной трансформации общественных отношений: опыт экономической аксиологии в Украине [Электронный ресурс] / Ю. Н. Петрушенко // 2. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/53102/7/Petrushenko_Sociokulturnye_cennosti.pdf
4. COUNTRY COMPARISON - Ukraine [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/ukraine/>.

Липка Арсен
аспірант IV курсу кафедри психології та соціальної роботи
юридичного факультету
Тернопільський національний економічний університет, Україна

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПСИХОЛОГА

Відомо, що відповідальність як показник соціальної зрілості відіграє винятково важливу роль й у становленні професійності людини, є необхідною складовою будь-якої її фахової діяльності (А.А. Карпов, Ю.П. Платонов, Т.Ю. Базаров, В.А. Бодров, М.А. Садова та ін.). У зв'язку з цим науковці виокремлюють професійну відповідальність, яка «відображає особливості поведінки людини в трудовому процесі, визначає її ставлення до своїх професійних обов'язків, повноту дотримання норм, що прийняті в організації» [7, с. 2]. На думку О.М. Шалдибіної, «професійна відповідальність належить до групи таких характеристик, як «самоактуалізація», «внутрішній контроль», «емоційна рівновага», «компетентність у часі» і має інтегративний характер» [7, с. 3, 6]. До того ж особи із високим рівнем прояву такої відповідальності співвідносять результати своєї праці перш за все із власними діями, вчинками і беруть на себе відповідальність за результати та наслідки своєї роботи.

Водночас відповідальність загалом як суспільний феномен, у т.ч. її різновид – професійна, на думку К. О. Абульханової-Славської, С. Л. Рубінштейна, К. К. Муздибаєва, С. В. Баранової, М. В. Савчина, О.Є. Фурман та ін. дослідників, результативно взаємоспричинюється зовнішньою і внутрішньою структурами.

До першої належать: а) суб'єкт (хто відповідає), б) об'єкт (за що відповідає) й в) інстанція (перед ким відповідає). У ролі суб'єкта може бути особа, колектив, велика чи глобальна спільнота, чия індивідуальна, групова чи масова діяльність підлягає оцінці. Суб'єкт несе відповідальність за об'єкт, тобто за те, що покладене на нього чи прийняте

ним для виконання [5, с. 50, 51]. Водночас «об'єкт відповідальності постає у спільних волевиявленнях, котрі відображені у форматі соціальних норм і рольових функцій..., а також у здатності особистості бачити джерело управління своїм життям переважно у зовнішньому довкіллі або у собі. Така здатність є і своєрідним локусом контролю, який буває внутрішнім або зовнішнім (Дж. Роттер)» [1, с.8]. Взаємозв'язок суб'єкта та об'єкта свідчить проте, що відповідальність особистості може поставати у двох аспектах: а) за виконану дію (ретроспективна); б) за те, що потрібно здійснити чи зробити (перспективна відповідальність) [3; 5, с. 50, 51].

Водночас внутрішнє формовиявлення структури професійної відповідальності організується відомими у психології компонентами, які охоплюють таку її будову і становлять єдність «когнітивного, емоційно-мотиваційного, поведінково-вольового» [2; 4]. Утім концепція нашого дослідження реалізує кватерну (четверинну) будову вивчення професійної відповідальності психолога у такій єдності, як ментально-когнітивний, емоційно-мотиваційний, поведінково-вольовий та, запропонований О.Є. Фурман, четвертий компонент – «морально-духовний» [6, с. 67]. Це зумовлено виокремленими метою, об'єктом, предметом та завданнями пошукування. Зафіксована нами чотириєдність ґрунтується і на конкретних реаліях соціального життя людей, де задіюються їхні морально-духовні аспекти відповідальності. Водночас О.Є. Фурман (Гуменюк), виокремлюючи четвертий компонент у структурі відповідальності – морально-духовний, зауважує, що він організується кількома рівнями: а) діє як продукт життєдіяльності, котрий збагачує досвід; б) є джерелом виникнення духовно-сенсових станів – глибин внутрішнього Я; в) організується як психоформа саморозвитку, що передбачає самореалізацію особистості та її причетність до актуалізації універсального потенціалу [6].

Аналізуючи структурні компоненти феномену професійної відповідальності, вважаємо, що перший компонент – когнітивний – варто поєднати із ментальним, де збережений архітепичний досвід. У зв'язку з цим пропонуємо його назвати «ментально-когнітивним» [8, с. 109-113]. Така інтеграція, з одного боку, пов'язана і суто логічно, оскільки усі інші компоненти мають подвійне утворення (наприклад, «емоційно-мотиваційний», «поведінково-вольовий», «морально-духовний»).

Констатуємо, що перший компонент профвідповідальності психолога – ментально-когнітивний – значною мірою суголосний із культурною спадщиною та традиціями того народу, де народився або ж зростав. Це корелює із перебігом його інтелектуально-пошукової активності. Другий – емоційно-мотиваційний – характеризує готовність та рішучість діяти у різних ситуаціях професійної взаємодії. Третій – поведінково-вольовий – організовує конкретну практичну активність, де психолог постає суб'єктом, особистістю чи

індивідуальністю професійної діяльності, у т.ч. компетентнісних учинків. Утім четвертий, як вершинний вияв професійної відповідальності, співмірний із внутрішньою свободою, альтруїзмом, здатністю зайняти рефлексивну позицію та ін.

Отож, професійна відповідальність психолога – це його інтегральна соціально-психологічна характеристика (властивість чи риса) як компетентного фахівця, яка виробляється (формується) ним під час професійної діяльності; а також – це і специфічна форма його активності у процесі соціальної взаємодії, що охоплює поведінку, діяльність, вчинок, спілкування тощо, котра уможливорює виявляти готовність відповідати за наслідки власних зусиль, намагань, дій та сприяє якісному і продуктивному виконанню ним професійних зобов'язань й обов'язків і досягати ефективних результатів (втілення та реалізація у життя психологічного змісту ментально-когнітивного, емоційно-мотиваційного, конативно-вольового та морально-духовного компонентів профвідповідальності). Для розвитку і становлення такої його особистісної риси вагоме значення має усвідомлення фахівцем-психологом того: а) що він може (задатки, здібності, знання, уміння, навички, компетентності); б) чого прагне (потребо-мотиваційна сфера); в) ким він є, яка специфіка його професійної діяльності (власне його особистісні риси, кваліфікована соціально-психологічна роль, припустимо діагноста чи спеціаліста із питань психологічної просвіти, або ж консультанта, психокоректора, психотерапевта тощо); г) як психологічно впливає, діє (зобов'язаність, справедливість, продуктивність, стійкість, ефективність, компетентність); д) як морально та професійно вчиняє (толерантність, гідність, рефлексія, альтруїзм).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова С. В. Соціально-психологічні механізми формування професійної відповідальності колективних суб'єктів управління: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Луганськ, 2004. 21 с.
2. Муздыбаев К. Психология ответственности. Ленинград : Наука, 1983. 240 с.
3. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир : кн. для психологов, философов. СПб. : Питер, 2003. 512 с.
4. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки : монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. 280 с.
5. Третьяченко В.В., Баранова С.В., Бочонкова Ю.О., Тереніна Л.В. та ін. Психологічна культура особистості в умовах глобалізації світу : монографія / за заг. ред. Третьяченко В.В. Луганськ : Світлиця, 2006. 352 с.

6. Фурман О. Громадянська відповідальність особистості як предмет психологічного дослідження. *Психологія і суспільство*. 2015. №1. С. 65–91.

7. Шалдыбина О.Н. Профессиональная ответственность в структуре социально-психологических характеристик личности руководителя низового звена : автореф. дисс... канд. психол. наук. спец. 19.00.05. Самара, 2009. 16 с.

8. Лурка А. Responsibility of personality in coordinates of psychological analysis. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 109-117.

Мазурова Ірина

студентка ІІ курсу факультету економіки та бізнесу

*ДВНЗ «Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного», Україна*

СОЦІАЛЬНИЙ ПАКЕТ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН

Проблеми організації оплати праці на підприємствах є достатньо актуальними проблемами сьогодення. Тому досить розповсюдженим стало питання забезпечення працюючих соціальним пакетом, який є невід'ємною складовою системи корпоративних соціальних відносин.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це концепція соціальної відповідальності бізнесу, при якій бізнесом урахуються інтереси суспільства, а також покладається на себе відповідальність за вплив власної бізнес – діяльності на власних працівників, акціонерів, усіх контрагентів (замовників і постачальників), місцеві співтовариства та інші зацікавлені сторони суспільної сфери [1].

Такий підхід до ведення бізнесу припускає вихід за рамки встановлених законом зобов'язань бізнесу й припускає, що організації добровільно вживають додаткових заходів для підвищення якості життя працівників і їх родин, а також місцевого співтовариства й суспільства в цілому, поширюючи відповідальність бізнесу на [1]:

- умови роботи й доходи найманих робітників;
- виплату дивідендів акціонерам;
- випуск якісної й конкурентної продукції й надання послуг;
- охорону навколишнього середовища й зайнятість населення в конкретному регіоні;
- реалізацію соціальних проектів і ініціатив населення регіону.

А головним критерієм підвищення якості життя працівників є саме соціальний пакет, адже з його допомогою можна визначити ступінь розвитку, збалансованості та перспективності системи трудових відносин.

Соціальний пакет — це винагорода нефінансового характеру за працю, яку здійснює роботодавець понад встановлені законодавством норми. Ці додаткові блага, пільги і бонуси кожен роботодавець надає за власною ініціативою і на добровільній підставі. Структура та зміст соціального пакета підприємстватко не визначені жодним нормативним актом. Тому це питання вирішується самостійно на кожному підприємстві. Перелік та порядок надання працівникам соціальних благ здійснює керівництво, яке виділяє коштина такі потреби на підставі наказу, відповідно до законодавства, установчих документів, колективного та трудового договорів [2].

Як правило, у соціальному пакеті виділяють три складові, а саме [2]:

- обов'язковий соціальний пакет – заходи, що передбачені трудовим законодавством – загальнообов'язкове державне соціальне страхування; виплата працівнику належної заробітної плати, щорічна оплачувана відпустка, оплата листків тимчасової непрацездатності, відрахування в соціальні фонди, обов'язкове медичне страхування тощо;

- конкурентний соціальний пакет - те, що роботодавець додає до зарплати співробітника за власним бажанням - пільгове чи безкоштовне харчування, добровільне медичне страхування, оплата спортивних заходів, надання корпоративного автомобіля, пільгові путівки;

- компенсаційний соціальний пакет - це повернення працівнику особистих витрат, які він витрачає в процесі виконання своїх трудових обов'язків - оплата мобільного зв'язку, компенсація бензину й амортизації при використанні особистого автомобіля, часткове чи повне повернення витрат на навчання.

Отже, можна зробити певний висновок, що соціальний пакет є потужним інструментом впливу на індивідуальну та організаційну ефективність, тривалість і успішність трудових відносин міжпрацівником і роботодавцем. Він являє собою мотиваційний інструмент, що заохочує працівників до виконання функцій у робочому процесі, і дає можливість задовольнити їх потреби. В свою чергу формування ефективної мотиваційної системи згідно принципів соціально відповідального ведення бізнесу позитивно впливає на загальний характер взаємовідносин між державою, бізнес-суспільством та населенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Корпоративна соціальна відповідальність [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/81933/menedzhment/korporativna_sotsialna_vidpovidalnist
6. О.М. Ткаченко Значення соціального пакета для українських підприємств у сучасних умовах. Загальні питання економіки. . Інвестиції: практика та досвід № 8/2011
7. Кальченко С. В. Концептуальні засади організації мотивації працівників у сфері зовнішньоекономічної діяльності відповідно до умов соціально відповідального ведення бізнесу [Електронний ресурс] / Сергій Володимирович Кальченко // Концептуальні засади організації мотивації працівників у сфері зовнішньоекономічної діяльності відповідно до умов соціально відповідального ведення бізнесу. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/4621>.

Миколюк Світлана

кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри психології та соціальної роботи

Тернопільський національний економічний університет, Україна

МОЛОДІЖНА ЗАЙНЯТІСТЬ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Проблема забезпечення кадрів є однією із важливих завдань, які стоять на шляху розвитку регіонів. В Україні стартують реформи в освіті, медицині, але щоб реформи запрацювали у регіонах необхідно забезпечити їх кадровий потенціал. Це одна із загальнонаціональних проблем ринку праці. Не дивлячись на велику кількість закладів вищої освіти в Україні та щорічні випуски бакалаврів та магістрів різних галузей спрямування спостерігається стала тенденція до збільшення кількості безробітної молоді з однієї сторони, та вільні вакансії (особливо у віддалених регіонах) – із іншої. Немає порозуміння між освітнім ринком та ринком праці. Україна може "пишатися" високим за світовими мірками відсотком людей із вищою освітою та браком фахових лікарів, вчителів, інженерів, менеджерів особливо на периферії.

Акцентується увага не тільки на професійності кадрового потенціалу, й на бажанні фахівців сумлінно виконувати покладені обов'язки та завдання. Іншими словами, дипломовані спеціалісти не хочуть працювати за спеціальністю. Причин безліч... От і виходить, що високоосвічених спеціалістів багато, а працювати-нікому...

У регіонах "голову ламають" як заманити та втримати на роботі так потрібного сімейного лікаря, вчителя програмування, виховательку дитячого садочку... А можливо, не потрібно заманювати та утримувати, а варто просто, визначивши перспективний вектор розвитку регіону, виховати та вивчити свого спеціаліста?

Професійно підходячи до підбору кадрів, необхідно звертати увагу на психологічні особливості претендентів. Це важливо та актуально для забезпечення ефективної та продуктивної діяльності фахівців. Коли обирають претендентів, важливим є не тільки наявність диплому про вищу освіту, а можливості та особливості цієї особи, її відповідність вимогам майбутньої професії, напрямку роботи та функціональним обов'язкам. Головна увага має бути звернена на використання здібностей та мотивацій молоді особи при працевлаштуванні. При виборі фахового спрямування, слід урахувати індивідуальні характеристики особи: пізнавальні властивості людини, мова, мислення, пам'ять, воля, емоційність, темперамент та інше. Залежно від цих характерних особливостей людини та схильності до природничих чи гуманітарних наук, можна визначити, наскільки вона психологічно відповідатиме обраній спеціальності. Варто враховувати і особливості краю.

Наприклад: на території України знаходиться 7 об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО, а туристична галузь не приносить очікуваних інвестицій. Можливо, доцільно регіонам де знаходяться пам'ятки (м. Львів (площа Ринок та Собор Святого Юри), м. Київ (Софія Київська та Києво-Печерська лавра), Закарпатська область (незаймані букові ліси Карпат), Одеська та Хмельницька області (дуги Струве), м. Чернівці (будівля Національного університету ім. Ю. Федьковича)) «виховати» спеціаліста-менеджера по туризму із знанням іноземних мов та організувати міжнародні та національні заходи із залученням інвесторів, враховуючи місцевий колорит та пам'ятки історії та культури краю.

Можливо, доречно започаткувати на Полтаві, згадуючи всесвітньо відомий твір уродженця наших земель Миколи Гоголя «Вечори на хуторі поблизу Диканьки», щорічний захід, приурочений національній страві – Варенику (так як організують свято Маланки у селах на Галичині та Буковині). Зліпити найбільший вареник (задокументувати це, наприклад, у Книзі рекордів України, а в перспективі – у Книзі рекордів Гіннеса) та отримувати поповнення місцевого бюджету за рахунок організації масових заходів у регіоні.

В Українських фортецях, що належать до «Семи чудес України» на Хмельниччині (заповідник «Кам'янець»), у Чернівецькому регіоні (Хотинська фортеця) та на Запорізькій землі (острів Хортиця) доречно започаткувати міжнародні лицарські турніри із залученням команд із інших країн. Головним призом може бути вечеря із найвродливішою дівчиною

України – Міс Україна. Адже наші дівчата – найгарніші у світі! І за честь випити філіжанку кави із найвродливішою українкою можуть позмагатися команди.

Всесвітню славу Україні принесли спортсмени: Леонід Жаботинський (Сумська обл.), Валерій Лобановський (Запорізька обл.), брати Віталій та Володимир Клички (м.Київ), Сергій Бубка (Луганська обл.), Андрій Шевченко (Київська обл.), Василь Вірастюк (Івано-Франківська обл.), Яна Клочкова (АРК), Василь Ломаченко (Одеська обл.), Ліля Подкопаєва (Донецька обл.), Оксана Баюл (Дніпропетровська обл.), Олександр Усик (АРК), Наталія Добринська (Вінницька обл.), Ольга Жовнір (Хмельницька обл.), Юрій Нікітін (Херсонська обл.), Олена Підгрушна (Тернопільська обл.) та інші. На їх малих батьківщинах доречно «виховати» педагога-спортсмена із організаторськими здібностями для відкриття у регіонах спортивних шкіл відповідних напрямків для здібних дітей у перспективі «продаючи» їх у команду юніорів інших країн, заробляючи при цьому кошти для регіону та розвиваючи власні спортивні школи.

Враховуючи те, що більшість регіонів України аграрні, доцільно розвивати аграрний сектор економіки. Всесвітньо відомі аграрії уродженці наших земель: Василь Ремесло (Полтавська обл., у вересні 2017 року Національний банк України в серії «Видатні особистості України» навіть ввів в обіг пам'ятну монету «Василь Ремесло» номіналом 2 гривні), Володимир Моргун (Черкаська область, у січні 2018 року отримав Золоту медаль імені В. І. Вернадського НАН України) та ряд інших науковців. Варто продовжувати традиції та «вивчити» власного агронома. Україна славиться найродючішими ґрунтами в світі, то, можливо, варто пріоритетними напрямками розвитку вибрати сільське господарство, розвивати тваринництво та рослинництво і повернути Україні забуту славу виробника найсмачніших натуральних продуктів.

Знаними українцями у світі є: класик світового кінематографа Олександр Довженко (Чернігівська обл.), актор та режисер Микола Вінграновський (Миколаївська обл.), письменники: Григорій Сковорода (Полтавська обл.), Улас Самчук (Рівненська обл.), Володимир Винниченко (Кіровоградська обл.), Агатангел Кримський (Волинська обл.) та інші.

Варто організувати школи видатних українців, продовжувати регіональні традиції та примножувати імідж України. Особливу увагу звернути на дітей, які добре засвоюють шкільну програму (без репетиторства) і мають задатки тих чи інших професій. Наприклад, для вчителя молодших класів – любов до дітей, терпіння; медика – співчуття та бажання допомогти; менеджера – комунікабельність, неординарне мислення; психолога – уміння налагоджувати стосунки.

З огляду на несприятливі тенденції молодіжної зайнятості зростає необхідність підвищення захисту права на працю молоді й надання додаткових гарантій щодо трудових прав молоді у регіонах. Доцільно запропонувати батькам обдарованих дітей отримати освіту за рахунок коштів громади з умовою підписання спільної угоди про подальше відпрацювання після закінчення закладу освіти у регіоні. Умови договору, терміни відпрацювання (наприклад, 3 роки у місцевому дитсадку вихователем) на посаді відповідно до отриманої освіти у закладі регіону та відповідальність сторін (батьків абітурієнта, самого абітурієнта та громади в особі голови територіальної громади) вирішується на спільних нарадах ОТГ шляхом відкритого голосування та ведення протоколу. Такий підхід забезпечить можливість отримання освіти та гарантованого місця роботи дійсно перспективним молодим людям громади та мінімізує корупційну складову.

Інвестування в талановитих молодих громадян регіону, формування та використання ефективного кадрового потенціалу регіону виробить регіональну модель дійової кадрової системи, упровадження якої забезпечить необхідними молодими фаховими спеціалістами регіони та дозволить розвивати потенційні економічно-вигідні напрямки розвитку окремо взятої громади.

Міщенко М.Ю., Ніколюк Н. О.

магістратура, юридичний факультет

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

В останні роки, наше суспільство переживає важкі часи трансформаційних перетворень, які не лише змінюють соціальну, політичну, культурну та економічну складову нашого життя, а й вимагають кардинальних перетворень у психології людини. Зокрема, суспільні зміни торкнулися управлінської діяльності, яка раніше націлювала увагу менеджера майже виключно на економічні цілі, а нині відображає зростаючу інтеграцію економічних та соціальних процесів і ставить перед керівником також і соціальні завдання – збереження соціальних гарантій, гуманізацію умов праці, розширення участі в управлінні тощо.

Розглядаючи компетентність як сукупність умінь і навичок, що необхідні для ефективного спілкування, викристалізовується міра комунікативної компетентності менеджера, яка виявляється у ступені успішності використання засобів впливу та створення

позитивного враження на інших людей. Відповідні вміння формуються на основі знань про сутність процесу спілкування, його види, фази і закономірності розвитку, про комунікативні методи і прийоми та яким впливом, можливостями і обмеженнями вони наділені. Це також знання про те, які методи є найбільш ефективними по відношенню до різних людей і ситуацій. До цієї сфери належать і знання щодо рівня розвитку особистих комунікативних умінь та ефективних методів їх використання.

Однією з умов праці сучасного управлінця є постійна взаємодія з іншими людьми. І саме комунікація, як один із найважливіших структурних компонентів спілкування, виступає основним інструментом його роботи. Майстерність в професії менеджера тісно пов'язана з вмінням мистецького володіння засобами та техніками спілкування. Саме тому при вивченні різноманітних аспектів управлінської діяльності великий інтерес становлять комунікативні вміння керівника, які формуються на основі здібностей до володіння ініціативою у спілкуванні, здатності емоційно відгукуватися на стан партнерів та розуміти їх почуття, яка закріплюється в поведінці та стає передумовою розвитку таких якостей особистості, як спрямованість на спілкування, інтерес до людей, рефлексія, емпатія. Всі ці якості необхідні для роботи в сфері професій «людина-людина». Управлінці з високим рівнем сформованості комунікативних умінь відчують потребу в управлінській діяльності та активно прагнуть до неї, швидко орієнтуються в складних ситуаціях, розкуті в новому колективі, ініціативні, у важких справах або важких ситуаціях приймають самостійні рішення, відстоюють свою думку і працюють над тим, щоб вона була прийнята колегами тощо.

Незважаючи на велику теоретичну базу і всебічний розгляд зазначеної проблематики в працях зарубіжних (М. Бахтін, Е. Берн, Г. Гарфінкель, Ж.-Ф. Ліотар, Т. Лукман, Ч. Пірс, К. Шенон, А. Шюц, К. Ясперс та ін.) та вітчизняних (Г. Андрєєва, В. Болотова, О. Гуменюк, Д. Іванов, К. Іванова, Н. Костенко, А. Коваленко, Л. Орбан-Лембрик, Л. Хижняк, Т. Щербан та ін.) дослідників, досі залишається чимало питань, які потребують додаткового дослідження. Зокрема, це стосується проблематики, яка присвячена вивченню комунікативних умінь сучасних фахівців у сферах, котрі нині переживають значні реформи.

Комунікація є смисловим аспектом соціальної взаємодії, однією із найбільших загальних характеристик будь-якої діяльності, включаючи управлінську. Це нова форма політичної, наукової, організаційної і технічної сили в суспільстві, за допомогою якої організація включається у зовнішнє середовище, здійснюється обмін думками або інформацією для забезпечення взаєморозуміння. Традиційно у психологічній літературі явище комунікації позначається як: - процес обміну інформацією між людьми, що задає змістове і значеннєво смислове поле соціальної взаємодії та є визначальним компонентом

спілкування у цілому [2, с. 154]; - форма зв'язку, як один із проявів інформаційного обміну або обміну інформацією між живими істотами у процесі їх безпосереднього спілкування за допомогою технічних засобів [4, с.25]; - спілкування людей у процесі їхньої спільної діяльності, обмін ідеями, думками, почуттями, інформацією; засіб, за допомогою якого в єдине ціле поєднується організована діяльність; - засіб, з допомогою якого соціальні та енергетичні вклади вводяться в соціальні системи, модифікується поведінка, здійснюються зміни, інформація набуває ефективності, реалізується мета [1].

Ґрунтовний аналіз цілої низки літературних джерел [3; 4; 5] уможливив виокремлення цілої низки сучасних комунікативні тенденції, які нещодавно з'явилися у діловому світі:

- істотно зросла роль неділового спілкування. Так, за останніми даними менеджери різних рівнів до 90% часу проводять у мовних контактах з іншими людьми, і не тільки з безпосередніми підлеглими чи керівниками, вони регулярно зустрічаються з тими, хто на перший погляд ніяк не пов'язаний з вирішенням професійних завдань, але вони опосередковано можуть надати необхідну інформацію чи володіють ресурсами, необхідними для вирішення поточних питань;

- більша частина робочого дня керівників не є запланованою, оскільки навіть ті менеджери, які працюють за стислим графіком, значну частку часу приділяють обговоренню неофіційних питань. Більшу частину часу управлінці проводять в коротких, не пов'язаних між собою бесідах, обговорюючи окремі проблеми не більше десяти хвилин, що дозволяє за короткий час порушити велику кількість питань та знайти оптимальні шляхи вирішення нагальних проблем. Таким чином вибудовується система ділових зв'язків, створюються умови для попередження синдрому вигорання та у розвитку довгострокової конкурентної переваги;

- новим підходом у формуванні комунікативної компетентності сучасного керівника є т.з. маркетинг відносин, який передбачає налагодження ефективних міжособистісних відносин всередині організації та за її межами та націлений на розвиток довгострокових і економічно ефективних зв'язків. До основних чинників таких відносин можна віднести: єдність, емпатію, взаємний обмін та довіру. Ця залежність та взаємні інтереси поєднують їх, а здатність бачити ситуацію очима іншої людини допомагає в розвитку ділової взаємодії;

- все більшого значення набувають вербальні, невербальні і паралінгвістичні сигнали, які партнери надсилають один одному. При цьому важливо розуміти не лише явну інформацію, а й уміння сприймати експресивні сигнали, які партнер хотів би приховати, а також уміння передавати обманні сигнали, мета яких приховати істинну проблему та цілі;

- комунікативна компетентність розвивається завдяки умінню активно слухати і регулювати емоційну напругу. Активне слухання передбачає володіння уміннями самовираження і дії. Воно забезпечує не тільки правильне сприйняття партнера, а й впливає на нього. Тому тренуючи уміння слухати, автоматично розвивається здатність виражати свої думки, відчуття та впроваджувати їх в дію.

Отож, головною умовою ефективності ділової комунікації є усвідомлення того, що можливість реалізації цілей взаємодії зростає, якщо правильно організувати її проведення і створити атмосферу взаєморозуміння, довіри і співробітництва. Ефективні комунікативні методи в управлінні позитивно впливають на оточуючих, на самопрезентацію керівника, його особистий імідж та створення високого рейтингу фірми в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енциклопедичний словник бізнесмена: менеджмент, маркетинг, інформатика. Під ред. М.І. Молдаванова. К., 2003. С. 476 – 481.
2. Гуменюк О. Є. Теорія і методологія інноваційно-психологічного клімату загальноосвітнього закладу: Монографія. Ялта – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 340 с.
3. Надвинична Т. Л. Соціальний менеджмент: перспектива технологізації. *Психологія і суспільство*. 2011. № 1 . С. 114 – 122.
4. Немцов В.Д., Довгаль Л.Є., Сініок Г.Ф. Менеджмент організацій: Навч. посібник. К.: ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2002. 176 с.
5. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування: Навчальний посібник. К: ВД «Професіонал», 2004. 304 с.

Мусідрай А.М., 2 курс

Інститут інформаційних технологій в економіці
Науковий керівник : Шуплат О.М., к.е.н., доцент
кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

СТАН ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в нашій державі існує проблема недостатнього використання інвестиційного потенціалу, яка пов'язана із політичною нестабільністю, надмірним втручанням держави у регулювання іноземних інвестицій, постійними змінами у чинному законодавстві.

Іноземні інвестиції є провідником сучасних технологій виробництва та управління, своєрідною "перепусткою" на світові ринки товарів та капіталів, дозволяючи при цьому компенсувати дефіцит національних грошових коштів.[1]

В Україні існують об'єктивні й суб'єктивні фактори, які негативно впливають на процес іноземного інвестування, а саме:

- залучення іноземних інвестицій відбувається в умовах економічної кризи. Дехто з інвесторів призупинив діяльність на території України, висловлюючи свою невпевненість у подальшому співробітництві, подаючи запити щодо економічної політики уряду;
- нестабільне законодавство, відсутність надійних гарантій захисту від його змін для іноземних інвесторів;
- повільні темпи приватизації. Іноземні інвестори, банки та фінансові організації при вкладанні коштів у інвестиційні проекти віддають перевагу приватним підприємствам;
- невирішеність питання щодо надання у приватну власність земельних ділянок під об'єкти, що приватизуються;
- темпи інфляції залишаються на значно вищому рівні, ніж у країнах Західної Європи і США;
- низька купівельна спроможність значної частини населення зменшує можливість реалізації на внутрішньому ринку продукції, що могла б вироблятися на новостворених або реконструйованих із допомогою іноземного капіталу підприємствах;
- невисокий рівень розвитку інфраструктури, яка могла б забезпечити швидкий оперативний зв'язок України з іншими країнами, надавати необхідні послуги для оперативного управління діяльністю підприємств з іноземними інвестиціями.[1]

В Україну надзвичайно повільно надходять прямі іноземні інвестиції, їх сучасний обсяг аж ніяк не відповідає ні потребам вітчизняної економіки, ні потенціалу іноземних інвесторів. Звичайно, економіка України може виходити з кризового стану і структурно перебудовуватись за рахунок власних резервів, але за оцінкою деяких спеціалістів термін такого виходу може становити близько двадцяти років. Було б нерозважливо не враховувати багатий світовий досвід і не використовувати прямі іноземні інвестиції для підтримки життєво важливих господарських структур.

Найістотнішою перешкодою для діяльності іноземних інвесторів в Україні є недосконалість відповідного законодавства. Спроби вдосконалення нормативних актів згідно з цілями України, а також мотивації іноземних партнерів зумовили часті зміни в

українському законодавстві. До останнього часу не запропоновано жодного законодавчого акта, який би був достатньо відпрацьованим, універсальним. Ускладнює ситуацію і практика коригування нормативних актів під час їх руху від верхніх рівнів управління до нижніх.

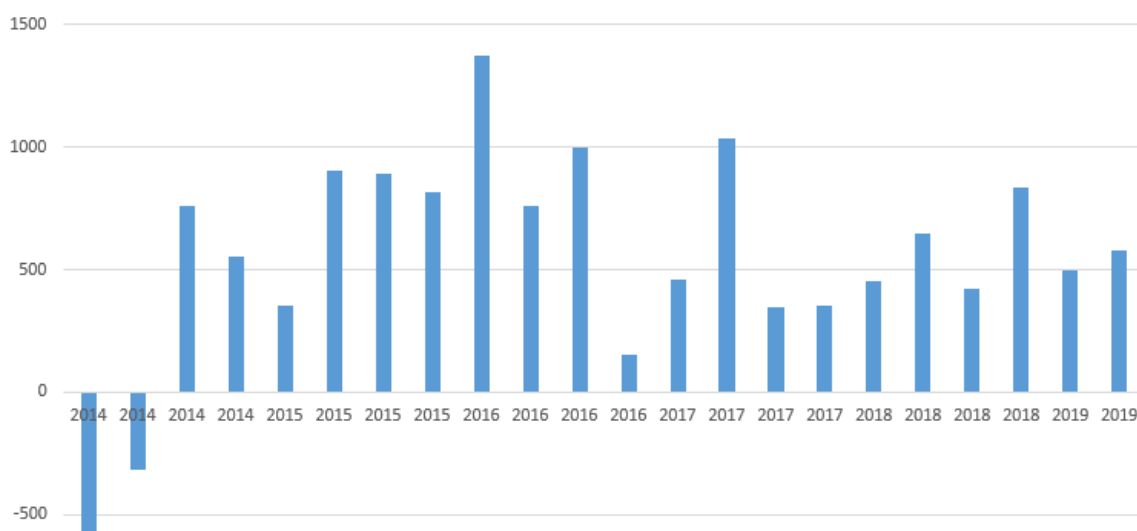
Це пов'язано з тим, що закони і постанови мають нерідко декларативний характер. Тому органи управління нижчих рівнів трактують їх на свій розсуд.

До головних факторів, що стримують формування економічного середовища, сприятливого для залучення іноземних інвестицій, можна віднести також і невизначеність пріоритетів ринкового трансформування економіки та повільність процесів приватизації.

Проблеми соціально-психологічного характеру в залученні інвестицій пов'язані з відсутністю ринкового менталітету у вітчизняних бізнесменів, що проявляється у їх нездатності самостійно приймати відповідальні рішення, швидко орієнтуватись у мінливому економічному середовищі.

В той же час пряме іноземне інвестування для нас буде мати тільки позитивні наслідки. За допомогою іноземних інвестицій створюється можливість модернізації виробничої бази, створення нових робочих місць, розвитку важливих галузей економіки тощо. При цьому ми економимо національні бюджетні кошти, які можна спрямувати на будь-які інші не менш важливі сфери економіки, соціального забезпечення.

Наостанок наведу щоквартальний графік надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 5 років [3]. Бачимо, що не існує ніякої закономірності, будь-яка систематичність відсутня.

Висновок: На сьогоднішній день в нашій державі існує проблема недостатнього використання інвестиційного потенціалу, яка пов'язана із політичною нестабільністю, надмірним втручанням держави у регулювання іноземних інвестицій, постійними змінами у чинному законодавстві, відсутністю в Україні єдиного центрального органу з питань державного управління іноземного інвестування, недостатнім розвитком малого та середнього підприємництва, наявністю великої кількості "тіньових капіталів".

Таким чином, необхідно переглянути напрями інвестиційної політики України та розробити єдину чітку стратегію залучення іноземних інвестицій, оскільки залучення іноземних інвесторів з метою вкладення грошей в економіку держави є основною органічною частиною інвестиційної політики будь-якої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. http://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/17789/
2. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D1%8F%D0%BC%D1%96_%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D1%96_%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97
3. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

Неймет Олександр

аспірант кафедри соціології та соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В МІСТІ УЖГОРОД

Молодь - свого роду соціальний акумулятор тих трансформацій, які завжди поступово (день за днем, рік за роком) і тому непомітно для загального погляду відбуваються в глибинах громадського життя, будучи непомітними для більшості.

Згідно з визначенням тлумачного словника, молодь - це соціально демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тими чи іншими соціально психологічними властивостями, які визначаються суспільним устроєм, культурою, закономірностями соціалізації, виховання цього суспільства. Демографічний стандарт України розглядає молодь як групу людей віком від 14 до 35 років.

Знаходячись на перехідній стадії між світом дитинства та світом дорослих, молоде

покоління переживає найважливіший етап у своєму житті - сімейну і несімейну соціалізацію.

Соціологічні, економічні і культурні характеристики молоді зазнали значних змін в результаті демографічних змін і змін в соціальному оточенні, індивідуальній і колективній поведінці, стосунках усередині сім'ї, у виробничих чи навчальних групах і умов на ринку праці.

Як носій величезного інтелектуального потенціалу, особливих здібностей до творчості (підвищеної чутливості сприйняття, образності мислення, і тому подібне), молодь - прискорювач впровадження в практику нових ідей, ініціатив, нових форм життя оскільки за природою вона ворог консерватизму і застою. В молодості людина легко набуває основні знання, вміння та якості особистості.

За останні кілька років в нашій країні відбувся ряд суттєвих змін; військовий конфлікт в Донецькій та Луганській областях, поява великої кількості внутрішньо переміщених осіб, серед яких значна частина молоді, запровадження безвізового режиму, а також поява можливості отримати громадянство Угорщини всупереч законодавству України, чим активно користуються жителі Закарпатської (і не тільки) області.

Слід зауважити, що за нашими спостереженнями, молодь акцентує увагу на якостях особистості, притаманним жителям Західної Європи та США: впевненість у собі, цілеспрямованість, життєрадісність, раціоналізм, самоактуалізація, відсуваючи на задній план ті якості, які сьогодні більше цінують люди старшого віку: відповідальність, доброта, толерантність, чуйність, патріотизм тощо.

Зафіксовано дослідженнями спрямованість молоді до соціальної та територіальної мобільності, прийняття нею перспективи соціальних просторових переміщень, до кращої якості життя, що репрезентована багатшими державами, також говорить про прийняття українською молоддю цінностей модерну. Вже десять років тому дослідження Л. Сокурянської окреслили домінування в українській молоді цінності власного благополуччя і мобільності над чуйністю і чесністю.

Близько 55% людей зазначають що не можуть вплинути на події та процеси, що відбуваються в країні, та відчують свою нездатність вплинути на те, що відбувається в їхньому населеному пункті.

Під базовими цінностями розуміються основні життєві сенси, якими індивіди, включені в різні форми соціальної активності, керуються у своєму повсякденному житті; сенси, які значною мірою визначають ставлення індивідів до дійсності, що оточує їх, і детермінують основні моделі соціальної поведінки.

Нами було опитано 130 осіб віком 18-35 років. з них 40 - особи з інвалідністю.

За результатами опитування нами було сформульовано 13 ціннісних орієнтацій, що відображають діалектику життєвого вибору, оскільки містили альтернативні за своєю психологічною сутністю значення. Досліджуваним було запропоновано бланк цієї методики, де зазначені цінності були розташовані за алфавітом.

Наведемо перелік ціннісних орієнтацій:

- Благополуччя близьких друзів
- Везіння
- Робота за кордоном
- Влада
- Власне благополуччя
- Доброта
- Здоров'я
- Розваги
- Свобода
- Справедливість
- Чесність
- Толерантне ставлення до людей з інвалідністю
- Чи впливаєте ви на зміни в своєму місті.

Найбільш значущими виявилися такі цінності: здоров'я – 72%; власне благополуччя – 68%; везіння – 55%; робота за кордоном – 55%; вплив у власному місті – 50%; свобода – 50%; благополуччя близьких друзів – 45%; влада – 45%; чесність – 40%; справедливість – 30%; доброта – 30%; розваги – 25%; толерантне ставлення до людей з інвалідністю – 25%. Порівнюючи дані опитування яке було зроблено нами у 2016 році, виявлено ряд суттєвих відмінностей. Власне благополуччя, влада і робота за кордоном займають перші місця. А чесність і справедливість є не в пошані. Саме тому потрібно як найперше пропагувати і культивувати серед молодих людей такі цінності як: доброта, чесність, справедливість та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранівський В.Ф. Ціннісні орієнтації студентської молоді та їх роль в консолідації українського суспільства // Науковий вісник ХНПУ. Серія «Філософія». 2014. Вип.43. С. 39-51.
2. Дмитрук Н., Падалка Г., Кіреєв С. та ін. Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді. Київ, 2016. URL: <http://dsmsu.gov.ua/media/2016/11/03/23/>

3. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості // Наукові праці [Чорноморського державного університету умені Петра Могили]. Серія: Соціологія. 2013. Т. 255. Вип.213. С. 27-30.

4. Семигіна Т., Романова Н., Белишев О. Самооцінка молоді щодо здоров'я та способу життя // Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. 2010. № 3. С. 139-149.

5. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970—1980. — Том 4, 1973. — Стор. 789.

Нестеренко Олександр

студент III курсу факультету соціальних наук
Національний університет «Запорізька політехніка»

ВТОРИННА ЗАЙНЯТІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Метою тез є визначення суті вторинної зайнятості, вивчення вторинної зайнятості студентської молоді, її вплив на соціалізацію під час працевлаштування.

Вторинна зайнятість студентів розглядається як феномен, що має складну структуру і неоднозначно впливає на професійну освіту студентів. Для різних груп студентів роль вторинної зайнятості може значною мірою відрізнятися. Таким чином можна виділити 3 основні прояви такої зайнятості. Перший з них - вторинна зайнятість майже ніякого відношення до професійного самовизначення не має, бо це тимчасова робота студентів, що виконують малокваліфіковану роботу, часто навіть не за спеціальністю. Щодо другого – це робота що збігається з фаховою спеціальністю і дає навички роботи в даній сфері та допомагає в майбутньому працевлаштуватися після звершення навчання. Третій напрям – це робота яка не збігається з одержуваною у ВУЗі спеціальністю, і тим самим задає йому новий шлях професійного розвитку.

Вторинну зайнятість прийнято розглядати як адаптивну трудову поведінку населення в умовах економічної кризи. Необхідно також зазначити актуальність праць таких людей, як Е. М. Лібанової, В. В. Онікієнка, Д. Л. Некіпелова, Н. В. Скрипника, М. В. Шаленко та інших, в яких досліджуються проблеми зайнятості в цілому, її види та форми.

Актуальність проблеми становища молоді на ринку праці зумовлена тим, що по-перше молодь – це найменш підготовлена до соціальних та суспільних змін. По-друге як найбільш мобільна частина суспільства вона komponує в собі різні прояви поведінки всього

населення мінливого ринку праці. Третьою причиною вивчення даної проблеми є виключна роль молоді у функціонуванні держави не тільки в період трансформацій та післятрансформаційний період.

Усі проблеми молоді, пов'язані із зайнятістю, можна поділити на такі групи:

1. Зайнятість молоді у неформальному секторі економіки.
2. Молодіжне безробіття та його наслідки.
3. Проблема прихованого безробіття серед зайнятої частини молоді.
4. Проблема працевлаштування випускників середніх шкіл, професійно-технічних училищ, вищих навчальних закладів різного рівня.
5. Нестандартна і вторинна зайнятість молоді

У реальній ситуації кризової економіки України названі вище проблеми взаємоперетинаються. Поява нових форм праці, які відрізняються від наявних своєю організацією, гнучкістю, застосуванням інформаційно-телекомунікаційних технологій та збільшенням значимості творчої компоненти праці, змусила фахівців об'єднати їх усіх під назвою «нестандартна зайнятість». В умовах сучасності таке явище набуло особливо широкого поширення, спричинивши низку проблем правового характеру, пов'язаних із браком можливостей правового регулювання нестандартної зайнятості чинним законодавством. Тому звернення уваги до зазначеної проблематики відповідає потребам часу.

Дослідженню передумов і наслідків структурних та технологічних змін в економіці, проблем організації соціально-трудоких відносин, формування та використання нестандартної зайнятості, її державного регулювання присвятили свої праці вітчизняні науковці: В. Антонюк, С. Бандур, Л. Безтелесна, В. Близнюк, І. Бондар, В.Брич, Т. Буда, Л.Гук, О.Грішнова.

Узагальнення поглядів зарубіжних і вітчизняних науковців щодо сутності категорії «нестандартна зайнятість» дозволило визначити її як сукупність соціально- економічних відносин у формальному і неформальному секторах економіки щодо відтворення робочої сили в умовах працевикористання, які відрізняються від стандартних та забезпечують гнучкість ринку праці, підвищують мобільність та адаптаційні можливості його суб'єктів до змін в макроекономічному середовищі

Основними цільовими пріоритетами є збалансування інтересів роботодавців та працівників, зайнятих у нестандартних умовах, оптимізація структури зайнятості, розвиток «інноваційного ядра» нестандартної зайнятості. Основні інструменти – законодавчо- нормативні акти, податкова та інвестиційна політика, цільові програми, договори,

інформаційно-аналітичні документи, моніторинг і прогноз розвитку нестандартної зайнятості молоді

Найважливішими напрямками успішної реалізації засад державного регулювання нестандартної зайнятості є прийняття управлінських рішень в економічній, соціальній, правовій сферах і контроль за їх виконанням. Законодавчу базу необхідно адаптувати до сучасних європейських вимог у частині регулювання умов найму, охорони праці, соціального захисту.

Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що феномен вторинної зайнятості має досить складну структуру. У цілому вторинна зайнятість є для студентів важливим джерелом доходів, допомагаючи їм у першу чергу вирішувати матеріальні проблеми, а значення вторинної зайнятості для професійного самовизначення студентів в основному залежить від особливостей їх залучення до неї.

Студенті що мають змогу підготувати для себе місце своєї майбутньої роботи часто орієнтовані на подальше професійне вдосконалення за спеціальністю за якою вже мали змогу здобути досвід навіть якщо вона не співпадає з фаховою. Такі студенти збираються отримувати другу вищу освіту за іншою спеціальністю. Це призводить до втрати професійної значущості першої, допомагаючи тільки в статусному зростанні.

Таким чином можна зробити висновок, що вторинна зайнятість сприяє професійному самовизначенню цих студентів в напрямку їх професійної діяльності. Та при цьому поєднання роботи з навчанням на денній формі створює протиріччя - надзвичайний дефіцит часу, який позначається або на якості навчання або відносинах в родині, що призводить до зниження інтенсивності інтелектуальної праці та емоційного наповнення життя. Так при поглибленні в декілька галузей що мають опосередковану зацікавленість і при бажанні поглибитись в окремий напрям діяльності на нього майже не залишається часу та моральних ресурсів.

Також протиріччя полягає у тому, що хронічно не вистачає часу на переробку постійно зростаючого потоку інформації. Знаннями ж стає тільки та інформація, що перероблена і засвоєна людиною. Отже, широта інформації часто вступає у протиріччя з глибиною її осмислення.

Горбова Ю. С.

к.соц.н., директор науково-дослідного
Інституту соціологічних досліджень,
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана»,
м. Київ, Україна*

Полякова А.В.

Студентка IV курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УКРАЇНІ: РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Одним із основних чинників, які наповнюють зміст соціальної держави в усьому світі, є соціальний захист. Без формування ефективної системи соціального захисту, який відповідав би сучасним міжнародним стандартам, неможливо збудувати дійсну, а не декларативну, соціальну державність в Україні. Отже, питання формування й розвитку продуктивної системи соціального захисту в Україні нерозривно пов'язане з процесом досягнення міжнародних соціальних орієнтирів, які забезпечать інтеграцію нашої країни в європейський та світовий соціальний простір.

Соціальний захист сьогодні, як показує аналіз, є невід'ємною складовою розвиненості сучасної демократичної держави і розглядається світовим співтовариством як засіб досягнення соціальної справедливості та економічної стабільності. Соціальні пріоритети залишаються вагомим стратегічним аргументом у здійсненні політики на державному та глобальному рівнях, що зумовлює актуальність соціологічного вивчення соціального захисту як суспільного феномена.

Розбудова ефективної системи соціального захисту є органічною частиною процесів інтеграції України в європейський простір. Виходячи з цього, докладного вивчення потребують такі проблеми: концептуальна еволюція соціального захисту та його соціально-гуманістичні детермінанти; новітні підходи до розбудови ефективної системи соціального захисту на міждержавному та державному рівнях; узагальнення та можливості використання позитивного досвіду економічно розвинених країн світу у сфері формування й розвитку систем соціального захисту. Слід зазначити, що дослідження питань

формування й розвитку ефективної системи соціального захисту залишається поки що поза увагою вітчизняної соціологічної науки, що зумовлює актуальність обраного напрямку дослідження. Потребує наукового уточнення й саме поняття «соціальний захист», адже цей термін почав широко використовуватися тільки останніми роками.

Нові виклики, які стоять сьогодні перед державами світу та їх громадянами, пов'язані із військово-політичними конфліктами, загостренням міграційних проблем, продовольчими кризами, політичною корупцією, вимагають кардинальних реформ законодавства про соціальний захист у чіткій координації із стратегією модернізації економіки. Реформування системи соціального захисту визначено в Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» є одним з першочергових пріоритетів за вектором відповідальності. Не підлягає сумніву необхідність удосконалення моделі соціального захисту в системі пріоритетів державної соціальної політики для всіх груп населення. Визначення потенційних основних напрямів, структури і форм реформування цієї моделі має досить актуальне теоретичне і практичне значення на сучасному етапі розвитку суспільства.

Актуальність вивчення проблем соціального захисту набуває особливої уваги на сучасному етапі трансформації в Україні, особлива роль якого полягає в збереженні стабільності та соціальної рівноваги в суспільстві. Дійсно, ефективна система соціального захисту - це не тільки засіб досягнення міжнародних стандартів рівня життя, але й дієвий інструмент підтримки існуючого конституційного ладу, досягнення соціальної справедливості та злагоди в суспільстві.

Для імплементації сучасних і досконалих механізмів системи соціального захисту виникає потреба у характеристиці й узагальненні досвіду зарубіжних країн, виокремленні адекватних до вимог часу інструментів, які можна використати у вітчизняному просторі соціального захисту з найефективнішою та найбільш повною їхньою віддачею. Ігнорування цієї проблеми спричинить зубожіння населення, соціальну ізоляцію, втрату довіри до державних органів влади та зростання соціальної напруженості. Та все ж першочергово потрібно визначитися, що ми розуміємо під поняттям «соціальний захист».

Тема соціального захисту є актуальною серед молодого покоління, адже молодь є однією з найменш захищених категорій населення в сучасному українському суспільстві, а тому, безперечно, потребує соціального захисту та допомоги. Для ґрунтовного вивчення обраної теми, було проведено пілотажне соціологічне дослідження на тему: «Актуальні проблеми соціального захисту молоді» (N61), дослідивши дану тему серед молоді, можна зробити такі висновки, що 67% респондентів обізнані в питанні, які категорії людей підлягають соціальному захисту. Найбільш поширеними джерелами про складові

соціального захисту серед молоді є: Інтернет (37,7%), Телебачення(21,3%) та Знайомі, сусіди (21,3%). 36% опитаних вважають себе не захищеними. 37,7% респондентів потребують соціального захисту. Також опитані респонденти виділили «Топ-5 найважливіших проблем для країни?» серед яких опинились:

1. Корупція і хабарництво
2. Військовий конфлікт на Сході України
3. Низький рівень зарплат або пенсій
4. Неможливість отримати якісне медичне обслуговування
5. Політична нестабільність

На думку опитаної молоді, найбільш актуальними формами соціального захисту для України, серед перелічених, можна виділити такі: підвищення прожиткового мінімуму, міри з подолання безробіття та контроль за дотриманням прав людини.

Якщо говорити про ризики, які є вірогідними серед молодих людей, то найбільш турбуючи ми виявилися такі:

1. Відсутність власного житла
2. Втрата житла
3. Військові дії в країні
4. Отримати неякісну освіту
5. Безробіття

Респонденти визначили, що питанням забезпечення гарантій соціального захисту в країні повинні займатися – Управління соціального захисту населення (52,2%) та Держава (50,8%). Проаналізувавши відповіді респондентів, можна дійти висновку, що до основних напрямів державної соціальної політики в Україні щодо соціального захисту населення молодих людей можна віднести: підвищення доходів до рівня життя громадян; забезпечення зайнятості молоді та задовільний стан ринку праці.

Осмислюючи досвід європейських країн у плані державної політики соціального захисту молоді, цікавою є шведська модель соціальної політики стосовно молоді. Відповідно до неї в центрах і на місцях повинні існувати детально розроблені програми соціального захисту молоді, побудовані на двох ключових принципах: самозабезпеченні і цільовому захисті. Принцип соціального забезпечення. Соціальні подачки не в змозі забезпечити серйозне і довгострокове вирішення проблеми молоді. Тому важливо створити умови, за яких молоді люди та їхні сім'ї зможуть забезпечити себе самі. Важливо усунути перешкоди, що стримують ініціативу і самостійність молоді, її потяг до самоствердження. Отже, молодь отримує практичні навички, які дають змогу реалізувати як потреби, так і інтереси. Принцип цільового захисту. У зв'язку з тим, що одні групи молоді опинилися в

більш скрутному, а інші — в більш ураженому становищі і не в змозі захистити себе, їм повинен бути забезпечений гарантований мінімум зарплати, послуг тощо. Це стосується насамперед молодих інвалідів, молодих матерів (особливо неповнолітніх), сиріт. Багато з них перебувають на межі виживання і потребують допомоги. Саме таким чином суспільство реалізує цільовий захист молоді, яка його потребує.

Поплавський Владислав Сергійович

студент I курсу Навчально-наукового інституту

соціально-педагогічної та мистецької освіти

Спеціальність: Соціальна робота

Науковий керівник: к.пед.н, асистент Єр'оміна Л.Є.

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького, Україна

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ У МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Людина дізнається багато про світ у процесі розвитку. У неї виникають звички, неприязнь, переваги, заборони, відбувається формування факторів, що впливають на поведінку; формується система позицій і цінностей. На відміну від звичок, побоювань, переваг і неприязні, що виникають головним чином з їх особистого досвіду, узагальненого підсвідомістю, цінність і позицію сприймається від оточення. Молодь «бере» свої звички, спосіб життя, спосіб спілкування, на підсвідомому рівні, від свого оточення, до того ж молодь легше піддається зміні системи внутрішніх цінностей.

Так, на думку І. Шаповникової, молодь можна вважати лідируючою групою суспільства тому, що внаслідок свого об'єктивного стану вона концентрує в собі і виявляє в своїй свідомості перспективні тенденції розвитку сучасного суспільства. Кожне покоління молоді, що вступає у самостійне життя, засвоює вже сформовані цінності, якими живе сьогодні старше покоління. Потім – формує і реалізує свою життєву програму, беручи за основу інтеріоризовані цінності.

Ціннісні орієнтації являють собою складні утворення, що вбирають у себе різні рівні і форми взаємодії громадського й індивідуального в особистості, специфічною формою усвідомлення особистістю оточуючого світу, свого минулого і майбутнього, суттєвості свого власного «Я». Нам імпонує думка вченої, яка у процесі аналізу ціннісних орієнтацій молоді звертає увагу на два важливих фактори, що переважно і впливають на процес

формування ціннісних орієнтацій: фактор соціокультурної ситуації, що склалась в сучасній Україні та фактор специфіки молоді як відносно самостійної соціально-демографічної групи.

При цьому, треба пам'ятати, що складність аналізу специфіки молодіжного середовища залежить від таких факторів: ролі й становища молоді в суспільстві; життєвого рівня і соціального самопочуття молоді; характеру адаптації до соціокультурної системи.

Згідно із підходом А. Флієра, соціально-культурна ентропія являє собою порушення функціональної цілісності і збалансованості системи, її дисфункцію, що призводить до зниження можливості ефективного регулювання соціального життя людей. Він позначає такі ознаки соціально-культурної ентропії пов'язані з такими причинами: зростаючими процесами маргіналізації населення; падінням ефективності процедур соціалізації й інкультурації особистості; зменшення рівня престижності особистісних форм досягнення бажаного соціального статусу; доступ до соціальних благ при одночасному зростанні популярності протизаконних і кримінальних методів вирішення цих проблем [4].

Стосовно часової специфіки М. Мід сформулювала три види культур: постфігуративну, що переважає в традиційних суспільствах і орієнтована на минулий досвід; конфігуративну, що переносить центр тяжіння з минулого на сучасність і відкриває можливість розвитку молодіжних культур і конфліктів між поколіннями; префігуративну, що орієнтована переважно на майбутнє, коли з цілого ряду причин ні минулий, ні теперішній досвід не дає змоги вирішувати життєво важливі проблеми і навіть є шкідливим.

У таких ситуаціях молодь, спираючись на цінності, закладені старшим поколінням, по-перше, швидко засвоює нові вимоги, а по-друге, створює для цього середовища норми, стереотипи, закріплює їх у свідомості і створює тим самим новий досвід, яким вже буде вимушене користуватись старше покоління і сама молодь. Проте таке становище не може тривати довго. Як не може молодь завжди зберігати своє лідерське становище. Стабілізація суспільства призводить до своєрідної "реставрації", і взаємодія поколінь набуває класичного вигляду [1].

Основні ціннісні позиції (тенденції), що характерні для сучасної української молоді визначає І. Шаповникова:

– відображення у свідомості більшості молодих людей розшарування суспільства (бідні-багаті, еліта-аутсайтери, демократи-націонал-патріоти тощо). Одночасно з розшаруванням відбувається процес переосмислення цінностей своєї належності до певної групи, що супроводжується формуванням своєрідних захисних бар'єрів між прошарками і групами, іноді закріплених у стереотипах, правилах, символіці, місцях відпочинку;

– зростання усвідомлення молодого людиною себе як самоцінності, а також своїх прав. Особливо це стосується цінності життя та честі, особистої безпеки тощо;

– підвищення ролі приватних, особистих життєвих цінностей (матеріальна забезпеченість, вдалий шлюб, здорові діти, наявність житла, автомобіля тощо), при зниженні цінностей суспільно значущих – давати користь суспільству, бути необхідним людям;

– зростання цінності родини як ключової та найголовнішої цінності суспільства;

– помітне зовнішнє витискання цінності праці, особливо праці виробничої та заміна її цінністю фінансової забезпеченості;

– згасання у свідомості молодих людей патерналістського принципу державної політики, а особливо, зрівняльних тенденцій. Різке зростання ціннісної позиції – «опора на власні сили»;

– помилкове визнання цінністю гроші, кар'єру, успіх при значній орієнтації на ринкові відносини і недержавний сектор економіки;

– визначається особиста готовність до життя в ринкових умовах і пов'язані з нею емоційно-психологічні стани;

– чітке виявлення цінності «життєвого оптимізму», пов'язане з почуттям впевненості в собі;

– зростання цінності освіти та процесу навчання;

– зростання релігійності молоді як позитивної цінності;

– перетворення політичної сфери діяльності в житті, у тому числі політичної активності в інструментальну цінність, пов'язану з вирішенням життєвих завдань, при суттєвому зниженні суспільно-політичної активності;

– зниження екстремістських тенденцій у молодіжній свідомості та орієнтація на стійкий розвиток і стабільні власні цінності;

– поступове зростання етноцентризму молоді і поступове усвідомлення себе українцями, що має ціннісне патріотичне значення.

Висновки. Таким чином, у ході вивчення означеної теми нами було з'ясовано комплексний механізм процесу соціалізації молоді, що включає в себе зовнішні фактори (цілеспрямований вплив середовища на формування як особистості в соціумі) та внутрішні (активність особистості в соціумі, особистість та самостійність у засвоєнні та виборі знань, уміння порівнювати однакові та різні точки зору, оцінювати їх критично). Підкреслимо, що ключовими ознаками зрілої особистості є диференційована самооцінка, здатність приймати рішення самостійно. Тобто українська молодь користується тією системою ціннісних орієнтацій, що сформовано у процесі суспільної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мид М. Культура и мир детства. Избранные произведения; [сост. и предисл. И.С. Кона]. М. : Наука, 1988. 429 с.
2. Потребности. Интересы. Ценности / А.Г. Здравомыслов. М. : Политиздат, 1986. 223 с.
3. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности / [под ред. В. А. Ядова]. Л. : Наука, 1979. 264 с.
4. Флиер А.Я. Энтропия социально-культурная // Культурология. XX век : словарь / [глав. ред, сост. и авт. проекта А.Я. Левит]. СПб., 1997. С. 565-567.

Проніна Поліна

студентка I курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В.Гетьмана», Україна

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність даної проблеми обумовлена небажанням більшої частини українського населення позбавитися від традиційного сприймання гендерних «обов'язків» та відкинути стигматизацію гендерних ролей у суспільстві, відносинах, побуті. Тож не важко здогадатися, що розкриття цієї теми дає змогу ширше осягнути різні аспекти проблеми та зрозуміти, що гендерні стереотипи стосуються кожної людини.

Розглянемо перший стереотип «Чоловіки не плачуть».

Із самого дитинства чоловіків привчають стримувати емоції, сльози вважаються ознакою слабкості. Може здаватися, ніби такий спосіб виховання перетворює маленького хлопчика на справжнього чоловіка, який мусить з холодним розумом, без емоційного сплеску приймати удари життя. Але чи справді він мусить і до яких наслідків може призвести цей стереотип? Розкриваючи це питання, ми побачимо зв'язок беземоційності та фізіологічного стану чоловіків, адже у 2018 році президент Асоціації кардіологів України повідомив, що 70% причин смерті припадає на серцево-судинні хвороби, від яких частіше всього помирають чоловіки. Одним з факторів, що призводить до такого типу хвороб є великий рівень стресу [1].

Другий стереотип «Сама винна».

Говорячи про словосполучення «сама винна» необхідно сказати про існування наукового терміну, який характеризує це явище, а саме «віктімблеймінг» — це звинувачення жертви та перекладання на неї відповідальності за скоєний щодо неї злочин. Як часто жінки чують, що для насилля повинна бути причина? Як часто причиною здійсненого насилля чи домогання вважають жертву (у більшості випадків саме жінку)? Чи справді жертва повинна виправдовуватись за свій зовнішній вигляд чи поведінку у непередбачуваних ситуаціях?

У Міністерстві соціальної політики за 2019 підраховали кількість українців, що постраждали від домашнього насилля. За словами міністра соціальної політики України Сергія Ніжинського в нашій країні спостерігається негативна статистика, де серед зареєстрованих у Міністерстві соціальної політики осіб, 95 тис. мають статус постраждалих від домашнього насилля (з них 84 тис. — жінки) [2].

Третій стереотип «Добре, що я не така».

Існування внутрішньої мізогінії (явище, коли жінки принижують або дискримінують інших жінок або певних їх ознак) майже нікого не здивовує. Головними критеріями, що розрізняють внутрішню мізогінію від певної ситуації є узагальнення та використання зневажливих «ярликів», обезцінення жіночої статі. Які зовнішні фактори впливають на появу та поширення внутрішньої мізогінії і чому деякі жінки керуються фразами на кшталт «нормальна жінка» та «добре, що я не така, як інші жінки»? Відповіді на ці питання допоможуть контролювати свої вислови та дії по відношенню до жінок.

Підсумовуючи, хочу підкреслити, що запобігти поширенню гендерних стереотипів можливо тільки за умови сприйняття кожної гендерної проблеми як важливої, адже позбавлення від стигми надає змогу вільно жити та співіснувати з рівними правами.

Список використаних джерел:

1. Смертність від серцево-судинних захворювань [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ru/rubric-culture/2544199-v-ukraine-smertnost-ot-zabolevanij-serdca-odna-iz-samyh-vysokih-v-mire.html>.
2. Статистика домашнього насилля [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/25/novyna/suspilstvo/minsoczpolityky-pidraxovaly-skilky-ukrayincziv-postrazhdalo-domashnoho-nasylstva>.

Прядко Богдан, магістр факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації
ДВНЗ «Чернігівський національний технологічний університет», Україна

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ТА СТЕРЕОТИПИ В ЦІННІСНИХ І КАР'ЄРНИХ ОРІЄНТАЦІЯХ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Сучасна Україна у сфері гендерної рівності досягла певного прогресу у законодавчій царині. Незалежна Україна, починаючи з 1991 року, сприяючи гендерній рівності та викоріненню гендерної дискримінації, створила основні елементи правової та інституційної бази. Так, наша країна ратифікувала всі основні конвенції МОП (№ 100; 111; 156), і на міжнародному рівні стала учасницею Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Факультативного протоколу до неї [1-5].

Попри це, гендерна нерівність та/або дискримінація залишаються присутніми у сфері трудових відносин. Причиною цього є стійкі гендерні стереотипи, вразливість жінок щодо численних форм дискримінації, відсутність рівних можливостей в оплаті праці, у доступі до зайнятості, професійному зростанні тощо. Під впливом фінансової кризи ці проблеми загострюються, що призводить до погіршення умов зайнятості й втрати робочих місць. Ставиться під загрозу реалізація соціальної політики країни: здатність державних інституцій ринку праці та соціального партнерства ефективно виконувати свої зобов'язання щодо гендерної рівності. Введення відповідних законів у дію відстає від ратифікації міжнародних документів. Тому подолання гендерних стереотипів у сфері праці є пріоритетним завданням як для місцевих громад, так і для органів влади та засобів масової інформації. Першочерговими завданнями постають:

1. Зменшення тягара побутової завантаженості обох статей, і, насамперед, жінок. Поліпшення матеріального становища сімей. Сюди входить, зокрема, реформи системи охорони здоров'я, вдосконалення соціальних форм виховання та догляду дітей у дошкільних освітніх закладах, а також навчально-виховного процесу у закладах середньої освіти.
2. Руйнування стереотипів патріархального суспільства щодо традиційного розподілу побутової праці за статевою ознакою; сімейних та суспільних функцій, сприяння утвердженню рівноправного розподілу сімейних обов'язків між подружжям як норми суспільного життя.
3. Усунення будь-яких форм дискримінації жінок.
4. Проведення тренінгів та реалізація освітніх програм, які спрямовані на подолання існуючих у суспільстві гендерних стереотипів [6].

Гендерні стереотипи – це механізми, що забезпечують закріплення і трансляцію гендерних ролей від покоління до покоління. У суспільній свідомості вони функціонують у вигляді стандартизованих уявлень про моделі поведінки і риси характеру, що притаманні як жінкам, так і чоловікам. Оцінка ролі гендерних стереотипів має подвійний характер. З одного боку, вони призводять до викривлення та спрощення соціальної перцепції, обмежують поведінку особистості низкою гендерних ролей та експектацій. З іншого – сприяють впорядкуванню та систематизації інформації про соціальну реальність та її суб'єктів у суспільстві, що весь час трансформується.

Гендерні стереотипи мають вплив на всі сфери життєдіяльності особистості, проте найпомітніше на сферу професійної самореалізації особистості. Поширений у суспільстві патріархальний стереотип призводить до постійно відтворюваної різниці середньої заробітної плати чоловіків і жінок. Найсуттєвіший прояв цієї нерівності є в галузях економіки, де працюють переважно жінки. Наприклад, охорона здоров'я, торгівля, освіта.

Гендерні стереотипи впливають і на ціннісно-мотиваційні орієнтації особистості, на вибір особистістю термінальних та інструментальних цінностей, а отже впливають і на кар'єрні орієнтації, похідні від ціннісних орієнтацій у сфері професіоналізації.

Система ціннісних орієнтацій, будучи психологічною характеристикою зрілої особистості, фіксує змістовне ставлення людини до соціальної дійсності, і в цій якості визначає лінію її поведінки. Ціннісні орієнтації виступають як одна з важливих характеристик особистості. Вони зумовлюють активність людини, її прагнення до самоактуалізації, самовдосконалення, її рівень домагань, прагнень, сподівань, вибір цінностей, яким вона надає перевагу, ставлення до самої себе.

Система ціннісних орієнтацій сучасної молоді являє собою систему з традиційних цінностей: сім'я, здоров'я, комунікація та цінностей, пов'язаних з досягненням успіху: гроші, незалежність, самореалізація тощо. Рівновага між ними є нестійкою.

Зважаючи на те, що гендерні стереотипи впливають на ціннісно-мотиваційні орієнтації особистості, на вибір нею базових цінностей – «ядра», можемо припустити наявність їхнього впливу на кар'єрні орієнтації молоді, що є похідними від ціннісних орієнтацій у сфері професіоналізації. З метою вивчення впливу гендерних стереотипів на кар'єрні орієнтації сучасної молоді було проведене емпіричне дослідження на базі Чернігівського національного технологічного університету та Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Вибірку склали 310 студентів 4 та 5 курсів. Для досягнення поставлених цілей дослідження було застосовано статево-рольовий опитувальник BSRI С. Бем та психодіагностичну методику «Якорі кар'єри» Е. Шейна.

Результати проведеного дослідження засвідчили, що респонденти прихильно ставляться до необхідності жінки бути реалізованою у професійному плані. 100% студенток і 80% студентів вважають, що жінка може бути ефективною на роботі, і що її професійні навички та вміння не відрізняються від чоловічих. Проте, респонденти визнали, що чоловіки можуть реалізувати себе повністю, тільки ставши професіоналом у своїй справі. З цим погодилося 81,3% студентів жіночої статі та 78% – чоловічої. Під впливом гендерних стереотипів дівчата апріорі надають більшої переваги професійній реалізації чоловіків, і не всі юнаки визнають паритетну можливість жінки у порівнянні з чоловіком – бути ефективною в професійній діяльності.

Аналіз отриманих даних щодо кар'єрних орієнтацій студентів, дозволив зробити висновок, що для жінок характерне переважання вибору «професійна компетентність», «стабільність» як основна цінність кар'єри, а саме: 62,5 % і 100% відповідно. Для чоловіків, здобувачів вищої освіти, для цінності кар'єри характерне переважання вибору «професійна компетентність» 66,7 %, «підприємництво» 76,7% та «інтеграція стилів життя» 80%.

Таким чином, отримані дані свідчать про вплив гендерних стереотипів на ціннісні й кар'єрні орієнтації молоді та наявність відмінностей у сприйнятті кар'єри респондентами чоловічої та жіночої статі. Жінки орієнтовані на професійну самореалізацію, разом з тим прагнуть до стабільності у своєму житті, чоловіки ж більш відкриті для «нового», орієнтовані на пошук можливостей для власної самореалізації.

Подальше дослідження впливу гендерних стереотипів на кар'єрні орієнтації молоді може бути пов'язане з визначенням зміни суспільної думки в сучасному світі щодо професійної реалізації жінок і чоловіків в певних сферах життя, зокрема, в політиці: на рівні законодавчої та виконавчої влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності N 100. Верховна Рада України.– Взято з:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002
2. Конвенція про дискримінацію в галузі праці та занять (№ 111). Верховна Рада України. – Взято з:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161
3. Конвенція про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками N 156). Верховна Рада України. – Взято з: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_010
4. Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) Взято з:<https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

5. Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок (укр/рос).–Взято з:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_794

6. Аніщук Н. В. Основи гендерного права України: підруч. для студ. ВНЗ / Н. В. Аніщук; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – О. : Фенікс, 2013. – 208 с.

Рабченко Валерия

Студент IVкурса факультета философии и социальных наук
Белорусский государственный университет, Республика Беларусь

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ И ДЕТСКО-РОДИТЕЛЬСКИХ ОТНОШЕНИЙ В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ

Семья является важным источником социального и экономического развития нашего общества, так как она производит главное его богатство - человека. Важнейшей функцией семьи является воспитание детей, ведь оно по своей эмоциональности превышает любое другое, ведь оно зависит от родительской любви к детям и ответных чувств детей к своим родителям. Без социального и личного опыта ребенок не может оценить ни свое поведение, ни проявления личностных качеств других людей.

В настоящий момент времени большинство психологов и педагогов основываются на том, что все качества и особенности, которые есть в ребенке, он берет из детства. Ребенок вырастет, а сформированные у него личностные качества, духовно-нравственные ценности, нормы морали останутся. Именно ими уже взрослый человек будет руководствоваться, проходя свой жизненный путь, порой делая нелегкий выбор. Впечатления, полученные в детстве, часто определяют дальнейшую работу человека, его жизненный уклад. Семья является источником накопления и стабилизации физических и духовных сил, в ней каждый член этой малой группы удовлетворяет жизненно важные интересы и потребности независимо от возраста. А кроме этого, семья является еще источником культурных традиций, опыта предшественников, который складывался на протяжении многих лет [1, с. 13].

Семья есть колыбель духовного развития ребенка. Именно в семье происходят самопознание и удовлетворение потребности ребенка в любви, заботе, уважении и общении. Поэтому создание гармоничных отношений, благоприятного психологического климата в семье должно стать первоочередной задачей родителей, так как без этого невозможно формирование здоровой личности. Отклонения в семейных отношениях

негативно влияют на формирование характера ребенка, его самооценки и других личностных особенностей.

К подростковому возрасту система детско-родительских отношений изменяется. Это накладывает отпечаток на процесс формирования личности ребенка. Так как именно в подростковом возрасте ребенок пытается более глубинно понять себя, разобраться в своих чувствах, мнениях, отношениях, то со стороны родителей он должен получить поддержку, взаимопонимание, чтобы становление личности было нормативным.

Подростковый возраст - это период перехода от детства к взрослости, осознания себя как взрослой личности, появления стремления быть и считаться взрослым, переориентации ценностей, характерных для детей, на ценности мира взрослых. Появление у подростка специфического новообразования самосознания - чувства взрослости - является структурным центром личности, качеством, отражающим новую жизненную позицию в отношении к себе, людям и к миру в целом. Глобальные изменения в структуре личности подростка обуславливают его чувствительность к усвоению норм, ценностей, способов поведения, присущих миру взрослых.

Анализ исследований по проблеме детско-родительских отношений и формирования ценностных ориентаций показывает, что следует не отрицать семейное воспитание, а переосмыслить его ценностные основания. В современной ситуации развития общества осознается снижение нравственности молодежи, в том числе и подростков, что означает смену ценностных ориентаций под влиянием множества факторов, в частности, роли семьи [2, с. 37].

Ценностные ориентации выступают как обобщенный показатель направленности интересов, потребностей, запросов личности, социальной позиции и уровня духовного развития. Важно понимание того, что являясь наставниками в жизни каждого молодого человека родители, как самые дорогие и близкие люди, дают первые представления о добре и зле, о нормах нравственности, о правилах жизни в обществе, первые трудовые навыки. От того, какие ценности будут сформированы у подростков в семье, будут зависеть перспективы его развития в будущем. Именно в семье складываются жизненные планы и идеалы человека.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Добрынина, В. Ценностные ориентации учащихся и студенческой молодежи / В. Добрынина, Т. Кухтевич // *Almamater*, 2003. - №2. – С. 13-15.

2. Журавлева, Н. А. Динамика ценностных ориентаций молодежи в условиях социально-экономических изменений / Н.А. Журавлева // Психологический журнал, 2006. - №1. – С. 35-44.

Роздольська Віта

студентка I курсу магістратури юридичного факультету
Тернопільський національний економічний університет, Україна

ПРОБЛЕМИ ФОРМОЗМІСТОВОГО САМОВИРАЖЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Молодь є особливою соціально–демографічною когортою, що диференціюється на групи зі своїми системами цінностей, нормами поведінки, уподобаннями, формами спілкування, відмінними від культури дорослих. Одним із провідних чинників соціалізації молоді є група однолітків, котра виконує функції задоволення потреб у нерегламентованому спілкуванні з однолітками, оволодіння навичками співжиття з іншими, автономізацію від дорослих, створення умов для самоствердження, оволодіння певними статево–рольовими нормами поведінки, залучення до окремих видів субкультури. Відтак культура людини розглядається як програма життєдіяльності, що базується на підпрограмах (субкультурах).

Характерними ознаками субкультури є специфічний набір ціннісних орієнтацій, норм поведінки і традицій, надання переваги певним джерелам інформації, своєрідні захоплення та смаки, специфічні способи проведення дозвілля, мова (сленг), символіка (зовнішня атрибутика), особливості одягу та зовнішності [1, с. 19; 2]. Відмінності в оцінках представниками певної субкультури і членами інших субкультур зумовлюються неоднаковістю соціокультурних наслідків функціонування і розвитку кожної з них. У цьому контексті розрізняють внутрішньо групові, міжгрупові та загальносоціальні наслідки. Так, деякі субкультури (наприклад, злочинні) можуть цілком задовольняти своїх представників, але водночас бути доволі небезпечними для суспільства. Тому термін «молодіжна субкультура» не слід ототожнювати з поняттям «молодіжної контркультури» під яким розуміють об'єднання молоді, котре має усі елементи культури, що й субкультура, але чії норми та цінності перебувають в активній чи пасивній опозиції до існуючих у суспільстві норм і цінностей) [3, с. 223].

Субкультури оцінюються не лише їхніми представниками, а й членами інших груп. Від того, які оцінки переважатимуть – позитивні, негативні, нейтральні – залежить доля

субкультури, її стійкість, напруга взаємин у ній, можливості розвитку тощо. Як складник культури, її неодмінний елемент з певними груповими оцінками і перевагами, оцінюваний іншими членами суспільства, субкультури стають нерівнозначними: одні користуються більшою, інші – меншою повагою; одні більше, інші менше впливають на культурний поступ [4, с. 109]. Природну динаміку субкультур визначають їхні відношення з соціальними інститутами. Останні, особливо ті з них, що володіють владою (наприклад, держава), підтримують необхідні для свого існування культурні сили, прагнуть посилити одні субкультурні спільноти і послабити або навіть усунути інші культурні об'єднання.

Субкультура, як вияв і розвиток вільної людської активності, має тісний зв'язок з соціальними інститутами. При цьому вона може ними підтримуватись аж до набуття інституційної форми. Деякі ж субкультури протиставляються позитивним соціальним цілям суспільства і не можуть ним визнаватись (кримінальні субкультури). У деяких випадках «суспільством можуть інституціоналізуватися загрозливі субкультури, розповсюдження котрих веде до різких негативних соціальних наслідків (нацистські рухи і їх інституціоналізація)» [5, с. 14–15]. Отож члени субкультурних об'єднань можуть виявляти як прагнення до інституціоналізації своєї субкультури, так і намагатись уникнути її з метою збереження власної неповторності та ідентичності.

Виокремлюють такі головні характеристики молодіжних субкультур: 1) специфічний стиль життя і поведінки; 2) наявність власних норм, цінностей, картини світу, що відповідають вимогам певних соціальних категорій молоді; 3) протиставлення себе решті суспільства; 4) зовнішня атрибутика, яка має символічне значення; 5) ініціативний центр, який генерує ідеї чи образи [6]. Відтак у кожній молодіжній субкультурі відбувається процес сенсотворення на рівні відносно виокремлених ідентичностей. Особистості, які належать до молодіжної субкультури переживають свою співпричетність до спільної моделі світу, і відстоюють сенс свого власного сенсотворення. Сконструйована у субкультурі система смислів спрямовує її сприйняття, розуміння світу та детермінує самовиявлення [7].

Сучасна людина має змогу щодня змінювати свій образ, поведінку та соціальну роль. Набір її самопрезентацій безкінечний. Це найбільш характерно для клубних культур і віртуальних спільнот. Адже в інтернеті меж для вибору своєї ролі немає. Тут можна поміняти соціальний статус, стать, вік, зовнішність, практично все. «Субкультури у такому тлумаченні є «дискурсивними групами», які концентруються навколо своїх знаків, символів, цінностей. Вони поєднуються лише на деякий час, а потім трансформуються, переходять у щось нове» [8, с. 153]. Прикладом таких трансформацій є субкультура реперів

(ґрунтується на культурі хіп–хоп, брейку і графіті), яка в кінці 90–х рр. спричинила появу нових напрямків (беггерів, бекпекерів, R’n’B (ренбешників)).

Молодіжні субкультури мають спільне знакове, культурне поле, однак, кожна субкультура має свою специфіку їх інтерпретації. Аналіз різних молодіжних субкультур, між котрими наявне протистояння, їхніх текстів, символіки, вказує на те, що переважна більшість з них утворилася в межах хіп чи панк–культури. Так, наприклад, у хіп–культурі можна виокремити кілька образів–схем, які відстежуються у різних субкультурах, зокрема, образ «подорожуючого» чи «воїна». Ці образи зафіксовані у символіці, атрибутиці, одязі, сленгу хіпі, індеаністів, диггерів, панків, рольовиків та ін. Проте незважаючи на спільність культурних кодів, у кожній субкультурі є своя схема їхньої інтерпретації. Так, наприклад, хіпі «втікають» від брехні і напруги технічної цивілізації у світ природи; у панків бруд і дірки на джинсах, заколоті шпильки, символізують «відмову» від прогресу, матеріальності і багатства. Рольовики втікають у світ своїх ігр, хакери – у реальність електронних мереж [9]. Іншими словами, для всіх субкультур актуальною є втеча із світу дорослих, який недосконалий і не може задовільнити потреби молодого людини, але вона зафіксована у текстах, знаках, які по–різному інтерпретуються, що й забезпечує їм своєрідність, відмінність одних від інших.

Молодіжна субкультура покликана зняти напругу усередині соціальної структури, оскільки молодь часто перебуває у маргінальному статусі. У загальному контексті функції молодіжних субкультур полягають у забезпеченні культурного різнобарв'я, створенні дискурсів, формуванні нових можливостей її розвитку. Однак вони потребують детальних досліджень, оскільки можуть мати як культуро–творче, так і деструктивне спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мещеркина Е. Зазеркалье субкультурных стереотипов. *Вы и Мы*. 2017. № 1/3. С. 19–22.
2. Гірняк А., Павлишин Ю. Поняття про норму як про предмет теоретико-методологічного аналізу. *Вітакультурний млин*. 2011. Модуль 14. С. 67-71.
3. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О. М. Степанов. Київ : Академвидав, 2006. 424 с.
4. Лавріненко Н. Про нові методологічні підходи до дослідження субкультур. *Соціологія : теорія, методи, маркетинг*. 2006. № 2. С. 103–115.
5. Лисенко Ю.О. Субкультура як соціально–педагогічне поняття. *Соціальна педагогіка : теорія і практика*. 2009. №2. С.12–19.

6. Тітлей М. Новий підхід до теорії молодіжних субкультур.
URL:<http://www.ji.lviv.ua/n24texts/tittley.htm>

7. Гірняк А. Глибинно-психологічне підґрунтя суїциду. *Психологія і суспільство*. 2010. №1. С. 151-158.

8. Епанова Ю. В. Субкультура тинейджерів як феномен сучасної культури: теоретичні аспекти аналізу. *Вестник СамГУ*. 2017. № 5/2 (55). С. 152–158.

9. Пруденко Я. Субкультура – втеча від свободи. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2017. № 46. С. 26–30.

Романець Ігор,

аспірант Запорізького національного університету,

Маркова Світлана Вікторівна

к.е.н., доцент кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту

зовнішньоекономічної діяльності

Запорізький національний університет

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ОСНОВНІ НАПРЯМКИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧЕЗНЯНОГО ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Кожне підприємство має розуміти, що його бізнес впливає на співробітників, на споживачів продукції і постачальників, на місцеве населення, муніципальне та регіональне, а також на джерела фінансування (акціонерів, кредиторів, банки) та інші суб'єкти господарювання. У підприємства повинен бути налагоджений зворотній зв'язок зі стейкхолдерами: підприємство має прислухатися до їхніх пропозицій і знаходити шляхи поліпшення своєї діяльності. Цей принцип є базовим для зростання вартості бізнесу, покращення іміджу, отримання та утримання довгострокових конкурентних переваг.

Наразі КСВ виступає одним з ключових факторів успіху в конкурентній боротьбі і досягненні сталого розвитку компанії. Необхідність ідентифікації та задоволення потреб ключових груп стейкхолдерів на системній і стратегічній основі призводять до усвідомлення значущості КСВ і пошуку способів її інтеграції в корпоративну і бізнес-стратегію. Роль лідера у розвитку концепції КСВ та її впровадженні в корпоративну стратегію повинна бути покладена на вище керівництво компанією, тому що воно несе повний обсяг відповідальності перед акціонерами і стейкхолдерами. Інтеграція менеджменту корпоративної соціальної відповідальності у діяльність будь-якого сучасного підприємства виступає одним із ключових факторів успіху в конкурентній боротьбі і

досягненні сталого розвитку компанії. Соціально-відповідальна діяльність має низку переваг як для суспільства, так і для самого підприємства. Перевагами від реалізації КСВ для підприємства та суспільства визначені на рис. 1.

За даними офіційними даними [1] група компаній СКМ стала другим найбільшим платником податків України у 2018 році, сплативши при цьому 90186,8 млн. грн., що на 13242,3 млн. грн, або на 17,2% більше аналогічного періоду минулого року. Питома вага надходжень об'єднання до загальних надходжень усіх платників України становить 22,6%. При чому, на долю Метінвест припадає 20353,4 млн. грн., що на 6319,6 млн. грн., або на 45,0% більше аналогічного періоду минулого року. Група «Метінвест» забезпечує 5,1% загальних надходжень зведеного бюджету України [2].

підприємства	формування довіри з боку стейкхолдерів (кола зацікавлених сторін, з якими взаємодіє компанія, а саме: партнери, клієнти, влада, громадські організації та ін.);	суспільство	можливість підтримки громадських ініціатив, інноваційних проєктів, розвитку соціальної і творчої активності населення, збереження та використання інтелектуального ресурсу на потреби країни і регіону.
	забезпечення суспільної репутації та зниження репутаційних ризиків, простіше подолання кризових часів за рахунок лояльності до компанії;		можливість залучення інвестицій у соціальні сфери, що потребують розвитку (освіта, спорт, медичне обслуговування);
	збільшення рівня залучення співробітників у корпоративне життя та культуру, розвиток кадрового потенціалу, підвищення професіоналізму та відданості компанії;		підвищення соціальної захищеності населення;
	відповідність загально визнаним світовим нормам і стандартам ведення бізнесу;		встановлення діалогу з бізнесом, можливість зворотного зв'язку;
	формування широких можливостей для залучення інвестицій та виходу на нові ринки;		розвиток і підтримка місцевих громад.
	сталий розвиток підприємства, що створює довгострокові конкурентні переваги.		

Рис. 1 Перевагами від реалізації КСВ для підприємства та суспільства

«Метінвест Холдинг» у своїй діяльності дотримується принципів соціально відповідального ведення бізнесу (табл. 1). За даними офіційного сайту «Метінвест Холдинг» КСВ підприємства реалізується за такими основними напрямками: етика; регіональний розвиток; співробітники; здоров'я та безпека; екологія; партнерство [3].

Таблиця 1

Обсяг коштів витрачених на проекти з корпоративної соціальної відповідальності «Метінвест Холдинг», млн. грн. [3]

Роки	Проекти КСВ	Обсяг витрачених коштів
1	2	3
2009	Промислова безпека та охорона праці	528,1
	Навчання персоналу	14
	Соціальні інвестиції	31,59
	Охорона навколишнього середовища	1340
	Соціальні виплати та пільги співробітникам	131
	Соціальні інвестиції	142,3
2017	Охорона навколишнього середовища	5962
	Промислова безпека та охорона праці	2146
	Соціальні інвестиції	212
2018	Охорона навколишнього середовища	7154
	Промислова безпека та охорона праці	2584
	Соціальні інвестиції	354

Компанія має власний Кодекс етики Групи Метінвест, що встановлює базові етичні норми і стандарти ведення бізнесу, якими мають щодня керуватися у своїй діяльності співробітники компанії. З огляду на існуючий стан корпоративної соціальної відповідальності на ПАТ «Запоріжсталь» рекомендуємо такі способи її вдосконалення:

1) необхідно підвищити рівень прозорості підприємства зі своїми працівниками та зовнішніми стейкхолдерами, що можна здійснити за допомогою регулярного та своєчасного подання фінансових та нефінансових звітів на сайті компанії;

2) забезпечити формування та публікацію щорічних нефінансових звітів відповідно міжнародним стандартам (GRI, GRI 4.0);

3) передбачити модернізацію сайтів, зробити інформацію, яка на них розміщується, доступною для людей з фізичними вадами;

- 4) розміщувати на корпоративному веб-сайті інформацію з КСВ з обов'язковим урахуванням тих питань, які найбільше цікавлять стейкхолдерів компанії;
- 5) висвітлювати ті питання КСВ, які перебувають у центрі уваги світової спільноти з КСВ;
- 6) сформувати на підприємстві окремий відділ КСВ з відповідним керівником або робочу групу, що цілеспрямовано займається б питаннями планування, організації, координації та контролю реалізації СВД підприємства, розробки та втілення проектів та кампаній;
- 7) залучати якомога більше співробітників та формувати внутрішньо-організаційну культуру КСВ.

КСВ – це стратегія підприємства, над якою керівництво повинне постійно працювати так як і над іншими його основоположними стратегіями ведення бізнесу. Необхідно встановлювати чіткі плани здійснення КСВ на поточний рік та регулярно відстежувати виконання цілей і задач, мотивувати персонал до участі у такій діяльності та коригувати їх дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хто очолив рейтинг: Офіс визначив ТОП-100 найбільших платників податків за 2018 рік URL: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/365564.html>(дата звернення: 28.11.2019).
2. ТОП-100 найбільших платників податків за 2018 рік. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100010708-top-100-naybilshikh-platnikov-podatkov-za-2018-rik> (дата звернення: 28.11.2019).
3. Відповідальність. URL: <https://metinvestholding.com/ua/responsibility> (дата звернення: 28.11.2019).

Савка Наталія

студентка I курсу навчально-наукового інституту
екологічної економіки та менеджменту,
ДВНЗ «Національний лісотехнічний університет України»

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ МОЛОДІ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ ПРОСТОРИ

Цінність – це те, що ми ставимо понад усе, і досягнення чого дарує нам неперевершене відчуття вдоволеності й щастя. З плином часу змінювався світ, усе в ньому, і у тому числі, й цінності людства. Можливо раніше на першому місці були воля, мир, духовні цінності, та зараз ми це все лише інтерпретуємо під тиском сучасних викликів й умов життя. Проте, з якої сторони не глянь, саме життя і щастя є понад усіма цінностями споконвіків, їх ставлять понад усе, а здоров'я, достаток, любов є лише умовами для них, і як би світ не трансформувався, ця тенденція залишається незмінною. Проте питання ціннісних орієнтирів сучасної молоді було і залишається актуальним, бо з перебігом часу молодьвидозмінює традиційні уявлення про світ, формує нові пріоритети, важелі, світоглядні ідеали. Аналізуючи це питання, ми можемо побачити цілковите відображення світу, з усіма його перевагами та проблемами. Глобалізаційний простір диктує не лише свої правила, але й активно видозмінює ціннісні орієнтири в цілому.

На перших місцях для сучасної молоді постають цінності особистого рівня. І це цілком очевидно, адже сучасні темпи життя змушують молоде покоління дбати про самореалізацію, самовдосконалення, конкурентоспроможність. Самовдосконалення не так давно почало набувати популярності й надшвидкими темпами популяризується серед молоді, що безперечно є дуже позитивним. І саме тепер досить важливою цінністю для сучасної молоді є можливість займатися саморозвитком, відкривати нові таланти, ідеї, реалізовувати їх. Тим більше чудово, що у цьому наш глобалізований світ дає безліч можливостей. Завдяки сучасним технологіям кожний може з легкістю знайти будь-яку інформацію і розвиватися в будь-якій сфері. Щоправда, ця легкодоступність (як отримання, так і поширення) інформації створює ряд серйозних проблем: фейкова інформація, поверховість інформації, псевдонауки.

Найбільш важливим життєвим пріоритетом для молоді постає сімейне щастя. Беззаперечно, що кожна людина на землі надає йому, в тій чи іншій мірі, особливої значущості. З розвитком цивілізації, здавалось, ми завжди хотіли подолати відчуття самотності, а, точніше, соціальної самоти. Для чого ж мали б слугувати телефони, Інтернет, соціальні мережі, та й багато інших технологій. Та це все фальшивка, ніщо не замінить

людям відчуття тієї підтримки, любові, співпереживання, радості. Багато чи, навіть, не безліч творів літератури змальовують сімейне життя. І часто в них можна побачити, що люди без повноцінної родини, навіть при значних матеріальних статках, є нещасливими. От наприклад, у вірші Ліни Костенко «Українське альфреско» яскраво зображено журбу старенької сім'ї: «Я знаю, дід та баба – це коли є онуки, а в них сусідські діти шовковицю їдять» [1]. Після його прочитання, виникають песимістичні висновки. Чи важливе все навколо, якщо немає сімейного щастя, відчуття потрібності й родинних взаємин?! І навіть на цьому єдиному прикладі можна яскраво продемонструвати беззаперечну глибинну цінність сімейного, родинного щастя.

Також для нового покоління великою цінністю залишається здоров'я. Адже міцне здоров'я є запорука не лише довголіття, але й працездатності й реалізації свого потенціалу. Хоча парадокс цієї тези полягає у тому, що молодь теоретично цінує здоров'я, але для його збереження практично нічого не робить, навіть навпаки – шкодить, зловживаючи алкоголем, тютюном, наркотиками... Молоде покоління більшість свого вільного часу проводить перед екранами комп'ютерів, мало займаються спортом. А це все призводить не лише до згіршення самопочуття, а до втрати свого екзистенційного важеля. Отож, «...у сучасному світі, світі активного технічного розвитку та консьюмеристських цінностей, глобальні небезпеки людству з абстрактної проблеми перейшли в екзистенційну реальність кожної людини» [2, с. 109].

Не менш вагомою для молодих людей є кар'єра. «Поняття успішної кар'єри зв'язується перш за все з успішним професійним самовизначенням. Однією з популярних зарубіжних теорій є теорія професійного самовизначення Д. Сьюпера. В ній дев'ять основних положень. Одне з них свідчить: задоволеність роботою (а багато в чому і життям в цілому) залежить від того, якою мірою людина знаходить адекватні можливості для реалізації своїх здібностей, інтересів і властивостей особистості в професійній ситуації, що в значній мірі визначається можливістю грати ту роль, яка вважалася відповідною на стадії професійного розвитку. В теорії Сьюпера стверджується, що найважливішою значимістю професійного шляху людини є її уявлення про свою особистість – так звана «професійна Я-концепція», яку кожна людина в житті втілює в серії кар'єрних рішень» [3, с. 28]. Потреба у ствердженні професійної Я-концепції у сучасному світі виражається через дві основні призми. Перша проявляє себе через сродність праці, де особа має можливість реалізувати свої ідеї, покращувати своє життя й життя інших, що постає наче покликання, яке дарує відчуття щастя. Інша призма – споживацька (консьюмеристська). Вона слугує просто умовою для виживання, задоволення примітивних матеріальних й особистісно-побутових потреб. Отже, професійна кар'єра постає одним з формотворчих орієнтирів сучасної

молоді, яка сприяє не лише задоволеності життям, але й впливає на формування життєвого шляху особистості.

Варто також зауважити, що на сьогодні новітні технології через усі їхні переваги стали значно ціннішими за книгу. Зацікавлення літературою, архітектурою, театральним мистецтвом, усе це залишається цінністю лише для невеликої частини соціуму. Цінності сучасного покоління змінюються на користь матеріальному благополуччю, а до усього іншого й людство загалом втрачає інтерес. Як зазначає українська дослідниця Лілія Фльорко, «...для масової людини характерне ставлення до світу у формі безперервної зміни оцінок, життєвих принципів, уподобань, переконань, а її інструменталістська спрямованість стає метою і смислом існування. Споживча насиченість її буття та зацикленість на матеріальних цінностях відсуває переживання життя чуттєво-емоційною сферою на другорядні позиції. Таким чином, втрата емоційно-образного смисловідчуження обертається одномірним ставленням до світу, яке трансформує невидимий духовний зв'язок з надособовим (суспільство, нація в їх цілості) та вчуттєвлення в природу в раціонально-практичну площину, а буття особи втрачає свою істотну характеристику – бути центром, тобто цілісним «Я», воно стає децентрованим, розщепленим на множини існувань. Реакцією на цю виразну глобалізаційну тенденцію на рівні держав постала актуалізація проблем нації, національних цінностей, національно-культурної самобутності, закоріненості нації в історію» [4, с. 70]. Тому проблема формування ціннісних орієнтирів є вкрай нагальною для сучасного суспільства.

Підсумовуючи сказане, стає зрозуміло, що кожне покоління має свої особливості, свої уявлення про «добро» і «зло», свої ціннісні ідеали й пріоритети. У цілому основні цінності залишаються тими ж загальними поняттями, які були актуальними і кілька десятиліть тому, проте у сучасному глобалізованому просторі вони набули нових смислів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костенко Л. «Українське альфреско». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5740>
2. Філософсько-психологічний вимір відношення «людина-природа»/ За заг. ред. Л. Я. Фльорко. – Львів: Ліга-Прес, 2015. – 270 с.
3. Проскурка Н.М. професійна кар'єра як один із аспектів професійного розвитку особистості // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія. №2 (2009). – С. 28–31.
4. Фльорко Л. Екологічні цінності в міфо-релігійному українському світосприйнятті // Тези звітної наукової конференції філософського факультету ЛНУ ім. І. Франка. – Львів, 2019. – С. 70–72.

Сасовська Ольга Володимирівна

аспірантка *Східноєвропейського
національного університету
імені Лесі Українки, Україна*

ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЯ ЯК ЧИННИК НЕВРОТИЗАЦІЇ ДЕПРИВОВАНИХ ПІДЛІТКІВ

Вступ. Стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій передбачає виникнення проблеми Інтернет-залежності. Інформаційна мережа Інтернет є засобом отримання інформації та сферою, яка надає можливості для самовираження та самоідентичності підлітків та дорослих, які не можуть бути реалізовані в реальній дійсності. Більше того, особливо актуальним вектором сучасних науково-психологічних досліджень постає вивчення інтернет-адикції підлітків, психогенеза яких перебігає в умовах різновидової депривації. Накладання різноманітних детермінант і показників адиктивної поведінки, спричиненої залежністю від інтернету, на гнітючий режим закладової депривації постає однією з базових причин підвищеної невротизації депривованих підлітків. Невротизація, тривожність, фрустрованість, агресивність та комплекс інших психологічних феноменів детермінують і ускладнюють соціогенез та онтогенез підлітків, які знаходяться в силовому полі різновидової депривації (соціальної, комунікативної, сімейної, закладової тощо).

Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить, що дослідження проблеми психології депривації (Г. Бевз, Дж. Боулбі, В. Васютинський, Я. Гошовський, І. Дубровіна, Н. Карасьова, Й. Лангмейер, Н. Максимова, З. Матейчек), залежності від Інтернету як поведінкової адикції (С. К. Акімов, О. М. Арестова, О. Є. Войскунський) та специфіка прояву інтернет-залежності в підлітків (Т. Асланян, В. Білоущенко, О. Пюра, Р. Чарнецька та ін.) висвітлено здебільшого у зарубіжній літературі.

Метою нашого дослідження полягає у визначенні психологічних засад і особливостей інтернет-адикції як чинника формування невротизації підлітків в умовах різновидової депривації. Здійснити теоретичний аналіз основних концептуальних підходів до вивчення досліджуваної проблеми у сучасних наукових психологічних дослідженнях.

Результати теоретичного дослідження. Термін «депривація» є багатозначний феномен, змістовою суттю якого є «обмеження», «позбавлення» «незадоволення потреб». Етимологія дефініції «депривація» означає обмеження або позбавлення можливостей задоволення життєво важливих потреб, тобто це позначення такого психічного стану, який

виникає в результаті ускладнених екзистенційних обставин і ситуацій, унаслідок чого людина позбавляється реальної можливості для задоволення базових психічних потреб достатньою мірою та впродовж певного часу [2, с.13].

Прояви депривації різноманітні і перебувають у певній залежності від умов її виникнення та протікання. Разом з тим, депривація супроводжується порушеннями в когнітивній, інтелектуальній, соціальній та емоційній сферах особистості. Аналіз результатів досліджень дає підстави стверджувати про типологічну диференціацію поняття «депривація» – психічна, соціальна, сенсорна, материнська, родинна, сімейна, сексуальна, гендерна, комунікативна, інформаційна, перцептивна, когнітивна, афективна, емоційна, екстремальна, матеріальна, професійна, перманентна, просторова, харчова, тактильно-кінестетична, явна, латентна, зовнішня, внутрішня, темпоральна, експериментальна, закладова, рольова, духовно-соматична, етнічна, депривація сну та інші [2, с. 16].

Депривація призводить до пригнічення основних функціональних параметрів особистості, що зумовлює загальне ослаблення її психічних, фізіологічних та соціально-психологічних можливостей. Депривація блокує повноцінний особистісний розвиток особистості, як у площині біогенних потреб, так і на рівні соціальної самореалізації, призводячи до депресивності, неадекватності тощо. Особливо це впливає на особистість у підлітковому віці. Підліток має ускладнену психогенезу, зокрема підвищену невротичність якраз через дубльовану дію як режиму депривації, так і інтернет-адикції.

Вперше термін «Інтернет-залежність» був запропонований американським психіатром І. Голдбергом [3] для описання паталогічного нездоланного потягу до використання Інтернету. Інтенсивне використання інтернету заподіює шкоду психологічному і фізичному здоров'ю людини та згубно впливає на його міжособистісні відносини.

Терміни «залежність» і «адикція» часто використовуються як синоніми, оскільки буквально «адикція» – це калька з англійського терміна *addiction*, що означає пристрасть, схильність, згубну звичку, звикання, наркоманію, пристрасть, залежність [1, с. 80]. Проте варто відзначити, що «залежність» в медицині, психіатрії та медичній психології більш строго трактується як хвороба, що має певні діагностичні ознаки. Значення терміну «адикція» в медичних науках до кінця не усталене і розуміється не як хвороба, а як форма девіантної поведінки, тобто поведінки, що відхиляється від соціальних і моральних норм.

Український науковець Л. Гуменюк розглядає поняття «Інтернет-адикції» як форму деструктивної поведінки, що виявляється у прагненні відходу від фруструючої соціальної реальності за допомогою зміни свого психічного стану шляхом фіксації уваги на Інтернет-ресурсах.

Дослідження показують, що найбільш вразливими, в силу своїх психологічних особливостей є підлітки.

Отже, що інтернет-адикція є розладом поведінки, що руйнує людську діяльність, знижує її ефективність. Небезпека Інтернет-адикції проявляється також в тому, що групою ризику є особи підліткового віку, у яких саме формуються вольова сфера, життєві цінності, критичне мислення, самосвідомість, самоідентичність – ті психічні явища, що згодом визначають подальший життєвий шлях особистості. Щодо поняття «невротизації інтернет-залежності депривованої особистості» знаходиться на початковому етапі наукового становлення та дослідження, що потребує його системного вивчення та обґрунтування теоретико-методологічних засад.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, депривація призводить до пригнічення основних функціональних параметрів особистості, що послаблює психічні, фізіологічні та соціально-психологічні можливості підлітка. Депривація блокує повноцінний особистісний розвиток підлітка, як на рівні біогенетичних потреб, так і на рівні самореалізації, призводячи до розладу множинної особистості, депресії, апатії, неадекватності тощо. Особливо це впливає на особистість у підлітковому віці, оскільки він має ускладнену психогенезу, зокрема підвищену невротичність якраз через дубльовану дію як режиму депривації, так і інтернет-адикції. Отже, інтернет-адикція підлітків – це проблема, дослідження якої зумовлене запитами сьогодення. Інтернет-адикція є формою деструктивної поведінки, що виявляється у прагненні відходу від фруструючої соціальної реальності за допомогою зміни свого психічного стану шляхом фіксації уваги на Інтернет-ресурсах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтернет-залежність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%>.
2. Гошовський Я. Психологічний аналіз функціонального континууму: депривація-девіація / Я. Гошовський // Актуальні проблеми сучасної психології: зб. матер. конф. / за заг. ред. Я. О. Гошовського, О. Є. Іванашко, Н. К. Вічалковської. – Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2012. – С. 13–20.
3. Goldberg I. Internet Addictive Disorder [Electronic resource] / I. Goldberg // – [Cited 2010, 8 Dec.]. – Available from: <http://www.psycom.net/iadcriteria.html>.

Семенчук П. В., Спірідонова А. В.

магістратура, юридичний факультет

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В КОЛЕКТИВІ

В умовах сучасної науково-технічної революції постійно зростає інтерес до проблем формування позитивного соціально-психологічного клімату колективу. Актуальність даної проблеми продиктована, насамперед, необхідністю піклуватися про комфорт усіх членів колективу для підтримання достатнього рівня їх працездатності, а відтак, отримання стабільних та системних результатів виробничої діяльності. Формування сприятливого соціально-психологічного клімату в організації є ще й однією з найважливіших умов боротьби за зростання продуктивності праці і якості надання послуг, які пропонуються. Разом з тим, останній є показником рівня соціального розвитку колективу і його психологічних резервів. А це, своєю чергою, пов'язане з перспективою зростання соціальних факторів у структурі виробництва, з удосконалюванням як організації в цілому, так і комфортності умов праці зокрема.

Доведено, що від рівня соціально-психологічного клімату кожного окремого трудового колективу багато в чому залежить і загальна соціально-політична, ідеологічна та культурна атмосфера суспільства та країни в цілому. Значимість цього явища визначається також тим, що він здатний виступати як показник ефективності тих або інших соціальних явищ і процесів, слугувати показником як їхнього поточного стану, так й індикатором динамічних змін, які відбуваються в результаті соціального й науково-технічного прогресу. Соціально-психологічний клімат виступає також як поліфункціональний показник рівня психологічного занурення людини в діяльність, міри її психологічної ефективності, величини психічного потенціалу особистості й колективу, масштабу й глибини бар'єрів, що лежать на шляху реалізації соціально-психологічних резервів колективу. Адже ефективність спільної діяльності багато в чому залежить від оптимальної реалізації особистісних і групових можливостей. Сприятлива атмосфера в групі не тільки продуктивно впливає на результати її діяльності, але й перебудовує людину, формує її нові можливості й виявляє потенційні.

У зв'язку із цим виникає необхідність детального дослідження напрямків формування позитивного соціально-психологічного клімату в організації.

Як зазначає Матчишин Ю.В.[2]до найбільш важливих компонентів соціально-психологічного клімату трудового колективу належать наступні:

1) норми поведінки окремих членів колективу є обов'язковою умовою кооперації усієї організації. Для забезпечення успішної спільної діяльності, потрібно чітко визначити місце кожного працівника в структурі організації;

2) стиль керівництва відіграє ключову роль в налагодженні сприятливого соціально-психологічного клімату в середині організації та налагодженні конструктивної взаємодії із зовнішнім середовищем. Різноманіття форм власності, конкуренція між ними, прискорений розвиток ринкових відносин вимагають особливо тонкого, умілого керування. Якість соціально-психологічного клімату в колективі визначає ставленням керівника до суспільства в цілому, до своєї організації та до кожного працівника зокрема. Якщо в його розумінні людина є лише ресурсом і виробничою базою, то це лише ускладнить процес виконання організаційних завдань;

3) міжособистісні відносини є стороною об'єктивних відносин, що мають винятково великий вплив на поведінку співробітників. Система таких відносин у силу своєї внутрішньої психологічної зумовленості(симпатія, антипатія, байдужність, дружба й ворожість й інші психологічні залежності між людьми в колективі) має стихійний характер, неофіційна та малоконтрольована. У процесі спілкування виникають і розвиваються різні соціально - психологічні явища й процеси: взаємні вимоги й претензії, оцінкові судження й співчуття, суперництво й змагання, наслідування й самоствердження тощо. Всі вони можуть стати як стимулами діяльності, механізмами саморозвитку й формування особистості, так і руйнівними факторами, які знижують продуктивність праці та гальмують розвиток особисті [3, с. 12].

Підсумовуючи проведений аналіз різних компонентів соціально-психологічного клімату в організації [1 - 3] слід зазначити, що його не можна розглядати поза контекстом життєдіяльності колективу, без врахування всієї сукупності психологічних явищ, які у ньому виникають. Зміст життєдіяльності колективу в цілому визначається перш за все цілями і завданнями спільної діяльності і виражає професійні та особистісні інтереси її суб'єктів, систему їх соціальних зв'язків і взаємозалежностей. Через це доцільно досліджувати не взагалі соціально-психологічний клімат, а соціально-психологічний клімат конкретного колективу, із врахуванням змісту і спрямованості його діяльності, специфіки всієї сукупності групових соціально-психологічних явищ в ньому, характер взаємин між людьми, ставлення людини до спільної діяльності, інших людей і самої себе, норм і групових цінності тощо. Також потрібно враховувати умови і процеси, які утворюють мікросередовище соціальних груп, колективів і в яких отримує специфічне заломлення

оточуюче макросередовище. Таким чином потрібно виходити як з особливостей самого колективу (структурних, кількісних, статевовікових характеристик та ін.), так із специфіки його фахової спрямованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуменюк О. Є. Теорія і методологія інноваційно-психологічного клімату загальноосвітнього закладу: Монографія. Ялта – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 340 с.
2. Матчишин Ю.В. Інструментацій соціально-психологічного впливу на діяльність трудового колективу. *Актуальні проблеми державної служби та адміністративного менеджменту*, 2013. С. 10-12.
3. Юрченко С.В. Емпіричні референти соціально-психологічного клімату колективу. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://tme.uomo.edu.ua/docs/Dod/1_2010/Urchenko.pdf

Соколовська Катерина Анатоліївна

студентка II курсу Навчально-наукового

інституту соціально-педагогічної

та мистецької освіти (Спеціальність: Початкова освіта

Спеціалізація Християнська етика)

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ДОБРОТИ ЯК ОДНІЄЇ З ЛЮДСЬКИХ ЧЕСНОТ У СУЧАСНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

На перший погляд, це питання таке просте, що здається, про нього не варто й замислюватися. «Добро»– це дуже ємне слово, адже містить у собі багато насущного, теплого, ніжного, яскравого, світлого і ясного, що це є для нас такою ж реальністю, як бажання є бачити, чути, дихати.

Ми бажаємо добра собі, іншим, але постає питання про місце знаходження цього добра.

В цьому руслі варто пам'ятати, що жорстокість з'являється в людях, коли з'являється внутрішнє зневаження до суспільства. Люди стають жорстокими тому, що з ними вчинили

жорстоко. Доброта – це природний дар, що дається не кожному, проти в кожній людині є можливість упродовж життя збагатитися цим даром.

Добро – це безкорисливе і щире прагнення до здійснення блага. Добро, як правило, асоціюється з милосердям, великодушністю і любов'ю не лише по відношенню до людини, а й до всього живого. До того ж, не можливо уявити собі життя без добрих вчинків.

Доброта – це прагнення допомогти людям, не вимагаючи і не очікуючи за це подяки. Це властивість душі, що дозволяє не залишатися байдужим до бід інших, опинятися поруч тоді, коли це так необхідно людині. Вона ґрунтується на вмінні співчувати, відчуті себе на місці іншого.

У нашій доповіді, як приклад, ми пропонуємо ряд вправ для учнів початкових класів на тему «Доброта поміж нас».

Наприклад, вправа «Моя ромашка».

Завдання: ведучий читає слова, учасники мають плескати у долоні тоді, коли почують ознаки доброї людини.

Ведучи: якою має бути людина для того, щоб оточуючим було приємно з нею спілкуватися? (добррозичливою, доброю, похмурою, привітною, задержуватою, брехливою, злою, попереджувальною, чесною, грубою, уважною, важливою тощо).

Наступне завдання у даній праві полягає у роботі з ромашкою доброти. На дошці розміщено квітку ромашку, ведучий разом з учасниками (пропонують по черзі) мають занотувати поради щодо доброти (наприклад, робити добрі вчинки для однокласників, не ображати жодної людини у світі, закликати оточуючих добре ставитися один до одного, не вередувати, не бешкетувати тощо).

Ще одним прикладом вкажемо вправу «Чарівна паличка». Ведучий: я беру чарівну паличку, змахую нею і надсилаю промінчик доброти до Маші. На зворотному боці промінчиків написані різні ситуації. Маша читає запис на промінці і відповідає, як би вони вчинила у тому чи іншому випадку. На промінчиках позначено ситуацій, де потрібно вставити добрі ввічливі слова. Далі ведучий надсилає відправляє промінчик іншому учню. (Ситуації, що вказані на промінцях: «Два вчителі розмовляють між собою, а тобі потрібно дещо терміново запитати в одного з вчителів. Як ти вчиниш? Наприклад: вибачте, будь ласка, чи можна мені звернутися до Лариси Едуардівні...»; «На день народження зібралися друзі. Всі сидять за святковим столом, і раптом ... твій друг ненавмисно розбиває красиву чашку з сервізу. Як ти вчиниш, що скажеш?»; «Ти йдеш по шкільному коридорі. Назустріч вчителька і твоя найкраща подруга. Що і кому ти скажеш?»; «В автобусі ти помітив, що старенька бабуся впустила з кишені гроші, коли діставала посвідчення. Як ти вчиниш?»;

«Домашнім завданням було прочитати книгу В. Драгунського. Ти прийшов у бібліотеку разом з товаришем, а книга залишилася одна. Як вчинити?»».

По завершенні матеріалів доповіді зазначимо, що у досвіді духовно-морального виховання метою формування особистості є пробудження у дітей бажання бути добрими, чесними, розвиток моральної свідомості та спонукання до самовдосконалення. Саме тому у подальшому ми плануємо розробити та впровадити у практику початкової освітньої ланки комплекс тренінгів «Доброта крокує світом дитячої душі».

Співаченко І.

студентка I курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології

*ДВНЗ «Київський національний економічний
Університет ім. В.Гетьмана», Україна*

ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Визначення пріоритетів молоді є однаково важливим, як перепис населення і має проводитись регулярно, як мінімум раз у 3 роки. Зрозуміло, що батьки передають наступному поколінню ті ж цінності, що передали їм їх батьки, а також життєвий досвід. Основні та традиційні цінності зберігаються, як, наприклад, культ сім'ї, але на формування цінностей впливають не лише батьки, тому вони є динамічними. Освіта, громадська активність, реклама, телебачення впливають як на формування, так і на оптимізацію використання цінностей. Для успішної взаємодії молоді, яка є рушієм змін, потрібно проводити подібні дослідження.

Тому метою мого дослідження є аналіз динаміки змін та порівняння ціннісних пріоритетів сучасної української молоді станом з 2006 по 2020 рік. Основними ж завданнями є такі:

- визначити чинники які впливають на формування ціннісних орієнтацій;
- дослідити які проблеми найбільше тривожать сучасну молодь;
- дізнатися, як за допомогою цінностей можна вирішувати проблеми сьогодення.

«У 2016 році значна частина молоді зазначила, що в першу чергу найважливішими є власне здоров'я, матеріальний добробут та досягнення поставленої мети, у другу чергу, – третина молоді визначила пріоритетом мир та спокій на українській землі, досягнення соціального статусу/кар'єри, наявність вірних друзів, а також народження та

виховання дітей і пошук коханої людини та створення сім'ї, і, у третю чергу – отримання задоволень від життя, пошук роботи за фахом, власне самовдосконалення та здобуття вищої освіти» [1,с.59].

Щодо мого власного нерепрезентативного дослідження, респондентами якого були студенти КНЕУ, можна сказати, що станом на 2020 рік першим і основним пріоритетом для студентів стало сімейне щастя, наступним – успішна кар'єра. На третьому та четвертому місці опинилися свобода у виборі своїх рішень та можливість реалізувати свій талант. П'ятим пріоритетом більшість вибрали пункт під назвою: «стати кваліфікованим спеціалістом».

Найбільш помітною зміною стало переміщення важливості сім'ї на перше місце. Я вважаю, що важливу роль у цій деформації відіграли 2015 та 2016 роки постреволюційного характеру. Тоді на хвилі патріотизму першими ціннісними пріоритетами були безпека, мир та спокій держави. Щодо сьогоднішнього – можна сказати, що людина звикає і пристосовується, як такої небезпеки не відчувається, тому на перше місце стала важливість сім'ї. На більш масштабному рівні ціннісні пріоритети мають важливе значення по відношенню до країни. «Які цінності приймає і відкидає молодь сучасної України, як вони поєднуються з цінностями “батьків”, що панували в суспільстві тривалий час – головна проблема сучасної соціалізації молоді. Аналіз і розгляд цих проблем дозволить оптимізувати засоби і форми соціалізації молоді в умовах демократичного відновлення суспільства для ствердження молоді в якості повноправного і повноцінного суб'єкта суспільства» [2 ,с. 292].

Отже, завданням сучасного суспільства щодо молодіжної політики є визначення пріоритетів молоді, а також створення сприятливих умов для розвитку соціальних ініціатив, потреб і перспектив молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Між матеріалізмом і постматеріалізмом: ціннісні орієнтації сучасної української молоді [Електронний ресурс] // Вісник АПСВТ, 2017, №3.–2017.–Режим доступу до ресурсу: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_3_2017-57-67.pdf.
2. Єфтені Н. М. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді [Електронний ресурс] / Н. М. Єфтені // ОНМА – Режим доступу до ресурсу: [http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/296/app-37_Efteni_N_M_\(292-296\).pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/296/app-37_Efteni_N_M_(292-296).pdf?sequence=1&isAllowed=y) .

Торська О.Г., Чернега В. В.

магістратура, юридичний факультет

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЛІДЕРСТВА У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасне українське суспільство проходить складний шлях соціальних й політичних випробувань, втілення у практику соціального життя нових форм і зразків соціальних взаємин. Цей процес супроводжується глибокою соціокультурною реформацією суспільства, його ідеалів і перспектив, появою нових ціннісно-нормативних позицій, релятивних оціночних критеріїв поведінкової та мотиваційної спрямованості особи, з огляду на що проблема лідерства пов'язується сьогодні не лише з формуванням ідентичності особи й розкриття її внутрішньо-духовного потенціалу, а й у великою мірою з процесами нормування системи соціальних зв'язків, з перспективами утвердження якісних смислових орієнтирів у міжособистісній рольовій комунікації.

Проблема лідерства тривалий час цікавить представників різноманітних наукових напрямків: соціології, політології, психології, педагогіки та інших наук. Проблемно-змістові аспекти формування лідерських здібностей у студентів окреслюються концептуальними позиціями педагогічного, соціального, і, традиційно – психологічного спрямування. Саме психологічна наука пояснює феномен лідерства як своєрідний психологічний компонент процесів інтерації, в основі якого – обмін значеннєвими і ціннісно-смисловими установками між системами особистості з результативною перевагою однієї з них.

Актуальність соціально-психологічних досліджень лідерства в сучасній українській науковій думці зумовлена, з однієї сторони, недостатнім рівнем розробки цієї проблеми (в Україні перші кроки в цьому напрямку було здійснено на початку 90-х років ХХ ст.), а з іншої – високими практичними запитами на розробку цієї наукової тематики.

Складні трансформаційні перетворення нашого суспільства висувають нові вимоги до сучасного фахівця. Йому, насамперед, мають бути притаманні такі риси як професіоналізм, активність, уміння ефективно працювати у команді, самостійність у прийнятті оптимальних та відповідальних рішень, прояв лідерських якостей тощо. Відтак, система вітчизняної освіти в цілому та закладів вищої освіти зокрема, що проходить складний процес модернізації та оновлення, має гнучко та своєчасно реагувати на нові

виклики. Тому нині актуальним завданням ЗВО є організація відповідних умов для формування компетентного, відповідального, креативного фахівця, спроможного швидко адаптуватися до всіх суспільних та професійних викликів та успішно конкурувати на ринку праці. Він здатний зреалізувати себе у різних соціальних ролях, володіє навичками співпраці з людьми у міжкультурному просторі, відповідними організаторськими знаннями, має лідерський потенціал, прагне до постійного самовдосконалення та готової продукувати та реалізувати суспільно-корисні соціальні ініціативи.

Відтак, наявність лідерських якостей у студентів значно підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці після отримання диплому про вищу освіту.

Узагальнення усього вищезначеного теоретичного та емпіричного матеріалу дає можливість визначити основні організаційні та освітні умови закладу вищої освіти, які спрямовані на підтримання та розвиток лідерських здібностей у студентської молоді:

- створення максимально сприятливого соціально-психологічного клімату;
- спрямованість освітнього процесу на системний та комплексний розвиток інтелектуального, комунікативного та творчого потенціалу студентів;
- впровадження інноваційних форм і методів навчання, які сприяють розвитку їх лідерських якостей;
- організація та впровадження дієвої системи науково-дослідницької діяльності студентів;
- створення умов та заохочення до колективної діяльності у групах щодо розв'язання різних варіантів професійних та соціальних проблем, розробки студентами власних навчальних і соціально-орієнтованих проектів та проектних пропозицій;
- комплексне та грамотне використання методів інтерактивного навчання (тренінги з використанням інтерактивних технологій, «дискусійні столи», ділові, рольові та імітаційні ігри, майстер-класи тощо);
- розвиток студентського самоврядування як запорука становлення суспільно-активної особистості, здатної до лідерства та позитивних соціальних ініціатив тощо.

Зауважимо, що організація ефективного процесу, який спрямований на розвиток майбутнього фахівця з урахуванням послідовного формування його лідерських якостей, вимагає ретельного системного аналізу як особистісних особливостей сучасної молоді так і врахування реальних і потенційних можливостей освітнього простору ЗВО (матеріально-технічної бази університету, кількості і якості професорсько-викладацького складу, соціально-культурної інфраструктури тощо). Така комплексна діяльність має також враховувати такі аспекти як розуміння загальної моделі студента-лідера, який максимально відповідає запитам сучасного суспільства як до особистості загалом, так і до фахівці

зокрема. Все це передбачає побудову та реалізаці відповідної освітньої моделі діяльності ЗВО щодо розвитку лідерських якостей молоді людини, а також забезпечення безперервності цього складного процесу протягом навчання в освітньому закладі.

Такий підхід має забезпечити формування так званого «поля лідерства» і сприяти максимальному прояву лідерського потенціалу студентської молоді, який в подальшому дасть можливість їм повно проявити свій особистісний та фаховий потенціал.

Для максимально повного задоволення студентською молоддю своїх духовних, творчих, психологічних потреб, необхідним є формування нової, вдосконаленої системи психолого-виховних впливів, що передбачає, передусім, профілактику саморуйнівної поведінки, притаманній кризовому суспільству, що звертає нас до осмислення психологічних особливостей розвитку лідерських здібностей студентів. Одним з вагомих виховних завдань у вищих навчальних закладах є здійснення культурно-естетичного впливу на свідомість суб'єктів виховання задля досягнення ефекту розвитку особистісного потенціалу в напрямку гармонізації душевного світу, розвитку якісних характеристик системи особистості, в тому числі лідерських здібностей, а також з метою покращення й якісного змінення відношення як до світу внутрішнього «Я», так і до світу довкілля. Виховний вплив на процеси психологічного й соціального становлення особистості емпіричними проявами фіксується через оптимізацію формального і неформального мікросередовища особистості, впровадження різних форм комунікативних лідерських практик, гармонізацію міжособистісного спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козлов Н. И. Семнадцать мгновений успеха: стратегии лидерства. Минск.: ООО «Харвест», 1999. 317 с.
2. Кристофер Л., Смит Л. Тренинг лидерства. СПб.: Питер, 2001. 300 с.
3. Лактионова Г., Зверева И., Старикова Л. Лидер будущего: новое видение стратегии и практика. Практична психологія та соціальна робота. 2002. №3. С. 35 – 55.
4. Манфред Кэ де Ври. Мистика лидерства. Развитие эмоционального интеллекта. М.: Альпина Паблицерз, 2003. 311с.
5. Шалагинова Я. В. Психология лидерства. СПб.: Речь, 2007. 494 с.

Горбов В.В.

к.соц.н., доцент кафедри соціології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені В. Гетьмана»*

Чайка В. Г.

студент VI курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»,
Україна*

ВІРТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Українському суспільству в сьогоденних реаліях характерний стрімкий розвиток комп'ютерних інформаційних технологій і систем телекомунікацій. За останні роки в цій області відбулися якісні зміни, пов'язані з формуванням і функціонуванням інтернету. На даний час Україна розвивається як інформаційна держава. В її економічному просторі з'являється все більше інноваційних елементів. Все частіше можна побачити що стара система координат з її правилами дещо деформується або ж трансформується. В цьому просторі основу якого складає взаємодія людей, груп та цілих інститутів, з'являється новий простір – віртуальний. Новий простір – нова система, взаємодіють вже не люди а знаки та символи, такі собі симулякри людей. Поняття “віртуалізація” походить від слова “віртуальний”, яке, своєю чергою, може означати, відповідно до англійсько-українського словника – “фактичний, дійсний; можливий, гаданий”.

На сьогодні мережа Інтернет стала тим простором де формуються та розвиваються різні соціальні процеси. Площиною в якій раніше не бачені речі зробили можливим появу нових соціальних груп, нових зірок та нових форм заробітку. З'являється «новий» тип людей, які завдяки своєму креативу, технічним засобам та певному багажу навичок змогли монетизувати свій час перетворюючи різний контент в гроші. Формується новий клас відеоблогерів, ще десять років тому, цього майже не було, а зараз стає мало не нормою. Ці люди отримали офіційну професію на основі свого хобі. Ще одним цікавим явищем сучасності є інста-зірки, які завдяки своїй неординарності чи іншим особистим якостям здобули популярність в соціальній мережі, і тепер успішно перетворюють її в матеріальні атрибути.

З метою дослідження основних тенденцій щодо віртуалізації українського суспільства у 2020 році авторами було проведене пілотажне дослідження (N 100). За даними

дослідження видно, що 76% респондентів проводять у віртуальному просторі більше 3 годин на день, а 35% більше 6 годин. Згідно з отриманими даними в топову трійку інтернет-серфінгу увійшли прослуховування музики, перегляд фільмів або ж серіалів та новин від друзів - ці теми є актуальними для 80% опитаних. Найменш популярним виявився контент від мережевих зірок, актуальний для 33%, та контент ігрової спрямованості, уподобаний 42% респондентів.

В кожного третього респондента є віртуальний друг і майже 4/5 опитаних проводять ту чи іншу кількість часу в ігровій реальності. На питання, «Що ж саме Вас приваблює в іграх», ми отримали наступні результати. 84% опитаних до ігрового простору заманює можливість відкинути зайві переживання та розслабитись. Для 64% гра дарує нові виклики та цілі, ще 60% цікавляться захоплюючими сюжетами віртуальної сторони. З вище зазначеного можна зробити висновок, що віртуальний ігровий світ для респондентів – це яскравий вигаданий простір зі своєю загадкою, який дає можливість відволіктись та відпочити.

З даних дослідження бачимо, що найбільше нерозуміння та негативу викликає трата грошей на віртуальні ігри, 28% опитаних негативно ставляться до цього явища. Також варті уваги 60% опитаних які розцінюють кіберспорт як позитивне явище. Також відслідковується позитивне ставлення до такого прояву віртуалізації економічної сфери як фріланс, 84% позитивних відгуків.

Згідно з отриманими даними, найменш популярними інтернет послугами є ігровий донат, онлайн курси та комунальні послуги, 60%, 48% та 35% респондентів відповідно ними не користуються в повсякденній рутині. Певну популярність у респондентів заслужили наступні послуги віртуального простору. Інтернет-банкінг – 71%, інтернет-магазини – 69% та купівля квитків транспорт – 67% розваги – 61% респондентів користуються на регулярній основі. Отже, віртуальний простір - це простір знаків та символів, попри здавалось би ефемерність цей простір цілком реальний. Він визначає вектори соціальних перетворень у різних соціальних сферах – економіці, політиці, культурі, релігії тощо, динаміка яких корелює з особливостями конкретного суспільства, а також впливає на соціалізацію особистості і її соціальну діяльність.

Черьомухіна О.К.

студентка 3 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна,*

Науковий керівник: **Лисенок М.А.**, старший викладач кафедри соціології КНЕУ

ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПРИХОВАНІ НЕБЕЗПЕКИ

Тема попередження сімейного насильства вже багато років знаходиться у центрі міжнародного обговорення. У країнах Західної Європи і Північної Америки ця проблема більше двох десятиріч міститься в полі зору громадськості й тому досліджена набагато краще, ніж в Україні. До останнього часу в нашій державі було накладене своєрідне табу на обговорення як проблем насильства над дітьми та жінками, так і проблем насильства проти особистості в цілому. Окремі випадки, що ставали надбанням громадськості, трактувалися як дії маніяків або карних злочинців. Лише останніми роками суспільство починає усвідомлювати катастрофічні масштаби проблеми.

Дослідження показують, що найпершими об'єктами насильства стають:

- діти, надто ж малі діти віком до шести років;
- другий широко розповсюджений вид — це насильство чоловіків стосовно жінок;
- проте буває, що й жінки вдаються до домашнього насильства, спрямованого проти малих дітей та проти своїх чоловіків.

Сімейний дім сьогодні — найнебезпечніше місце в усьому суспільстві. Якщо вдатися до статистики, то особа будь-якого віку й будь-якої статі з набагато більшою ймовірністю може стати жертвою нападу в себе вдома, аніж уночі на вулиці.

Іноді доводиться чути думку, що жінки чинять не менше насильства у себе вдома проти дітей та своїх чоловіків. Деякі опитування справді показують, що жінки б'ють чоловіків іноді не рідше. Проте насильство з боку жінок має більш обмежений і епізодичний характер, аніж чоловіче насильство, й жінки рідко завдають своїм жертвам серйозної фізичної шкоди.

У житті насильство часто проявляється як комбінація насильницьких дій, які складно виокремити (фізичне, психологічне, сексуальне, економічне).

Чому це відбувається?

Тут можна назвати цілу низку чинників. Один із них — це поєднання емоційної напруги. Родинні стосунки часто заряджені сильними емоціями, коли любов і ненависть часто змішуються. По-друге, тому, що метою домашнього насильства завжди є встановлення контролю над жертвою, коли кривдник намагається бути єдиним «розпорядником» її життя. Підкоряючись, жертва стає безпорадною, не може правильно оцінювати ситуацію, більше навіть не намагається себе захистити. В такому стані постраждалі від домашнього насильства часто самі відмовляються від спроб їм допомогти. І по-третє, тому, що в українському суспільстві «не прийнято» розповідати про такі речі.

На жаль, ми стикаємося зі «змовою мовчання» та прихованим осудом потерпілих від насильства в сім'ї: наприклад, розумна жінка, маючи науковий ступінь і досягнувши успіху в службовій кар'єрі чи бізнесі, не може говорити про те, що її б'є чоловік, який сам обіймає керівну посаду. А мати не може визнати, що її рідний син знущується над нею: вона, мовляв, «сама винна» в тому, що не догодила, не так виховала, не зберегла сімейного вогнища.

Найбільш згубно впливають на суспільну думку уявлення про те, що поодинокі випадки агресії не є насильством. Така позиція хибна. Насправді, це не так. Прояви домашнього насильства мають циклічний характер: випадок насильства — примирення — заспокоєння — посилення напруги — і знову насильство. Кожного наступного разу цей цикл може скорочуватися в часі, а насильство — ставати більш інтенсивним та жорстоким.

Ніхто, ніколи і ні за яких обставин не повинен ставати жертвою домашнього насильства, бо насильство — це злочин, а за злочин настає кримінальна відповідальність.

Масштаби та наслідки насильства в сім'ї.

За даними міжнародних досліджень кількість дітей, які щодня потерпають від насильства в сім'ї, перевищує 10 мільйонів. Щоденно в Україні фіксують близько 348 випадків насильства в сім'ї, а близько 60% жінок страждають від домашнього насильства на постійній основі. Щороку 600 представниць слабкої статі гинуть в Україні від домашнього насильства. Лише 10 % з 1 млн жінок, які піддаються насильству, наважуються говорити. Фактично кожна третя жінка в Україні потерпає від домашнього насильства. Чоловіки також стають жертвами домашнього насильства. Утім, у них набагато вищий ризик зазнати насильства з боку незнайомих. Жінки та діти найчастіше стають жертвами насильства з боку тих, кого вони знають. Тому серед жертв домашнього насильства частка жінок непропорційно велика. Щороку поліція реєструє близько 150 тисяч заяв про факти насильства в сім'ї. Проте лише частину випадків зафіксовано, тож це число можна сміливо помножити на 10.

Розрахунки, проведені Інститутом демографії і соціальних досліджень за замовленням Фонду народонаселення ООН, говорять про те, що щорічно 1,1 млн українок стикаються з фізичною та сексуальною агресією в сім'ї, але більшість з них мовчать.

Причини, чому жертва не може піти від свого кривдника, зазвичай, різноманітні та особисті. Ми спробували їх узагальнити:

- немає альтернатив (або жертва впевнена, що немає) працевлаштування та джерел надходження фінансів, адже часто всі грошові надходження контролює чоловік; ця проблема особливо вагома для жінок із дітьми;
- немає житла або іншого помешкання, куди жінка могла би переїхати разом із дітьми;
- соціальні, культурні й сімейні цінності, які декларують шлюб як найвищу цінність і закликають до збереження сім'ї за всяку ціну;
- люди, які переконують жінку (або підтримують її впевненість) у тому, що вона сама винна в насильстві й може зупинити його, якщо підкориться вимогам партнера;
- синдром набутої безпорадності;
- іммобілізація внаслідок психологічної та/або фізичної травми: травмовані особи часто не можуть мобілізувати власні ресурси, необхідні для припинення деструктивних шлюбних стосунків і початку нового життя для себе і своїх дітей, особливо в період одразу після травмування.

Зрештою, жінка може просто боятися насильника, який погрожує, що вб'є її чи дітей, якщо вона піде. І такі побоювання небезпідставні. За статистикою дослідження, проведеного у США, жінки, які покинули своїх кривдників, на 75% більше ризикують бути вбитими, ніж ті, хто зберігає стосунки. Ось тільки цикл насильства постійно повторюється. Лишатися із кривдником також небезпечно. До того ж психологічних травм зазнають всі члени родини.

Коли діти живуть у сім'ях, де чиниться насильство, у них порушується психіка, і не тільки тоді, коли кривдять їх особисто, а й тоді, коли знущаються з близьких їм людей (найчастіше, це - їхні матері). Для хлопців-підлітків спостереження за насильством у сім'ї - один із чинників підліткових правопорушень і криміналізації в зрілому віці. За підрахунками, 63% підлітків-правопорушників, засуджених за вбивство, скоїли вбивство тих, хто бив їхніх матерів. Імовірність того, що хлопчики, які стали свідками насильства щодо матерів, у зрілому віці битимуть своїх партнерок, в 11 разів вища порівняно з хлопчиками із сімей, де насильству немає місця; такі діти в 6 разів частіше намагаються вчинити самогубство. Імовірність, що такі діти вживатимуть наркотики і алкоголь або скоять згвалтування, підвищується на 50%. Насильство щодо їх матерів - одна з причин втечі підлітків із сімей.

Отже, що робити у випадку насильства в сім'ї?

Складіть заздалегідь план дій: що робити, куди піти у разі небезпеки. Якщо необхідно піти з дому – підготуйтеся: зберіть найнеобхідніші речі, ліки, одяг, ключі, особисті документи та документи, що підтверджують право власності на житло, автомобіль тощо. У випадку, якщо з вами будуть діти, також підготуйте все необхідне.

Визначте не одне, а декілька місць, де ви могли б сховатися, якщо підете з дому. Пам'ятайте адреси, номери телефонів людей, яким ви можете довіритися у випадку загрози виникнення насильства, або організацій, до яких маєте намір звернутися.

Заздалегідь продумайте можливі вирішення важливих юридичних питань. Якщо ви зважилися піти та розірвати сімейні стосунки, то паралельно виникнуть питання про розподіл спільного майна, встановлення місця проживання дітей та виплати аліментів.

Юристи соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді чи громадських організацій можуть надати вам безоплатну консультацію, якою варто скористатися.

Також подумайте про те, як уберегти дітей від повторення ситуації насильства – домовтеся і підготуйте необхідні документи до керівника дитячої установи або навчального закладу про те, що дітьми опікується тільки ви, і ніхто інший не має права забирати їх. Обов'язково подайте письмову заяву на ім'я директора з проханням віддавати дитину винятково вам.

Якщо вам чи дітям кривдник завдав тілесних ушкоджень, обов'язково повідомте в поліцію та зверніться до медичної установи. Медичні висновки про отримані тілесні ушкодження можуть бути вагомим доказом того, що сталося.

Якщо не можете визначитися щодо подальшого життя або вам важко прийняти рішення, розірвати цикли насильства – скористайтесь безоплатними психологічними консультаціями соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді або неурядових організацій.

Шупарський Роман

студент I курсу магістратури юридичного факультету

Тернопільський національний економічний університет, Україна

РОЛЬ ЕКСПЕРТИЗИ ТА МОНІТОРИНГУ У СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ СЛУЖБАМИ

Розвиток системи надання соціальних послуг є частиною зобов'язань України щодо виконання Європейської соціальної хартії, у частині 1.14 котрої зазначено, що кожна людина має право користуватися послугами соціальних служб. Країни, що приєдналися до

цієї хартії, з метою забезпечення ефективного надання соціальних послуг, зобов'язуються (ст. 14): сприяти функціонуванню служб або створювати служби, які, завдяки використанню методів соціальної роботи, сприяли б підвищенню добробуту і розвитку як окремих осіб, так і груп осіб у суспільстві, а також їхній адаптації до соціального середовища [1].

Основою системи соціального обслуговування (його організаційною формою) є соціальні служби, що організовані за відомчим або територіальним принципом й охоплюють відповідні підприємства, установи та організації різних форм власності і підпорядкованості, а також громадян, котрі надають соціальні послуги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги.

Соціальне обслуговування - це діяльність соціальних служб, спрямована на надання соціальних послуг, здійснення соціальної реабілітації та адаптації громадян, які перебувають у важкій життєвій ситуації. Під терміном «соціальна послуга» розуміють дії, спрямовані на попередження виникнення складних життєвих ситуацій, надання постійної, тимчасової, періодичної, разової допомоги особам чи сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самотійно їх подолати. Зазначена послуга спрямована на подолання цих обставин, адаптацію до них або мінімізацію їх негативних наслідків [2].

Відповідно до ЗУ «Про соціальні послуги» можуть надаватися такі види послуг: соціально-побутові, соціально-економічні, психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні (в т.ч. послуги з професійної реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями), юридичні, інформаційні, послуги з працевлаштування та інші [1].

Реальний зміст та особливості соціального обслуговування реалізуються в його функціях, а саме: профілактична, соціально-реабілітаційна, адаптаційна, соціальний патронаж, особистісно-гуманістична, соціально-гуманістична. При цьому якість послуг розглядається як комплексна характеристика, котра включає в себе рівень задоволеності реального споживача (клієнта) наданої послуги у взаємозв'язку з умовами її надання (ціна, зручність, обсяг, періодичність, гарантії, безпека та інші характеристики) [3].

До якісних показників надання соціальних послуг належать: 1) рівень задоволеності отримувачів послуг; 2) довіра – взаємна впевненість у відсутності агресивних дій між суб'єктами соціальних послуг; 3) своєчасність, тобто мінімізація часу очікування надання послуги з моменту звернення за нею; 4) доступність – відсутність перешкод при зверненні отримувача соціальної послуги для їх надання; 5) зручність – наявність в отримувача набору способів звернення за послугою, простота отримання соціальної послуги; 6) точність – надання послуги у певній відповідності до укладеного договору; 7) безвідмовність – надання соціальної послуги в будь-якому випадку, якщо це не суперечить закону; 8) повага

– взаємна повага між надавачами і отримувачами соціальних послуг; 9) безпека – відсутність проявів моральної чи фізичної небезпеки суб'єктів системи соціальних послуг [4].

Вітчизняна сфера соціального обслуговування вже має низку досягнень, таких як затвердження стандартів для окремих видів соціальних послуг, налагодження роботи мережі державних служб і закладів, які виступають надавачами соціальних послуг, активізація співпраці держави та недержавних надавачів тощо. Однак виконання державою зазначених завдань вимагає застосування чутливих до змін у сфері соціального обслуговування інструментів управління, якими є моніторинг та експертне оцінювання соціальних послуг [5].

Моніторинг і оцінювання (MiO) – це інструменти отримання достатньої, надійної, достовірної та своєчасної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень, а також розроблення, внесення змін, доповнень у ході визначення, корегування цілей у системі надання соціальних послуг. Головне питання, на яке відповідають моніторинг і оцінювання: «Чи успішною є діяльність?». Проте оцінювання є ширшим поняттям, ніж моніторинг, оскільки базується на результатах моніторингу і використовується на найбільш важливих етапах діяльності, або у разі виникнення труднощів. Основна відмінність між моніторингом і оцінюванням полягає у часі застосування та призначенні. Моніторинг спрямований на безперервне відстеження подій і процесів, в той час як оцінювання здійснюється у певний конкретний момент часу. Дані моніторингу зазвичай використовуються керівництвом задля відстеження проміжних результатів, а результати оцінювання спрямовані на вивчення більш масштабних змін (кінцевих результатів) [6].

Процес *моніторингу* передбачає процедуру регулярних (через заздалегідь визначені інтервали часу) вимірювань за єдиною методикою, відповідно до попередньо визначених індикаторів. Його результати використовуються для покращення процесів виконання програми чи проекту. Однак моніторинг має низку обмежень: не пояснює, за рахунок чого отримано успішний результат, або за рахунок чого план не виконано. Деякі результати складно або взагалі неможливо виміряти прямими методами – у підсумку вони є лише частиною інформації, необхідної для прийняття рішень [5].

Моніторинг соціальних послуг передбачає систематичний збір та обробку статистичних, адміністративних, оперативних даних. При його проведенні визначаються такі показники: 1) кількісні, які мають матеріальну основу і можуть бути виміряні метричним інструментом; 2) якісні, які мають нематеріальну основу і можуть бути опосередковано оцінені експертними даними.

Експертиза – дослідження відповідним фахівцем причинно-наслідкових зв'язків не лише стосовно того, що вже відбулося, а й того, що очікується, має або може відбутися. Мета соціальної експертизи - встановлення відповідності діяльності органів державної влади та інших соціальних інститутів соціальним інтересам громадян і завданнями соціальної політики, а також формування пропозицій щодо досягнення цієї відповідності [7].

Мета соціальної експертизи формується шляхом визначення низки завдань, які вона покликана вирішувати: 1) дати аргументований висновок про відповідність нормативних правових актів і діяльності органів державної влади, рішень і діяльності органів місцевого самоврядування і т.д. положенням соціальної політики; 2) виявити положення документів або факти діяльності, які можуть мати негативні соціальні наслідки, і оцінити можливі масштаби таких наслідків; 3) оцінити проекти нормативних правових актів, соціальні проекти та програми на предмет відповідності законним інтересам громадян і представити висновок про доцільність і допустимість їх реалізації; 4) внести пропозиції щодо вирішення посталої соціальної проблеми[8; 9].

Для проведення соціальної експертизи застосовується система показників, які діляться на три групи: формальні, кількісні та якісні показники. Висновки базуються на порівнянні фактичних значень індикаторів з цільовими. За результатами експертизи складаються експертний висновок і рекомендації сторонам соціального партнерства.

Отож моніторинг, оцінювання, контроль, аудит та експертиза передбачають опрацювання великого масиву інформації й дають змогу глибоко і поліаспектно вивчити будь-яке питання та сформулювати максимально об'єктивні висновки щодо якості та ефективності певних товарів чи послуг, а також самого процесу їх надання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про соціальні послуги : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-IV (із змінами, внесен. згідно із 8 Законами в 2004-2012 рр.). *Офіц. вісн. України*. 2003. 1 серп. (№ 29). С. 52. Ст. 1435.

2. Управління діяльністю соціальних служб : метод. посіб. / авт. кол.: Н. Гусак та ін. ; упоряд.- заг. ред. О. Іванова, Н. Гусак ; ПРООН в Україні, Проект «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». Київ : К.І.С., 2013. 178 с.

3. Харазішвілі Ю. М., Грішнова О. А. Якість життя в системі соціальної безпеки України: індикатори, рівень, загрози. *Економіка України*. 2018. № 11-12 (684-685).

4. Критерії діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги : затв. постановою Кабінету Міністрів України №1039 від 14.11.2012р. *Урядовий кур'єр*. 2012. 24 лист.

5. Кравчук І. В. Оцінювання державної політики в Україні. Київ : К.І.С., 2013. 272 с.
6. Вайс К. Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики / пер. з англ. Р. Ткачука та М. Корчинської ; наук. ред. пер. О. Кілієвич. Київ: Основи, 2000. 671 с.
7. Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм : навч. посіб. / пер. з англ. В.В. Шульга. Київ : Всеуито, 2003. 350 с.
8. Гірняк А. Інструментальна психодидактика: технологія проектування та експертиза модульно-розвивального підручника. *Психологія і суспільство*. 2005. №2. С. 145–153.
9. Гірняк А. Модульно-розвивальний підручник: параметри проектування та експертизи. *Вітакультурний млин*. 2005. Модуль 1. С. 38–41.

Yakovlev A.

student of the second year,
Faculty of International economics

*Kyiv National Economic
University named after Vadim Hetman, Ukraine,*

Scientific supervisor: **Artemeno S.B.**, Candidate of Sociological Sciences,
Associate Professor of Sociology Department, KNEU

THE ROLE OF STUDENT RESEARCH-SCIENTIFIC WORK FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIALLY-ORIENTED THINKING

The modern stage of development of science, technology and production is characterized by active evolutionary progress of society in the conditions of globalized technological transformations. The main engine of the modern economy is the specialists with innovative thinking - researchers, inventors, scientists and entrepreneurs. Increasing role of the human factor in various spheres of life and activity of society causes an increase in the requirements for graduates of educational institutions.

There is a growing demand for highly qualified specialists who can creatively solve complex tasks, predict and model the results of their own professional activity, find ways and means of self-expression and self-affirmation in the conditions of independent professional activity [1]. Student youth is able to act as the most socially active subject of modern state-building processes and is an effective tool for functioning of social, economic and many other spheres in the conditions of globalization [2]. Changes in the social demand of society requires a change in the goals of the educational activities of specialists: in addition to the functions of

knowledge translation, development functions must be implemented that contribute to the training of professionals with innovative thinking, abilities for effective professional activity and socially-oriented thinking. In the system of training of modern highly skilled, competitive, mobile specialists the optimal combination of creative, scientific and practical training of students plays an important role. That is why it is absolutely essential for every country to create appropriate environment for raising young generation.

Socially-oriented thinking is aimed at the formation of socially responsible behavior, which provides for understanding the social consequences of decisions, their impact on vulnerable sections of the population, solving environmental, socio-demographic, cultural and educational, spiritual problems of post-industrial societies, etc. Social orientation is important as it is tightly connected with well-being (individual as well as of the society). The nation-wide German Socio-Economic Panel Study revealed that leading a socially active life and prioritizing social goals in life were independently associated with higher life well-being, less pronounced life decline, and a later onset of terminal decline. Significant interaction effects suggested that the effects of (reduced) social participation and (lowered) social goals were compounding each other. Findings also indicated that less decline in social participation was associated with shallower rates and a later onset of well-being decline. The current study draws on a tradition of research implicating social orientation and social resources as fundamental components of successful aging and examines whether and how social orientation is associated with differences in terminal decline in well-being [3]. That is why, today, an important requirement of education and science in the context of globalization is the training not only of highly qualified specialists, but also of socially active youth, with civic position, high cultural, moral level, with developed socially oriented thinking. A special place in the professional training of modern students belongs to research work, which, in its essence, acts as a component of professional training, which involves teaching students the methods and methodology of research, as well as systematic participation in research activities, equipping with technology and creative skills to research certain scientific problems [4]. This type of work contributes to the development of students' creative potential, the formation of critical thinking skills, the ability to master scientific methodology and work with scientific sources, understanding of modern areas of innovative research. The peculiarity of the process of professional preparation of students is its focus on specific professionalization, so research acquires the content of the professional characteristics of the future specialist, which extends the possibilities of self-realization, mobilizes personal potential, provides future economists not only knowledge, but also a certain economic system - science, production, entrepreneurship and other areas.

Equally important is the fact that during the research, students develop a systematic approach to explaining social phenomena and processes and form an interest in social development issues, which allows them to be engaged in world-class scientific discussions.

Summing up, it can be surely said that human life takes place in a social environment where it engages in different relationships. This life is socially organized, and its activities are conscious, purposeful and achievement-oriented. The research work leads to the formation of important qualities necessary for the young generation in the professional field: creative thinking, social responsibility, ability to reason, to critically analyze and systematize facts. At the same time, involving young people in this type of work will help them to become active subjects of the educational process, which corresponds to the current development trends. The result of scientific co-creation is not only a certain scientific result, but also significantly increases in the efficiency of student research work and the development of socially-oriented thinking, which in turn affects the overall well-being of the individual and society as a whole.

LIST OF USED LITERATURE:

1. Naboka O. G. Student's scientific and research activity as a professionally oriented technology. – 2010. – Electronic resource. – Mode of access: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/7_2010/45.pdf.

2. Artemenko S. B. Роль науково-дослідної роботи студентів для розвитку соціально орієнтованого економічного мислення/ S. B. Artemenko, K. V. Shmuratova. – 2018. – Electronic resource. – Mode of access: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/25874/19_06_2018_178.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

3. Gerstorf Denis. Terminal Decline in Well-Being: The Role of Social Orientation/Denis Gerstorf, Christiane A. Hoppmann, Corinna E. Löckenhoff, Frank J. Infurna, Jürgen Schupp, Gert G. Wagner, Nilam Ram. – 2016. – Electronic resource. – Mode of access: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4784110/>.

4. Соціальна орієнтація та життєва позиція особи. – 2020. – Electronic resource. – Mode of access: https://pidruchniki.com/17660522/filosofiya/sotsialna_oryentatsiya_zhittyeva_pozitsiya_osobi.

Наукове видання

**ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ
СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ: ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ**

**Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів
та молодих вчених
26 лютого 2020 року, м. Київ**

Видано в авторській редакції

Рекомендовано до друку 18.03.2020 р.

Формат 60×84/8

Друк. арк. 13, 6 д.а.

Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
03680, Україна, м. Київ, пр. Перемоги, 54/1
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, №235 від 07.11.2000)
Тел./факс (044) 537-61-41; тел.(044) 537-61-44
E-mail: publish@kneu.kiev.ua